

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Τα Πράσινα Επαγγέλματα στην Ελλάδα και οι νέες απαιτούμενες δεξιότητες

Πρόγραμμα
διά βίου
μάθησης

ΚΕΝΤΡΟ
EUROGUIDANCE
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Πρόγραμμα
διά βίου
μάθησης

ΚΕΝΤΡΟ
EUROGUIDANCE
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Τα Πράσινα Επαγγέλματα στην Ελλάδα και οι νέες απαιτούμενες δεξιότητες

Τα Πράσινα Επαγγέλματα στην Ελλάδα

και οι νέες απαιτούμενες δεξιότητες

Φορέας έκδοσης:	Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π)
Πηγή χρηματοδότησης:	Euroguidance - Lifelong Learning Program 50% & 50% Εθνικοί πόροι
Ανάδοχος:	ISON Psychometrica
Υπεύθυνη Έργου:	Φωτεινή Βλαχάκη, Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού MSc, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Συμβουλευτικής Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.
Επιστημονική επιμέλεια και παρακολούθηση:	Αγάπη Αδαμοπούλου, Κοινωνιολόγος MEd, Ρέα Σγουράκη, Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού MSc
Συντονιστής εκ μέρους του Αναδόχου:	Νίκος Σταθόπουλος, Διευθύνων Σύμβουλος ISON Psychometrica
Ομάδα Έργου Αναδόχου:	Έλλη Ανίτση, Δημήτρης Αντωνόπουλος, Νατάσσα Αντωνοπούλου, Στάθης Κουτσερής, Μαίρη Τουντοπούλου, Γραμματειακή υποστήριξη: Ρούλα Παντίδου, Μαρκέλλα Καρλή. Σχεδίαση φυλλαδίου: Έρση Λιάκουρη.
Εκτύπωση:	ΚΑΜΠΥΛΗ (2012)

© ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (ΕΟΠΠΕΠ), 2011

ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.)

Διεύθυνση Συμβουλευτικής Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Λεωφόρος Εθνικής Αντιστάσεως 41, Νέα Ιωνία, 14234, Αττική
Τηλ. 210 2709175 guidance@eopppep.gr
www.eopppep.gr

Απαγορεύεται η ανατύπωση, η μετάφραση, η αντιγραφή, μερική ή ολική, η φωτοτύπηση, η φωτογράφιση, κ.τ.λ. του τρόπου έκθεσης της περιεχόμενης ύλης, όπως και η παρουσίαση και προβολή του από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό και μαγνητικό μέσο χωρίς την έγγραφη άδεια του ΕΟΠΠΕΠ και των συγγραφέων.

Η έκδοση αυτή χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
Η παρούσα δημοσίευση δεσμεύει μόνο το συντάκτη της και η Επιτροπή δεν ευθύνεται για τυχόν χρήση των πληροφοριών που παρέχονται σε αυτήν.

Πρόγραμμα
διά βίου
μάθησης

ΚΕΝΤΡΟ
EUROGUIDANCE
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Πίνακας Περιεχομένων

Πρόλογος	5
Εισαγωγή - Μεθοδολογική επισκόπηση	7
Μέρος Α'	9
1. Πράσινη Ανάπτυξη	9
1.1 Πράσινη Οικονομία	13
1.2 Πράσινη Επιχειρηματικότητα	15
1.3 Πράσινη Απασχόληση	18
1.3.1 Πράσινη Απασχόληση στην Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο	20
1.3.2 Προκλήσεις της μετάβασης	21
1.3.3 Τάσεις ανάπτυξης της πράσινης απασχόλησης	23
2. Πράσινα Επαγγέλματα	31
3. Εκπαίδευση για την πράσινη απασχόληση στην Ελλάδα	38
4. Δεξιότητες για πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες	38
Μέρος Β'	41
Αποτελέσματα Ποιοτικής Έρευνας	41
Πηγές και τρόπος προσέγγισης	41
Συμπεράσματα ποιοτικής έρευνας	43
Μέρος Γ'	51
Ανακεφαλαίωση και συμπεράσματα	51
Ο κύκλος της Πράσινης Ανάπτυξης	51
Πράσινη απασχόληση	53
Πράσινα επαγγέλματα και Πράσινες δεξιότητες	56
Πράσινες δεξιότητες	59
Εκπαίδευση	60
5. Προοπτικές	63
Συμπεράσματα και προτάσεις	65
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	67
Παράρτημα Α'	79
Παράρτημα Β'	145
Παράρτημα Γ'	147
Παράρτημα Δ'	151

Πρόλογος

Αγαπητοί αναγνώστες,

Τόσο η αειφόρος όσο και η πράσινη ανάπτυξη δεν διασφαλίζουν απλώς την οικολογική ισορροπία, αλλά συνιστούν κι έναν πολύ σημαντικό παράγοντα για την πορεία της εξόδου από την οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση καθώς και την ανάκαμψη της απασχόλησης και της ανάπτυξης.

«Στόχος της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι μια ανάπτυξη: έξυπνη, με αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, διατηρήσιμη, χάρη στην αποφασιστική μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και σε μια πιο ανταγωνιστική βιομηχανία και χωρίς αποκλεισμούς, με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μείωση της φτώχειας. Η στρατηγική επικεντρώνεται σε πέντε φιλόδοξους στόχους στους τομείς της απασχόλησης, της έρευνας, της εκπαίδευσης, της μείωσης της φτώχειας και του κλίματος/ της ενέργειας».

Στον τομέα της πράσινης οικονομίας η αύξηση της απασχόλησης υπήρξε θετική καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης και υπολογίζεται ότι τα επόμενα χρόνια μπορεί να δημιουργηθούν έως και 5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στον τομέα αυτό στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στη χώρα μας υπολογίζεται ότι μπορεί να δημιουργηθούν μέχρι το 2020, 400.000 θέσεις απασχόλησης στους τομείς της ενέργειας και της γεωργίας ιδιαίτερα. Για το λόγο αυτό είναι πολύ σημαντικό να προσανατολιστεί ο τομέας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης προς αυτούς τους τομείς που έχουν ευνοϊκές προοπτικές απασχόλησης.

Σε πολλές χώρες έχουν γίνει μελέτες για πράσινες θέσεις εργασίας. Σχετική έκθεση της επιτροπής για το περιβάλλον του Ο.Η.Ε. υπολογίζει σε άνω των 2,3 εκατ. τους εργαζομένους στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας παγκοσμίως, αριθμός που έως το 2030 προβλέπεται να δεκαπλασιαστεί, αγγίζοντας τα 20 εκατ. εργαζομένους.

Στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια γίνεται λόγος για την πράσινη ανάπτυξη ως νέο μοντέλο με εφαρμογή σε όλους τους τομείς της κοινωνίας και προσεγγίζονται, σε επίπεδο έρευνας και μελέτης, έννοιες όπως η «πράσινη οικονομία», η «πράσινη επιχειρηματικότητα» και οι «πράσινες θέσεις εργασίας». Απομένουν όμως πολλά να γίνουν στην κατεύθυνση της διερεύνησης και διάδοσης των παραμέτρων που συνιστούν την πράσινη ανάπτυξη έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί ο στόχος της στροφής προς την πράσινη κατεύθυνση για την επίτευξη της βελτίωσης της ποιότητας ζωής, αλλά και της χάραξης μιας βιώσιμης αναπτυξιακής πορείας.

Ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.), στο πλαίσιο των δράσεων του ως Εθνικού Κέντρου Euroguidance και βάσει των αρμοδιοτήτων του για τον επαγγελματικό προσανατολισμό και τη συμβουλευτική, προχώρησε στην εκπόνηση της παρούσας μελέτης, με σκοπό την αποσαφήνιση των εννοιών, την ανάδειξη των αντιλήψεων και των προοπτικών που σχετίζονται με το θέμα και τη στοχευμένη επικοινωνία για την ενημέρωση των μαθητών αλλά και του ευρύτερου κοινού για τις ευκαιρίες απασχόλησης που δημιουργεί η πράσινη ανάπτυξη στην Ελλάδα.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει σε όσους συνέβαλαν με τις ιδέες, εμπειρίες και γνώσεις τους στην ολοκλήρωση αυτής της πολύ σημαντικής μελέτης.

Η έκδοση αυτή ευελπιστούμε να αξιοποιηθεί ως εργαλείο ενημέρωσης και αναστοχασμού κυρίως των μαθητών και των νέων που καλούνται να σχεδιάσουν τη σταδιοδρομία τους σε μια περίοδο με περιορισμένες δυνατότητες λόγω της τρέχουσας οικονομικής κρίσης αλλά και των εκπαιδευτικών, των συμβούλων επαγγελματικού προσανατολισμού και των πολιτών κάθε ηλικίας, αναδεικνύοντας θετικές προοπτικές για το μέλλον.

Κώστας Καητσάς

Πρόεδρος Δ.Σ. Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.

Εισαγωγή - Μεθοδολογική επισκόπηση

Η παρούσα μελέτη βασίστηκε σε εκτεταμένη επισκόπηση της σύγχρονης βιβλιογραφίας διεθνώς αλλά και στην Ελλάδα για τη συγκέντρωση στοιχείων για τα πράσινα επαγγέλματα, πράσινες δεξιότητες και πράσινη ανάπτυξη. Ιδιαίτερως, ακολουθήθηκε μια προσέγγιση τέτοια ώστε να καλύπτονται όλες οι αναφορές σε ζητήματα πράσινης ανάπτυξης, τόσο από το χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και ευρύτερα, από διεθνείς Οργανισμούς που έχουν ασχοληθεί με το θέμα και άλλες πηγές.

Για την αποτύπωση της πραγματικής εικόνας της Ελληνικής αγοράς στον τομέα αυτό διεξήχθησαν συνεντεύξεις με διαπρεπείς εκπροσώπους της ακαδημαϊκής, κοινωνικής και οικονομικής ζωής που κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο σχετίζονται με την πράσινη οικονομία.

Στη συνέχεια επιχειρήθηκε η σύνθεση των ευρημάτων, ώστε να προκύπτει μια σφαιρική εικόνα της σύγχρονης πραγματικότητας για την πράσινη ανάπτυξη. Το έργο ολοκληρώθηκε με τη δημιουργία ενός εντύπου που θα διαχέει στο ευρύ κοινό και ιδίως στη νεολαία, στοιχεία και χρήσιμες πληροφορίες για τα πράσινα επαγγέλματα στην Ελλάδα, τις απαιτούμενες δεξιότητες και τους τρόπους απόκτησής τους στα πλαίσια της εγκύκλιος και άτυπης εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Τα βασικά στάδια που ακολούθησε το έργο είναι:

1. Οριοθέτηση του αντικείμενου της έρευνας
2. Αρχική βιβλιογραφική έρευνα: συστηματική επιλογή, μελέτη, καταγραφή και αρχειοθέτηση των κύριων βιβλιογραφικών πηγών, ώστε να αποσαφηνισθούν οι κύριες έννοιες, το περιεχόμενο και τα όρια του θέματος και να αποκρυσταλλωθεί η μεθοδολογική προσέγγιση για τη διερεύνησή του
3. Η Επανεξέταση και η αναδιατύπωση του ζητούμενου με βάση τις πληροφορίες που προέκυψαν από την αρχική βιβλιογραφική έρευνα
4. Οριστικοποίηση της μεθοδολογίας
5. Σχεδιασμός της ποιοτικής έρευνας αναφορικά με τα θέματα που χρειάζεται να καλύψει, τους ερωτώμενους και τον τρόπο καταχώρησης και επεξεργασίας των στοιχείων
6. Συγκέντρωση και επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας και η καταγραφή των ευρημάτων
7. Τελική βιβλιογραφική έρευνα για εμπλουτισμό των απόψεων και πληροφοριών
8. Σχεδιασμός πληροφοριακού εντύπου
9. Ανατροφοδότηση από την επιτροπή παρακολούθησης και παραλαβής του έργου
10. Ενσωμάτωση παρατηρήσεων, αντιπαραβολή συναχθέντων συμπερασμάτων με τα συμπεράσματα τυχόν άλλων σχετικών ερευνών (82, Τσακίρη, 2006), τελική διαμόρφωση και διατύπωση προτάσεων.

ΜΕΡΟΣ Α΄

1. Πράσινη Ανάπτυξη

Πράσινη ανάπτυξη ονομάζεται το πρότυπο ανάπτυξης που με γνώμονα τον άνθρωπο και τις πραγματικές του ανάγκες δημιουργεί τις προδιαγραφές αειφόρου ανάπτυξης μιας χώρας, δίνοντας προτεραιότητα στην περιβαλλοντική προστασία (109, Wikipedia, 2011).

Η Πράσινη ανάπτυξη σέβεται το περιβάλλον και το αντιμετωπίζει ως αναπτυξιακό απόθεμα, σύμφωνα με το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής/ ΥΠΕΚΑ. Στον επίσημο δε δικτυακό του τόπο αναφέρει, "Πράσινη ανάπτυξη είναι για παράδειγμα η προστασία του πάρκου της Ζακύνθου από την αυθαίρετη δόμηση όχι μόνο για την προστασία της χελώνας αλλιά και του νησιού ως πρότυπο τουριστικού προορισμού, διασφαλίζοντας υψηλό εισόδημα για τους κατοίκους της" (90, ΥΠΕΚΑ, 2011).

Σχετικοί όροι που συνήθως χρησιμοποιούνται με σχεδόν ταυτόσημη έννοια είναι η **αειφόρος ανάπτυξη** και η **βιώσιμη ανάπτυξη**, οι οποίοι αναφέρονται στην οικονομική ανάπτυξη που σχεδιάζεται και υλοποιείται λαμβάνοντας υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος και την βιωσιμότητα της οικονομικής δραστηριότητας, κατ' αντιδιαστολή με τη 'ληστρική εκμετάλλευση' των πλουτοπαραγωγικών πηγών. Γνώμονας της αειφορίας είναι η μέγιστη δυνατή απολαβή αγαθών από το περιβάλλον, χωρίς όμως να διακόπτεται η φυσική παραγωγή αυτών των προϊόντων σε ικανοποιητική ποσότητα και στο μέλλον. (108, Wikipedia, 2011).

Ο όρος «πράσινη ανάπτυξη» αποτελεί την απόδοση στην ελληνική γλώσσα του αγγλικού όρου «green growth», ενώ ο όρος «αειφόρος (ή βιώσιμη ή διατηρήσιμη) ανάπτυξη» χρησιμοποιείται για την απόδοση του αγγλικού όρου «sustainable development» (3, Βαβούρας, 2010).

Η βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτει ανάπτυξη των παραγωγικών δομών της οικονομίας παράλληλα με τη δημιουργία υποδομών για μία ευαίσθητη στάση απέναντι στο φυσικό περιβάλλον και στα οικολογικά προβλήματα. Η βιωσιμότητα υπονοεί ότι οι φυσικοί πόροι υφίστανται εκμετάλλευση με ρυθμό μικρότερο από αυτόν με τον οποίον ανανεώνονται, διαφορετικά λαμβάνει χώρα περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Η σημασία της πράσινης ανάπτυξης γίνεται αισθητή εντονότερα το τελευταίο διάστημα σε όλες τις χώρες του πλανήτη λόγω των εκτεταμένων κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Επιπλέον, η σύνδεση της τρέχουσας παγκόσμιας οικονομικής κρίσης με τις υπάρχουσες εντεινόμενες κρίσεις (επισιτιστική, ενεργειακή, χρηματοπιστωτική και περιβαλλοντική) των τελευταίων ετών, καταδεικνύει την σημασία παρεμβάσεων με μακροπρόθεσμα αποτελέσματα. Ως περισσότερο εφικτή και βιώσιμη λύση

με ανθρωποκεντρική προσέγγιση προβάλλεται η πράσινη ανάπτυξη, η οποία σέβεται το περιβάλλον και το αντιμετωπίζει ως αναπτυξιακό απόθεμα.

Σε ένα αρκετά ρευστό και ασαφές πλαίσιο το μοντέλο της πράσινης ανάπτυξης φαίνεται ως η μοναδική λύση που μπορεί να διασφαλίσει:

- **Βελτίωση της ποιότητας ζωής**
- **Βιώσιμη αναπτυξιακή πορεία**

Η έννοια της πράσινης ανάπτυξης δεν έχει ακόμα αποκτήσει διεθνώς ένα απολύτως καθορισμένο περιεχόμενο. Ωστόσο, βασικοί άξονες και αναγκαίες και αλληλεπένδουσες προϋποθέσεις για την ύπαρξη της, είναι η *αποσύνδεση*, η *εξοικονόμηση*, η *αξιοποίηση της τεχνολογίας*, η *δημιουργία απασχόλησης* και ο *παρεμβatismός* (98, Χατζημήτρος, 2007 & 29, Ευθυμίουπουλος, 2003).

Ειδικότερα:

➔ **Αποσύνδεση (decoupling):** Βασική επιδίωξη της είναι η επίτευξη οικονομικής ανάπτυξης χωρίς επιδείνωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η αποσύνδεση επιτυγχάνεται όταν η ανάπτυξη ανεξαρτάται από τις εισροές παραδοσιακά παραγόμενης ενέργειας και πρώτων υλών. Η αποσύνδεση θεωρείται ισχυρή όταν δεν επέρχεται καθόλου αύξηση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, η οποία έχει παρατηρηθεί στις περιπτώσεις εκπομπών πολλών αέριων ρύπων, σε χώρες του ΟΟΣΑ. Η αποσύνδεση προωθείται με την θέσπιση υποχρεώσεων για τους χρήστες ώστε να κάνουν λογική χρήση των πόρων και με την προαγωγή της καινοτομίας, που οδηγεί σε καθαρότερες τεχνολογίες παραγωγής (64, OECD, 2001).

➔ **Εξοικονόμηση:** Αφορά στην αλλαγή του σπάταλου τρόπου ζωής, με συγκράτηση της υπερβολικής κατανάλωσης πόρων. Η εξοικονόμηση, σύμφωνα με το "European Environment. State and Outlook / 2005", απαιτεί παρεμβάσεις τόσο σε ατομικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο. Η ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των πολιτών και η ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης και ορθολογικών συμπεριφορών προς το περιβάλλον μπορούν να συνεισφέρουν σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση. Σε επιχειρησιακό επίπεδο η εισαγωγή τεχνολογικών βελτιώσεων και καινοτομιών μπορεί επίσης να επιφέρει καθοριστικές αλλαγές. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στον αγροτικό τομέα, η άρδευση με κατάλληλα συστήματα μπορεί να μειώσει την σπατάλη νερού. Επίσης στα κτίρια, μεγάλη μείωση της ενεργειακής σπατάλης για θέρμανση και κλιματισμό επιτυγχάνεται με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών. Παρόμοιες δυνατότητες υπάρχουν στον τομέα των μεταφορών, σε προϊόντα που γρήγορα μετατρέπονται σε απορρίμματα, στις συσκευασίες κ.λπ. (128, eea.europa.eu, 2011).

➔ **Αξιοποίηση της τεχνολογίας:** Η τεχνολογία μπορεί να μετατραπεί από σημαντικό μέρος του προβλήματος σε καθοριστικό στοιχείο της λύσης αφού οι περισσότερες από τις παλιές τεχνολογίες δεν είναι περιβαλλοντικά φιλικές, καθώς υστερούν στην εξοικονόμηση πόρων και στην αποσύνδεση. Γενικά, η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων συνδέεται άμεσα με το είδος της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας. Ζητούμενο είναι να προκρίνονται ήπιες τεχνολογίες, που είναι όσες εξασφαλίζουν ανανεωσιμότητα των πόρων και προστασία του περιβάλλοντος, ενώ δεν δημιουργούν κοινωνικούς κινδύνους, όπως για παράδειγμα καταστροφικά ατυχήματα. Παραδείγματα αποτελούν οι καθαρότερες τεχνολογίες παραγωγής ενέργειας, βιομηχανικών και αγροτικών προϊόντων, οι διάφορες αντιρρυπαντικές τεχνολογίες, η ανακύκλωση στερεών, υγρών και αέριων αποβλήτων, η εξοικονόμηση ενέργειας, νερού και άλλων φυσικών πόρων, η υποκατάσταση επικίνδυνων ή τοξικών προϊόντων, η υποκατάσταση μη αναγκαίων μεταφορών μέσω πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών. Τεχνολογίες αιχμής, όπως η βιοτεχνολογία ή τα νέα υλικά μπορούν, με κατάλληλη πολιτική, να εξυπηρετήσουν το τρίπτυχο «αειφορία-ανταγωνιστικότητα-απασχόληση». Τα τελευταία έτη σημαντικές περιβαλλοντικές βελτιώσεις προέκυψαν από τεχνικές λύσεις, όπως η υποκατάσταση ουσιών που καταστρέφουν το στρατοσφαιρικό όζον, η χρήση αμόλυβδης βενζίνης, οι καταλυτικοί μετατροπείς, η μετάβαση από κάρβουνο και πετρέλαιο σε φυσικό αέριο, χωρίς να επηρεαστούν αρνητικά τα επίπεδα ζωής.

- ➡ **Δημιουργία απασχόλησης:** Η χρήση οικονομικών εργαλείων, για την ταυτόχρονη επίτευξη περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων έχει πολλές δυνατότητες. Παράλληλα οι δραστηριότητες προστασίας του περιβάλλοντος, όπως η εξοικονόμηση ενέργειας και άλλων πόρων, η αντιρρυπαντική τεχνολογία, η υποκατάσταση τοξικών υλικών, η ανακύκλωση αποβλήτων, η εφαρμογή νέων μεθόδων καθαρότερης παραγωγής, η οργάνωση και αξιοποίηση της προστασίας της φύσης κλπ. δημιουργούν πολλές θέσεις εργασίας, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (66, ΟΕCD, 2001).
- ➡ **Παρεμβατισμός:** Η προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος με τους μηχανισμούς της αγοράς μόνο, ίσως είναι ουτοπία. Η διαμορφούμενη παγκοσμιοποιημένη αγορά παρουσιάζει διάφορες ανεπάρκειες και ειδικότερα, αδυναμία να εξασφαλίσει ταυτόχρονα οικονομική ανάπτυξη, πλήρη απασχόληση και περιβαλλοντική προστασία. Χρειάζονται επομένως διορθωτικές παρεμβάσεις, με δράσεις του δημόσιου τομέα. Η ολοκληρωμένη περιβαλλοντική πολιτική, με νομοθετική, διοικητική, επιστημονική/τεχνολογική, οικονομική και ιδεολογική διάσταση, απαιτεί δημόσια παρέμβαση, από το κράτος ή διακρατικούς οργανισμούς αλλά και από την κοινωνία των πολιτών. Εργαλεία όπως το κτηματολόγιο, ο καθορισμός χρήσεων γης, ο σχεδιασμός των αστικών κέντρων προωθούν αποτελεσματικά την προστασία του περιβάλλοντος. Τα οικονομικά εργαλεία επίσης αποτελούν σημαντικό τρόπο παρέμβασης για την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης αλλά και της απασχόλησης. (98, Χατζημήτρος 2007 & 29, Ευθυμιόπουλος, 2003).

Προτεραιότητες δε της Πράσινης Ανάπτυξης αποτελούν:

- ➡ Το κλίμα
- ➡ Η ενέργεια
- ➡ Η αναδιάρθρωση στους παραγωγικούς τομείς
- ➡ Η εξοικονόμηση των φυσικών πόρων

Διαπιστώνεται συνεπώς ότι η πράσινη ανάπτυξη υποστηρίζει και προωθεί νέες οικονομικές δραστηριότητες και άρα οδηγεί στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και εισοδημάτων. Ενισχύει επίσης την ανταγωνιστικότητα, δίνοντας έμφαση στην ποιότητα, στρέφοντας την κατανάλωση προς την κατεύθυνση αυτή. Η αύξηση της ζήτησης για υψηλής περιβαλλοντικής ποιότητας αγαθά ενισχύει την αρχική επένδυση, προσελκύει νέα κεφάλαια και παράγει τεχνογνωσία. Η προώθηση και στήριξη ενός πράσινου αναπτυξιακού προτύπου ισχυροποιεί την ανταγωνιστική θέση της χώρας, προστατεύοντας την ίδια στιγμή το περιβάλλον. Προϋπόθεση της επιτυχίας της πράσινης ανάπτυξης αποτελεί η συμμετοχή πολλών νέων παραγωγών και καταναλωτών στις νέες πράσινες αγορές που δημιουργούνται.

Όλα αυτά δεν μπορεί να γίνουν χωρίς επένδυση στην παιδεία, τη γνώση, την καινοτομία, τις νέες τεχνολογίες. Η ανάδειξη αυτού του νέου αναπτυξιακού προτύπου ανοίγει νέες δυνατότητες από τον αγροτικό μέχρι τον τουριστικό τομέα, δημιουργώντας νέες προοπτικές στον κλάδο της μεταποίησης, στον κατασκευαστικό τομέα, στον τομέα της ενέργειας.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής / ΥΠΕΚΑ, η πράσινη ανάπτυξη, αποτελεί την στρατηγική για την έξοδο της χώρας από την οικονομική κρίση, αφού επιδιώκει την ανασυγκρότηση της παραγωγικής βάσης της χώρας, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. (116, ΥΠΕΚΑ, 2011)

Στην Ελλάδα, η μετάβαση σ' ένα πρότυπο που θα βασίζεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στην εξοικονόμηση ενέργειας και στη διαχείριση της ενεργειακής ζήτησης μπορεί να γίνει πραγματικότητα. Η εξοικονόμηση και η ορθή διαχείριση της ενέργειας αποτελούν το πιο σημαντικό, οικολογικά βέλτιστο, εγχώριο «κοίτασμα» ενέργειας της χώρας μας (116, ΥΠΕΚΑ, 2011).

Η πράσινη ανάπτυξη στην Ελλάδα εκφραζόμενη από την επίσημη στρατηγική του Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής / ΥΠΕΚΑ (116, ΥΠΕΚΑ, 2011), βασίζεται:

- ➔ **Στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στην εξοικονόμηση, ορθή διαχείριση της ενέργειας και στη διαχείριση της ενεργειακής ζήτησης.** Ως εκ τούτου η εξοικονόμηση της ενέργειας και η προώθηση των ΑΠΕ, με παράλληλη ανάπτυξη τεχνογνωσίας και τεχνολογίας και με προϋπόθεση την αύξηση της απασχόλησης και της προστιθέμενης αξίας στην οικονομία, αποτελούν τις προτεραιότητες του ΥΠΕΚΑ. Στην διαχείριση των φυσικών πόρων, με προτεραιότητα στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και στη διαχείριση των υδάτινων πόρων.
- ➔ **Στην ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων με μείωση της παραγωγής τους, την ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση υλικών,** που παράλληλα δημιουργεί μια αγορά και ποιοτικές θέσεις εργασίας στην έρευνα και την ανάπτυξη τεχνολογίας, στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, στα προγράμματα ανακύκλωσης, στην κατασκευή και τη λειτουργία μονάδων επεξεργασίας και εγκαταστάσεων διάθεσης αποβλήτων.
- ➔ **Στην αναβάθμιση της ζωής της πόλης** μέσα από τις αστικές αναπλάσεις και τη δημιουργία ελεύθερων χώρων πρασίνου, με απώτερο στόχο να μετατραπούν οι πόλεις σε ασφαλείς και βιώσιμες.

Αισιόδοξη είναι και η εκτίμηση για το μέλλον της πράσινης απασχόλησης στην Ελλάδα, όπου αναμένεται αυξητική τάση λόγω:

- Της ολοένα πιο απαιτητικής και αυστηρής κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας
- Της συνεχιζόμενης ευρωπαϊκής χρηματοδότησης σε έργα έρευνας και περιβαλλοντικής υποδομής, παρότι παρουσιάζεται σημαντική υστέρηση στις απορροφήσεις
- Της τεχνολογικής εξέλιξης και των αυξανόμενων επενδύσεων στον τομέα των καθαρών τεχνολογιών και των εγκαταστάσεων αντιρρύπανσης
- Του γεγονότος ότι οι οικονομικές δραστηριότητες σε τομείς σχετικούς με την αειφορική διαχείριση, την προστασία και την ανάδειξη ευαίσθητων οικοσυστημάτων, τη βιολογική γεωργία, την παραγωγή ήπιων μορφών ενέργειας, αποτελούν επενδύσεις έντασης εργασίας και ως εκ τούτου δημιουργούν πολλαπλάσιες θέσεις.

Για την Ελλάδα, η στροφή προς την πράσινη ανάπτυξη οδηγεί στις ακόλουθες προτεραιότητες (51, Κατσέλη, 2010):

- **Ανάδειξη των πραγματικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας,** δηλαδή της φύσης της, του πολιτιστικού της κεφαλαίου και της γεωγραφικής της θέσης. Η προσεκτική αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων αυτών συντελεί στη δημιουργία εισοδήματος και νέων θέσεων εργασίας.
- **Ανάπτυξη του αγροτοδιατροφικού τομέα,** με αναβάθμιση της ποιότητας και τυποποίηση των παραδοσιακών αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, με έμφαση σε προϊόντα ονομασίας προέλευσης και γεωγραφικής ένδειξης, καθώς και επένδυση στη βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία.
- **Επιτάχυνση της εφαρμογής του νέου ενεργειακού σχεδιασμού** ο οποίος θα προωθεί την εξοικονόμηση ενέργειας, την ενεργειακή ασφάλεια και τις ανανεώσιμες πηγές, ώστε το 2020 το 18% της ενέργειας να προέρχεται από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ).
- **Ανάπτυξη τεχνογνωσίας και τεχνολογίας στον κλάδο των ΑΠΕ,** καθώς και «πράσινες» κατασκευές, ώστε να καταστούν βασικοί εξαγωγικοί κλάδοι της οικονομίας.
- **Στήριξη τουριστικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας** με την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού για όλο τον χρόνο, που σέβονται το περιβάλλον και τον πολιτισμό.
- **Προστασία του περιβάλλοντος και αποτελεσματική διαχείριση των φυσικών πόρων,** με ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος και του ιδιαίτερου τοπικού χαρακτήρα κάθε νομού και περιφέρειας.

- **Επένδυση στην Παιδεία, τη διά βίου μάθηση και τις ανθρώπινες δεξιότητες** για διεύρυνση των εκπαιδευτικών επιλογών, υψηλό εκπαιδευτικό αποτέλεσμα και αύξηση της παραγωγικότητας. Αυτό είναι προϋπόθεση για την ανάδειξη του ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας.
- **Αναβαθμισμένο εθνικό οδικό σύστημα και μεταφορικές- ακτοπλοϊκές υπηρεσίες, καθώς και τηλεπικοινωνίες.** Όλα αυτά συντελούν στην ελαχιστοποίηση της επιβάρυνσης του περιβάλλοντος με παράλληλη διευκόλυνση της κάθε είδους επικοινωνίας και της ανάπτυξης που αυτή συνεπιφέρει.

1.1 Πράσινη Οικονομία

Πράσινη οικονομία είναι αυτή που οδηγεί σε βελτίωση της ανθρώπινης ευημερίας και κοινωνικής δικαιοσύνης, ενώ μειώνει σημαντικά τους περιβαλλοντικούς κινδύνους και τις οικολογικές ηθλείψεις. Ο ορισμός αυτός δίδεται στον όρο στο Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον // United Nations Environment Programme (UNEP) (92, UNEP, 2008).

Η πράσινη οικονομία, είναι η εφαρμογή των οικολογικών οικονομικών, με έμφαση στις ήπιες μορφές ενέργειας. Η πράσινη οικονομία δεν συνδέεται μόνο με τον τεχνολογικό μετασχηματισμό της παραγωγικής διαδικασίας «σε πιο φιλική» για το περιβάλλον και με την εκμετάλλευση των αειφορικών κοιτασμάτων ενέργειας. Συνδέεται χαρακτηριστικά με την πλήρη αναδιάρθρωση της οικονομίας.¹

Είναι φανερό ότι η αγορά από μόνη της δεν μπορεί να λειτουργήσει και να εξυπηρετήσει την Πράσινη Οικονομία, καθώς δεν παρακολουθεί τις έξω-οικονομικές επιταγές αλλά μόνο την πράσινη ζήτηση. Η πράσινη ζήτηση είναι ακόμη ασθενής, ενώ είναι φανερό ότι το σύστημα της αγοράς, δεν αρκεί χωρίς το κατάλληλο σύστημα σχεδιασμού, αφού η πληρότητα μιας ιδέας, χρειάζεται όλα τα εργαλεία για τον πράσινο μετασχηματισμό της.

1 Αναλυτές από διάφορους επιστημονικούς κλάδους έχουν διεξάγει έρευνα για τη σχέση οικονομίας-περιβάλλοντος, με ανησυχία για την ενέργεια, τις ροές υλικών και τη βιωσιμότητα, την ποιότητα του περιβάλλοντος και την οικονομική ανάπτυξη.

Τα Οικολογικά οικονομικά είναι ένα διεπιστημονικό πεδίο της ακαδημαϊκής έρευνας που στοχεύει στη μελέτη της αλληλεξάρτησης και της συνεξέλιξης της ανθρώπινης οικονομίας και των φυσικών οικοσυστημάτων με την πάροδο του χρόνου σε όλο το γεωγραφικό χώρο. (106, Xerapadeas, 2008)

Τα Οικολογικά οικονομικά διακρίνονται από την **περιβαλλοντική οικονομία**, η οποία είναι η συμβατική οικονομική ανάλυση του περιβάλλοντος, καθώς αντιμετωπίζουν την οικονομία ως ένα υποσύστημα του οικοσυστήματος, δίνοντας έμφαση στη διατήρηση του *φυσικού κεφαλαίου*. (5, Bergh, 2001)

Αρκετοί Οικολογικοί οικονομολόγοι έχουν θέσει υπό αμφισβήτηση τις θεμελιώδεις επικρατούσες οικονομικές προσεγγίσεις, όπως είναι η ανάλυση κόστους-οφέλους και το διακριτό των οικονομικών μεγεθών από την επιστημονική έρευνα, υποστηρίζοντας ότι τα οικονομικά είναι αναπόφευκτα κανονιστικά (normative) και όχι θετικά (εμπειρικά). (68, Peter, 2008)

Ως εναλλακτική λύση προτείνεται η ανάλυση θέσεων (positional analysis), η οποία προσπαθεί να ενσωματώσει το χρόνο και τα θέματα δικαιοσύνης. (54, Mattson, 1975)

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη από γερμανούς οικολόγους τα οικολογικά και περιβαλλοντικά οικονομικά αποτελούν διαφορετικές σχολές οικονομικής σκέψης, με τους οικολογικούς οικονομολόγους να υποστηρίζουν την καθαυτό αειφορία (strong sustainability) και να απορρίπτουν την πρόταση ότι το φυσικό κεφάλαιο μπορεί να αντικατασταθεί από το κεφάλαιο που δημιουργείται από τον άνθρωπο. (42, Illge, Schwarze, 2006)

Τα Οικολογικά οικονομικά θεμελιώθηκαν στα έργα των Kenneth E. Boulding, Nicholas Georgescu-Roegen, Herman Daly, Robert Costanza, και σε άλλα. Σύμφωνα με τον οικολογικό οικονομολόγο Malte Faber, τα οικολογικά οικονομικά καθορίζονται από την εστίασή τους στη φύση, τη δικαιοσύνη και το χρόνο. Οδηγός για την οικολογική οικονομική ανάλυση και αποτίμηση είναι τα θέματα της *διαγενεακής δικαιοσύνης*, η μη αναστρεψιμότητα της περιβαλλοντικής αλλαγής, η αβεβαιότητα των μακροπρόθεσμων αποτελεσμάτων της επέμβασης του ανθρώπου στη φύση, και η αειφόρος ανάπτυξη. (60, Malte, 2008)

Η Οικολογική οικονομία περιλαμβάνει τη μελέτη του *‘μεταβολισμού της κοινωνίας’*, δηλαδή τη μελέτη της ροής της ενέργειας και των υλικών που εισέρχονται και εξέρχονται από το οικονομικό σύστημα. Αυτό το υποπεδίο επίσης αναφέρεται ως βιοφυσικά οικονομικά, ή βιοοικονομικά (bioeconomics) και έχει δεσμούς με την εφαρμοσμένη επιστήμη της βιομηχανικής συμβίωσης (industrial symbiosis). Η Οικολογική οικονομία βασίζεται σε ένα εννοιολογικό μοντέλο της οικονομίας που συγκροτείται από: ροή ενέργειας, υλικά, καθώς και υπηρεσίες που συνδέονται με το οικοσύστημα. (108, Wikipedia, 2011)

Ο πράσινος μετασχηματισμός θα αποκλείσει επιχειρήσεις και παραγωγούς ή επίσης θα πιέσει την κατανάλωση, λόγω του υψηλού κόστους και της υψηλής τιμής των προϊόντων,. Επομένως χρειάζονται κοινωνικές πολιτικές για την οικονομία και εδώ είναι μια μεγάλη ευκαιρία στην πράσινη οικονομία να συμπεριληφθεί όχι μόνο το περιβαλλοντικό κόστος αλλά και το κοινωνικό κόστος, προκειμένου να οδηγηθούμε στον ολιστικό ανασχεδιασμό της.

Το United Nations Framework Convention on Climate Change, ορίζει την πράσινη οικονομία από την άποψη της «**triple bottom line**», ως μια οικονομία που είναι (94, UNFC, 2007 & 108, Wikipedia, 2011):

- **Περιβαλλοντικά βιώσιμη**, με βάση την πεποίθηση ότι η βιόσφαιρά μας είναι ένα κλειστό σύστημα με πεπερασμένους πόρους και περιορισμένη ικανότητα για αυτο-ρύθμιση και αυτό-ανανέωση. Το σύστημα αυτό εξαρτάται από τους φυσικούς πόρους της γης, και ως εκ τούτου πρέπει να δημιουργήσουμε ένα οικονομικό σύστημα που σέβεται την ακεραιότητα των οικοσυστημάτων και εξασφαλίζει την αντοχή των συστημάτων υποστήριξης ζωής.
- **Κοινωνικά δίκαιη**, με βάση την πεποίθηση ότι ο πολιτισμός και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι πολύτιμοι πόροι και, όπως οι φυσικοί πόροι, απαιτούν υπεύθυνη διαχείριση για να αποφευχθεί η εξάντληση τους. Πρέπει να δημιουργήσουμε ένα ζωντανό οικονομικό σύστημα που επιτρέπει σε όλους τους ανθρώπους να έχουν πρόσβαση σε ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο και πλήρεις ευκαιρίες για προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη.
- **Τοπικής εμβέλειας**, με βάση την πεποίθηση ότι μια αυθεντική σύνδεση με τον τόπο είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα και τη δικαιοσύνη. Η πράσινη οικονομία είναι ένα παγκόσμιο σύνολο επιμέρους κοινοτήτων με κάλυψη των αναγκών των πολιτών της μέσα από την τοπική παραγωγή και την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών.

Πράσινη οικονομία και πράσινη πολιτική υπογραμμίζουν την δημιουργία θετικών εναλλακτικών λύσεων σε όλους τους τομείς της ζωής και σε κάθε τομέα της οικονομίας. Η πράσινη οικονομία δεν στηρίζει τον «δημόσιο» ή τον «ιδιωτικό» τομέα αλλά υποστηρίζει ότι αμφότεροι οι τομείς πρέπει να μετατραπούν έτσι ώστε οι αγορές να εκφράζουν κοινωνικές και οικολογικές αξίες, αλλά και θεμελιώδη δίκτυα καινοτομίας και κοινότητας. Για να συμβεί αυτό, νέες οικονομικές διαδικασίες πρέπει να σχεδιαστούν και νέοι κανόνες να γραφτούν, έτσι ώστε τα κίνητρα για την οικολογική συμπεριφορά να είναι ενσωματωμένα στην καθημερινή οικονομική ζωή. Το κράτος μπορεί να λειτουργήσει στη συνέχεια περισσότερο ως συντονιστής. Η βάση για την αυτορρύθμιση σε μια πράσινη οικονομία είναι να έχει η κοινότητα ένα έξυπνο σχεδιασμό ο οποίος θα παρέχει κίνητρα για τις ορθές πρακτικές.

Παρακάτω αναφέρονται οι αλληλεπένδουσες αρχές, που καλύπτουν τις βασικές συνιστώσες της πράσινης οικονομίας (59, Milani, 2007):

1. **Η αρχή της αξίας χρήσης, της πραγματικής αξίας και της ποιότητας:** Αυτή είναι η θεμελιώδης αρχή της πράσινης οικονομίας και μιας οικονομίας των υπηρεσιών, με εστίαση στις ανάγκες των ανθρώπων και του περιβάλλοντος.
2. **Η ακολουθία των φυσικών ροών:** Αυτή είναι πρωταρχική αρχή της πράσινης οικονομίας, καθώς αυτή κινείται στον χώρο των φυσικών διαδικασιών που απορρέουν από την ηλιακή ενέργεια, την αιοδική ενέργεια, την ανανεώσιμη ενέργεια, το φυσικό υδρολογικό κύκλο, την περιφερειακή βλάστηση, την τροφή καθώς και από τα τοπικά υλικά.
3. **Τα απόβλητα να ισοούνται με την κατανάλωση των τροφίμων:** Στη φύση δεν υπάρχουν απόβλητα, γιατί κάθε διαδικασία εκροής αποτελεί μια εισροή για κάποια άλλη διαδικασία. Η αρχή αυτή συνεπάγεται όχι μόνο υψηλό βαθμό οργάνωσης της συμπληρωματικότητας, αλλά και ότι οι εκροές και τα υποπροϊόντα είναι θρεπτικά και μη τοξικά ώστε να είναι τροφή για κάτι.
4. **Η Διαφορετικότητα:** Σε έναν κόσμο που μεταβάλλεται συνεχώς, η υγεία και η σταθερότητα φαίνεται να εξαρτώνται από την ποικιλομορφία (diversity).

5. **Συμμετοχή και Άμεση Δημοκρατία:** Για να ενεργοποιηθεί η ευελιξία και η πράσινη οικονομική σχεδίαση, θα πρέπει οι οικολογικοί οργανισμοί και οι νέες τεχνολογίες επικοινωνιών να μπορούν να παράσχουν τα μέσα για την συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων πολιτών στις αποφάσεις που αφορούν στην κοινωνία.
6. **Ανθρώπινη δημιουργικότητα και ανάπτυξη:** Η ανάπτυξη του ανθρώπου σχετίζεται και με την ποιότητα της ανατροφής. Στην πράσινη οικονομία, η προσωπική, η πολιτική, η κοινωνική και οικολογική αντίληψη λειτουργούν παράλληλα, ενώ οι κοινωνικές και πνευματικές ικανότητες είναι καθοριστικής σημασίας, για την επίτευξη της οικονομικής αποτελεσματικότητας.
7. **Ο στρατηγικός ρόλος του περιβάλλοντος, του τοπίου και του χωροταξικού σχεδιασμού:** Η βελτίωση της αποδοτικότητας μπορεί συχνά να επιτευχθεί με μια απλή χωροταξική αναδιάταξη των στοιχείων του συστήματος, το οποίο μπορεί να γίνει με ένα μικρής κλίμακας ολοκληρωμένο σχέδιο, που έχει ως γνώμονα τη φύση και το τοπίο της περιοχής. Τα κτίρια π.χ., που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, απορροφούν περίπου το 40% της απόδοσης της ενέργειας των υλικών, από τα οποία έχουν κατασκευαστεί. Έτσι, η διατήρηση και βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας σε αυτόν τον τομέα, θα έχει παρά πολύ σημαντικό αντίκτυπο σε ολόκληρη την οικονομία, ιδιαίτερα δε αν έχει προσαρμοστεί στο τοπικό περιβάλλον.

Οι πιο σημαντικές, με βάση τον κύκλο εργασιών, οικονομικές δραστηριότητες που περιλαμβάνει η πράσινη οικονομία, με βάση σχετική μελέτη που εκπονήθηκε από την Ernst & Young για τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι οι εξής (33, Ernst & Young, 2006):

- Συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων και ανακύκλωση
- Επεξεργασία λιμάτων
- Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού
- Πράσινες κατασκευές
- Έλεγχος ατμοσφαιρικής ρύπανσης
- Δημόσια διοίκηση
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Περιβαλλοντική προστασία

1.2 Πράσινη Επιχειρηματικότητα

Πράσινη επιχειρηματικότητα είναι εκείνη η μορφή οικονομικής δραστηριότητας η οποία θέτει την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης γενικότερα στο επίκεντρο της στρατηγικής της (108, Wikipedia, 2011).

Η πράσινη επιχειρηματικότητα συνίσταται στη θετική στάση της επιχείρησης απέναντι στην περιβαλλοντική προστασία, αναφορικά με τα προϊόντα ή της υπηρεσίας που παρέχει, όσο και με τις διαδικασίες παραγωγής. Η πράσινη επιχείρηση κρατάει θετική στάση απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο των δραστηριοτήτων της (27, EOMMEX, 2008).

Το 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μία στρατηγική βιώσιμης ανάπτυξης και πρόσθεσε μία περιβαλλοντική διάσταση στη στρατηγική της Λισσαβόνας, αναγνωρίζοντας την ανάγκη ριζικής μεταρρύθμισης της οικονομίας, προκειμένου να δημιουργηθούν περίπου 15 εκατ. νέες θέσεις εργασίας έως το 2010 (28, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2003).

Η ύπαρξη φιλικού περιβάλλοντος κατά την εκκίνηση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων κρίνεται απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη αυτών των στόχων. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε τον Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις, που περιέχει συστάσεις ώστε να αξιοποιούν κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο την οικονομία της γνώσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναπτύσσει πρωτοβουλίες στον εν λόγω τομέα, συμπεριλαμβανομένων των ετήσιων εκθέσεων για τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη και η Επιτροπή για την επίτευξη των στόχων του Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις, καθώς και την Έκθεση για τις ενέργειες του εκπροσώπου των ΜΜΕ και την ανακοίνωση για την πολιτική καινοτομίας. Ειδικότερα, η Επιτροπή εξέδωσε τον Δεκέμβριο του 2002 μία ανακοίνωση για την βιομηχανική πολιτική στην διευρυμένη Ευρώπη ενώ στο ίδιο πλαίσιο έθεσε και την διαβούλευση πάνω στην Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα (27, EOMMEX, 2008).

Η σημασία που δίνεται στην επιχειρηματικότητα επαναβεβαιώνεται σε έκθεση της Επιτροπής το 2007 προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όπου τονίζεται ιδιαίτερα η απαίτηση για την ενίσχυση των επενδύσεων, της απασχόλησης και της ανάπτυξης μέσω της γνώσης, της καινοτομίας και της επιχειρηματικής δυναμικότητας (27, EOMMEX, 2008).

Η πράσινη επιχειρηματική αντίληψη αναγνωρίζει ότι (27, EOMMEX, 2008),:

- Το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι μέρος του φυσικού περιβάλλοντος. Όλοι οι φυσικοί πόροι που αξιοποιούνται στην «πραγματική οικονομία» προέρχονται από την γη, τον αέρα και την θάλασσα. Η παγκόσμια μείωση τους αποτελεί βασικό περιορισμό στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
- Τα κυρίαρχα παραγωγικά και καταναλωτικά συστήματα χαρακτηρίζονται από σπατάλη. Προέρχονται κατά κύριο λόγο από την αφθονία πετρελαίου και άλλων ορυκτών. Τα πιο έξυπνα παραγωγικά συστήματα βασίζονται στην αποτελεσματική αξιοποίηση πόρων (φυσικών, οικονομικών και ανθρώπινων) μειώνοντας στην πορεία και το οικολογικό τους αποτύπωμα.
- Είναι δυνατή η παραγωγή πολλών τυποποιημένων και βιομηχανικών προϊόντων η ποιότητα των οποίων αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην βελτίωση της ποιότητας της ζωής. Η πράσινη επιχείρηση εξ ορισμού παρέχει ποιοτικές υπηρεσίες που κάνουν τη ζωή των ανθρώπων καλύτερη (27, EOMMEX, 2008).

Σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη, οι επιχειρηματίες αποτελούν την κινητήρια δύναμη της οικονομίας της αγοράς και τα επιτεύγματά τους προσφέρουν στην κοινωνία πλούτο και θέσεις εργασίας και στους καταναλωτές ποικιλία επιλογών. Πολλές μεγάλες εταιρείες, ανταποκρινόμενες στις αυξανόμενες προσδοκίες της κοινής γνώμης όσον αφορά στον αντίκτυπο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην κοινωνία και στο περιβάλλον, υιοθέτησαν επίσημες στρατηγικές για την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Η στάση αυτή συνεπάγεται την προαιρετική ενσωμάτωση κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων στην επιχειρηματική πρακτική και στη συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Τέτοιες ενέργειες μπορούν για παράδειγμα να περιλαμβάνουν δέσμευση για την αύξηση της παραγωγικής δραστηριότητας κατά έναν φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο (οικολογική αποδοτικότητα) (28, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2003).

Η πράσινη επιχειρηματικότητα, στηρίζεται κυρίως σε μια νέα ζήτηση προϊόντων και υπηρεσιών, που είναι και η γενεσιουργός της αιτία. Αυτή η ζήτηση μπορεί να είναι τόσο η ατομική ζήτηση του καταναλωτή όσο και η κοινωνική ζήτηση για ένα νέο φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών. Τα νέα αυτά προϊόντα και υπηρεσίες καθλούνται να:

- ➔ Βοηθήσουν στην προσαρμογή της οικονομίας στη φύση και την κοινωνική ανάπτυξη
- ➔ Καλύψουν την ανάγκη των καταναλωτών για μια άλλη ποιότητα ζωής που έρχεται μετά το κλημένο της ευημερίας των αναπτυγμένων οικονομιών

Τα **Θεμελιώδη Χαρακτηριστικά** της Πράσινης Επιχειρηματικότητας είναι τα εξής:(35, Ζήσης 2010):

- ➔ Συμβατικότητα με τα τοπικά χαρακτηριστικά
- ➔ Ικανότητα ανάδειξης αυτών των χαρακτηριστικών
- ➔ Υψηλή περιβαλλοντική αναγκαιότητα αυτών των επιχειρήσεων (αιολικά πάρκα, βιομηχανίες ανακύκλωσης)

Τα **Επιμέρους Χαρακτηριστικά**, αφορούν στις δράσεις που κατευθύνονται στην πράσινη επιχειρηματικότητα και θα πρέπει να διαθέτουν όσο το δυνατόν περισσότερα από τα παρακάτω χαρακτηριστικά: (35, Ζήσης, 2010)

- ➔ Ποιοτική πρωτοπορία
- ➔ Συστηματικότητα
- ➔ Συλλογικότητα
- ➔ Προοδευτικό πραγματισμό και ρεαλισμό
- ➔ Οικονομική βιωσιμότητα
- ➔ Σύνδεση με την οικονομική και κοινωνική ευημερία του τόπου
- ➔ Συμβολή στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα
- ➔ Απουσία επιχειρηματικού πληθωρισμού, δηλαδή να μη υπάρχουν πολλές ομοειδείς επιχειρήσεις καθόσον έτσι μειώνεται η βιωσιμότητά τους

Τα απαιτούμενα στοιχεία για την οικονομική βιωσιμότητα των δράσεων που αποσκοπούν στην πράσινη επιχειρηματικότητα, είναι:

- Η διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων
- Η νοοτροπία του επενδυτή και του κοινωνικού περιβάλλοντος
- Η αξιοποίηση των πόρων
- Το επιχειρηματικό επιχειρησιακό σχέδιο
- Οι επενδύσεις
- Τα δίκτυα σήμανσης ποιότητας
- Οι περιοχές Natura καθόσον οι χάρτες των προστατευόμενων περιοχών και η γεωγραφία τους είναι εργαλεία στρατηγικής και χωροταξικής προσέγγισης για τη βιώσιμη ανάπτυξη και για τη βιωσιμότητα των επιχειρηματικών δράσεων.
- Οι επενδύσεις που συνδέονται κυρίως με έργα του δημόσιου τομέα και της αυτοδιοίκησης και αποτελούν υπόστρωμα για τις ιδιωτικοοικονομικές επενδύσεις. Αυτές οι επενδύσεις καθορίζουν το γενικό επιχειρηματικό περιβάλλον και ρυθμίζουν για παράδειγμα την τουριστική δυναμική ενός τόπου.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα είναι ένας τομέας, στον οποίο ενεργοποιούνται (35, Ζήσης, 2010):

1. Οι αυτοδιοικήσεις πρώτου και δεύτερου βαθμού, οι ομάδες παραγωγών, οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις των καταναλωτών, διαμορφώνοντας έτσι ένα νέο πλαίσιο προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.
2. Τα πανεπιστήμια, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αλλή και οι συναφείς εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της πράσινης επιχειρηματικότητας, σε διάφορους ερευνητικούς τομείς και προγράμματα παρακολούθησης.

3. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (μόνες τους ή σε εταιρικά σχήματα), οι διαχειριστικοί φορείς των προστατευόμενων περιοχών και ακόμη και το ίδιο το κράτος το οποίο διαμορφώνει μια οικονομία κλίμακας και έναν στρατηγικό σχεδιασμό για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
4. Η καθαρά ιδιωτικοοικονομική κατεύθυνση που είναι το πιο κρίσιμο σημείο για την πράσινη επιχειρηματικότητα. Αυτό συμβαίνει επειδή είναι ένας τομέας πρόκλησης που θα αναδειχθεί και θα καταβληθεί από την αναζήτηση της παραγωγής νέων προϊόντων για τον προσδιορισμό και την κάλυψη μιας νέας καταναλωτικής ζήτησης, που θα μπορεί να εκπληρώνει τους όρους τόσο της βιώσιμης ανάπτυξης όσο και της ιδιαίτερης εκείνης πλευράς της βιώσιμης ανάπτυξης που εκπληρώνει τους όρους της αποσύνδεσης (115, OECD, 2001).

1.3 Πράσινη Απασχόληση

Η παγκόσμια κοινότητα βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπη με δύο γενικευμένες κρίσεις την:

- **Οικονομική**, η οποία ξεκίνησε από τον ανεπτυγμένο δυτικό κόσμο ως μία κρίση του τραπεζικού συστήματος, πήρε ευρύτερες διαστάσεις χρηματοπιστωτικής κρίσης και σήμερα απειλεί τα θεμέλια των εδραιωμένων σταθεροποιητικών μηχανισμών του, όπως της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- **Περιβαλλοντική**, η οποία αντιθέτως εξελίχθηκε σταδιακά, δίνοντας σημεία εδώ και πολλές δεκαετίες, η παράβλεψη των οποίων είχε βραχυπρόθεσμα μεγαλύτερο οικονομικό όφελος. Πλέον η μη λήψη μέτρων απειλεί με μη αναστρέψιμες βλάβες τον πλανήτη, οι οποίες καθώς μεταφράζονται σε απώλεια κεφαλαιακών πόρων αγγίζουν βαθύτατα τις κυβερνήσεις.

Ποια μπορεί να είναι λοιπόν η λύση στο διττό αυτό πρόβλημα; Πώς μπορεί κανείς να αφυπνίσει την κοινή γνώμη, να καλλιεργήσει περιβαλλοντικό συναίσθημα και ταυτόχρονα να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας που θα βοηθήσουν στην έξοδο από την κρίση;

Σύμφωνα και με τους πλέον δύσπιστους η απάντηση βρίσκεται στην πράσινη ανάπτυξη και στην ταυτόχρονη αύξηση της απασχόλησης σε επαγγελματικές δραστηριότητες της πράσινης οικονομίας.

Το Worldwatch Institute ορίζει ως πράσινη απασχόληση τις δραστηριότητες εκείνες στον πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή και τεταρτογενή τομέα, οι οποίες συμβάλλουν στη διατήρηση ή και αποκατάσταση του περιβάλλοντος (117, Worldwatch Institute, 2011).

Κατά συνέπεια, οι πράσινες θέσεις εργασίας (107, Ψωμάς 2009) αφορούν σε επαγγελματικές δραστηριότητες που:

- ➔ Προστατεύουν τα οικοσυστήματα και τη βιοποικιλότητα.
- ➔ Συμβάλλουν στην ορθολογική χρήση της ενέργειας και των φυσικών πόρων.
- ➔ Μειώνουν την κατανάλωση νερού.
- ➔ Οδηγούν σε μια οικονομία χαμηλής έντασης της χρήσης άνθρακα.
- ➔ Περιορίζουν την παραγωγή αποβλήτων και ρύπων.

Ορισμένοι προσθέτουν και μια πιο "παραδοσιακή" παράμετρο στα παραπάνω. Θεωρούν ως πράσινες εκείνες τις θέσεις εργασίας που "έχουν μακρόχρονη προοπτική, είναι καθοπλισμένες και συμβάλλουν άμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος" (2, Apollo, 2008).

Στα παραπάνω έρχεται να προστεθεί και η ποιοτική διάσταση της αξιοπρεπούς εργασίας, δηλαδή της εργασίας που παρέχει ισότιμες ευκαιρίες και στα δύο φύλα μέσα σε συνθήκες ελευθερίας, ασφάλειας και σεβασμού της ανθρωπίνης φύσης. Η διασφάλιση της αξιοπρέπειας στην εργασία είναι κεντρικής

σημασίας στην ενίσχυση των ενεργειών μείωσης της φτώχειας και αποτελεί σημαντικό μέσο επίτευξης ολοκληρωμένων και βιώσιμης ανάπτυξης.

Με μια ελαφρά διαφορετική διατύπωση, ως **πράσινη απασχόληση** ορίζεται οποιαδήποτε επαγγελματική ενασχόληση «με τη λειτουργία χαρακτηριστικών δραστηριοτήτων σχετικών με το περιβάλλον ή σε τομείς παροχής περιβαλλοντικών υπηρεσιών, που το τελικό αποτέλεσμα αυτών προκαλεί άμεσα τη βελτίωση των περιβαλλοντικών αγαθών είτε τη δημιουργία υποδομών που στηρίζουν την παροχή υπηρεσιών φιλικών για το περιβάλλον» (109, Wikipedia, 2011 & 112, Bls gov/green, 2011)

Σε πολλά κράτη έχουν διεξαχθεί μελέτες για τις πράσινες θέσεις εργασίας. Οι μελέτες αυτές έχουν ως βάση την πράσινη οικονομική δραστηριότητα σε μερικές βασικές κατηγορίες. Παρά τις διαφορές στο σύστημα ταξινόμησης των μελετών, επικρατεί μια γενική συναίνεση σχετικά με τον τρόπο δράσης μιας πράσινης οικονομίας. Υπάρχουν ωστόσο διαφορετικές προσεγγίσεις για την καταμέτρηση των θέσεων εργασίας που συνθέτουν την πράσινη οικονομία. Οι προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί για την καταμέτρηση των πράσινων θέσεων εργασίας είναι: (88, Slaper, 2009)

1. **Η προσέγγιση της βιομηχανίας** μετρά τον αριθμό των εργαζομένων σε μια εταιρεία, η οποία, με βάση τα αποτελέσματα της επιχείρησης, καθιστά την οικονομία πιο πράσινη. Η προσέγγιση που χρησιμοποιεί η βιομηχανία μετρά τον αριθμό των εργαζομένων σε όλα τα είδη των επιχειρήσεων με διαφορετικές δραστηριότητες που συμβάλλουν στην οικολογική στροφή της οικονομίας. Ένα είδος τέτοιας δραστηριότητας είναι παραδείγματος χάριν η απασχόληση σε υδροηλεκτρικό σταθμό παραγωγής ενέργειας. Η προσέγγιση αυτή δεν εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται η ίδια η δραστηριότητα. Για παράδειγμα, οι εργαζόμενοι σε μια εταιρεία που παράγει φωτοβολταϊκά πάνελ θεωρούνται απασχολούμενοι στην πράσινη οικονομία, αν και ίσως δεν χρησιμοποιούν φιλικά προς το περιβάλλον υλικά και μεθόδους παραγωγής.
2. **Η επαγγελματική προσέγγιση**, θεωρεί ότι αν τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες μιας επιχείρησης είναι πράσινα, τότε οι εργαζόμενοι της επιχείρησης μπορεί να θεωρηθούν ως εργαζόμενοι σε πράσινες θέσεις εργασίας. Για παράδειγμα, ο παραγωγός βιοηλεκτρικών προϊόντων θεωρείται πράσινος επαγγελματίας, σε αντίθεση με τον αγρότη ο οποίος χρησιμοποιεί χημικά λιπάσματα και φυτοφάρμακα, παρότι η καλλιέργεια γίνεται κατά τα άλλα με όμοιο τρόπο. Ομοίως και ο επιδιορθωτής ποδηλάτων, ο ηλεκτρολόγος που εγκαθιστά ηλιακά πάνελ, οι υδραυλικοί που εγκαθιστούν ηλιακούς θερμοσίφωνες, οι εργάτες οικοδομών που κατασκευάζουν υψηλής ενεργειακής απόδοσης πράσινα κτίρια και αυτοί που τοποθετούν συστήματα για την αξιοποίηση της αιοθικής ενέργειας σε αγροκτήματα.
3. **Η πλέον αμιγής προσέγγιση** αφορά το συνδυασμό μεθόδου και αποτελέσματος της εργασίας. Αυτή αφορά τον εργαζόμενο σε δραστηριότητα η οποία π.χ. εξοικονομεί ενέργεια και άλλους πόρους για να παράγει βιολογικά ή ανακυκλώσιμα προϊόντα.
4. **Η διευρυμένη προσέγγιση** κατατάσσει στα πράσινα επαγγέλματα και αυτά που σχετίζονται με την επιμήκυνση του χρόνου ζωής ενός αγαθού, όπως ο τσαγκάρης, αυτός που επιδιορθώνει ποδήλατα ή ο υπεύθυνος συντήρησης μηχανών, διότι έμμεσα αποτρέπουν τη χρήση πόρων (πρώτων υλών και ενέργειας) καθυστερώντας την αντικατάστασή του.

Η ύπαρξη διαφορετικών προσεγγίσεων αντανakλά την περιπλοκότητα της αντικατάστασης ενός μοντέλου ανάπτυξης και εν προκειμένω του τυπικού δυτικού, με ένα άλλο στο οποίο επικρατούν διαφορετικές προτεραιότητες από το άμεσο οικονομικό κέρδος.

Ο νεότερος επίσημος ορισμός² (2010) θεωρεί ότι **Πράσινες θέσεις εργασίας (Green Jobs)** είναι:

- ➔ «Θέσεις εργασίας σε επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα ή προσφέρουν υπηρεσίες που ωφελούν το περιβάλλον ή την διατήρηση των φυσικών πόρων».

2 US Department of Labor

- ➡ **“Θέσεις εργασίας τα καθήκοντα των οποίων συνίστανται στη δημιουργία διαδικασιών φιλικότερων προς το περιβάλλον, ή τη χρήση λιγότερων φυσικών πόρων από το φορέα που τις προσφέρει”.**

Το 2007 το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP), ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO), και η Διεθνής Συνδικαλιστική Συνομοσπονδία (ITUC), δρομολόγησαν από κοινού την Πρωτοβουλία για την Πράσινη Απασχόληση (Green Jobs Initiative). Η Διεθνής Οργάνωση Εργοδοτών (IEO) προσχώρησε στην πρωτοβουλία το 2008.

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον, πράσινη εργασία είναι «η εργασία στους τομείς της γεωργίας, των κατασκευών, της έρευνας και ανάπτυξης καθώς και της διοίκησης και των υπηρεσιών που συμβάλλουν ουσιαστικά στη διατήρηση ή στην αποκατάσταση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, αλλά όχι αποκλειστικά, αυτό περιλαμβάνει τις θέσεις εργασίας που βοηθούν στην προστασία των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, μειώνουν την κατανάλωση ενέργειας, υλικών και νερού μέσω στρατηγικών υψηλής απόδοσης ή απαλλοτριάζουν την οικονομία από την παραγωγή διοξειδίου του άνθρακα ή οδηγούν στην ελαχιστοποίηση ή την πλήρη αποφυγή της δημιουργίας όλων των μορφών αποβλήτων και της ρύπανσης. « (93, UNEP, 2008)

Σε ένα περιβάλλον όπως το τωρινό, όπου η ανεργία αυξάνεται εν μέσω γενικότερης στασιμότητας ή και ύφεσης, όπως στην Ελλάδα, μια ρεαλιστική άποψη συνοψίζεται στη διατύπωση ότι **δεν αρκεί μόνο να δημιουργήσουμε περισσότερες πράσινες θέσεις εργασίας, αλλά να κάνουμε τις υπάρχουσες θέσεις εργασίας περισσότερο πράσινες.**

1.3.1 Πράσινη Απασχόληση στην Ελλάδα και τον υπόλοιπο κόσμο

Στην διεθνή συνδιάσκεψη στο Μπαλί (2007) αναγνωρίστηκε η ανάγκη αλλαγής στην απασχόληση διεθνώς, προκειμένου να υπογραμμίσει την συμβολή στην αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών. Οι κλιματικές αλλαγές σχετίζονται με το μοντέλο κατανάλωσης και παραγωγής ενέργειας που επικρατούσε τα τελευταία χρόνια, ενώ η αυξανόμενη ένταση των επιπτώσεων που εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια ωθεί την αλλαγή τόσο του τρόπου παραγωγής ενέργειας όσο και κατανάλωσης. Είναι αυτονόητο ότι σε αυτό το νέο ενεργειακό μοντέλο θα εργαστούν εκατομμύρια άνθρωποι, που καλούνται από τώρα να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες.

Οι επενδύσεις στον τομέα των ΑΠΕ έχουν ήδη φτάσει τα 100 δις \$. Αυτό μεταφράζεται σε άνοδο της τάξης του 18% σε νέες επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας μόνο. Αντίστοιχες επενδύσεις γίνονται σε θέματα έρευνας αλλά και διακίνησης προϊόντων χαμηλότερης ενεργειακής κατανάλωσης. Οι ΗΠΑ αναμένεται να δημιουργήσουν 40 εκατομμύρια θέσεις εργασίας μέχρι το 2030. Ήδη το 2005 η περιβαλλοντική βιομηχανία κατέγραψε πάνω από 5,3 εκατομμύρια θέσεις εργασίας.

Τις τελευταίες δεκαετίες, Αμερικανοί νομοθέτες, πολίτες και επιχειρήσεις ανακαλύπτουν ποικίλους τρόπους για να γίνουν περισσότερο «πράσινοι», ελπίζοντας να διατηρήσουν τις φυσικές πηγές της γης και ταυτόχρονα και τον καλό τρόπο ζωής μας. Οι καταναλωτές ολοένα και περισσότερο επιλέγουν οργανικά προϊόντα. Αυτοκινητοβιομηχανίες με μοντέλα αυτοκινήτων που λειτουργούν με βενζίνη εφευρίσκουν πιο έξυπνα καύσιμα για την μετακίνησή τους. Τα σπίτια και τα γραφεία ανακαινίζονται για να γίνουν πιο φιλικά προς το περιβάλλον και κατασκευάζονται έτσι ώστε να κάνουν μικρή σπατάλη ενέργειας, να περιλαμβάνουν χρησιμοποιημένα υλικά και να είναι ενεργειακά έξυπνα.

Σύμφωνα με το UNEP (Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον), το 2006 πάνω από 2,3 εκατ. άνθρωποι σε όλο τον κόσμο απασχολούνταν στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και κυρίως στα βιοκαύσιμα, με τη Βραζιλία, τις ΗΠΑ και την Κίνα να έχουν τη μερίδα του λέοντος.

Υπολογίζεται μάλιστα ότι μέχρι το 2030 ο αριθμός των εργαζομένων στις εναλλακτικές μορφές ενέργειας μπορεί να ξεπεράσει τα 20 εκατομμύρια, ενώ σύμφωνα με τον FAO, τον Οργανισμό Γεωργίας και

Τροφίμων του ΟΗΕ, 10 εκατ. θέσεις εργασίας θα μπορούσαν να δημιουργηθούν μόνο στον τομέα της δασοκομίας, κάτι που θα ωφελούσε πρωτίστως την Ασία και την Αφρική.

Η ανάγκη για μια πιο πράσινη αγορά εργασίας έχει γίνει αισθητή στη Δύση αφού, (77, Ραγίτλα, 2010) :

- Στην Ιταλία οι θέσεις «του είδους» υπολογίζονται σήμερα από 850-950.000 και μέσα στην δεκαετία αναμένεται να φθάσουν τα 1,3-1,5 εκατ.
- Στην Βρετανία σύμφωνα με την Acre Resources, η αγορά της πράσινης εργασίας αντιστέκεται στην οικονομική κρίση, αφού το 2008 παρατηρήθηκε αύξηση του τομέα κατά 58%.
- Στις ΗΠΑ σχεδιάζεται η προώθηση των εναλλακτικών μορφών ενέργειας και η δημιουργία 5 εκατ. νέων πράσινων θέσεων εργασίας την επόμενη δεκαετία, ένας στόχος που μπορεί να έχει αμφισβητηθεί, δεν λείπουν ωστόσο μελέτες οι οποίες ενισχύουν αυτήν την αισιοδοξία, όπως η πρόσφατη των American Solar Energy Society/ ASES (133, ASES, 2011).

Η εν λόγω μελέτη, εξετάζοντας διάφορα σενάρια, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι μέχρι το 2030 θα μπορούσαν να δημιουργηθούν στις ΗΠΑ από 16-17 εκατ. πράσινες θέσεις εργασίας.

Οι απασχολούμενοι στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον ξεπερνούν τα 3,5 εκατομμύρια, ποσοστό το οποίο ανέρχεται στο 0,7% της συνολικής απασχόλησης στην ΕΕ. Από αυτούς μια μεγάλη μερίδα αφορούν σε τομείς «καθαρών» τεχνολογιών.

Καθαρές τεχνολογίες θεωρούνται αυτές που σχετίζονται με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ανακύκλωση αποβλήτων κ.ά. Άλλοι τομείς που παρουσιάζουν σημαντική συνεισφορά στα νούμερα αυτά είναι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η οικολογική ανάπτυξη αστικών περιοχών. Όλοι αυτοί οι τομείς φτάνουν να απασχολούν 2 εκατομμύρια ανθρώπους σε όλη την ΕΕ. Οι υπόλοιπες 1,5 εκατομμύριο θέσεις εργασίας αφορούν σε επιχειρήσεις που ασχολούνται με περιβαλλοντικά θέματα. Μια «πράσινη» επιχείρηση μπορεί να παράγει ή να εμπορεύεται τεχνολογίες, υλικά αλλιά και υπηρεσίες στη μέτρηση, πρόληψη, μείωση, αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο νερό, τον αέρα, το έδαφος, τα απόβλητα, το θόρυβο, τα οικοσυστήματα (55, ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, 2009).

Γνωρίζοντας ότι το 0,7% είναι ο ευρωπαϊκός μέσος όρος, παρατηρείται μια διακύμανση του ποσοστού αυτού στις διάφορες χώρες. Μεγαλύτερο ποσοστό από το μέσο όρο παρουσιάζεται στις εξής χώρες: Αυστρία, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Σουηδία. Συμβαδίζουν με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο η Δανία και Ιρλανδία, ενώ οι υπόλοιπες χώρες ακολουθούν με χαμηλότερα ποσοστά.

Η Ελλάδα με ποσοστό 0.1% έχει το χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ.

Ενδεικτικά, στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Ελληνικό Κέντρο Βιότοπων - Υγροβιότοπων (EKBY), το οποίο χρησιμοποιεί στοιχεία από τη μελέτη της «Αναπτυξιακής Σύμπραξης EQUAL για το περιβάλλον», οι εργαζόμενοι στον τομέα διαχείρισης των στερεών και τοξικών αποβλήτων ανέρχονται στους 15.000. Ενώ άλλοι τόσοι είναι οι απασχολούμενοι στον τομέα διαχείρισης των υγρών αποβλήτων και της διαχείρισης των νερών. Τέλος, 1.200 απασχολούνται στον τομέα προστασίας και γενικότερης διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος.

1.3.2 Προκλήσεις της μετάβασης

Η μετάβαση από την παραδοσιακή δυτική στην «πράσινη» απασχόληση δε γίνεται αντιληπτή με τον ίδιο τρόπο στον ανεπτυγμένο και αναπτυσσόμενο κόσμο, αλλιά ούτε ακόμη και σε επίπεδο κρατών-μελών της Ε.Ε.

Η μελέτη του CEDEFOP με τίτλο «Δεξιότητες για πράσινες θέσεις εργασίας η οποία αποτελεί μέρος ευρύτερης μελέτης που διεξάγεται από κοινού με την Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ILO), ερευνά τις απαιτούμενες δεξιότητες για την ανάπτυξη πράσινων οικονομιών σε έξι κράτη-μέλη (Δανία, Γερμα-

νία, Εσθονία, Ισπανία, Γαλλία και Ηνωμένο Βασίλειο). Η μελέτη δείχνει ότι η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των θέσεων εργασίας που μπορούν να χαρακτηριστούν «πράσινες» ή μη, γίνεται ολοένα και πιο θλεπτή. Το κατά πόσο μία θέση εργασίας είναι εντελώς νέα ή ήδη υπάρχουσα, αλλή με στοιχεια βιώσιμης ανάπτυξης, κρίνεται διαφορετικά στα παραπάνω έξι κράτη-μέλη. Παράδειγμα αποτελεί η θέση του ενεργειακού επιθεωρητή, η οποία για την Εσθονία ή την Ελλάδα είναι μία νέα πράσινη θέση απασχόλησης, αλλή για τη Γερμανία μπορεί να θεωρηθεί μία αλλαγή καθηκόντων ενός επιθεωρητή, που αποτελεί επάγγελμα με ιστορία ετών (21&22, CEDEFOP, 2008 & 2010) .

Τα στοιχεία που παρατίθενται στην έκθεσή της WWF «Πράσινες θέσεις εργασίας στην Ευρώπη» είναι σχεδόν παρόμοια. Εκτιμάται ότι οι δραστηριότητες της «πράσινης» οικονομίας, εξασφαλίζουν στους Ευρωπαίους τρία εκατομμύρια θέσεις εργασίας, καθόσον το φιλικό προς το περιβάλλον μοντέλο ανάπτυξης προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης συγκριτικά με τις ρυπογόνες βιομηχανίες. Βάσει των στοιχείων που δίνει στη δημοσιότητα η περιβαλλοντική οργάνωση, 3,4 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην ΕΕ σχετίζονται άμεσα με τους τομείς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, των βιώσιμων μεταφορών και της ενεργειακής απόδοσης. Αυτός ο αριθμός υπερβαίνει κατά πολύ τα 2,8 εκατομμύρια θέσεις που καλύπτονται από ρυπογόνες βιομηχανίες όπως του λιγνίτη, του τσιμέντου, του σιδήρου και του χάλυβα. Εκτιμάται επίσης, ότι η οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα θα συνεχίσει να διευρύνεται στο μέλλον, σε αντίθεση με την απασχόληση στις ρυπογόνες βιομηχανίες. (105, WWF, 2009)

Μια μελέτη της European Trade Union Confederation / ETUC και της Social Development Agency εξετάζει τις πιθανές επιπτώσεις στην απασχόληση, μιας μείωσης από 30%-50% των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα στην Ε.Ε. έως το 2030, στους παρακάτω βασικούς τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας:

- Την παραγωγή ενέργειας
- Τις βιομηχανίες εντάσεως ενέργειας (χάλυβας, τσιμέντο)
- Τις μεταφορές
- Τις κατασκευές.

Από τη μελέτη προκύπτει ότι μετά την υιοθέτηση πολιτικών για την μείωση των εκπομπών, το συνολικό ισοζύγιο των θέσεων εργασίας μεταξύ των τομέων που θα επεκταθούν και αυτών που θα συρρικνωθούν δεν θα είναι αρνητικό. **Εκτιμάται ότι η συνολική αύξηση της απασχόλησης στους υπό εξέταση τομείς θα μπορούσε να είναι της τάξης του 1,5% (134, ETUC, 2011).**

Σε οποιαδήποτε περίπτωση, παρόλη αυτά, αναγκαία προϋπόθεση είναι η ύπαρξη εργατικού δυναμικού με τις απαραίτητες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, που θα πληρώσει τις πράσινες θέσεις εργασίας. Το εργατικό δυναμικό αυτό είναι αφενός νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας, αφετέρου το υπάρχον εργατικό δυναμικό, στον πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή και τεταρτογενή τομέα. Σε βάθος χρόνου οι υπάρχουσες ή και μελλοντικές εκπαιδευτικές δομές θα κληθούν να ενσωματώσουν στα προγράμματα σπουδών τους μαθήματα που θα παρέχουν τα απαραίτητα εφόδια σε έναν **“green collar worker”**. (108, Wikipedia, 2011).

Η άμεση, όμως, ανάγκη για πλήρωση των θέσεων εργασίας που δημιουργούνται σε πράσινες δραστηριότητες, επιβάλλει την προσαρμογή των δεξιοτήτων του υπάρχοντος εργατικού δυναμικού, με ειδικά προγράμματα κατάρτισης (129, ΕΣΠΑ, 2011 & 59, HR Professional, 2011 & 31, ΕΚΕΠΕ, 2011).

Ολοένα και μεγαλύτερη συναίνεση υπάρχει στο ότι για να διατίθενται οι βασικές δεξιότητες, που είναι απαραίτητες για τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών CO₂, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην **αναβάθμιση** και εμπλουτισμό των υπάρχουσών δεξιοτήτων **παρά στην ανάπτυξη** νέων προγραμμάτων με σκοπό την αρχική κατάρτιση για την απόκτηση νέων, πράσινων δεξιοτήτων.

Η Ε.Ε. φαίνεται να παρουσιάζει καθυστερήσεις και σε άλλους τομείς, εκτός από την καλλιέργεια πράσινων δεξιοτήτων, γεγονός που καθυστερεί την αύξηση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας

της πράσινης οικονομίας της και μειώνει τις δυνατότητες αξιοποίησης των ευκαιριών που ανοίγονται μέσω της πράσινης ανάπτυξης. Αυτές οι αδυναμίες αφορούν διοικητικές και τεχνικές δεξιότητες σε τομείς που σχετίζονται με τις επιστήμες, την τεχνολογία και τη μηχανική, και αποτελούν ένα άλλο σημαντικό στοιχείο προβληματισμού, **πέρα από τις ελλείψεις «νέων» πράσινων δεξιοτήτων.**

Οι δημογραφικές και θεσμικές αλλαγές των τελευταίων δεκαετιών έχουν οδηγήσει σε έλλειψη τεχνικά και διοικητικά καταρτισμένου προσωπικού που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πράσινες θέσεις εργασίας, όπως για παράδειγμα πολιτικούς μηχανικούς μεγάλων έργων υποδομής. **Ουσιαστικά, ένας μεγάλος όγκος επαγγελματικών δραστηριοτήτων, προϋποθέτουν την ύπαρξη μίας βάσης κοινών δεξιοτήτων και απλά επιζητούν μία «πράσινη αναβάθμιση» των δεξιοτήτων των εργαζομένων.** Η αναβάθμιση αυτή, είναι πιθανότερο, να αντιστοιχεί σε κατάρτιση παρά εκπαίδευση των εργαζομένων πάνω σε νέες πρακτικές που θα τους διευκολύνουν στην εργασία τους σε διάφορα αντικείμενα, όπως π.χ. η βιομηχανία χαμηλών ρύπων.

1.3.3 Τάσεις ανάπτυξης της πράσινης απασχόλησης

Η έκθεση της United Nations Environment Program, που δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 2008 υπολογίζει σε άνω των 2,3 εκατ. τους εργαζομένους στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας παγκόσμια, αριθμός που έως το 2030 προβλέπεται να δεκαπλασιαστεί, αγγίζοντας τα 20 εκατ. Εργαζόμενους (92, UNEP, 2008).

Η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Ευρώπη 2020», η οποία αποτελεί τον άξονα σχεδιασμού της κοινωνικής πολιτικής της Ε.Ε. και των κρατών-μελών της για την δεκαετία που διανύουμε, δίνει προτεραιότητα σε τρεις άξονες ανάπτυξης:

1. **Έξυπνη ανάπτυξη:** διαμόρφωση μίας οικονομίας βασισμένης στη γνώση και την καινοτομία
2. **Βιώσιμη ανάπτυξη:** προώθηση μίας οικονομίας που αξιοποιεί ουσιαστικότερα τους φυσικούς πόρους, είναι πιο πράσινη και ανταγωνιστική
3. **Ολοκληρωμένη ανάπτυξη:** υιοθέτηση μίας οικονομίας υψηλής απασχολησιμότητας που θα οδηγήσει σε κοινωνική και γεωγραφική συνοχή

Η πράσινη ανάπτυξη αναμένεται να αποφέρει 256.000-403.500 θέσεις εργασίας στην Ελλάδα ως το 2020, εκ των οποίων οι 98.500-155.000 αφορούν σε "πράσινες" θέσεις πλήρους απασχόλησης στους τομείς της ενέργειας, των κατασκευών, της ανακύκλωσης και της γεωργίας, ενώ οι υπόλοιπες είναι έμμεσες θέσεις απασχόλησης, που πυροδοτούνται από τη στροφή στην πράσινη ανάπτυξη σε ευρύτερους τομείς της οικονομίας, λόγω τόνωσης της κατανάλωσης.

Πρόσφατη μελέτη για λογαριασμό της ΕΕ, έδειξε ότι η επίτευξη του κοινοτικού στόχου για κάλυψη του 20% των ενεργειακών αναγκών με ΑΠΕ ως το 2020 συνεπάγεται τη δημιουργία 2,76 εκατ. θέσεων πλήρους απασχόλησης. Αν ληφθεί υπόψη και η απώλεια θέσεων εργασίας στους τομείς της συμβατικής ενέργειας, η στροφή αυτή συνεπάγεται ένα θετικό ισοζύγιο 417.000 θέσεων πλήρους απασχόλησης μέσα στην ερχόμενη δεκαετία (19, Ε.Ε, 2000).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ανάλυση που παρατίθεται στην σχετική μελέτη της European Institute of Public Administration/EIPA σχετικά με το πόσες θέσεις εργασίας θα δημιουργούνταν ως το 2020 στη δοκιμαζόμενη αυτοκινητοβιομηχανία από τη στροφή στην παραγωγή αυτοκινήτων χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης με δυνατότητα καύσης εναλλακτικών καυσίμων. Οι νέες θέσεις εργασίας ανέρχονται σε 269.400 και, αν αφαιρέσει κανείς 28.400 θέσεις που θα χαθούν από τη στροφή αυτή, απομένει ένα θετικό ισοζύγιο 241.000 θέσεων εργασίας (28, EIPA, 2008).

Από την άλλη πλευρά ο κλάδος των κατασκευών αντιμετωπίζει σήμερα σοβαρή κρίση. Εκτιμάται ότι ο κλάδος αυτός καταναλώνει το 40-50% περίπου των φυσικών πρώτων υλών που χρησιμοποιεί ο

άνθρωπος (περί τα 3 δις τόνους υλικών ετησίως), περισσότερο δηλαδή από κάθε άλλο βιομηχανικό κλάδο. Ταυτόχρονα, ευθύνεται για το 30-50% των συνολικών αποβλήτων των βιομηχανικά αναπτυγμένων χωρών.

Την ίδια στιγμή, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο κτιριακός τομέας, σύμφωνα με τα στοιχεία της εν λόγω μελέτης, καταναλώνει κατά μέσο όρο το 40% περίπου της ενέργειας, συμβάλλοντας με ένα αντίστοιχο ποσοστό στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Εκτιμά δε ότι μία μείωση κατά 75% των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με κατάλληλα μέτρα εξοικονόμησης σε κτίρια του οικιακού τομέα στην ΕΕ, θα δημιουργούσε 2,6 εκατομμύρια νέες θέσεις πλήρους απασχόλησης ως το 2030. Επομένως χωρίς να χτίζουμε νέα ενεργοβόρα κτίρια, αλλά αναβαθμίζοντας ενεργειακά και περιβαλλοντικά τα υπάρχοντα κτίρια, θα διαφυλάσσαμε ή και θα δημιουργούσαμε νέες θέσεις εργασίας στον αιμορραγούντα αυτόν κλάδο.

Η Γερμανία έδωσε ώθηση σε αυτόν τον άξονα δράσης, καθόσον την περίοδο 2001-2006 διέθεσε δημόσιες ενισχύσεις ύψους 3,8 δις € (σε σύνολο επενδύσεων 15,2 δις €) με στόχο την ενεργειακή αναβάθμιση 342.000 διαμερισμάτων και έως το 2008 δημιουργήθηκαν συνολικά 145.000 νέες θέσεις εργασίας (37, BMU, 2006).

Ένας ακόμα τομέας που παρουσιάζει διαχρονικά πτώση στην απασχόληση είναι ο αγροτικός. Η στροφή σε ένα πράσινο μοντέλο ανάπτυξης, σύμφωνα με σχετικές μελέτες που έχουν γίνει, μπορεί να περιορίσει τις απώλειες δίνοντας πνοή στην ύπαιθρο. Μία μελέτη που έγινε σε 1.144 βιολογικές φάρμες στη Βρετανία και την Ιρλανδία έδειξε ότι κατά μέσο όρο οι βιοκαλλιέργειες δημιουργούν 33% περισσότερες ισοδύναμες θέσεις αποκλειστικής απασχόλησης απ' ό,τι οι αντίστοιχες συμβατικές. Αν το 20% των καλλιεργειών στις χώρες αυτές μετατρέπονταν σε βιολογικές, σύμφωνα με σχετική μελέτη του "Ireland International Journal of Agricultural Sustainability", (43, III, 2009), θα δημιουργούνταν 73.200 νέες θέσεις εργασίας στη Βρετανία και 9.200 στην Ιρλανδία. Τα αποτελέσματα αυτά υποστηρίζονται και από αντίστοιχες έρευνες στις ΗΠΑ όπου βρέθηκε ότι για κάθε 1 εκατ. \$ πωλήσεων από μηλοπαραγωγούς, τα βιολογικά καλλιεργημένα μήλα δημιούργησαν 29,4 ισοδύναμες θέσεις πλήρους απασχόλησης έναντι 25,9 των συμβατικών (+13,5%).

Από την πλευρά του ο τομέας της διαχείρισης των απορριμμάτων, καταδεικνύει ότι τα προγράμματα ανακύκλωσης - κομποστοποίησης δημιουργούν πολλαπλάσιες θέσεις εργασίας ανά τόνο διαχειριζόμενων απορριμμάτων σε σύγκριση με την ταφή και την καύση.

Το μέλλον της πράσινης απασχόλησης στην Ελλάδα στην δεκαετία 2010-2020, σύμφωνα με σχετική μελέτη που διενεργήθηκε για αυτό τον σκοπό από το Ελληνικό γραφείο της Greenpeace από την μέχρι σήμερα καταγραφείσα τάση, εκτιμάται ότι θα εστιαστεί στους τομείς που αφορούν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την εξοικονόμηση ενέργειας στον κτιριακό τομέα, την ανακύκλωση-κομποστοποίηση των απορριμμάτων και τη βιολογική γεωργία (40, Greenpeace, 2009). Αναλυτικότερα προσδοκείται:

- ➔ **Πράσινες θέσεις εργασίας στον ενεργειακό τομέα:** Για τις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται ανά τεχνολογία, στον ενεργειακό τομέα, η Greenpeace διεξήγαγε σχετική έρευνα βασισμένη σε:
- Εκτενή ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας που διεξήγαγε η Μονάδα Ανανεώσιμων Ενεργειακών Πόρων του ΕΜΠ.
 - Εκθέσεις φορέων των σχετικών κλάδων (π.χ. European Wind Energy Association [EWEA], European Photovoltaic Industry Association [EPIA], European Solar Thermal Industry Federation [ESTIF], Σύνδεσμος Εταιριών Φωτοβολταϊκών [ΣΕΦ], Ένωση Βιομηχανιών Ηλιακής Ενέργειας [ΕΒΗΕ])
 - Στατιστικά στοιχεία ώριμων αγορών (π.χ. Γερμανία, Ισπανία).
 - Χρήση της μεθοδολογίας REPP (Renewable Energy Policy Project), η οποία εφαρμόζεται ευρέως στις ΗΠΑ.

- Στοιχεία της ΔΕΗ για τους συμβατικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής.
- Χρήση του ειδικού λογισμικού JEDI (Jobs and Economic Development Impact model) για επιβεβαίωση των παραπάνω στοιχείων.
- Σενάρια ανάπτυξης των ΑΠΕ για την επόμενη δεκαετία, με βάση αυτό που ανέπτυξε το EREC (European Renewable Energy Council) για μια "Ενεργειακή Επανάσταση" έως το 2050 που είναι:
 1. Σενάριο αναφοράς, με μικρή σχετικά ανάπτυξη των ΑΠΕ
 2. Σενάριο επιταχυνόμενης ανάπτυξης των ΑΠΕ
 3. Σενάριο ήπιας ανάπτυξης φωτοβολταϊκών

Στην μελέτη που εκπονήθηκε χρησιμοποιήθηκε και το σενάριο ισχυρής ανάπτυξης των φωτοβολταϊκών καθόσον πρόσφατα η ευρωπαϊκή βιομηχανία φωτοβολταϊκών έθεσε τον ιδιαίτερα φιλόδοξο στόχο να καλύπτουν τα φωτοβολταϊκά το 12% της ηλεκτροπαραγωγής ως το 2020. Προκειμένου δε να υπάρχει ένα κοινό μέτρο σύγκρισης όλων των τεχνολογιών και όλων των σεναρίων, οι θέσεις εργασίας που αναφέρονται νοούνται ως ισοδύναμες θέσεις πλήρους απασχόλησης (full-time equivalent – FTE) ή εργατοέτος. Τα αποτελέσματα της μελέτης ανά τομέα απασχόλησης είναι:

1. Αιολικά

Πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Αιολικής Ενέργειας (EWEA) έδειξε ότι για κάθε μεγαβάτ αιολικών δημιουργούνται 15,1 εργατοέτη για την κατασκευή του εξοπλισμού και την ανάπτυξη των πάρκων, 1,2 εργατοέτη για την εγκατάσταση και 0,4 εργατοέτη ανά έτος λειτουργίας για τη συντήρηση και εποπτεία των αιολικών πάρκων.

Δεδομένου ότι στην Ελλάδα δεν έχουμε, προς το παρόν, παραγωγή ανεμογεννητριών, από λειτουργούντα αιολικά πάρκα έχει προκύψει ότι κατά τη φάση της κατασκευής δημιουργούνται 1-1,5 εργατοέτη/MW, ενώ κατά την εικοσαετή φάση λειτουργίας 6,5-8 εργατοέτη/MW. Οι εκτιμήσεις για τα παρακάτω σενάρια ανάπτυξης της αγοράς, με τις αντίστοιχες θέσεις εργασίας βάσει του προαναφερθέντος μοντέλου είναι:

1. Σενάριο Αναφοράς ανάπτυξης αιολικών: 2,8 GW έως το 2020
2. Βασικό σενάριο ανάπτυξης αιολικών: 6 GW έως το 2020
3. Αισιόδοξο σενάριο ανάπτυξης αιολικών 10 GW έως το 2020

Εκτιμώμενες θέσεις πλήρους απασχόλησης στα αιολικά έως το 2020

ΣΕΝΑΡΙΟ	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αναφοράς	2.000	2.050	2.100	2.200	2.250	2.350	2.400	2.500	2.600	2.650
Βασικό	2.200	2.350	2.550	2.800	3.050	3.300	3.700	4.050	4.500	5.000
Αισιόδοξο	2.300	2.600	2.900	3.350	3.900	4.450	5.100	5.900	6.700	7.650

2. Φωτοβολταϊκά

Οι θέσεις εργασίας για τα φωτοβολταϊκά εκτιμήθηκαν με βάση την εμπειρία της γερμανικής και ισπανικής αγοράς, εμπειρία που εκτιμούν ότι παράγονται 40-50 εργατοέτη για κάθε νέο MW φωτοβολταϊκών. Σε ότι αφορά στη γερμανική εμπειρία, από τις 48.000 θέσεις εργασίας το 2008, οι 22.000 αφορούσαν στην παραγωγή φωτοβολταϊκών, οι 3.500 στην εμπορία και οι 22.500 στην ανάπτυξη έργων, την εγκατάσταση και συντήρηση του εξοπλισμού.

Στην Ελλάδα υπάρχουν ήδη σε λειτουργία ή και ανάπτυξη πέντε μονάδες παραγωγής φωτοβολταϊκών και αρκετές εταιρίες εμπορίας και εγκατάστασης φωτοβολταϊκών συστημάτων. Οι εκτιμήσεις για τα παρακάτω σενάρια ανάπτυξης της αγοράς, με τις αντίστοιχες θέσεις εργασίας βάσει του προαναφερθέντος μοντέλου είναι:

1. Σενάριο αναφοράς ανάπτυξης των φωτοβολταϊκών: 0,5 GW έως το 2020
2. Βασικό σενάριο ανάπτυξης των φωτοβολταϊκών: 2,6 GW έως το 2020
3. Αισιόδοξο σενάριο ανάπτυξης των φωτοβολταϊκών, που αφορά στην κάλυψη του 12% της ηλεκτροπαραγωγής έως το 2020, δηλ. 6,8 GW

Εκτιμώμενες θέσεις πλήρους απασχόλησης στα φωτοβολταϊκά

ΣΕΝΑΡΙΟ	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αναφοράς	1.990	2.045	2.000	1.950	1.920	1.960	1.925	1.890	1.860	1.830
Βασικό	3.260	3.945	4.280	5.000	5.360	5.640	5.960	6.660	6.850	7.075
Αισιόδοξο	6.995	10.070	10.185	10.450	10.915	11.305	11.575	12.990	13.490	13.870

3. Ηλιοθερμικά

Στα ηλιοθερμικά διακρίνουμε δύο κατηγορίες εφαρμογών. Τις θερμικές χρήσεις και την ηλεκτροπαραγωγή.

- ➔ Οι θερμικές χρήσεις, στην ελληνική αγορά παρουσιάζουν τα τελευταία χρόνια μία στασιμότητα και οι εφαρμογές έχουν περιοριστεί στην παραγωγή ζεστού νερού χρήσης μέσω ηλιακών θερμοσιφώνων, το οποίο βάσει της μελέτης θεωρείται και σενάριο αναφοράς. Οι θέσεις απασχόλησης έχουν όμως την τάση για τα επόμενα χρόνια να αυξηθούν ραγδαία και στην Ελλάδα, σε περίπτωση ουσιαστικής ανάπτυξης του κλάδου και επέκτασης των εφαρμογών του (ηλιακή θέρμανση και ψύξη) σύμφωνα με:

- Την νέα κοινοτική νομοθεσία
- Τα μέτρα ενίσχυσης των ηλιοθερμικών που λαμβάνονται σε άλλες χώρες

Από τα υφιστάμενα στοιχεία σύμφωνα με την μελέτη προκύπτει ότι στην Ελλάδα δημιουργείται μία νέα θέση εργασίας στον τομέα αυτό για κάθε 87 τετραγωνικά μέτρα παραγόμενων συλλεκτών. Ως εκ τούτου καθίσταται σαφές ότι τα ηλιοθερμικά είναι ένας κοιμώμενος γίγαντας για την Ελλάδα, καθώς θα συνεισφέρουν σημαντικά στη δημιουργία χιλιάδων νέων θέσεων εργασίας, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Εκτιμώμενες θέσεις πλήρους απασχόλησης στα ηλιοθερμικά συστήματα

ΣΕΝΑΡΙΟ	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αναφοράς	3.650	3.750	3.800	3.900	3.950	4.050	4.100	4.200	4.250	4.350
Greenpeace	5.200	6.550	8.500	11.050	14.350	18.000	21.550	24.800	27.250	28.650

- ➔ Σε ότι αφορά στην ηλεκτροπαραγωγή με ηλιοθερμικά συστήματα, το σενάριο της Greenpeace προβλέπει την εγκατάσταση 300 MW ως το 2020. Κάτι τέτοιο, με βάση τη διεθνή εμπειρία αληθιά και τις προσομοιώσεις που έκανε με το μοντέλο JEDI οδηγούν στη δημιουργία περίπου 900 νέων θέσεων εργασίας το 2020.

4. Βιομάζα

Στην περίπτωση της βιομάζας διακρίνουμε τις θερμικές χρήσεις και την ηλεκτροπαραγωγή. Η βιομάζα χρησιμοποιείται παραδοσιακά για θέρμανση. Η συλλογή, εμπορία και διακίνηση καυσόξυλων απασχολεί ήδη ένα σημαντικό αριθμό ατόμων (εκτιμάται 0,5 θέσεις εργασίας ανά GWh). Από τα εκπονηθέντα σενάρια δεν προβλέπεται κάποια εντυπωσιακή αύξηση της συμβολής της βιομάζας στο ενεργειακό ισοζύγιο ως το 2020, πέραν της στροφής σε πιο σύγχρονες τεχνολογίες και σε πιο εξευγενισμένα στερεά βιοκαύσιμα (π.χ. pellets).

Σε ότι αφορά στη χρήση βιομάζας στην ηλεκτροπαραγωγή, εκτιμήσεις του ΕΜΠ αναφέρουν 47,7 εργατοέτη/MW, εκτιμήσεις που συνάδουν με στοιχεία από άλλες χώρες. Στα δύο σενάρια που εξετάστηκαν κατά την Greenpeace προκύπτουν 240 και 720 θέσεις εργασίας αντίστοιχα για το 2020.

Εκτιμώμενες θέσεις πλήρους απασχόλησης στα στερεά βιοκαύσιμα

ΣΕΝΑΡΙΟ	2008	2020
Αναφοράς	4.500	5.400
Greenpeace	4.500	5.800

5. Γεωθερμία

Για τον υπολογισμό των θέσεων εργασίας χρησιμοποιήθηκε η εμπειρία από τις ΗΠΑ και τον Καναδά και η εκτίμηση της μεθοδολογίας REPP για δημιουργία 5,1 θέσεων εργασίας ανά MW. Ως εκ τούτου οι προβλεπόμενες θέσεις εργασίας στην Ελλάδα για ηλεκτροπαραγωγή με γεωθερμία για το 2020 ανέρχονται σε 1.020. Σε ότι αφορά στις γεωθερμικές αντλίες θερμότητας για θέρμανση-ψύξη κτιρίων, σύμφωνα με το Geothermal Heat Pump Consortium δημιουργείται κατά μέσο όρο 1 θέση εργασίας για κάθε 18 γεωθερμικές αντλίες θερμότητας που εγκαθίστανται. Θεωρώντας ότι το 2020 θα έχουμε στην Ελλάδα μία αγορά 1.500 αντλιών θερμότητας για τη χρονιά εκείνη (μόλις 2,5% των νέων κτιρίων), αυτό μεταφράζεται σε 80 θέσεις πλήρους απασχόλησης.

6. Υδροηλεκτρικά

Εκτίμηση είναι, ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης υδροηλεκτρικών έργων, με εξαίρεση τα μικρά υδροηλεκτρικά, λόγω της εντεινόμενης ξηρασίας αλλιά και του υδατικού δυναμικού της. Η ελληνική εμπειρία από κατασκευή μικρών υδροηλεκτρικών (της τάξης των 5 MW), δείχνει ότι στη φάση κατασκευής απασχολούνται περίπου 10 άτομα/MW για ενάμιση χρόνο, ενώ στη φάση λειτουργίας-συντήρησής τους απασχολούνται σταθερά 1,2-2 άτομα/MW, ενώ μελέτη του ΕΜΠ για κατασκευή μικρού υδροηλεκτρικού ισχύος 6 MW, δίνει συντελεστή 26,7 εργατοέτη/MW. Η ΔΕΗ απασχολεί στα υδροηλεκτρικά της έργα συνολικής ισχύος 3.060 MW, 745 άτομα. Με βάση τα παραπάνω, οι θέσεις εργασίας αναμένεται να κυμανθούν περί τις 1.000 για το έτος το 2020 (107, Ψωμάς, 2005).

➔ **Πράσινες θέσεις εργασίας στον κτιριακό-κατασκευαστικό τομέα:** Ο τομέας των κατασκευών απασχολεί στην Ελλάδα περί τα 385.000-400.000 άτομα και είναι από τους τομείς εκείνους που επλήγησαν περισσότερο από την οικονομική κρίση. Είναι ταυτόχρονα ένας τομέας με εξαιρετικές προοπτικές σε ότι αφορά στην απασχόληση αρκεί η έμφαση να δοθεί όχι τόσο στην ανέγερση νέων κτιρίων όσο στην αναβάθμιση (ενεργειακή και περιβαλλοντική) του υπάρχοντος αποθέματος. Κατ' εφαρμογή των Κοινοτικών Οδηγιών, δρομολογούνται ήδη προγράμματα ενεργειακής αναβάθμισης του υπάρχοντος κτιριακού αποθέματος της χώρας. Βάση για τους υπολογισμούς αποτέλεσε σχετική μελέτη για λογαριασμό του Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κлимτικής Αλλαγής που προβλέπει την ενεργειακή αναβάθμιση περίπου 800.000 κτιρίων ως το

2020, με εκτιμώμενο προϋπολογισμό περί τα 22,5 δις € (ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις). Δεδομένου ότι οι παρεμβάσεις ανά κτίριο διαφέρουν και φυσικά κάθε παρέμβαση έχει διαφορετικό αντίκτυπο στην απασχόληση, οι όποιες εκτιμήσεις δεν μπορεί παρά να βασίζονται σε μέσους όρους προγραμμάτων ευρείας κλίμακας που έχουν εφαρμοστεί σε διάφορες χώρες. Με βάση τα παραπάνω, οι θέσεις εργασίας για τον κατασκευαστικό τομέα φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Θέσεις πλήρους απασχόλησης στην εξοικονόμηση ενέργειας σε κτίρια έως το 2020

ΕΚΤΙΜΗΣΗ	2020
Ελάχιστη	25.000
Μέση	34.500
Μεγίστη	56.000

➔ **Πράσινες θέσεις εργασίας στη διαχείριση απορριμμάτων:** Η εναλλακτική διαχείριση των απορριμμάτων επιβάλλεται πλέον, όχι μόνο για λόγους κοινής λογικής, αλλά και γιατί αποτελεί βασική προτεραιότητα της Κοινοτικής και Εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Η εναλλακτική διαχείριση περιλαμβάνει μέτρα και υποδομές σε όλη τη χώρα για:

- Τη διαλογή των απορριμμάτων στην πηγή.
- Την οικιακή και δημοτική κομποστοποίηση
- Την ανακύκλωση των συσκευασιών και ειδικών απορριμμάτων και αποβλήτων (π.χ. μπάζα, ηλεκτρικές-ηλεκτρονικές συσκευές, οχήματα, ελαστικά),
- Την λειτουργία ΧΥΤΑ και ΧΥΤΥ.
- Την διαχείριση επικινδύνων οικιακών, διαχείριση εντύπων, κέντρα διαχείρισης ρούχων, υποδημάτων κ.λπ.

Από την σχετική μελέτη (40, Greenpeace, 2009) εκτιμάται ότι μέχρι το 2020, θα απαιτηθούν επενδύσεις της τάξης των 1,4 δις € για την εναλλακτική διαχείριση των απορριμμάτων και ότι οι επενδύσεις αυτές θα δημιουργήσουν 9.600 νέες θέσεις εργασίας, απασχολώντας εν τέλει 11.225 εργαζομένους με την ολοκλήρωση των απαραίτητων υποδομών.

➔ **Πράσινες θέσεις εργασίας στη γεωργία:** Οι αγροτικές δραστηριότητες στην Ελλάδα απασχολούν περίπου μισό εκατομμύριο ανθρώπους, με συνεχή τάση μείωσης των απασχολούμενων. Η απαίτηση των καταναλωτών για πιο ασφαλή και υγιεινά προϊόντα σε συνδυασμό με την υποβάθμιση του περιβάλλοντος από τη χρήση αγροχημικών επιτάσσουν τη στροφή στις βιοκαλλιέργειες και τη βιολογική κτηνοτροφία. Έχει εκτιμηθεί ότι η στροφή στη βιολογική γεωργία δημιουργεί 10-30% περισσότερες θέσεις εργασίας σε σχέση με τα συμβατικά αγροκτήματα. Με σενάριο αναφοράς το 20% των καλλιεργειών να μετατραπεί σε βιολογικές μέχρι το 2020, θα δημιουργηθούν 10.000-30.000 νέες θέσεις εργασίας στον αγροτικό τομέα.

Συνοψίζοντας αναφέρουμε ότι με δεδομένη την δομή της πράσινης αγοράς εργασίας στην Ελλάδα και το μοντέλο της επιχειρηματικότητας, η πράσινη επαγγελματική δραστηριοποίηση μπορεί να αναπτυχθεί μέσα από την πληροφόρηση. Παράλληλα, η πράσινη επαγγελματική δραστηριοποίηση και απασχόληση, συν τω χρόνω, θα καταλαμβάνει ολοένα και αυξανόμενο μερίδιο και σε άλλους παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας, καθόσον η προώθηση καθαρότερων τεχνολογιών παραγωγής και ο σχεδιασμός φιλικότερων προς το περιβάλλον προϊόντων θα απαιτήσουν εξειδικευμένο προσωπικό προς την κατεύθυνση αυτή. Τότε θα απαιτηθεί όμως να υπάρξει κατάρτιση του υπάρχοντος προσωπικού για να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα, ή πρόσληψη νέου προσωπικού με προσεχόμενα τα νέα προσόντα και τη νέα τεχνογνωσία. Επομένως η πράσινη απασχόληση θα πρέπει να υποστηρίζεται

οργανικά μέσα από πόρους και δομές, οι οποίες θα πρέπει να είναι συνυφασμένες με ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους, προκειμένου να υλοποιηθούν τα απαιτούμενα προγράμματα κατάρτισης.

Σημειωτέον δε ότι η δημιουργία νέων θέσεων πράσινης επαγγελματικής δραστηριοποίησης και απασχόλησης έχει έμμεσες θετικές επιπτώσεις και στο σύνολο της οικονομίας, αφού σύμφωνα με το μοντέλο REMI για αντίστοιχους υπολογισμούς, για κάθε θέση απασχόλησης που δημιουργείται άμεσα στους τομείς της πράσινης οικονομίας, δημιουργούνται εμμέσως και 1,6 επιπλέον θέσεις εργασίας σε ευρύτερους κλάδους της οικονομίας λόγω τόνωσης της κατανάλωσης.

Η πράσινη ανάπτυξη σύμφωνα με τη μελέτη του Ελληνικού γραφείου της Greenpeace (40, Greenpeace, 2009) που προαναφέρθηκε, αναμένεται να αποφέρει συνολικά 98.500-155.000 θέσεις πλήρους επαγγελματικής δραστηριοποίησης, έως το 2020, στην Ελλάδα.

Συνυπολογίζοντας και τις έμμεσες θέσεις απασχόλησης που πυροδοτούνται από τη στροφή στην πράσινη οικονομία, λόγω τόνωσης της κατανάλωσης, η συνολική απασχόληση παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα:

Εκτιμώμενες θέσεις πλήρους απασχόλησης έως το 2020

	Ελάχιστη Εκτίμηση	Μεγίστη εκτίμηση
Άμεσες	98.470	155.220
Έμμεσες	157.750	248.350
Σύνολο	256.020	403.570

Τα τελευταία χρόνια, σύμφωνα με σχετική μελέτη του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, η Ευρωπαϊκή Ένωση επικεντρώνει την προσοχή της στα πράσινα επαγγέλματα ενθαρρύνοντας τις εθνικές και τοπικές αρχές αλλά και τους πολίτες να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την προστασία του περιβάλλοντος με ταυτόχρονη δημιουργία θέσεων εργασίας. Οι εθνικές και τοπικές αρχές έχουν υποχρεώσεις που απορρέουν από τις κατευθυντήριες γραμμές 12, και 13 της Ε.Ε. σχετικά με την απασχόληση (89, Υπ. Παιδείας, 2005):

- «Τα κράτη μέλη πρέπει να προάγουν μέτρα προκειμένου να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητες που προσφέρονται για τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε τοπικό επίπεδο, στην κοινωνική οικονομία, στον τομέα των περιβαλλοντικών τεχνολογιών, σε νέες δραστηριότητες που συνδέονται με ανάγκες ...»
- «... να αναπτύσσουν τις προϋποθέσεις πλαισίωσης που είναι απαραίτητες για την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού απασχόλησης των τομέων παροχής υπηρεσιών και των υπηρεσιών που σχετίζονται με βιομηχανικούς κλάδους, αξιοποιώντας, μεταξύ άλλων το δυναμικό απασχόλησης που προσφέρει η κοινωνία των πληροφοριών και ο τομέας του περιβάλλοντος, με στόχο την αύξηση και την αναβάθμιση των θέσεων εργασίας...»

Από σχετικές μελέτες έχει προκύψει ότι νέες πράσινες θέσεις εργασίας αναμένεται να δημιουργηθούν στους παρακάτω τομείς:

- **Ποιότητα Αέρα:** Οι μεγάλες ελληνικές πόλεις, αλλά και εκείνες που αναπτύσσουν βιομηχανική δραστηριότητα βρίσκονται στις υψηλότερες θέσεις των καταλόγων των πιο ρυπαρών ευρωπαϊκών πόλεων σε επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Είναι αναγκαία πλέον η καταγραφή και η ουσιαστική καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, αλλά και η μείωση της νχορύπανσης στα αστικά κέντρα και τις βιομηχανικές περιοχές.
- **Διαχείριση Υδατικών Πόρων:** Η νέα Οδηγία πλαίσιο για την διαχείριση του νερού, απαιτεί νέους τρόπους αντιμετώπισης των οικοσυστημάτων και αξιώνει την δημιουργία προγραμμάτων παρακολούθησης των υπόγειων υδάτων, τόσο σε θέματα ποιότητας, όσο και καταγραφής πο-

σοτικών επιπέδων. Είναι απαραίτητο πλέον πρόγραμμα ελέγχου της ρύπανσης της Μεσογείου, ενώ η επεξεργασία των υγρών αποβλήτων αστικών, γεωργικών, τουριστικών αλλά και βιομηχανικών περιοχών είναι επιτακτική ανάγκη.

- **Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων:** Σύμφωνα με Οδηγία της ΕΕ απαγορεύεται η ανεξέλεγκτη απόθεση απορριμμάτων, ενώ πρέπει να καταργηθούν οι χωματερές και να γίνει εξυγίανση του χώρου. Αντ' αυτών, οι πόλεις θα πρέπει να αποθέτουν τα απορρίμματά τους σε Χώρους Υγειονομικής Ταφής. Σημαντικό επίσης σε αυτό τον τομέα είναι το κομμάτι της ανακύκλωσης υλικών. Μειώνοντας τον όγκο σκουπιδιών, οι ΧΥΤΑ μετατρέπονται σε ΧΥΤΥ (Χώρους Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων), παρέχοντας το μέγιστο βαθμό περιβαλλοντικής προστασίας. Ταυτόχρονα δημιουργούνται πολλές θέσεις εργασίας σε κάθε στάδιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης.
- **Διαχείριση και Προστασία Βιοτόπων / Οικοτόπων:** Η διαχείριση και η προστασία των ελληνικών βιοτόπων και οικοτόπων απαιτεί καταγραφή των περιοχών και ενσωμάτωση στο Δίκτυο Natura 2000 και στη συνέχεια τη δημιουργία Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, που θα στελεχώνονται από ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό.
- **Αντιμετώπιση Φυσικών Καταστροφών και Περιβαλλοντικών Ατυχημάτων:** Το φαινόμενο των θερινών πυρκαγιών ενδεχομένως μπορεί να αντιμετωπιστεί με κατάλληλη πρόληψη. Χρειάζεται, όπως σε κάθε περίπτωση αντιμετώπισης ατυχημάτων και καταστροφών, εκπόνηση και εφαρμογή Σχεδίου Αντιμετώπισης.
- **Τομέας Ενέργειας:** Ο τομέας της ενέργειας έχει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, από το κομμάτι της ενεργειακής παραγωγής (κατασκευή, εμπορία, μελέτη, τοποθέτηση ΑΠΕ), μέχρι τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης. Η ενεργειακή κατανάλωση έγκειται τόσο στην κατανάλωση μέσω των κτιρίων, οπότε αντιμετωπίζεται με την κατασκευή ενεργειακών κτιρίων (βιοκλιματική αρχιτεκτονική), όσο και στην κατανάλωση στο εσωτερικό του κτιρίου, από τις ηλεκτρονικές συσκευές μέχρι τη συμπεριφορά.
- **Μετακινήσεις:** Οι μετακινήσεις είναι ένας τομέας όπου απαιτείται αλλαγή στην διαχείρισή του και όπου επίσης μπορούν να απασχοληθούν πληθώρα ατόμων. Η επιλογή των μέσων μεταφοράς, ο σχεδιασμός και η διαχείριση των ΜΜΜ, η προώθηση πιο φιλικών προς το περιβάλλον τρόπων μετακίνησης είναι απαραίτητα για μια βιώσιμη πόλη.

Εξάλλου, στην τρέχουσα οικονομική συγκυρία της Ε.Ε. η ανάγκη για ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων και αναβάθμιση των παιδιών είναι δύο άρρηκτα συνδεδεμένα φαινόμενα, λόγω ποικίλων παραγόντων που επιταχύνουν τις αλλαγές στην αγορά εργασίας και διαμορφώνουν τις απαιτούμενες δεξιότητες. Οι σπουδαιότεροι παράγοντες είναι:

1. Η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών
2. Η παγκοσμιοποίηση και η ενδυνάμωση του παγκόσμιου εμπορίου
3. Η μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών CO₂

Όλοι οι παραπάνω παράγοντες έχουν άμεσο αντίκτυπο σε όλους τους επαγγελματικούς τομείς και σκιαγραφούν το προφίλ ενός εργαζόμενου με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης, ο οποίος μπορεί να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει στο χώρο εργασίας του.

Έρευνα του **CEDEFOP**, που αναλύει τις τάσεις για το 2020, προσμετρά τόσο την επίδραση των τεχνολογικών εξελίξεων στον εργασιακό τομέα όσο και σημαντικά δημογραφικά στοιχεία, όπως η γήρανση του ευρωπαϊκού πληθυσμού και η αύξηση του προσδόκιμου της ζωής μέσα στις επόμενες δεκαετίες. Μολονότι υπάρχουν ακόμη χώρες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που βασίζονται στους πρωτογενείς κλάδους της οικονομίας, το σκηνικό αναμένεται να διαφοροποιηθεί δραματικά έως το 2020, σε απόλυτη σύμπτωση με τις οικονομικές και πολιτικές αλλαγές και εξελίξεις (21, CEDEFOP, 2010 & 22 CEDEFOP, 2008).

Μέχρι το 2020 αναμένεται να δημιουργηθούν περισσότερες από 20,3 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με στοιχεία του Ο.Ο.Σ.Α. η περιβαλλοντική απασχόληση καλύπτει παγκοσμίως το 0,4% - 3% της συνολικής απασχόλησης, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση το αντίστοιχο ποσοστό είναι κατά μέσο όρο 1,3%, με πρωτοπόρους τους Αυστριακούς, τους Βέλγους και τους Δανούς. Ο Ο.Ο.Σ.Α. εκτιμά ότι δημιουργούνται κάθε χρόνο 500.000 νέες θέσεις εργασίας, αριθμός που αντιστοιχεί στο 3% περίπου των ανέργων της Ε.Ε.

Η δημιουργία «πράσινων επαγγελματικών δραστηριοτήτων» μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τόσο σε αστικές και ημιαστικές περιοχές με υψηλά ποσοστά ανέργων όσο και σε απομακρυσμένες, ορεινές, μικρές νησιωτικές και «περιθωριακές περιοχές».

2. Πράσινα Επαγγέλματα

Ως πράσινα επαγγέλματα, θεωρούνται αυτά τα οποία συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αειφόρο ανάπτυξη γενικότερα.

Τα πράσινα επαγγέλματα, αφορούν ένα ευρύτατο φάσμα επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Μάλιστα, καθώς αυξάνει η ανάγκη προσαρμογής των επιχειρήσεων του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα στις περιβαλλοντικές ρυθμίσεις και εντείνεται η ζήτηση πράσινων προϊόντων και υπηρεσιών, το φάσμα αυτό συνεχώς διευρύνεται.

Οι πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες μπορούν να αφορούν, σύμφωνα με μελέτη που διενεργήθηκε από το **United Nations Environment Program**, σε συνεργασία με το **Cornel University** και το **Institute of Education** (92, UNEP, 2008 & 24 Cornell, 2007) σε:

- ➔ **Παραδοσιακούς τομείς** οικονομικής δραστηριότητας, από τη γεωργία και την αλιεία, την αποκατάσταση των ξερολιθιών μέχρι τον τουρισμό και τις υπηρεσίες.
- ➔ **Εντελώς νέους τομείς**, όπως η παραγωγή «πράσινων προϊόντων», η προώθηση καθαρών τεχνολογιών, η υλοποίηση σχεδίων «οικολογικής αποτελεσματικότητας», η εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου, η εξοικονόμηση και σωστή διαχείριση του νερού και της ενέργειας, η αξιοποίηση των αποβλήτων, η διαφύλαξη και διαχείριση των οικοσυστημάτων, η διαχείριση παράκτιων ζωνών, η διαχείριση των δασών, η παρακολούθηση της εξέλιξης των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, οι οικο-ξεναγήσεις, η οικολογική γεωργία και κτηνοτροφία, η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών κ.α.

Τα επαγγέλματα αυτά ταξινομημένα ανά τομέα παραγωγής είναι:

- ➔ **Πρωτογενής τομέας:** Γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, μεταλλεία, δάση. Ο τομέας συμπεριλαμβάνει δραστηριότητες που αφορούν σε:
 - Βιολογική γεωργία
 - Βιολογική κτηνοτροφία
 - Βιολογική μελισσοκομία
 - Ορθολογική εξόρυξη και εκμετάλλευση ορυκτών πόρων
 - Διαχείριση οικοσυστημάτων και δασών ειδικότερα
- ➔ **Δευτερογενής τομέας:** Βιομηχανία, κατασκευές. Ο τομέας συμπεριλαμβάνει δραστηριότητες που αφορούν σε:
 - Κατασκευή ειδών/προϊόντων με υλικά φιλικά προς το περιβάλλον

- Κατασκευή οικολογικών κτιρίων
- Παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές
- Επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση αποβλήτων και απορριμμάτων

➔ **Τριτογενής τομέας:** Βασικές υπηρεσίες, εμπόριο, διακίνηση προϊόντων. Ο τομέας συμπεριλαμβάνει δραστηριότητες που αφορούν σε:

- Εμπόριο των βιολογικών ή οικολογικών ειδών/προϊόντων
- Ποικίλες υπηρεσίες: Σχεδιασμός βιοκλιματικών κτιρίων, Αγροτουρισμός, σχεδιασμός φωτοβολταϊκών & αιολικών πάρκων, ανακατασκευή αγαθών κ.λπ.
- Διαχείριση απορριμμάτων και αποβλήτων

➔ **Τεταρτογενής τομέας:** Υπηρεσίες αφαιρετικού χαρακτήρα, όπως διοικητική και κυβερνητική δραστηριότητα, εκπαίδευση, έρευνα και ανάπτυξη, οικονομικός σχεδιασμός, μέσα μαζικής ενημέρωσης, πολιτισμός, διαχείριση πληροφοριών. Ο τομέας συμπεριλαμβάνει δραστηριότητες που αφορούν σε:

- Έρευνα και ανάπτυξη προϊόντων με λογική αιεφόρου ανάπτυξης
- Σχεδιασμό και εφαρμογή διαδικασιών περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου της βιομηχανικής παραγωγής
- Εφαρμογή και έλεγχο ενεργειακής πολιτικής οικολογικής κατεύθυνσης
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών, εκπαίδευση

Τα περισσότερα συναντώμενα πράσινα επαγγέλματα ταξινομημένα ανά τομέα παραγωγής (52, Lifetrends, 2009) είναι τα παρακάτω:

Πράσινα Επαγγέλματα στον Πρωτογενή Τομέα

1. **Γεωπόνος φυτικής παραγωγής με κατεύθυνση φυτοπροστασίας & περιβάλλοντος.** Ο γεωπόνος:

- ➔ Σχεδιάζει, συμβουλεύει και εφαρμόζει μελέτες και προγράμματα γεωργικής και κτηνοτροφικής ανάπτυξης με στόχο την αύξηση της παραγωγής και την ποιοτική βελτίωσή της
- ➔ Ως σύμβουλος παραγωγής, παρέχει συμβουλές για το είδος και τον τρόπο καλλιέργειας των φυτών ανάλογα με το κλίμα και το έδαφος κάθε περιοχής καθώς και για την εκτροφή, διατροφή και αναπαραγωγή των αγροτικών ζώων
- ➔ Ως ερευνητής, ερευνά και εφαρμόζει πρότυπες και νέες υβριδικές καλλιέργειες και εξετάζει την αποτελεσματικότητα και τις επιπτώσεις **νέων φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων**

2. **Γεωργός βιολογικής γεωργίας.** Η βιολογική γεωργία σέβεται τα συστήματα του ίδιου του περιβάλλοντος για την καταπολέμηση των παράσιτων και των ασθενειών στις καλλιέργειες και στην κτηνοτροφία και αποφεύγει τη χρησιμοποίηση συνθετικών παρασιτοκτόνων, ζιζανιοκτόνων, χημικών λιπασμάτων, αυξητικών ορμονών, αντιβιοτικών ή γενετικών τροποποιήσεων. Ευνοεί τις ανανεώσιμες πηγές και την ανακύκλωση επιστρέφοντας στο έδαφος τα θρεπτικά συστατικά που βρίσκονται στα κατάλοιπα.

3. **Κτηνοτρόφος βιολογικής κτηνοτροφίας.** Η βιολογική κτηνοτροφία στηρίζεται στη φυσική διαβίωση των ζώων, χρησιμοποιεί κατά βάση ζωτροφές που έχουν παραχθεί με βιολογικό τρόπο, περιορίζει στο ελάχιστο δυνατό τη χρήση συνθετικών αλλοπαθητικών φαρμάκων, είναι αντίθετη

προς την γενετική τροποποίηση, προστατεύει το περιβάλλον και διακρίνεται για την υγιεινή των προϊόντων που παράγει. Η βιολογική κτηνοτροφία απαιτεί συνολική μεταχείριση των αγροτικών ζώων, τέτοια που να διασφαλίζει την υγεία και την φυσιολογική τους ανάπτυξη, καθώς και την ολοκληρωμένη και αειφορική χρήση των φυσικών πόρων και του αγροτικού οικοσυστήματος.

4. **Μελισσοκόμος βιολογικής μελισσοκομίας.** Η βιολογική μελισσοκομία διαφέρει των συμβατικών ως προς τα:
- Επιλογή της καταγωγής των μελισσών, καθόσον λαμβάνει υπόψη την ικανότητα προσαρμογής τους στις τοπικές συνθήκες, την ζωτικότητα και την αντοχή τους στις ασθένειες.
 - Θέση μελισσοκομείων η οποία πρέπει μεταξύ άλλων να είναι τέτοια ώστε σε ακτίνα 3 χλμ. από το μελισσοκομείο, οι πηγές νέктaros και γύρης να αποτελούνται βασικά από βιολογικές καλλιέργειες ή και αυτοφυή βλάστηση.
 - Θεραπευτική αγωγή καθώς χρησιμοποιούνται κατά προτίμηση φυτοθεραπευτικά και ομοιοπαθητικά προϊόντα, εφόσον η θεραπευτική τους ικανότητα είναι αποτελεσματική.

Πράσινα Επαγγέλματα στο Δευτερογενή Τομέα

1. **Τεχνικός αερίων καυσίμων – φυσικού αερίου:** Ο τεχνικός αερίων καυσίμων – φυσικού αερίου είναι ο ειδικά καταρτισμένος τεχνικός, προκειμένου να εκτελεί εργασίες που σχετίζονται με την εγκατάσταση και συντήρηση δικτύων και συσκευών αερίων καυσίμων, καθώς και με τη διανομή, μεταφορά και ποιοτικό έλεγχο αυτών.
2. **Τεχνικός βιολογικής-οικολογικής γεωργίας:** Ο τεχνικός βιολογικής γεωργίας διαθέτει την εξειδικευμένη κατάρτιση προκειμένου να μπορεί να παράγει βιολογικά προϊόντα σύμφωνα με τις αρχές των μεθόδων της βιολογικής γεωργίας.
3. **Τεχνικός ελέγχου βιομηχανικού και εργασιακού περιβάλλοντος:** Ο τεχνικός ελέγχου ρύπανσης και εγκαταστάσεων αντιρρύπανσης είναι ο ειδικά καταρτισμένος τεχνικός για να εκτελεί εργασίες που σχετίζονται με την παρακολούθηση της καλής λειτουργίας, της συντήρησης και του ελέγχου των εγκαταστάσεων αντιρρύπανσης, τον έλεγχο των εγκαταστάσεων αντιρρύπανσης, με βάση τις ισχύουσες περιβαλλοντικές διατάξεις και οδηγίες.
4. **Τεχνολόγος αντιρρύπανσης:** Ο Τεχνολόγος αντιρρύπανσης, έχει τη δυνατότητα να:
 - Οργανώνει, επιβλέπει, διεξάγει, επεξεργάζεται και αξιολογεί μετρήσεις και πειράματα σε όλες τις κατηγορίες ρυπαντών.
 - Μελετά, σχεδιάζει και επιβλέπει τη λειτουργία συστημάτων και εγκαταστάσεων αντιρρύπανσης.
 - Μελετά τη βελτιστοποίηση μεθόδων, διαδικασιών και εγκαταστάσεων ελέγχου της ρύπανσης.
 - Διενεργεί εκτιμήσεις και πραγματογνωμοσύνες που αναφέρονται σε συσκευές, συστήματα και εγκαταστάσεις αντιρρύπανσης.
 - Εκπονεί ή αξιολογεί μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
5. **Τεχνολόγος γεωπόνος βιολογικής γεωργίας:** Ασχολείται με την εφαρμογή των γεωπονικών και βιολογικών επιστημών κατά την παραγωγή φυτικών και ζωικών αγροτικών προϊόντων με μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον και την υγεία του καταναλωτή.
6. **Τεχνολόγος- Δασοπόνος διαχείρισης φυσικών πόρων:** Ο τεχνολόγος-δασοπόνος διαχείρισης φυσικών πόρων, έχει την δυνατότητα να:

- Εκπονεί μελέτες δασικών μελετών, διαχείρισης και προστασίας των χερσαίων φυσικών οικοσυστημάτων (ΧΦΟ) και ενδιαιτημάτων άγριας πανίδας, καθώς και μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τεχνικά έργα και δραστηριότητες.
- Μελετά χειμαρρικά φαινόμενα για την διαχείριση λεκανών απορροής.
- Σχεδιάζει και να μελετά την κατασκευή ορεινών υδροτεχνικών έργων, δασοτεχνικών έργων, έργων διαχείρισης χιονιού, μεθόδων και τεχνικών ανόρθωσης και αποκατάστασης υποβαθμισμένων χερσαίων φυσικών οικοσυστημάτων.
- Μελετά την ανάπτυξη και εφαρμογή μεθόδων για τη βελτίωση της αύξησης και παραγωγής ξύλου, συγκομιδής και ορθολογικής χρήσης ξύλου, απόληψης δασικών προϊόντων, επεξεργασίας και εμπορίας αυτών.

7. **Τεχνολόγος ελέγχου ποιότητας αγροτικών προϊόντων:** Ο Τεχνολόγος ελέγχου ποιότητας αγροτικών προϊόντων έχει την δυνατότητα να ασχοληθεί σε επαγγελματικές δραστηριότητες ανάλογους με τις σπουδές και την εξειδίκευση του σε:

- Γεωργικές και ζωοτεχνικές επιχειρήσεις
- Αγροτικούς συνεταιρισμούς
- Οργανισμούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Επιχειρήσεις προώθησης αγροτικών προϊόντων

8. **Τεχνολόγος ενέργειας:** Ο Τεχνολόγος ενέργειας έχει την δυνατότητα να ασχοληθεί σε επαγγελματικές δραστηριότητες:

- Ενεργειακής μηχανολογίας και ενεργειακής ηλεκτρολογίας, στα οποία περιλαμβάνεται η διαχείριση, η ορθολογική χρήση ενέργειας και οι τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Σχεδίασης, μελέτης, κατασκευής, λειτουργίας, επίβλεψης, συντήρησης και επισκευής του εξοπλισμού και των εγκαταστάσεων ενεργειακών συστημάτων.

9. **Τεχνολόγος οικολογίας & περιβάλλοντος:** Ο Τεχνολόγος οικολογίας & περιβάλλοντος έχει την δυνατότητα να ασχοληθεί σε επαγγελματικές δραστηριότητες:

- Εκτίμησης και έλεγχου της ποιότητας του περιβάλλοντος
- Μέτρησης ποιότητας εδάφους, αέρα, υδάτων και αποβλήτων.
- Παρακολούθησης συστημάτων επεξεργασίας νερού και αποβλήτων.
- Σχεδίασης και εφαρμογής προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο περιβάλλον.
- Εκτίμησης, ελέγχου και πρόληψης της ρύπανσης.
- Εκπόνησης περιβαλλοντικών διαχειριστικών σχεδίων.

10. **Τεχνολόγος Τοπογράφος–Γεωπληροφορικής:** Ο Τεχνολόγος Τοπογράφος– Γεωπληροφορικής έχει την δυνατότητα να ασχοληθεί σε επαγγελματικές δραστηριότητες, σχετικές με την σύνταξη:

- Χωροταξικών και ρυθμιστικών μελετών σε χαρτογραφική υποδομή και θεματικούς χάρτες.
- Συγκοινωνιακών μελετών.
- Υδραυλικών μελετών.
- Μελετών τοπογραφίας, όσον αφορά στην προσέγγιση του αγροτικού χώρου (άρδευση, διανομή, αναδασμός).

Πράσινα Επαγγέλματα στον Τριτογενή τομέα

1. Περιβαλλοντολόγος: Ο περιβαλλοντολόγος:

- Μελετάει τα προβλήματα του περιβάλλοντος αναζητώντας τρόπους για αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.
- Ερμηνεύει τα τεχνολογικά, κοινωνικά, ηθικά και διαχειριστικά προβλήματα του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και συμβάλλει στη λύση τους, λαμβάνοντας υπόψη του, τις σχέσεις οργανικής και ανόργανης ύλης, τις σχέσεις μεταξύ των έμβιων όντων και των οικοσυστημάτων καθώς και τις σχέσεις του φυσικού περιβάλλοντος με την ανθρώπινη κοινωνία.
- Επεξεργάζεται και προτείνει λύσεις για τη σωστή διαχείριση των οικοσυστημάτων, που να αποτρέπει την καταστροφή τους από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και κατά το δυνατόν να επιτρέπει τη διατήρησή τους.
- Δραστηριοποιείται μέσω των Ερευνητικών Εργαστηρίων στους θεματικούς άξονες της :
 - Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης.
 - Διαχείρισης του Περιβάλλοντος.
 - Διαχείρισης της Βιοποικιλότητας.
 - Διαχείρισης των Αποβλήτων.
 - Ποιότητας του Περιβάλλοντος.
 - Ποιότητας Υδάτων και Αέρα.
 - Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης.

2. Δασολόγος–Περιβαλλοντολόγος: Ο δασολόγος, στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας του, ασχολείται με :

- Την έρευνα σε θέματα δασικής οικονομίας.
- Τη φροντίδα των δασών.
- Το σχεδιασμό και την κατασκευή έργων στο δάσος.
- Τη διεκπεραίωση διοικητικών εργασιών.

3. Γεωτεχνολόγος–Περιβαλλοντολόγος: Ο γεωτεχνολόγος–περιβαλλοντολόγος στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας του ασχολείται με την :

- Έρευνα και τον εντοπισμό μεταλλοφόρων πεδίων.
- Σύνταξη οικονομοτεχνικών μελετών εκμεταλλευσιμότητας ορυκτών υλών.
- Οργάνωση της μεταφοράς, αποθήκευσης, διακίνησης επεξεργασίας και ποιοτικού ελέγχου βιομηχανικών και αδρανών ορυκτών, μεταλλευμάτων και ενεργειακών πρώτων υλών.
- Μελέτη και παρακολούθηση της κατασκευής γεωτεχνικών και μεταλλευτικών έργων.
- Ασφάλεια σε ορυχεία και μεταλλευτικές επιχειρήσεις.
- Μελέτη της ατμοσφαιρικής διασποράς σε μεγάλες σημειακές και επιφανειακές πηγές ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
- Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με το εθνικό και διεθνές δίκαιο.

4. **Ειδικός Γεωγραφικών Συστημάτων GIS:** Ο ειδικός Γεωγραφικών Συστημάτων GIS διαθέτει την εξειδικευμένη γνώση και κατάρτιση προκειμένου να ασχολείται με τα Γεωγραφικά συστήματα Πληροφοριών που αποτελούν ένα ολοκληρωμένο σύστημα συλλογής, αποθήκευσης, διαχείρισης, ανάλυσης και απεικόνισης πληροφοριών που έχουν σχέση με φαινόμενα που εξελίσσονται στο γεωγραφικό χώρο.
5. **Ειδικός δασικής προστασίας:** Ο ειδικός δασικής προστασίας, ανάλογα με την κατάρτιση που έχει λάβει, στο πλαίσιο των επαγγελματικών δραστηριοτήτων του, έχει την δυνατότητα να απασχοληθεί με την:
 - Φύλλαξη/προστασία των δασών.
 - Φύλλαξη της θήρας.
 - Θηραματική διαχείριση και τον έλεγχο των δασικών παραβάσεων σύμφωνα με την δασική νομοθεσία.
6. **Επιμελητής-Ξεναγός εθνικών δρυμών και χώρων αναψυχής:** Ο επιμελητής - Ξεναγός εθνικών δρυμών και χώρων αναψυχής στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας του:
 - Εκπονεί και ελέγχει την εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης εθνικών δρυμών και προστατευόμενων περιοχών.
 - Εκπονεί μελέτες οργάνωσης και λειτουργίας χώρων υπαίθριας αναψυχής.
 - Απογράφει και παρακολουθεί μεταβολές φυσικών οικοσυστημάτων και υλοποιεί ενέργειες χειρισμού της βλάστησης.
 - Ξεναγεί και εφαρμόζει προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ενημέρωσης επισκεπτών.
7. **Μηχανικός περιβάλλοντος:** Ο μηχανικός περιβάλλοντος διαθέτει την εξειδικευμένη γνώση και κατάρτιση προκειμένου να ασχολείται με:
 - Τη διαχείριση και προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.
 - Συλλογή στοιχείων και εκπονεί μελέτες για την προστασία / διαχείριση του περιβάλλοντος.
 - Διαμόρφωση της πολιτικής των εταιρειών ή υπηρεσιών σε θέματα περιβάλλοντος.

Το ενδιαφέρον της ευρύτερης κοινωνίας στρέφεται ολοένα και περισσότερο προς τις πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες και τα πράσινα επαγγέλματα, τάση που αποτυπώνεται και με ειδικά αφιερώματα στον τύπο. Οι **πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες**, που έχουν την μεγαλύτερη ανταπόκριση ήδη στην σημερινή οικονομία είναι (131, Καθημερινή, 2008):

- Παραγωγός βιολογικών προϊόντων γεωργίας και κτηνοτροφίας.
- Βιολογικός ιχθυοκαλλιεργτής.
- Γεωπόνος ολοκληρωμένης ή βιολογικής γεωργίας, με αντίληψη εξοικονόμησης φυσικών πόρων (π.χ. νερό) και αποτροπή ρύπανσης (φυτοφάρμακα).
- Πωλητής βιολογικών προϊόντων.
- Μελετητές και εργαζόμενοι σε περιοχές προστασίας (π.χ. Natura) ή σε φυσικά πάρκα και εθνικούς δρυμούς, καθώς και σε περιοχές Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιας Ζώνης.
- Δασολόγος.
- Εργαζόμενος στην τοποθέτηση και συντήρηση ανεμογεννητριών, φωτοβολταϊκών κ.λπ. συστημάτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

- Εργαζόμενος στην εμπορία, εγκατάσταση φυσικού αερίου.
- Μηχανικός δικτύων και ηλεκτρολόγος νέας εποχής, ειδικοί στην εξοικονόμηση ενέργειας, στις ΑΠΕ και στη διασύνδεσή τους με το κεντρικό δίκτυο.
- Ειδικός στη θερμομόνωση των κτιρίων.
- Επιθεωρητής πράσινου ενεργειακού πιστοποιητικού.
- «Πράσινο υδραυλικός», ειδικευμένος στην εξοικονόμηση νερού και την τοποθέτηση ηλιακών θερμοσιφώνων.
- Υδραυλικός μηχανικός ειδικός στην προστασία των υδάτινων πόρων.
- Τεχνικός υδραυλικών έργων εξοικονόμησης νερού.
- Συγκοινωνιολόγος, ειδικός στη μελέτη της μείωσης κίνησης Ι.Χ.
- Εργαζόμενος στην παραγωγή ποδηλάτου.
- Πωλητής και μηχανικός ποδηλάτων.
- Εργαζόμενος στις νέες υποδομές για τη χρήση ποδηλάτου (ποδηλατοδρόμοι, ειδικές ράμπες σε πεζόδρομους, ειδικά σταντ για ποδήλατα κοντά σε σταθμούς σχολεία και μεγάλα κτίρια).

Επίσης, νέα επαγγέλματα με πράσινη διάσταση, σύμφωνα με μελέτη που διενεργήθηκε το 2005 από το τότε ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, Πράσινα Επαγγέλματα, 2005 είναι (89, Υπουργείο Παιδείας, 2005):

- Ελεγκτής/Επιθεωρητής περιβάλλοντος.
- Έμπορος βιολογικής λαϊκής αγοράς.
- Πωλητής οικολογικών τροφίμων και άλλων ειδών.
- Στέλεχος κέντρων πληροφόρησης και ειδικών φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών.
- Στέλεχος διαχείρισης στερεών αποβλήτων.
- Στέλεχος εγκατάστασης - λειτουργίας - παρακολούθησης ΧΥΤΑ.
- Στέλεχος ήπιων μορφών αγροτουρισμού.
- Στέλεχος οργάνωσης προγραμμάτων ανακύκλωσης και ευαισθητοποίησης κοινού.
- Στέλεχος παρακολούθησης εγκαταστάσεων λειτουργίας υγρών αποβλήτων.
- Υπεύθυνος αποκατάστασης περιβαλλοντικά υποβαθμισμένων ζωνών, όπως χωματερές & λατομεία.
- Υπεύθυνος λειτουργίας και εξοπλισμού παρακολούθησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
- Υπεύθυνος παρακολούθησης υδάτινων αποδεκτών και ποιότητας πόσιμου νερού.
- Τεχνίτης εγκατάστασης και συντήρησης συστημάτων βιολογικού καθαρισμού.
- Τεχνίτης περιβάλλοντος.
- Τεχνίτης περιβάλλοντος και αγροτουρισμού.
- Τεχνίτης τροφίμων και εμπορίας γεωργικών προϊόντων.
- Τεχνίτης ΧΥΤΑ και εγκαταστάσεων ανακύκλωσης.

3. Εκπαίδευση για την πράσινη απασχόληση στην Ελλάδα

Η άσκηση πράσινων επαγγελμάτων, όπως και για τα υπόλοιπα επαγγέλματα, δεν απαιτεί κάποιο συγκεκριμένο μορφωτικό επίπεδο. Παρόλα αυτά οι γνωστές δομές αρχικής κατάρτισης, όπως τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) παρέχουν πληθώρα εκπαιδευτικών προγραμμάτων, που οδηγούν στην απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων και δεξιοτήτων, για την εξάσκηση πράσινης επαγγελματικής δραστηριότητας.

Με την ολοκλήρωση των σπουδών τους οι πτυχιούχοι ανωτάτων/ανωτέρων σχολών, μπορούν ακόμη να παρακολουθήσουν μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών για να αποκτήσουν εξειδίκευση σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και αειφορικής ανάπτυξης.

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει και στα χρηματοδοτούμενα μέσω του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς / ΕΣΠΑ 2007-2013 προγράμματα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης ανέργων, τα οποία υλοποιούνται από πιστοποιημένα Κέντρα επαγγελματικής Κατάρτισης / ΚΕΚ σε όλη την Ελλάδα. Η κατάρτιση σε πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες έχει ως στόχο την ενίσχυση των δεξιοτήτων των συμμετεχόντων σε ότι αφορά στην παραγωγή προϊόντων ή στην παροχή υπηρεσιών φιλικών προς το περιβάλλον.

Εκτενέστερη αναφορά σε όλα τα παρεχόμενα προγράμματα δια βίου μάθησης γίνεται στα Παραρτήματα Β'-Γ' και Δ'.

4. Δεξιότητες για πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες

Ο γενικός όρος «δεξιότητες» αναφέρεται στο συνδυασμό από αντιλήψεις, γνώσεις, ικανότητες και πείρα που απαιτούνται για την εκτέλεση ενός συγκεκριμένου έργου ή εργασίας πράσινου χαρακτήρα. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων σε αυτό το πλαίσιο περιλαμβάνει όλες τις μορφές ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού: τη δια βίου μάθηση συμπεριλαμβανομένων της αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και της τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων/European Qualification Framework (30, EC, 2008) οι δεξιότητες περιγράφονται ως γνωσιολογικές ή πρακτικές.

Ένα **γενικό πλαίσιο δεξιοτήτων** που η αγορά των πράσινων επαγγελματικών δραστηριοτήτων, ζητά από τους εργαζομένους της σήμερα, μπορεί να οριστεί ως εξής:

A. Κοινωνικού/θεσμικού χαρακτήρα

- Διαπολιτισμικές δεξιότητες
- Ομαδικότητα
- Αυτοδιαχείριση
- Καινοτομία και επιχειρηματικότητα

B. Τεχνικού χαρακτήρα

- Δεξιότητες χειρισμού Η/Υ
- Γνώσεις πάνω σε νέα υλικά
- Γνώσεις πάνω σε νέες εφαρμογές και διεργασίες

Γ. Διοικητικού χαρακτήρα

- Διαπολιτισμικό management
- Management διεθνούς αξιακής αλυσίδας
- “Πράσινο” management και διαχείριση περιβαλλοντικών προβλημάτων
- Management διεθνούς οικονομίας

Επίσης σημαντικές για το μέλλον της Ευρώπης, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, είναι και οι βασικές δεξιότητες στις επιστήμες, τεχνολογία, μηχανική και μαθηματικά καθώς αποτελούν τη βάση τεχνολογικής δημιουργίας και καινοτομίας.

Μια γενικότερη διαπίστωση είναι ότι η Ε.Ε., γενικά, πάσχει από δομικές ελλείψεις σε επίπεδο ύπαρξης και καλλιέργειας δεξιοτήτων, γεγονός που:

- ➔ Περιορίζει την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της
- ➔ Μειώνει τις δυνατότητες αξιοποίησης των ευκαιριών που ανοίγονται μέσω της πράσινης ανάπτυξης.

Από την άλλη πλευρά οι δημογραφικές και θεσμικές αλλαγές που βρίσκονται σε εξέλιξη έχουν οδηγήσει σε έλλειψη τεχνικά και διοικητικά καταρτισμένου προσωπικού που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πράσινες θέσεις εργασίας ή επαγγελματικής δραστηριότητας.

Σε ότι αφορά στην εξέλιξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την ενασχόληση με πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες:

- ➔ Κάποιες από αυτές θα γίνουν υποχρεωτικές.
- ➔ Νέες θα αναδυθούν.
- ➔ Οι δεξιότητες που απαιτούνταν για την άσκηση παραδοσιακών επαγγελμάτων θα αποκτήσουν έναν πιο «πράσινο» χαρακτήρα.

Η διεργασία που θα τις καθορίσει είναι πολύ σύνθετη, καθώς σύμφωνα το European system of accumulation and transfer of Credits designed for Vocational Education and Training (34, ECVET, 2010) προσδιορίζονται καταρχήν οι επαγγελματικές εργασίες από τις οποίες απαρτίζεται το επάγγελμα, προκειμένου στην συνέχεια να καταγραφούν οι:

- **Γνώσεις**, που προσδιορίζονται ως το αποτέλεσμα της διανοητικής διεργασίας και εσωτερικής αναπαράστασης εννοιών, γεγονότων και πράξεων, που είναι δυνατόν να προέρχονται τόσο από την επαγγελματική ή πρακτική εμπειρία όσο και από το σύστημα της τυπικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Οι γνώσεις δε διακρίνονται σε :
 1. Γενικές Γνώσεις.
 2. Βασικές Επαγγελματικές Γνώσεις, που είναι βασικές σε ένα κλάδο/ τομέα ή σε συγκεκριμένες ομάδες επαγγελμάτων. Οι γνώσεις που όλοι χρειάζονται ανεξάρτητα από το εργασιακό τους πλαίσιο.
 3. Ειδικές Επαγγελματικές Γνώσεις. Οι γνώσεις που είναι απαραίτητες ως ειδικές επαγγελματικές γνώσεις σε ένα κλάδο/τομέα ή σε συγκεκριμένες ομάδες επαγγελμάτων. Επιπρόσθετα είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μια γνώση που είναι βασική επαγγελματική γνώση για κάποιες επαγγελματικές κατηγορίες, μπορεί να είναι ειδική για κάποιες άλλες.
- **Δεξιότητες**, που προσδιορίζονται ως ο συνδυασμός γνώσης και εμπειρίας που απαιτείται για την επίτευξη συγκεκριμένου φυσικού ή διανοητικού έργου ή την άσκηση εργασίας ή ως η απαιτούμενη γνώση και εμπειρία για την άσκηση ενός έργου ή εργασίας. Οι διάφορες όψεις των δεξιο-

τήτων περιλαμβάνουν:

- Επάρκεια ή επιδεξιότητα στην εκτέλεση ενός καθήκοντος (η ικανότητα να κάνεις κάτι καλά).
- Αντίληψη ότι οι δεξιότητες είναι ιεραρχικές και ότι τα επίπεδα δεξιοτήτων καθορίζονται από το βαθμό πολυπλοκότητας και διακρίτοτητας που εμπλέκεται.
- Αντίληψη ότι υπάρχουν διαφορετικοί τύποι δεξιοτήτων συμπεριλαμβανομένων των κομβικών δεξιοτήτων (generic skills), που χρησιμοποιούνται σε μια πληθώρα επαγγελμάτων και των επαγγελματικών δεξιοτήτων (vocational skills), που σχετίζονται με ένα συγκεκριμένο επάγγελμα.

Όπως γίνεται αντιληπτό, το φάσμα των εξειδικευμένων δεξιοτήτων που θα χρειαστούν σε διαφορετικούς τομείς της πράσινης οικονομίας, είναι ευρύτατο. Αυτό που μπορεί να εντοπιστεί, αν κανείς απομονώσει ένα μικρό αριθμό επιχειρηματικών τομέων, είναι οι δεξιότητες που θα ζητηθούν από την πράσινη οικονομία μελλοντικά. Αυτό είναι αντικείμενο προς μελέτη στο επίπεδο της ίδιας της αγοράς εργασίας και ειδικότερα του κάθε τομέα, ακόμη και της κάθε επιχείρησης η οποία καλείται να ορίσει η ίδια τις ανάγκες της για υψηλά καταρτισμένο προσωπικό με περιβαλλοντική συνείδηση. Η τελική ευθύνη για την διαμόρφωση αυτού του εξειδικευμένου προσωπικού βαρύνει εργαζόμενους-εργοδότες και κράτος, οι οποίοι πρέπει να συμπράξουν και να αξιοποιήσουν αποδοτικά τους διαθέσιμους πόρους για άμεσα και ουσιαστικά αποτελέσματα.

Θα πρέπει όμως παράλληλα το κράτος να αναπτύξει και να πιστοποιήσει περαιτέρω "πράσινα επαγγελματικά περιγράμματα" σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους (εργαζόμενους και εργοδότες), όπως ρυθμίζεται με Κοινή Απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε κάποια από τα πιστοποιημένα επαγγελματικά περιγράμματα, τα οποία έχουν προκύψει μέχρι στιγμής, σύμφωνα με τον δικτυακό τόπο του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης Δομών δια Βίου Μάθησης (Ε.ΚΕ.ΠΙΣ) (134, ΕΚΕΠΙΣ, 2011):

- Αγρότης- Υπεύθυνος αγροτουριστικής μονάδας
- Επιτηρητής – Φύλακς περιβαλλοντικών συστημάτων
- Οικοξεναγός
- Στέλεχος διαχείρισης και εμπορίας βιολογικών προϊόντων
- Τεχνικός διαχείρισης και αξιοποίησης βιομάζας

Οι ενδιαφερόμενοι στο μέλλον θα μπορούν να ζητούν πληροφορίες για πιστοποιημένα πράσινα επαγγελματικά περιγράμματα στην ιστοσελίδα του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ) στον οποίο έχει συγχωνευθεί και το ΕΚΕΠΙΣ το οποίο μέχρι πρόσφατα είχε τη σχετική αρμοδιότητα.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Αποτελέσματα Ποιοτικής Έρευνας

Πηγές και τρόπος προσέγγισης

Η αποτύπωση της τρέχουσας πραγματικότητας και των αντιλήψεων που υπάρχουν στην Ελλάδα σχετικά με το θέμα των πράσινων επαγγελμάτων έχει ειδική σημασία, προκειμένου να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο έχουν ενταχθεί οι σχετικές έννοιες στο καθημερινό λεξιλόγιο και να αποτυπωθούν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζονται για την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης.

Για το σκοπό αυτό, η Ομάδα έργου διενέργησε μια σειρά συνεντεύξεων και συζητήσεων με διακεκριμένες προσωπικότητες που σχετίζονται με το αντικείμενο, είτε λόγω της ακαδημαϊκής τους θέσης, είτε λόγω της επαγγελματικής τους ενασχόλησης, είτε εξ αιτίας της εξειδικευμένης κοινωνικής τους δραστηριότητας. Οι συζητήσεις αυτές έλαβαν χώρα το διάστημα Οκτωβρίου-Νοεμβρίου 2011.

Οι συνεντεύξεις παραχωρήθηκαν από τους:

1. Αγερίδης Γιώργος, Ph.D, Διευθυντής Ενεργειακής Αποδοτικότητας, Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας/ ΚΑΠΕ
2. Αθανασόπουλος Αλέξης, Χημικός Μηχανικός, Μέλος Δ.Σ. ΕΛΠΕ, Αντιπρόεδρος Πανελληνίου Συλλόγου Χημικών Μηχανικών.
3. Αλεξίου Παναγιώτα, Γ.Γραμματέας Company Social Responsibility Hellas
4. Αναλυτής Νίκος, Πρόεδρος Ελληνικού Δικτύου Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης
5. Ε. Αναστασάκης, Χημικός (MBA), External Company Affairs Manager TITAN
6. Γεώργας Δημήτρης, Γεωλόγος, καθηγητής The American College of Greece, Βιολογική Καλλιέργεια και Αμπελουργία- Βιολογικό Οινοποιείο
7. Γεωργούδης Διανέλλης, Οικονομολόγος, τ. Πρόεδρος Ελαιοτριβέων Μαγνησίας, υδροηλεκτρική μονάδα παραγωγής ενέργειας
8. Δρόσσου Κατερίνα, Υπεύθυνη έκδοσης Inforpublica /Green Solutions
9. Μαρκάτος Νικόλαος Ph.D., ομ. καθηγητής στο Τμήμα Χημικών Μηχανικών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, τ. πρότανης Ε.Μ.Π.

- 10.Κανελλόπουλος Δημήτρης, αντιπρόσωπος Φωτοβολταϊκών Συστημάτων Sopray NA Ευρώπης
- 11.Κοκόσης Αντώνης Ph.D, Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών Ανακύκλωσης & Ενεργειακής Αξιοποίησης, Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος, Τμήμα Χημικών Μηχανικών, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- 12.Μάντζιος Κωνσταντίνος, Ναυτ. Μηχ. Μηχανικός, τ. Διευθυντής Ανθρώπινου Δυναμικού & Περιβάλλοντος ΥΠΕΘΑ.
- 13.Σίσκος Παναγιώτης, Ph.D.; Τμήμα Χημείας Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ακαδημαϊκός Συνεργάτης Συμβουλίου Ενεργειακής Αξιοποίησης Αποβλήτων
- 14.Σκαναβή Κωνσταντίνα Ph.D., καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Περιβάλλοντος.
- 15.Φισσάμπερ Βάλτερ, Πρόεδρος Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Και από τη θέση αυτή, ευχαριστούμε όλους τόσο για τη διάθεσή τους να συμμετάσχουν στο διάλογο που αναπτύχθηκε για την πράσινη ανάπτυξη και απασχόληση, όσο και για το χρόνο και τη συνεργασία τους.

Τα θέματα τα οποία συζητήθηκαν περιλαμβάνουν τα εξής:

- Ποιοι τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας αποτελούν τομείς πράσινης ανάπτυξης
- Ποια επαγγέλματα αφορούν τον κάθε τομέα της πράσινης ανάπτυξης
- Ποιες είναι οι γνώσεις και τι άλλα προσόντα ή δεξιότητες απαιτούνται κατά πράσινο επάγγελμα
- Πόσες θέσεις εργασίας μπορούν να καλυφθούν από πράσινα επαγγέλματα στις επιμέρους δραστηριότητες και ποια είναι η συχνότητα ανανέωσης
- Η συνεισφορά του κράτους στην ανάπτυξη των πράσινων επαγγελμάτων
- Ποια υφιστάμενα επαγγέλματα μπορούν να μετατραπούν ή να εξελιχθούν σε πράσινα
- Πράσινα επαγγέλματα που έχουν καλή απορροφητικότητα στην Ελλάδα και ευρύτερα
- Τομείς της πράσινης ανάπτυξης που αποδίδουν οφέλη στην Ελλάδα, την ΕΕ και τον υπόλοιπο κόσμο
- Επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία από την ανάπτυξη των πράσινων επαγγελμάτων
- Πως σχολιάζεται η περιβαλλοντική εκπαίδευση και η κατάρτιση για την απόκτηση πράσινων δεξιοτήτων
- Προτάσεις για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Προκειμένου να αποτυπωθεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναδύεται το θέμα των πράσινων επαγγελμάτων στην Ελλάδα, οι συνεντεύξεις, που διεξήχθησαν με την βοήθεια ημι-δομημένου ερωτηματολογίου, άγγιξαν ευρύτερες διαστάσεις σχετικές με τη θεματολογία του έργου, αποκαλύπτοντας ένα πλούτο απόψεων εμπειρογνομόνων, ενδιαφερομένων και εμπλεκόμενων μερών (stakeholders) γύρω από κρίσιμα και ενδιαφέροντα συναφή ζητήματα σχετικά με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την περιβαλλοντική προστασία ως διάσταση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και της καταναλωτικής συμπεριφοράς.

Τα κύρια συμπεράσματα από τις συζητήσεις για τα πράσινα επαγγέλματα στην Ελλάδα παρατίθενται στην επόμενη ενότητα, ενώ τα πλήρη κείμενα των συζητήσεων περιλαμβάνονται στο σχετικό παράρτημα.

Συμπεράσματα ποιοτικής έρευνας

Η ποιοτική έρευνα οδήγησε στην ανάδειξη μιας σειράς θεμάτων που σχετίζονται με την πράσινη απασχόληση τα οποία ομαδοποιημένα παρατίθενται στην συνέχεια. Πριν από αυτό, είναι χρήσιμο να αποσαφηνιστεί η διάκριση μεταξύ οικολογικού και πράσινου, όπως διατυπώνεται από τον Α. Κοκώση, καθηγητή του ΕΜΠ και Ακαδημαϊκού Υπεύθυνου του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών Ανακύκλωσης & Ενεργειακής Αξιοποίησης:

«Οι περισσότεροι συγχέουν τα πράσινα με τα περιβαλλοντικά και βλέπουν ότι ό,τι είναι περιβαλλοντικά καλό είναι μάλλον και πράσινο. Αυτό είναι λάθος. Συνήθως τα πράσινα καινοτομούν, άρα έχουν μια οικονομική διάσταση και επίσης έχουν συμπεριλάβει στον υπολογισμό, στην εξίσωση, την κοινωνία».

Βαρύτητα δόθηκε στην περιγραφή της πράσινης ανάπτυξης συνολικότερα, ώστε να γίνει στη συνέχεια κατανοητή η πράσινη επαγγελματική ενασχόληση μέσα σ' αυτήν. Σύμφυτες με την πράσινη ανάπτυξη, όπως προέκυψε, είναι οι έννοιες της βιωσιμότητας και της αειφορίας.

Σίσκος: Θέλουμε χρήστες και όχι καταχραστές των υλικών. Παλαιότερα ήμασταν καταναλωτές και χρήστες των υλικών. Παλαιότερα επιδιώκαμε να δημιουργήσουμε έναν καταναλωτή και καταχραστή των αγαθών του κόσμου, δηλαδή πέραν από των απαραίτητων επιδιώκαμε οι άνθρωποι να ξοδεύουμε περισσότερα αγαθά, περισσότερες πρώτες ύλες, περισσότερη ενέργεια. Σήμερα αυτό άλλαξε και πρέπει να οδηγηθούμε σε μια αλλαγή κουλτούρας, νοοτροπίας, σε έναν οικονομικό πολιτισμό που να λαμβάνει υπόψη αυτές τις παραμέτρους, ότι δεν ξοδεύουμε κάτι για να το ξοδέψουμε αλλιά ξοδεύουμε μόνο γι' αυτό που μας είναι αναγκαίο και χρήσιμο, χωρίς πάλι αυτή η τάση η καινούρια να αποσκοπεί στην ελάττωση του επιπέδου ζωής.

Κοκόσης: Τα πράσινα επαγγέλματα αντιπροσωπεύουν την τάση των καιρών για μεγαλύτερη αειφορία. Αειφορία θυμίζω ότι είναι περιβάλλον, οικονομία και κοινωνία. Επομένως τρία διαφορετικά σκέλη... Τα πιο σημαντικά πράγματα για να καταλάβει κανείς την διαφορά του πράσινου και του αειφορικού είναι η διαφορά τους σε σχέση με την περιβαλλοντική διάσταση. Δηλαδή οι περισσότεροι νομίζω συγχέουν τα πράσινα με τα περιβαλλοντικά και βλέπουν ότι είναι περιβαλλοντικά καλό είναι μάλλον και πράσινο. Αυτό είναι λάθος.

Η πράσινη ενασχόληση ως συνειδητή επιλογή είναι αποτέλεσμα της επιδίωξης μιας επαγγελματικής δραστηριότητας που προσφέρει κάτι περισσότερο από το βιοπορισμό και συγκεκριμένα την αίσθηση ότι συνδυάζεται με προσφορά στο κοινωνικό σύνολο.

Όπως αναφέρει ο πράσινος επιχειρηματίας Δ. Κανελλόπουλος που δραστηριοποιείται στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: «Αποφάσισα να ασχοληθώ με τα φωτοβολταϊκά γιατί αυτό συνδυάζει τρία πλεονεκτήματα: α. ήταν ένας σχετικά νέος τομέας στην Ελλάδα και επομένως ίσως ο ανταγωνισμός δεν θα ήταν παγωμένος, β. ήθελα να κάνω κάτι για το οποίο να αισθάνομαι ότι είναι πραγματικά χρήσιμο όχι μόνο στους πελάτες μου, αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και γ. το αναμενόμενο οικονομικό αποτέλεσμα ήταν ικανοποιητικό».

Μια κύρια διαπίστωση, που προκύπτει από τις συνεντεύξεις των περισσότερων ερωτηθέντων, είναι ότι δεν υπάρχει κοινή αντίληψη περί του τι ορίζεται ως πράσινο επάγγελμα και ποια επαγγέλματα θα μπορούσαν να περιληφθούν σε αυτά. Ορισμένοι ερωτώμενοι διατύπωσαν την άποψη ότι δεν υφίστανται καν πράσινα επαγγέλματα και όσα χαρακτηρίζονται με τον τρόπο αυτό απλώς είναι εξελίξεις ή εξειδικεύσεις γνωστών επαγγελμάτων, στα οποία δίνεται αυτή η ονομασία ίσως για λόγους επικοινωνιακούς και όχι ουσιαστικούς. Ο προβληματισμός γύρω από τον αυστηρό ή μη καθορισμό των πράσινων δραστηριοτήτων φαίνεται ανάγλυφα και από τις παρακάτω τοποθετήσεις:

Γ. Αγερίδης: «Δηλαδή ο εργάτης στην εταιρεία παραγωγής λαμπτήρων που ασχολείται με τα led είναι πράσινος και ο άλλος που ασχολείται με τους λαμπτήρες αλογόνου δεν είναι πράσινος; Εργάτες στην βιομηχανία είναι όλοι. Και δημιουργείται δραστηριότητα και θέσεις εργασίας γιατί οι δήμοι θέλουν να βελτιώσουν τον ηλεκτροφωτισμό σε απόδοση και σε εξοικονόμηση ενέργειας, δημιουργείται αντικείμενο, δημιουργούνται οικονομικό και εργασιακό αντικείμενο, ενδεχομένως και θέσεις εργασίας, αλλιώς για ηλεκτρολόγους. Ή για την μελέτη του οδοφωτισμού να την κάνει κάποιος αρχιτέκτονας ή πολιτικός μηχανικός που είναι εξειδικευμένος στο φωτισμό, είτε μελετά φωτισμό με led είτε με λαμπτήρες πυρακτώσεως τα ίδια προγράμματα θα τρέξει στον υπολογιστή για να βγάλει τη φωτεινότητα... το ότι βάζει led είναι μια πράσινη δραστηριότητα, εντολή από το δήμαρχο πήρε. Επιβλέπεται και παραλαμβάνεται το έργο από την τεχνική υπηρεσία. Ο μηχανικός επειδή βάζει τα led κάνει πράσινο επάγγελμα και ο διευθυντής της τεχνικής υπηρεσίας του δήμου που το προκήρυξε και θα το παραλάβει δεν κάνει πράσινο επάγγελμα;»

Κ. Δρόσσου: «Δουλεύει κάποιος, δεν λέω την ειδικότητα ακόμη, στην εγκατάσταση αιολικών πάρκων, κι ο άνθρωπος αυτός είναι μπετατζής και βάζει τα σίδερα και το μπετόν για τα θεμέλια των ανεμογεννητριών, δουλεύει δηλαδή στην πράσινη βιομηχανία. Γιατί δηλαδή ο μηχανικός που κάνει τη μελέτη είναι πράσινο επάγγελμα κι ο μπετατζής δεν είναι πράσινο επάγγελμα; ή ο οδηγός της νταλίκας που κουβαλάει τα πτερύγια των ανεμογεννητριών στην βουνοκορφή, δεν συμβάλλει κι αυτός; συμβάλλει. Κάνει κάτι πράσινο; Όχι μεταφορές κάνει ο άνθρωπος.»

Κ. Μάντζιος: «Δηλαδή ποιοί από τους παρακάτω κάνουν πράσινο επάγγελμα, αυτός που σχεδίασε πρώτος τον καταλήυτη των αυτοκινήτων, ή αυτός που σχεδιάζει έναν πιο εξελιγμένο καταλήυτη ή αυτός που τον κατασκευάζει ή ο αποκλειστικός εμπορικός αντιπρόσωπος μιας μάρκας καταλήυτων ή αυτός που τους ανακυκλώνει;»

Ν. Αναηυτής: «Ο καπετάνιος π.χ. ενός καραβιού. Ένα παλιό καράβι κάνει και κακό στο περιβάλλον βγάζοντας καπνούς, έχοντας διαρροές κ.τ.λ. Τα καινούρια καράβια είναι πολύ πιο προσεκτικά έναντι του περιβάλλοντος. Αυτός είναι πράσινος καπετάνιος; Λειτουργεί σ' ένα καράβι εντελώς διαφορετικό.»

Ως ελάχιστο περιεχόμενο του όρου πράσινο επάγγελμα, αναγνωρίζεται η ενασχόληση με το περιβάλλον και η υιοθέτηση των αρχών της αειφορίας, δηλαδή η επίτευξη οικονομικού αποτελέσματος με τη μικρότερη δυνατή χρήση φυσικών πόρων, προκειμένου να διατηρηθούν αυτοί και για τις επόμενες γενιές. Επισημάνθηκε επίσης το νομοθετικό κενό στον ορισμό πράσινων επαγγελμάτων στην Ελλάδα.

Σίσκος: «Επί του παρόντος δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν πράσινες δραστηριότητες. Η τυπική αναγνώριση πράσινων επαγγελμάτων απαιτεί χρόνο και νομοθέτηση και αυτό θα βασιστεί βέβαια στη υπάρχουσα πείρα... Εξ όσων δύναμαι να γνωρίζω σήμερα δεν έχουμε νομοθετήσει πράσινα επαγγέλματα, απλώς τα παλιά επαγγέλματα αναμορφώνονται, εξελίσσονται με την προοπτική της πράσινης ανάπτυξης.»

Μαρκάτος: «Φαντάζομαι πράσινο επάγγελμα είναι οποιοδήποτε επάγγελμα ασχολείται με την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την οικονομική ανάπτυξη στα πλαίσια της αειφορίας. Από αυτή την άποψη τα περισσότερα θα μπορούσε να είναι πράσινα. Ολόκληροι κλάδοι επαγγελμάτων θα μπορούσαν να οριστούν ως πράσινοι.»

Δρόσσου: «Κοιτάξε, πράσινη οικονομία ναι, πράσινη ανάπτυξη ναι, πράσινο επάγγελμα δεν ξέρω. Δεν υπάρχει πράσινο επάγγελμα. Δηλαδή ο αγρότης που θερίζει το σιτάρι στο χωράφι, που μέχρι τώρα τα στάχυα τα έβαζε φωτιά, αν τώρα τα μαζέψει γιατί υπάρχει στα δέκα χιλιόμετρα ένα εργοστάσιο που τα παίρνει για να βγάλει βιοντίζελ, ο αγρότης έγινε πράσινος ή συμβάλλει στην πράσινη ανάπτυξη, και στις καθαρές τεχνολογίες. Δεν κάνει όμως κάτι διαφορετικό.»

Μάλιστα, πηγαίνοντας ένα βήμα παρακάτω και εντάσσοντας και τον παράγοντα της τοπικής κοινωνίας που ζούμε και δραστηριοποιούμαστε η κα Αλεξίου σημειώνει: «Το «πράσινο» επάγγελμα είναι η προσαρμογή του επαγγέλματος σύμφωνα με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας με μία κατάρτιση σε μεθόδους και τεχνικές με μικρότερη περιβαλλοντική επιβάρυνση και μεγαλύτερη υπευθυνότητα».

Σύμφωνα με την Δρ. Σκαναβή: «Οι διαχωρισμοί σε «πράσινα» και μη επαγγέλματα είναι του παρελθόντος. Αν γίνει αυτός ο διαχωρισμός δείχνουμε μία ημιμάθεια, μία ανικανότητα να συνειδητοποιήσουμε την περιβαλλοντική διάσταση που υπάρχει στη σημερινή κοινωνία. Η σημερινή εποχή δε χρειάζεται τίτλους, αλλά ευαισθητοποίηση! Ο κάθε επαγγελματίας θα πρέπει να εισάγει στην καθημερινότητά του όλες τις πρακτικές της προστασίας και ασφάλειας του περιβάλλοντος. Δεν υπάρχουν πράσινα επαγγέλματα. Όλα τα επαγγέλματα πρέπει να είναι πράσινα».

Ο Ν. Αναλυτής θέτει το εξής ερώτημα: «Είναι η στιγμή να μιλάμε για πράσινα επαγγέλματα ως κάτι ξεκομμένο από τις υπολοίπες οικονομικές δραστηριότητες;» και συμπληρώνει «...Πράσινη δραστηριότητα μπορείς να έχεις σε οποιοδήποτε επάγγελμα. Πράσινη δραστηριότητα μπορείς να έχεις σε οποιοδήποτε τρόπο που λειτουργείς στη ζωή σου. Μπορούμε να πούμε ότι το «πράσινο» επάγγελμα είναι μια πιο διευρυμένη διάσταση του κλασικού επαγγέλματος με περιβαλλοντική συνείδηση. Δεν είναι νέα επαγγέλματα, αλλά νέες ειδικότητες που προτάσσουν τη χρήση των νέων τεχνολογιών με μικρότερη περιβαλλοντική επιβάρυνση.»

Ο Δ. Γεωργούδης, προερχόμενος από την ελαιοργία, ένα κλάδο που ζει έντονα τη διαφοροποίηση μεταξύ παραδοσιακών και βιολογικών προϊόντων, επισημαίνει και εξειδικεύει: «Οι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι παραγωγοί ελαιολάδου αντιλαμβάνονται όλο και περισσότερο ότι ο παλιός τρόπος δεν μπορεί να τους εξασφαλίσει εισόδημα και αναγκάζονται εκ των πραγμάτων να προσαρμοστούν σε νέες μεθόδους παραγωγής, επεξεργασίας, συσκευασίας και διανομής-εμπορίας της παραγωγής τους, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των καταναλωτών που συγκρίνουν το προϊόν τους με άλλα ελληνικά και ξένα που υπάρχουν στα ράφια των σούπερ μάρκετ στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες, που επισκέπτονται τουριστικά».

Ο Δρ. Γ. Αγερίδης είναι ακόμη πιο σαφής στην οριοθέτηση των εννοιών: «Υπάρχει πράσινη ανάπτυξη και κατ' επέκταση πράσινη οικονομία, αλλά όχι πράσινα επαγγέλματα. Υπάρχουν αντιθέτως πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες τις οποίες οι επαγγελματίες κάθε κλάδου καλούνται να ασκήσουν κάποια στιγμή κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους ζωής. Η άσκησή τους δεν προϋποθέτει υποχρεωτικά την επιπρόσθετη κατάρτιση του εργαζόμενου. Σε πολλές περιπτώσεις η χρήση πρώτων υλών φιλικότερων προς το περιβάλλον ή η εφαρμογή πρακτικών φιλικότερων προς το περιβάλλον αρκούν για να θεωρηθούν οι δραστηριότητες πράσινες. Για παράδειγμα η χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, ή η παροχή των υποπροϊόντων των γεωργικών δραστηριοτήτων σε ένα εργοστάσιο παραγωγής βιοντίζελ συμβάλλουν στην πράσινη ανάπτυξη, αλλά δεν διαφοροποιούν το αρχικό επάγγελμα. Ακόμη και ο ερευνητής που ασχολείται με την παραγωγή α' υλών φιλικών προς το περιβάλλον κάνει πράσινη έρευνα για την τρέχουσα περίοδο της ζωής του, δεν ασκεί πράσινο επάγγελμα. Η τάση προς την πράσινη ανάπτυξη δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, όχι νέα επαγγέλματα.»

Η συνολική περιβαλλοντική αντίληψη και παιδεία αποτελούν τη βάση για ο,τιδήποτε αποκαλούμε πράσινη δραστηριότητα. Όπως επισημάνθηκε επανειλημμένα, το ζητούμενο είναι να υπάρχει επίγνωση και συνείδηση των επιπτώσεων που δημιουργούνται στο περιβάλλον από τις δραστηριότητες που ασκεί ένας επαγγελματίας. Η κατανόηση αυτών των επιπτώσεων και η αποδοχή ως προτεραιότητας της προστασίας του περιβάλλοντος είναι οι παράγοντες που συντελούν στη μετατροπή παραδοσιακών απασχολήσεων σε πράσινες δραστηριότητες.

Σύμφωνα με την Δρ. Σκαναβή: «...Για την άσκηση των «πράσινων» επαγγελματικών δραστηριοτήτων η περιβαλλοντική παιδεία είναι υποχρεωτική, όπως και η υπεύθυνη δράση. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση δεν είναι υποχρεωτική σε επίπεδο γνωστικού αντικείμενου, αλλά τα κενά περιβαλλοντικής ενημέρωσης που υπάρχουν στους εργαζομένους πρέπει να καλυφθούν μέσα από σύντομα σεμινάρια που θα παρέχουν βαθιά, ουσιαστική γνώση.»

Σύμφωνα με τον Κ. Μάντζιο, ο απώτερος σκοπός της Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης –Ενημέρωσης, είναι να:

- «Βοηθήσουμε τους πολίτες να γίνουν περιβαλλοντικά ενήμεροι και κυρίως, εφοδιασμένοι με 'μαλακές' δεξιότητες, ώστε να διερευνούν τα περιβαλλοντικά θέματα και να αξιολογούν εναλλακτικές λύσεις για την επίλυσή τους.
- Προσπαθήσουμε να δημιουργήσουμε αφοσιωμένα άτομα που θα εργαστούν, είτε ατομικά είτε συλλογικά, για την επίτευξη και/ή τη διατήρηση μιας δυναμικής ισορροπίας ανάμεσα στη ποιότητα ζωής και στη ποιότητα του περιβάλλοντος.
- Συμβάλλουν καθοριστικά στην εμπέδωση περιβαλλοντικής συνείδησης, μιας και η ανάπτυξη υπεύθυνης περιβαλλοντικής συμπεριφοράς συνιστά την καλύτερη εγγύηση για την επιτυχία, στο μέλλον, συλλογική και ατομική, στην επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.»

Αναηυτής: «Πράσινη δραστηριότητα μπορείς να έχεις σε οποιοδήποτε επάγγελμα. Πράσινη δραστηριότητα μπορείς να έχεις σε οποιοδήποτε τρόπο που λειτουργείς στη ζωή σου. Απ' το σπίτι σου, από την κουζίνα η γυναίκα που μαγειρεύει, έως τον άνθρωπο ο οποίος οδηγεί. Δεν είναι μόνο ένα επάγγελμα, είναι ένας τρόπος λειτουργίας πια.»

Σίσκος: «Έχουμε ξεκαθαρίσει ότι δεν υπάρχει πράσινο επάγγελμα, το επάγγελμα είναι ένα, αλλά υπάρχει δραστηριότητα στα πλαίσια της οικονομίας που σε κάνει να πας να δουλέψεις π.χ. αιοτική ενέργεια, η παραγωγή βιομάζας, η αξιοποίηση της γεωθερμίας κτλ.»

«Στη δεκαετία του 90 υπήρξε μια μεγάλη συζήτηση εδώ κατά πόσο θα έπρεπε να ιδρυθεί ένα τμήμα περιβάλλοντος. Επικράτησε η άποψη ότι το περιβάλλον δεν αποτελεί κάτι που το κάνει κάποιος με κάποια συγκεκριμένη ειδικότητα. Περιβαλλοντολόγος πρέπει να είναι και ο πολιτικός μηχανικός, και ο χημικός μηχανικός και ο μηχανολόγος και όλοι οι μηχανικοί που βγαίνουν από εδώ. Επομένως θεμελιώσαμε την έννοια της εισαγωγής περιβαλλοντολογικών... Οι μηχανολόγοι, οι χημικοί μηχανικοί, οι πολιτικοί μηχανικοί και οι αρχιτέκτονες και οι ηλεκτρολόγοι, όλοι προσφέρουν σε φυσικά περιβάλλοντα», λέει ο τ. πρόεδρος Ν. Μαρκάτος.

Στο θέμα της απόκτησης επαγγελματικών δεξιοτήτων ώστε να ασκεί κάποιος πράσινη δραστηριότητα, υπογραμμίστηκε ότι αυτές αποκτώνται μέσα από πολλούς πιθανούς δρόμους, τόσο με συστηματική εκπαίδευση και κατάρτιση, όσο και άτυπα. Οι γνώσεις αυτές καθαυτές είναι συμπλήρωμα στη γενικότερη περιβαλλοντική συνείδηση που χρειάζεται να υπάρχει.

Γεώργας: «Η απόκτηση γνώσεων γίνεται με 2 τρόπους. Ή κάθεται στο θρανίο και μαθαίνει είτε βγαίνει έξω στο ύπαιθρο και μαθαίνει στην πράξη.»

Και ο Α. Κοκώσης συμπληρώνει: «Τώρα γυρίζοντας στην ερώτηση κατά πόσο ένα ίδρυμα προσφέρει την παιδεία για να γίνεις πράσινος ή να μην είσαι τόσο πράσινος: είναι ένας δυναμικός χώρος πρέπει να το παρακολουθείς. Σίγουρα το Πολυτεχνείο έχει ενσωματώσει πολλά πράγματα, σίγουρα δεν έχει ενσωματώσει πολλά άλλα. Αλλά αν δούμε την παγκόσμια εμπειρία, οι άνθρωποι που καινοτομούν που είναι πρωτοπόροι δεν είναι αυτοί που παίρνουν μεταπτυχιακά προγράμματα στα πράσινα επαγγέλματα. Είναι αυτοί οι οποίοι έχουν οι ίδιοι το ενδιαφέρον, την ευαισθησία και μια υπεύθυνη στάση στην κοινωνία για να σκεφτούν το διαφορετικό. Αυτοί είναι οι άνθρωποι που κάνουν σήμερα τη διαφορά.»

Κανελλόπουλος: «Οι σπουδές είναι απαραίτητες σε πρώτο επίπεδο, για να μπορεί να κατανοεί κάποιος τις αρχές λειτουργίας και να γνωρίζει το γενικό πλαίσιο αναφοράς για όλες αυτές τις εφαρμογές. Από κει και πέρα, χρειάζεται κανείς να ενημερώνεται από τεχνικά εγχειρίδια και άλλες πηγές που δεν είναι ακαδημαϊκού χαρακτήρα.»

Μαρκάτος: «Εγώ θεωρώ ότι το πράσινο μπαίνει ως εκπαίδευση στα υπάρχοντα επαγγέλματα.»

Σε ότι αφορά στις δεξιότητες που απαιτούνται για την άσκησή τους, ο Ε. Αναστασάκης υπογραμμίζει: «Για την εγκατάσταση μιας μονάδας εναλλακτικών καυσίμων, όπως για παράδειγμα το εργοστάσιο της TITAN A.E. στην Βουλγαρία, χρειάζεται μία ειδική κατάρτιση, αλλά για τη λειτουργία της όχι. Πρόκειται για μία υποκατάσταση των κλασικών καυσίμων από εναλλακτικά, όπως για παράδειγμα τα χρησιμοποιημένα ελαστικά αυτοκινήτων, όχι για αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας της μονάδας. Το παραδοσιακό επάγγελμα χρειάζεται να αποκτήσει μία εξειδικευμένη γνώση για την περιβαλλοντική διαχείριση. Είναι όπως είπαμε και παραπάνω μια πιο διευρυμένη διάσταση του κλασικού επαγγέλματος με περιβαλλοντική συνείδηση.»

Το ζήτημα της βιωσιμότητας είναι κρίσιμο και υπερβαίνει την επαγγελματική δραστηριότητα, αφορά τη στάση των καταναλωτών και των πολιτών γενικότερα ως δρώντων που συνειδητοποιούν ότι ο τρόπος με τον οποίο λειτουργούν έχει επιπτώσεις και οικονομικές και στο περιβάλλον.

Σίσκος: «Η οικονομική κρίση μπορεί να θέσει ξεκάθαρους στόχους, πρέπει να τους κατανοήσουμε. Μας προσγειώνει σε μια πραγματικότητα, ότι η εποχή της υπερκατανάλωσης έχει τελειώσει και πρέπει να φτάσουμε στην εποχή της λεηλοισμένης, της βέλτιστης κατανάλωσης για να κρατήσουμε ένα επίπεδο ζωής τέτοιο που να διασφαλίζει και το μέλλον των υπόλοιπων γενιών, αυτό είναι που λέμε βιώσιμη ανάπτυξη.»

Όπως παραστατικά τονίζει ο Ν. Αναλυτής: «Το στοίχημα είναι η επαγγελματική προσαρμογή στις ανάγκες και τα ζητούμενα της τοπικής κοινωνίας – η ανάπτυξη της οικονομίας σε βασικά αγαθά που να επιτρέπουν τη βιωσιμότητα στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.»

Το ζήτημα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης είναι ιδιαίτερης σημασίας, δεδομένου ότι οι θεσμικές παρεμβάσεις του κράτους για το περιβάλλον θα παραμείνουν ανεφάρμοστες αν άλλες δυνάμεις της κοινωνίας δεν συνειδητοποιήσουν την ανάγκη συνειδητών δράσεων για την προστασία του περιβάλλοντος παντοιοτρόπως, δηλαδή και μέσω του τρόπου λειτουργίας των επιχειρήσεων και ιδίως της βιομηχανίας.

Σε ότι αφορά στην θέση/τρόπο λειτουργίας των ελληνικών επιχειρήσεων ο Ν. Αναλυτής σημειώνει: «Υπάρχουν πολλὰ που πρέπει να γίνουν σε επίπεδο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Στις μεγάλες επιχειρήσεις γίνονται προσπάθειες, διότι βρίσκονται υπό τη συνεχή παρακολούθηση της κοινής γνώμης. Από το τρίπτυχο εργαζόμενος-κοινωνία-περιβάλλον η έννοια τους περιβάλλοντος είναι πλέον πρωταρχικής σημασίας. Η μεγαλύτερη υστέρηση σημειώνεται στις Μικρο-Μεσαίες Επιχειρήσεις, διότι εκεί δεν υπάρχει η γνώση και τα μέσα.»

Η Π. Αλεξίου συμπληρώνει: «Να προχωρήσουν όλοι οι αρμόδιοι φορείς στο σήμερα. Χρειάζεται αλλαγή του τρόπου σκέψης, αλλαγή της κουλτούρας μέσω της ουσιαστικής ενημέρωσης και εκπαίδευσης. Χρειάζεται συνολική προσπάθεια-συνέργεια- αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας του κράτους και του ιδιωτικού τομέα. Χρειάζεται ένα επιτελικό-στρατηγικό σχέδιο για το οποίο θα συνεργαστεί το κράτος με τον ιδιωτικό τομέα.»

Η ζήτηση διαφόρων αγαθών επηρεάζει και την παραγωγή τους. Εφόσον οι καταναλωτές επιθυμούν προϊόντα παρασκευασμένα με τρόπους φιλικούς προς το περιβάλλον, τα ίδια τα προϊόντα να είναι φιλικά προς το περιβάλλον (ανακυκλώσιμα ή από ανακυκλωμένα υλικά κλπ), ή προϊόντα βιολογικής γεωργίας, ωθούν τους παραγωγούς να λειτουργήσουν με πράσινη λογική.

Σχετικά με το θέμα αυτό, ο Πρόεδρος του Ελληνικού Δικτύου Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης Νίκος Αναλυτής, σχολιάζει: «Ο πολίτης-καταναλωτής πρέπει να λειτουργήσει ως μοχλός

πίεσης προς τις επιχειρήσεις σε ότι αφορά στην περιβαλλοντικά πιο υπεύθυνη λειτουργία τους. Η οικογένεια και η συμπεριφορά μέσα στην οικογένεια λειτουργεί ως πρότυπο και δεν αρκεί η περιβαλλοντική εκπαίδευση. Τι αγοράζω; Τι καταναλώνω; Είμαι διατεθειμένος να πληρώσω παραπάνω για το προϊόν που έχει παραχθεί με περιβαλλοντική συνείδηση; Θα επιλέξω το κατά τι ακριβότερο προς όφελος της ευρύτερης κοινωνίας μακροπρόθεσμα;»

Ο γεωλόγος Δ. Γεώργας εστιάζει στην έλλειψη επίγνωσης της ανάγκης προστασίας των εξαντλήσιμων πόρων, που οδηγεί στην αλόγιστη εκμετάλλευσή τους για βραχυπρόθεσμα οικονομικά οφέλη.

Δύο νέοι όροι που συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων για τις πράσινες δεξιότητες είναι η «πράσινη» χημεία και το «πράσινο» μάρκετινγκ.

Η έννοια της «πράσινης» χημείας, είναι συνέχεια της παραδοσιακής χημείας, εφόσον χαρακτηρίζεται από την ίδια εφευρετικότητα και καινοτομική διάθεση που αποτελούσαν ανέκαθεν θεμελιώδεις αρχές της κλασικής χημείας, η οποία σχεδιάζει αντίστοιχα προϊόντα αποδόμησης. Παρ' όλα αυτά η διαφοροποίησή της από την κλασική χημεία συνίσταται στην εφαρμογή ενός συνόλου αρχών που μειώνουν ή εξαλείφουν την χρήση ή την παραγωγή επικίνδυνων ουσιών τόσο κατά τον σχεδιασμό όσο και κατά την παρασκευή και χρήση των χημικών προϊόντων.

Όπως σχολιάζει ο καθηγητής Περιβαλλοντικής Χημείας Π. Σίσκος, «η χημεία ασχολείται με το μετασχηματισμό της ύλης στο φυσικό κόσμο αέναα. Mas απασχολεί η θεμελιώδης προσέγγιση για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που προκαλούνται από την απελευθέρωση στο περιβάλλον επικίνδυνων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον χημικών ουσιών.»

Σύμφωνα με τον Ε. Αναστασάκη, επίσης Χημικό, «...δεν υπάρχει «πράσινη» χημεία, αλλά δραστηριότητες που μπορούν να ωφεληθούν το περιβάλλον ή να μην το επιβαρύνουν τόσο».³

Ο όρος green marketing χαρακτηρίζει την διείσδυση της πράσινης διάστασης στην επικοινωνία που επιχειρούν πολλές επιχειρηματικές αλλά και επιστημονικές και κοινωνικές πρωτοβουλίες.

Μια επισήμανση με χαρακτηριστική συλλογιστική περιλαμβάνει η τοποθέτηση της Καθηγήτριας του Τμήματος Περιβάλλοντος-Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου Κ. Σκαναβή, η οποία σημειώνει ότι «το 'πράσινο' έχει γίνει διαφημιστικό slogan και χρησιμοποιείται πλέον και μέσα στην πολιτική, χάνοντας την ουσιαστική του αξία. Σύμφωνα με την κα Σκαναβή, «...ο όρος «πράσινο» marketing «πουλάει». Έκανε αρχικά την εμφάνισή του όταν η βιομηχανία αναζήτησε ένα τρικ που θα έδινε ένα πράσινο περιτύλιγμα στα προϊόντα, παρουσιάζοντάς τα πιο οικολογικά, πιο φυσικά, με πιο αγνές ιδιότητες».

3 Οι «πράσινες» δραστηριότητες της χημείας που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της αλλαγής της φύσης των χημικών ουσιών, ώστε να μειώνεται ή να εξαλείφεται η επικινδυνότητά τους, είναι οι εξής (1, Πράσινη Χημεία, 2007):

- Κατεργασία και περιορισμός των αποβλήτων μέσω μέτρων εποπτείας και ελέγχου.
- Πρόληψη της ρύπανσης, εφόσον ως ρύπανση, σε όλα τα νομοθετικά κείμενα, ορίζεται η ρύπανση από χημικές ουσίες.
- Ανεύρεση εναλλακτικών πρώτων υλών (σύνθεση προϊόντων από πρωτογενή ή ανακυκλώσιμα υλικά, σύνθεση επιθυμητής χημικής ουσίας από πετρελαιοειδή, βιομάζα, ηλιακή ενέργεια, γεωργικά απόβλητα ή από άλλες εναλλακτικές πρώτες ύλες).
- Ανεύρεση εναλλακτικών φιλο-περιβαλλοντικών διαλυτών, μέσω των οποίων πραγματοποιείται ο συνθετικός μετασχηματισμός.
- Ανεύρεση εναλλακτικών καταλυτών, καθόσον η κατάλυση προάγει το επίπεδο αποδοτικότητας της πετροχημικής βιομηχανίας, προσφέροντας σημαντικά πρόσθετα περιβαλλοντικά οφέλη.
- Σχεδίαση πρώτων υλών από ανανεώσιμες και όχι από εξαντλούμενες πρώτες ύλες.
- Σχεδίαση χημικών προϊόντων τα οποία στο τέλος της χρήσης τους θα αποδομούνται προς αβλαβή προϊόντα.
- Σχεδίαση ασφαλέστερων χημικών ουσιών, ως προς την τοξικότητά τους και τις επιπτώσεις τους στο τοπικό περιβάλλον (όξινη βροχή, αύξηση των συγκεντρώσεων ατμοσφαιρικού όζοντος στα τοπικά αστικά περιβάλλοντα).

Για τα θέματα αυτά ο Ν. Αναλυτής σημειώνει: «...Ταμπέλα ή ουσία; Είναι ένα θέμα που απασχολεί φοιτητές-σπουδαστές, αλλά και την κοινωνία γενικότερα. Έχει αρχίσει να αναπτύσσεται στη χώρα μας, αλλά όχι ικανοποιητικά ακόμη. Μπορεί να γίνει ουσιαστικό. Χρειάζεται ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των «πράσινων» προϊόντων: από τα υλικά, τον ανθρώπινο παράγοντα, τις διαδικασίες.»

Επισημαίνεται πάντως ο κίνδυνος να μείνει ο όρος 'πράσιнос' μια κενή περιεχομένου λέξη. Σ' αυτό το μήκος κύματος βρίσκεται και η άποψη του Γ. Αγερίδη, Διευθυντή Ενεργειακής Αποδοτικότητας του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Κ.Α.Π.Ε.), ο οποίος υπογραμμίζει ότι «... το «πράσινο» είναι της μόδας και το να χρησιμοποιείται ως επιθετικός προσδιορισμός συνεχώς είναι θέμα μάρκετινγκ».

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στο ζήτημα της διαχείρισης των απορριμμάτων, που σχετίζεται ιδιαίτερα με το θέμα, καθώς αναφέρεται στην πράσινη ανάπτυξη από δύο πλευρές: ως 'σκουπίδια' αποτελούν πηγή ρύπανσης, εν δυνάμει μόλυνσης, καταλαμβάνουν χώρο κλη, ενώ αν αξιοποιηθούν ως πρώτη ύλη για την ανάληψη χρήσιμων υλικών και ενέργειας, αποτελούν τη βάση για ένα από τα χαρακτηριστικότερα δείγματα πράσινης δραστηριότητας.

Αναστασάκης: «Στην Ελλάδα δεν έχει πολλή αξία να μιλάμε για πράσινη ανάπτυξη, αν δεν αντιμετωπίσουμε άμεσα και αποτελεσματικά το χρόνιο πρόβλημα των σκουπιδιών.»

Σίσκος: «Το σκουπίδι είναι υλικό το οποίο δεν πρέπει να το αμελήσουμε, πρέπει να το αξιοποιήσουμε, ενώ μέχρι τώρα πηγαίναμε κατευθείαν στα ορυχεία να πάρουμε ένα αλουμίνιο, τώρα δεν χρειάζεται, αφού αλουμίνιο μπορούμε να βρούμε και διαφορετικά.»

Η παρατεταμένη ύφεση που υπάρχει στην Ελληνική οικονομία και η βάθυνση της κρίσης οδηγούν σε αύξηση τα ποσοστά ανεργίας, γεγονός που έχει σοβαρές κοινωνικές επιπτώσεις. Η αναζήτηση επαγγελματικών διεξόδων σε αντικείμενα που θα έχουν ζήτηση και ταυτόχρονα θετική επίπτωση στο περιβάλλον, είναι μια προοπτική στην οποία είναι χρήσιμο να στραφεί η προσοχή όσων αναζητούν επαγγελματικές διεξόδους.

Ο Β. Φισσάμπερ εστιάζεται τόσο στην αύξηση της απασχόλησης όσο και στο αποτέλεσμα για το περιβάλλον και τονίζει την μεγάλη πρακτική σημασία της διευρυμένης προσέγγισης, παρατηρώντας ότι: «δεν είναι αρκετό να συζητάμε μόνο στις καινοτόμες δραστηριότητες που αφορούν νέες μεθοδολογίες κλη. αν αυτές δεν αφορούν μεγάλα τμήματα του πληθυσμού και μεγάλο μέρος των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Χρειάζεται να εξετάζουμε το αποτέλεσμα και την έκταση την οποία αυτό λαμβάνει. Η μεταποίηση ρούχων, π.χ., που ξαναχρησιμοποιούνται αντί να πεταχτούν και να αντικατασταθούν με καινούρια, είναι μια δραστηριότητα πολύ παραδοσιακή, που όμως όταν είναι διαδεδομένη, προσφέρει σημαντική απασχόληση και συντελεί στην εξοικονόμηση τόσων υλικών πόρων και ενέργειας, όσων θα απαιτούνταν για να κατασκευαστούν όλα αυτά τα καινούρια ρούχα».

ΜΕΡΟΣ Γ΄

Ανακεφαλαίωση και συμπεράσματα

Ο κύκλος της Πράσινης Ανάπτυξης

Ο επιθετικός προσδιορισμός «πράσιнос» σε σχέση με τις οικονομικές δραστηριότητες έχει κατακλύσει τα τελευταία χρόνια σε όλο τον κόσμο τις αναφορές που σχετίζονται τόσο με την καταπολέμηση της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης, όσο και με την αντιμετώπιση των επιδεινούμενων περιβαλλοντικών προβλημάτων του πλανήτη. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, περίπου 21 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην Ευρώπη έχουν μια πράσινη διάσταση.⁴

Η πράσινη ανάπτυξη πλεονεκτεί της κλασικής ανάπτυξης, διότι δεν στοχεύει μόνο στην αύξηση των παραγομένων αγαθών και τη μεγέθυνση του οικονομικού αποτελέσματος. Επιδιώκει παράλληλα την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφορία, δηλαδή τη μέγιστη δυνατή απολαβή αγαθών από το περιβάλλον, χωρίς όμως να ανακόπτεται η δυνατότητα φυσικής αναπαραγωγής αυτών των προϊόντων σε ικανοποιητική ποσότητα και στο μέλλον, ώστε να διατηρείται μια κατάσταση βιώσιμης ανάπτυξης.

Επί πλέον η πράσινη ανάπτυξη προβάλλεται και υποστηρίζεται ως ενδεδειγμένη προσέγγιση όχι μόνο για την επιτυχή αντιμετώπιση των σημερινών προκλήσεων, αλλά και προκειμένου να διασφαλίζεται η διαγενεακή δικαιοσύνη προς τις επόμενες γενεές ανθρώπων, σχετικά με το ρυθμό αξιοποίησης των μη ανανεώσιμων πρώτων υλών του πλανήτη (π.χ. ορυκτός πλούτος) και την αποφυγή της καταστροφής πολύτιμων πόρων (π.χ. μόλυνση υδροφόρου ορίζοντα).

Τα τελευταία 2-3 χρόνια, σε όλο τον πλανήτη οι ηγεσίες χωρών και διεθνών οργανισμών τονίζουν με έμφαση τη σημασία της πράσινης ανάπτυξης. Στα επισημότερα χείλη, η πράσινη προσέγγιση γίνεται συνώνυμη με την διέξοδο της ανθρωπότητας από τα σημαντικά συσσωρευμένα προβλήματά της. Η Βελγική προεδρία της ΕΕ το β' εξάμηνο του 2010 πήρε ειδικές πρωτοβουλίες για το θέμα της πράσινης ανάπτυξης και απασχόλησης υπό τον γενικό τίτλο: Προώθηση των πράσινων επαγγελμάτων: 'Ένας μείζων, απαραίτητος μοχλός για την επιτυχή μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλού άνθρακα' (Promote green jobs: a major, essential lever for a successful transition towards a low-carbon economy).⁵

4 Βλ. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=370&langId=en&featuresId=63&furtherFeatures=yes>

5 Βλ. <http://www.eutrio.be/promote-green-jobs-major-essential-lever-successful-transition-towards-low-carbon-economy-0>

Σύμφωνα με τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Ban Ki-Moon, «η παγκόσμια κρίση, όσο καταστροφική και αν είναι, παρέχει μια εξαιρετική ευκαιρία να προωθηθεί η πράσινη οικονομική ανάπτυξη. Η ανάπτυξη θα πρέπει να περιλαμβάνει δραστηριότητες εντάσεως εργασίας που θα μειώνουν τις εκπομπές CO₂ και θα βοηθούν τις τοπικές κοινωνίες να προσαρμοστούν στις νέες περιβαλλοντικές συνθήκες. Η μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλής χρήσης άνθρακα μπορεί να δημιουργήσει εκατομμύρια θέσεις εργασίας.»

«Σήμερα δεν καλούμαστε να επιλέξουμε μεταξύ της διάσωσης του περιβάλλοντος και της διάσωσης της οικονομίας μας. Καλούμαστε να επιλέξουμε μεταξύ της ευημερίας και της παρακμής... Μπορούμε να επιτρέψουμε στην κλιματική αλλαγή να σπείρει τον όλεθρο, ή μπορούμε να δημιουργήσουμε επαγγελματικές δραστηριότητες που θα παρεμποδίσουν τις χειρότερες επιπτώσεις της», υπογραμμίζει ο Πρόεδρος των Η.Π.Α Barack Obama. Ο Hu-Jintao, Πρόεδρος Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, επιβεβαιώνει: «Η επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης και η προστασία της γης – της κοινής μας πατρίδας – είναι άρρηκτα συνδεδεμένες τόσο με τα θεμελιώδη συμφέροντα της παγκόσμιας κοινότητας όσο και με το άμεσο συμφέρον των αναρίθμητων εργαζομένων παγκοσμίως. Η επιδίωξη της ανάπτυξης με πολιτισμένο τρόπο έναντι της ταχείας αύξησης της παραγωγής, του καλύτερου βιοτικού επιπέδου και του υγιούς οικοσυστήματος και η εναρμόνιση της πολιτιστικής και οικονομικής ανάπτυξης με τη συνύπαρξη με το περιβάλλον έτσι ώστε οι εργαζόμενοι να εργάζονται και να ζουν σε ένα υγιές οικολογικό περιβάλλον, είναι ο κύριος στόχος της αειφόρου ανάπτυξης και βασική προϋπόθεση για αξιοπρεπή εργασία.»

Η Επιτροπή Απασχόλησης του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής ένωσης, σε σχετικό έγγραφο με τίτλο 'Η διάσταση της απασχόλησης στην προσπάθεια χειρισμού των περιβαλλοντικών θεμάτων', αναγνωρίζει εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς διαστάσεις το θέμα και αναφέρεται στο πώς η κλιματική μεταβολή οδηγεί σε αλλαγές στην αγορά εργασίας και την απασχόληση.⁶

Η συνειδητοποίηση των μη αναστρέψιμων βλαβών που προκαλούνται από την ανθρώπινη δραστηριότητα στον πλανήτη τις τελευταίες δεκαετίες, σε συνδυασμό με τα αδιέξοδα της συνηθισμένης οικονομικής δραστηριότητας που οξύνονται συνεχώς, μας οδηγούν υποχρεωτικά στην αναζήτηση νέων προσεγγίσεων. Κατά κοινή παραδοχή, ο επιθετικός προσδιορισμός «πράσινος-η-ο» γίνεται σύνθημα ή όρος που παίρνει και πολιτικές διαστάσεις (3, Γκόρ Α., 2007).

Πώς προκύπτει η πράσινη ανάπτυξη; Η συνειδητοποίηση των ανθρώπων για τις επιπτώσεις των βλαβών στο περιβάλλον από την συνήθη οικονομική δραστηριότητα αποτελεί τον πρώτο παράγοντα για την ανάπτυξη της πράσινης οικονομίας. Ο δεύτερος και ο τρίτος παράγων σχετίζονται με το οικονομικό και κοινωνικό όφελος που μπορεί να προέρχεται από την ανάπτυξη πράσινης επιχειρηματικότητας και πράσινης απασχόλησης.

Στην ανθρωποκεντρική διάσταση των πράσινων δραστηριοτήτων εστιάζεται η Π. Αλεξίου, Γραμματέας του Corporate Social Responsibility Hellas, που υπενθυμίζει ότι ο όρος «πράσινο» οφείλει να συνδέει τον ανθρώπινο παράγοντα με το περιβάλλον: «Η διάσταση της προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να γίνει πιο ανθρωποκεντρική. Είναι απαραίτητο να καθλιεργηθεί η ευθύνη, η συμμετοχή και η συνειδητοποίηση της άρρηκτης σχέσης ανθρώπου και περιβάλλοντος».

«Αλλά και το περιβάλλον χωρίς τον άνθρωπο δεν έχει αξία...» λέει η καθηγήτρια Κ. Σκαναβή και μέσα από το βιβλίο της 'Περιβάλλον και Επικοινωνία: Δικαίωμα στην επιλογή' προσθέτει: «...Το τι περιβάλλον έχω δεν είναι προνόμιο, είναι αναφαίρετο δικαίωμα. Οφείλουμε και πρέπει να συμμετέχουμε ενεργά στην ουσιαστική ενημέρωση για τα περιβαλλοντικά ζητήματα μέσα από τη σωστή πληροφόρηση, καθώς και στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων.» (6, Σκαναβή, 2005).

Ο κόσμος μας σήμερα πιο έντονα από ποτέ καλείται να αποφασίσει για την πορεία της ανθρωπότητας και του πλανήτη.

Η αύξηση του πληθυσμού της γης, η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, η μείωση των ενεργειακών αποθεμάτων και η οικονομική κρίση που πλήττει τις ανεπτυγμένες κοινωνίες πιέζουν οδοένα και

περισσότερο για μία ουσιαστική αλλαγή στον τρόπο ζωής του σύγχρονου ανθρώπου.

Στο πλαίσιο αυτής της αλλαγής, δύο είναι τα σημεία που διαμορφώνουν τον τρόπο λήψης αποφάσεων: η αειφορία και οι ανθρώπινες ανάγκες.

Η Αειφορία, (αεί (πάντοτε) + φέρω), αναφέρεται ως το πρότυπο παραγωγής που συνίσταται στην επίτευξη της μεγαλύτερης εφικτής παραγωγής, ενώ παράλληλα διασφαλίζεται η δυνατότητα αναπαραγωγής της πρώτης ύλης (π.χ. ανανέωση του πληθυσμού αλιευμάτων, αναπλήρωση δασών), ώστε να επιτευχθεί το καλύτερο αποτέλεσμα τόσο για τον Άνθρωπο όσο και το Φυσικό Περιβάλλον.

Το πρότυπο ανάπτυξης που με γνώμονα τον άνθρωπο και τις πραγματικές του ανάγκες δημιουργεί τις προδιαγραφές αειφόρου ανάπτυξης, δίνοντας προτεραιότητα στην περιβαλλοντική προστασία, είναι αυτό που αποκαλούμε Πράσινη Ανάπτυξη.

Η πράσινη ανάπτυξη προωθεί:

- Νέες οικονομικές δραστηριότητες και άρα οδηγεί στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και συνεπώς και εισοδημάτων.
- Την ανταγωνιστικότητα, δίνοντας έμφαση στην ποιότητα, στρέφοντας την κατανάλωση προς την κατεύθυνση αυτή. Η αύξηση της ζήτησης για υψηλής περιβαλλοντικής ποιότητας αγαθά ενισχύει την αρχική επένδυση, προσελκύει νέα κεφάλαια και παράγει τεχνογνωσία.

Προϋπόθεση της επιτυχίας της πράσινης ανάπτυξης αποτελεί η συμμετοχή πολλών νέων παραγωγών και καταναλωτών, στις νέες πράσινες αγορές που δημιουργούνται.

«Οι εργοδότες συμβάλλουν σημαντικά στην προσπάθεια της αειφόρου ανάπτυξης. Οι προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής απαιτούν τη συνεργασία όλων των κοινωνικών εταίρων. Η δέσμευση των επιχειρήσεων είναι κρίσιμη για τους επαγγελματικούς χώρους και τις κοινωνίες προκειμένου να εξελιχθούν σε φορείς προώθησης της αποτελεσματικότερης και φιλικότερης προς το περιβάλλον ενέργειας. Η μετάβαση σε πιο πράσινους χώρους εργασίας και πρακτικές επιτυγχάνεται καλύτερα όπου η επιχείρηση είναι μέρος της λύσης», παρατηρεί ο Ronnie Goldberg, Αντιπρόεδρος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εργοδοτών.

Αποτέλεσμά της πράσινης ανάπτυξης είναι η δημιουργία ενός οικονομικού μοντέλου λειτουργίας στις σύγχρονες κοινωνίες, η αποκαλούμενη πράσινη οικονομία. (βλ. Α μέρος)

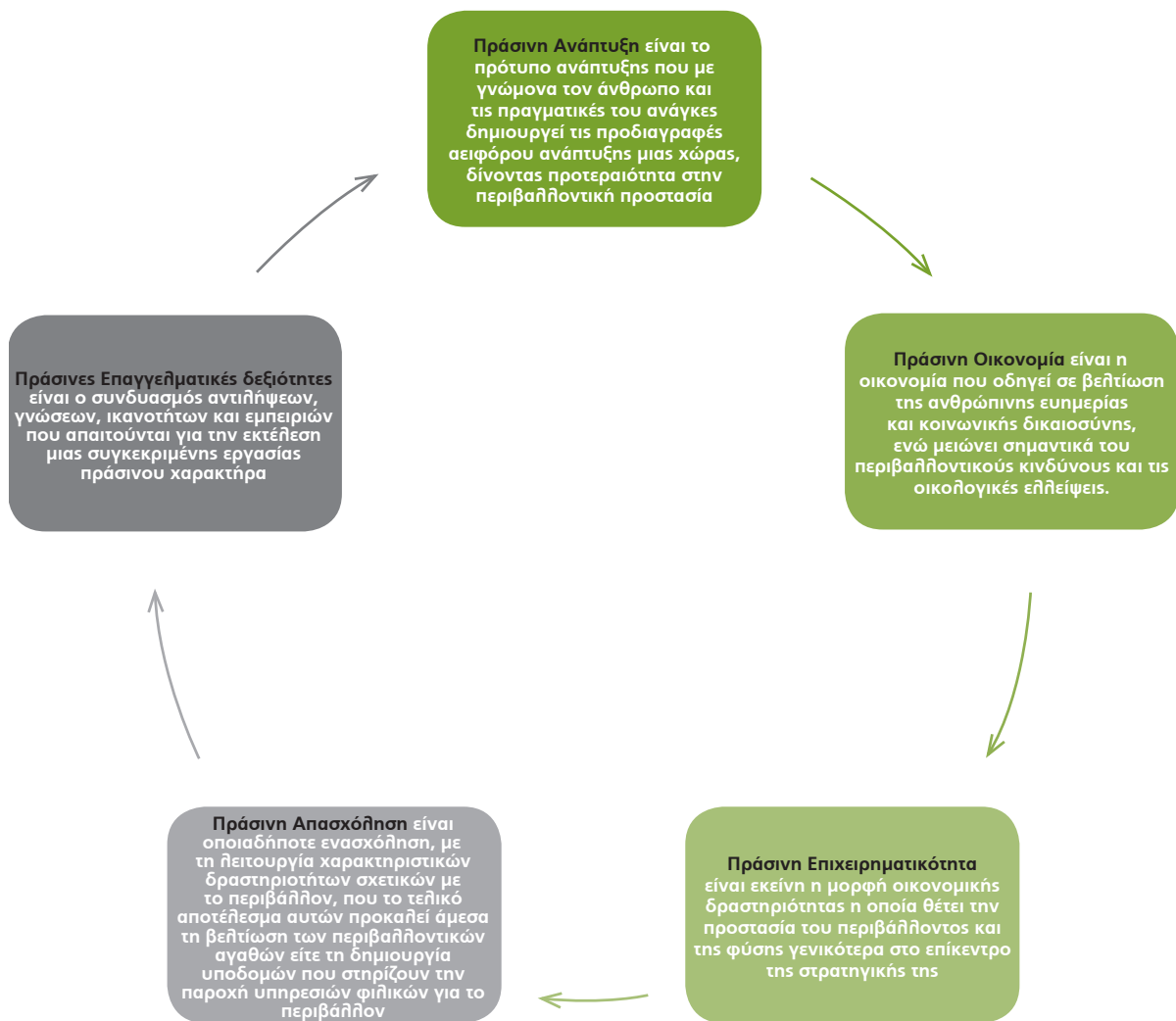
Η επιχειρηματική δραστηριότητα που πραγματοποιείται στα πλαίσια της πράσινης οικονομίας ονομάζεται πράσινη επιχειρηματικότητα. (βλ. Α μέρος)

Στο παρακάτω σχήμα καταδεικνύεται ο κύκλος της πράσινης οικονομίας και της απασχόλησης που δημιουργεί η πράσινη ανάπτυξη.

Πράσινη απασχόληση

Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται οι εκτιμώμενες θέσεις εργασίας που θα προκύψουν στην Ελλάδα για τις επαγγελματικές δραστηριότητες που έχουν αμιγώς πράσινο χαρακτήρα, καθώς και αυτές ανά τομέα πράσινης επαγγελματικής δραστηριότητας, όπως υπολογίστηκαν πριν την κρίση που έχει οδηγήσει σε σημαντική μείωση των επενδύσεων (βλ.Α μέρος).

Θέσεις Απασχόλησης	Ελάχιστη Εκτίμηση	Μεγίστη εκτίμηση
Άμεσες	98.470	155.220
Έμμεσες	157.750	248.350
Σύνολο	256.020	403.570

Εκτιμώμενες θέσεις απασχόλησης

ανά τομέα πράσινης επαγγελματικής δραστηριοποίησης έως το 2020

ΤΟΜΕΑΣ	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	ΣΕΝΑΡΙΟ	
		Αναφοράς	Αισιόδοξο
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ	Αιολικά	2.650	7.650
	Φωτοβολταϊκά	1.830	13.870
	Ηλιοθερμικά	4.350	28.650
	Βιοκαύσιμα	5.400	5.800
	Γεωθερμία	-----	1.200
	Υδροηλεκτρικά	800	1.000
	Εξοικονόμηση ενέργειας σε κτήρια	25.000	56.000
ΣΥΝΟΛΟ		23.330	50.050
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	-----	9.600	11.250
ΓΕΩΡΓΙΑ	-----	10.000	30.000
ΣΥΝΟΛΟ		42.930	91.930

Όπως αναφέρεται και στο πρώτο μέρος της παρούσας μελέτης, η Ernst & Young σε σχετική έρευνα που εκπόνησε για τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αναφέρει ότι οι πιο σημαντικές, με βάση τον κύκλο εργασιών, οικονομικές δραστηριότητες που περιλαμβάνει η πράσινη οικονομία, είναι οι εξής:

- Συλλογή, επεξεργασία και διάθεση αποβλήτων και ανακύκλωση
- Επεξεργασία λιμάτων
- Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού
- Πράσινες κατασκευές
- Έλεγχος ατμοσφαιρικής ρύπανσης
- Δημόσια διοίκηση
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Περιβαλλοντική προστασία
- Έρευνα και ανάπτυξη

Σε ότι αφορά στην απασχόληση στους παραπάνω τομείς, όπως και στην περίπτωση του Ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού, έτσι και στην περίπτωση των Η.Π.Α., το Δίκτυο Επαγγελματικής Πληροφόρησης διαχωρίζει τις πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες σε:

- 1. Επαγγελματικές δραστηριότητες με αυξημένη ζήτηση λόγω της πράσινης ανάπτυξης.** Η αυξανόμενη ζήτηση αυτών των επαγγελμάτων δεν επιβάλλει ουσιαστικές αλλαγές στο αντικείμενο εργασίας και στις δεξιότητες των εργαζομένων, αφού οι κύριες επαγγελματικές δραστηριότητες παραμένουν ίδιες, απλά αλληλάζουν κάποιες εφαρμοζόμενες τεχνικές και διαδικασίες.
- 2. Επαγγελματικές δραστηριότητες που απαιτούν αναβαθμισμένες πράσινες δεξιότητες.** Η πράσινη ανάπτυξη και οι νέες τεχνολογίες αλληλάζουν το επαγγελματικό περίγραμμα και τις δεξιότητες των απασχολούμενων. Οι επαγγελματικοί στόχοι παραμένουν ίδιοι, απλά αλληλάζουν οι επί μέρους δραστηριότητες, οι απαραίτητες δεξιότητες και οι πιστοποιημένες γνώσεις που απαιτούνται.

3. Νέες ή αναδυόμενες πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες. Τα επαγγέλματα αυτά είναι μία διεύρυνση των υπάρχοντων καταγεγραμμένων επαγγελμάτων με μεγαλύτερη περιβαλλοντική συνείδηση.

Σύμφωνα με μελέτες, που διεξήχθησαν για την Ελλάδα, νέες θέσεις επαγγελματικής δραστηριοποίησης αναμένεται να προκύψουν στις παρακάτω δραστηριότητες που συμβάλλουν στην ποιότητα του περιβάλλοντος καθώς και στην εξοικονόμηση φυσικών πόρων και αφορούν στην (4, ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, 2011):

- Διαχείριση της Ποιότητας του Αέρα:
- Διαχείριση των Υδάτινων Πόρων
- Διαχείριση των Στερεών Αποβλήτων
- Διαχείριση και Προστασία των Βιοτόπων/ Οικοτόπων
- Διαχείριση της Παραγόμενης Ενέργειας
- Διαχείριση των Μετακινήσεων
- Αντιμετώπιση των Φυσικών Καταστροφών και των Περιβαλλοντικών Ατυχημάτων

Οι θετικές επιπτώσεις από τις πράσινες δραστηριότητες στην απασχόληση επισημαίνονται από τις επίσημες πηγές σε κάθε ευκαιρία: «Τα τελευταία 5 χρόνια δημιουργήσαμε 300.000 νέες θέσεις εργασίας στην ήπειρό μας, αναπτύσσοντας ενεργά τον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αν συνεχίσουμε με αυτό το ρυθμό, αυτό θα οδηγήσει σε 1,5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας ως το 2020», έχει δηλώσει ο Πρόεδρος Ευρωπαϊκής Επιτροπής Josi Manuel Durao Barroso.

Πράσινα επαγγέλματα και Πράσινες δεξιότητες

Ως πράσινη απασχόληση ορίζεται οποιαδήποτε ενασχόληση «με τη λειτουργία χαρακτηριστικών δραστηριοτήτων σχετικών με το περιβάλλον ή σε τομείς παροχής περιβαλλοντικών υπηρεσιών, που το τελικό αποτέλεσμα αυτών προκαλεί άμεσα τη βελτίωση των περιβαλλοντικών αγαθών είτε τη δημιουργία υποδομών που στηρίζουν την παροχή υπηρεσιών φιλικών για το περιβάλλον». (βλ. Α μέρος)

Οι πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες διακρίνονται από τις παραδοσιακές καθότι:

- ➔ Λειτουργούν με σεβασμό στο περιβάλλον και σε όφελος του ανθρώπου.
- ➔ Ενσωματώνουν ένα μεγάλο αριθμό αρχών, οι σπουδαιότερες από τις οποίες είναι:
 - Η προστασία των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας
 - Η ορθολογική χρήση της ενέργειας, του νερού και των άλλων φυσικών πόρων
 - Ο περιορισμός της παραγωγής αποβλήτων και ρύπων
 - Η χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας
 - Η μακροχρόνια προοπτική για τον εργαζόμενο
 - Η αξιοπρέπεια της εργασίας, η ισοτιμία, η ασφάλεια και ο σεβασμός της ανθρωπίνης φύσης

Πολλές μελέτες που έχουν διενεργηθεί για λογαριασμό της Ε.Ε., αλλά και άλλων φορέων, καταδεικνύουν ότι η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των θέσεων εργασίας που μπορούν να χαρακτηριστούν «πράσινες» ή μη, γίνεται ολοένα και πιο λεπτή.

Στην έγκριτη διεθνή βιβλιογραφία, ως πράσινες θέσεις επαγγελματικής δραστηριοποίησης, αναφέρονται εκείνες που:

- ➔ Προστατεύουν τα οικοσυστήματα και τη βιοποικιλότητα.

- ➔ Συμβάλλουν στην ορθολογική χρήση της ενέργειας και των φυσικών πόρων.
- ➔ Μειώνουν την κατανάλωση νερού.
- ➔ Οδηγούν σε μια οικονομία χαμηλής έντασης της χρήσης άνθρακα και περιορίζουν την παραγωγή αποβλήτων και ρύπων.

Στις ΗΠΑ το Υπουργείο Εργασίας ανέλαβε το 2010 μια πρωτοβουλία για τον καθορισμό των πράσινων επαγγελμάτων 'ως μέρος των προσπαθειών του να παρακολουθεί τον κόσμο της εργασίας που αλληλάζει'. Το αποτέλεσμα αυτής της πρωτοβουλίας οδήγησε στον προσδιορισμό πράσινων τομέων της οικονομίας, πράσινων επαγγελμάτων με αυξανόμενη ζήτηση, πράσινων δραστηριοτήτων με αυξημένα προσόντα καθώς και νέων και επερχόμενων πράσινων δραστηριοτήτων. Οι σχετικοί κατάλογοι ανανεώνονται τέσσερις φορές το χρόνο (2, Dierdorff, 2009 & 11, Onet Center, 2011):

Ως κριτήριο για την ένταξη στην ταξινόμηση αυτή λαμβάνεται το 'πρασίνισμα' ('greening') των διάφορων επαγγελματικών δραστηριοτήτων, εννοώντας με αυτό την αντικατάσταση επιβλαβών για το περιβάλλον πρακτικών με άλλες φιλικές προς το περιβάλλον.

Απολύτως αποσαφηνισμένες είναι οι θέσεις του Υπουργείου Εργασίας των Η.Π.Α. για τα πράσινα επαγγέλματα. Σύμφωνα με το Γραφείο Στατιστικής της Εργασίας του Υπουργείου (Bureau of Labor Statistics of U.S. Department of Labor), ο ορισμός των πράσινων επαγγελμάτων χάριν και της συλλογής στατιστικών στοιχείων δίνεται από τις παρακάτω δύο κατηγορίες (7, BLS, 2011):

A. Εργασία σε επιχειρήσεις που παράγουν αγαθά και παρέχουν υπηρεσίες που ωφελούν το περιβάλλον ή διαφυλάττουν/διατηρούν τους φυσικούς πόρους. Τα αγαθά και οι υπηρεσίες διατίθενται προς πώληση και συμπεριλαμβάνουν έρευνα και ανάπτυξη, εγκατάσταση και συντήρηση. Ο ορισμός αυτός χρησιμοποιείται για τις επιχειρήσεις παραγωγής πράσινων προϊόντων και υπηρεσιών, που ανήκουν σε μία από τις παρακάτω ομάδες:

- 1. Ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές:** Ηλεκτρισμός, θέρμανση και καύσιμα παραγόμενα από Α.Π.Ε. Οι πηγές αυτές είναι η αιολική, γεωθερμική, ηλιακή υδροηλεκτρική και ωκεάνια ενέργεια, η βιομάζα, το φυσικό αέριο και η ενέργεια που παράγεται από τα αστικά απόβλητα.
- 2. Ενεργειακή αποδοτικότητα:** Προϊόντα και υπηρεσίες που βελτιώνουν την ενεργειακή απόδοση. Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται εργαλεία, συσκευές, κτίρια, οχήματα, καθώς και προϊόντα και υπηρεσίες που βελτιώνουν την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων και την απόδοση της συγκέντρωσης και διανομής ενέργειας, όπως οι τεχνολογίες Smart Grid.
- 3. Μείωση ή και απομάκρυνση της ρύπανσης, άμβλυση του φαινομένου του θερμοκηπίου και ανακύκλωση:** Αυτά είναι προϊόντα και υπηρεσίες που:
 - Μειώνουν ή και εξαλείφουν τη δημιουργία ή απελευθέρωση ρύπων και τοξικών στοιχείων
 - Απομακρύνουν ρύπους ή επικίνδυνα απόβλητα από το περιβάλλον.
 - Ελαττώνουν τις εκπομπές CO₂ μέσω μεθόδων διαφορετικών από την παραγωγή ενέργειας από Α.Π.Ε. ή τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, όπως για παράδειγμα η παραγωγή ηλεκτρικής από πυρηνική ενέργεια.
 - Μειώνουν ή εξαλείφουν την παραγωγή στερεών αποβλήτων, συγκεντρώνοντας, επαναχρησιμοποιώντας, επανακατασκευάζοντας, ανακυκλώνοντας ή κομποστοποιώντας στερεά και υγρά απόβλητα.
- 4. Διατήρηση των φυσικών πόρων.** Προϊόντα και υπηρεσίες που διαφυλάττουν τους φυσικούς πόρους. Στην ομάδα αυτή συμπεριλαμβάνονται προϊόντα και υπηρεσίες που συνδέονται με τη βιολογική γεωργία και την αειφόρο δασοκομία, μέσα από την ορθή διαχείριση του εδάφους, του νερού, των ομβρίων υδάτων και τη διατήρηση της άγριας ζωής.

5. Περιβαλλοντική συμμόρφωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Τα προϊόντα και υπηρεσίες αυτής της κατηγορίας ενδυναμώνουν την περιβαλλοντική νομοθεσία, παρέχουν εκπαίδευση και ενημέρωση σχετικά με τις πράσινες τεχνολογίες και πρακτικές και αυξάνουν την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Β. Εργασία στην οποία ο εργαζόμενος καλείται να κάνει τις παραγωγικές διαδικασίες της επιχείρησης στην οποία εργάζεται πιο φιλικές προς το περιβάλλον, ή να μειώσει τη χρήση φυσικών πόρων. Οι εργαζόμενοι αυτοί ερευνούν, αναπτύσσουν ή χρησιμοποιούν τεχνολογίες και πρακτικές ώστε να μειώσουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη λειτουργία της επιχείρησης, ή εκπαιδεύουν τους υπόλοιπους υπαλλήλους και υπεργολάβους στη χρήση αυτών των τεχνολογιών και πρακτικών. Ο ορισμός αυτός χρησιμοποιείται για τις εργασίες που συνδέονται με τη χρήση πράσινης τεχνολογίας και πρακτικών εντός των επιχειρήσεων. Οι τεχνολογίες και πρακτικές αυτές κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- 1. Ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές.** Ηλεκτρισμός, θέρμανση και καύσιμα παραγόμενα από Α.Π.Ε. κυρίως για τη χρήση εντός της επιχείρησης. Οι πηγές αυτές είναι η αιολική, γεωθερμική, ηλιακή υδροηλεκτρική και ωκεάνια ενέργεια, η βιομάζα, το φυσικό αέριο και η ενέργεια που παράγεται από τα αστικά απόβλητα.
- 2. Ενεργειακή αποδοτικότητα.** Η χρήση τεχνολογίας και πρακτικών προκειμένου να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση εντός των εγκαταστάσεων. Στην κατηγορία αυτή ανήκει και η συμπαραγωγή ενέργειας (cogeneration), δηλαδή η ταυτόχρονη παραγωγή ενέργειας και θερμότητας.
- 3. Μείωση ή και απομάκρυνση της ρύπανσης, άμβλυνση του φαινομένου του θερμοκηπίου και ανακύκλωση.** Η χρήση τεχνολογίας και πρακτικών εντός της επιχείρησης προκειμένου να μειωθεί η εξαλειφθεί η παραγωγή και απελευθέρωση ρύπων ή τοξικών ενώσεων, ή να απομακρυνθούν ρύποι και επικίνδυνα απόβλητα από το περιβάλλον.

Το Υπουργείο Εργασίας των Η.Π.Α. έχει δημιουργήσει το Δίκτυο Επαγγελματικής Πληροφόρησης (O*Net Resource Center), σύμφωνα με το οποίο, προκειμένου να οριστούν αποτελεσματικά οι πιθανές επαγγελματικές ευκαιρίες της πράσινης ανάπτυξης, οι διαφορετικές δραστηριότητες έχουν κατηγοριοποιηθεί κάτω από τους παρακάτω τομείς της πράσινης οικονομίας (11, Onet Center, 2011):

- Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
- Μεταφορές-Μετακινήσεις
- Ενεργειακή Αποδοτικότητα
- Πράσινες Κτιριακές Κατασκευές
- Εμπορία Ενέργειας
- Αποθήκευση ενέργειας και εκπομπών CO₂
- Έρευνα – Σχεδιασμός και Συμβουλευτικές Υπηρεσίες
- Προστασία του Περιβάλλοντος
- Γεωργία, Κτηνοτροφία και Δασοπονία
- Κατασκευές
- Ανακύκλωση και Μείωση των Αποβλήτων
- Κρατική και Νομοθετική Διαχείριση

Πράσινες δεξιότητες

Τα ευρήματα της βιβλιογραφίας είναι σε συμφωνία με τις απόψεις όσων ερωτήθηκαν σχετικά με το αν υπάρχουν σαφώς ορισμένα πράσινα επαγγέλματα ή πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες που δίνουν «πράσινη χροιά» στα παραδοσιακά επαγγέλματα, αλλιώς και στο κατά πόσο απαιτούνται ειδικές γνώσεις και δεξιότητες για την άσκησή τους.

Κατά κοινή ομολογία οι βασικές δεξιότητες που είναι απαραίτητες για τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών CO₂, αφορούν στη αναβάθμιση και εμπλουτισμό των υπάρχουσών δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού παρά στην ανάπτυξη νέων προγραμμάτων με σκοπό την αρχική κατάρτιση για την απόκτηση νέων, πράσινων.

Ουσιαστικά, μεγάλος όγκος επαγγελματικών δραστηριοτήτων, μπορούν να ταξινομηθούν ως:

- Νέα πράσινα επαγγέλματα
- Επαγγέλματα που απαιτούν ορισμένες περισσότερες πράσινες δεξιότητες
- Εκείνα που απαιτούν επανακατάρτιση

Για να ασκηθούν αποτελεσματικά όλα αυτά τα επαγγέλματα, προϋποθέτουν την ύπαρξη μίας βάσης κοινών δεξιοτήτων και σε κάποιες περιπτώσεις μία «αναβάθμιση» των δεξιοτήτων των εργαζομένων, που απασχολούνται στη συγκεκριμένη πράσινη επαγγελματική δραστηριότητα.

Η αναβάθμιση αυτή αντιστοιχεί σε κατάρτιση και όχι εξ αρχής εκπαίδευση των εργαζομένων πάνω σε νέες πρακτικές που θα τους διευκολύνουν στην εργασία τους και προωθείται ήδη στα πλαίσια του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς / ΕΣΠΑ 2007 – 2013, που εκπονήθηκε στο πλαίσιο της νέας στρατηγικής προσέγγισης για την Πολιτική Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με την οποία το ΕΣΠΑ «...εξασφαλίζει ότι η συνδρομή από τα Ταμεία συμβαδίζει με τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων αφενός και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων αφετέρου» (9 & 10, ΕΣΠΑ, 2011).

Η επαγγελματική κατάρτιση παρέχει τη δυνατότητα ενίσχυσης των πράσινων δεξιοτήτων, αφού αρκετές από αυτές, που έχουν εντοπισθεί, αποτελούν νέες δεξιότητες, που σχετίζονται με την απόκτηση γνώσεων για τις πράσινες τεχνολογίες, την περιβαλλοντική νομοθεσία και τα περιβαλλοντικά ζητήματα. Ορισμένες από αυτές είναι:

- Οικολογικός σχεδιασμός
- Πιστοποίηση περιβαλλοντικών προτύπων
- Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενός έργου
- Γνώση των περιβαλλοντικά φιλικών υλικών
- Υπολογισμό της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων
- Παροχή εξειδικευμένων περιβαλλοντικών συμβουλών
- Αξιολόγηση του κύκλου ζωής προϊόντων
- Γνώση σχετικά με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Εμπορίας Εκπομπών CO₂
- Γνώση και ικανότητα εφαρμογής μηχανικών, χημικών και βιολογικών μεθόδων περιβαλλοντικής αποκατάστασης
- Υπολογισμό των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα από επιχειρήσεις και βιομηχανικές εγκαταστάσεις.

Οι πιο σημαντικές βασικές και γενικές δεξιότητες για τις πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες, που εντοπίστηκαν μέσα από την επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας, είναι οι εξής:

- Περιβαλλοντική συνείδηση και προθυμία ενημέρωσης για την αειφόρο ανάπτυξη.
- Στρατηγικές και ηγετικές δεξιότητες για διαμορφωτές πολιτικής και στελέχη επιχειρήσεων, ώστε να είναι ικανά να θέσουν τα κατάλληλα κίνητρα και συνθήκες για τη στροφή προς την αειφόρο ανάπτυξη.
- Δεξιότητες προσαρμογής και μετα-γνωστικές ικανότητες, καθώς αυτές θα καταστήσουν τους εργαζόμενους ικανούς να μάθουν και να χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες και διαδικασίες.
- Δεξιότητες συντονισμού, διαχείρισης και διεύθυνσης για ενσωμάτωση περιβαλλοντικών στόχων.
- Ανάλυση συστημάτων και κινδύνου για αξιολόγηση και κατανόηση των αναγκών αλληλαγών και μέτρων.
- Επιχειρηματικές δεξιότητες για εκμετάλλευση των πράσινων ευκαιριών.
- Καινοτομία για εκμετάλλευση ευκαιριών και δημιουργία νέων στρατηγικών για αντιμετώπιση των πράσινων προκλήσεων.
- Δεξιότητες επικοινωνίας για προώθηση της πράσινης οικονομίας.
- Συμβουλευτικές δεξιότητες για την παροχή συμβουλών για πράσινες λύσεις και προϊόντα.
- Γλωσσικές ικανότητες και δεξιότητες πληροφορικής για εκτέλεση εργασιών στις διεθνείς αγορές.
- Τεχνικές πράσινες δεξιότητες, αναλόγως του εξειδικευμένου αντικειμένου της εργασίας

Εκπαίδευση

Η άσκηση των πράσινων επαγγελμάτων δεν προϋποθέτει την απόκτηση τίτλων από τις γνωστές δομές του εκπαιδευτικού συστήματος της κάθε χώρας. Παρ' όλα αυτά στη χώρα μας τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) μέσα από τα εκπαιδευτικά τους προγράμματα προσφέρουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες για την άσκηση πράσινων επαγγελματικών δραστηριοτήτων.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους τριτοβάθμιους εκπαιδευτικούς φορείς που προσφέρουν γνώσεις σχετικές με τα πράσινα επαγγέλματα μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας: <http://www.minedu.gov.gr>

Οι εργαζόμενοι στα τριτοβάθμια ιδρύματα της Ελλάδας είναι πιθανότατα οι πιο ευαισθητοποιημένοι εργαζόμενοι σε δημόσιους φορείς σχετικά με το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος. Τα τελευταία χρόνια αυξάνεται συνεχώς η συνειδητοποίηση της αξίας της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αλληλά και της σημασίας της για την επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων τους.

Στο πλαίσιο αυτό, σε αρκετά τμήματα Πανεπιστημίων και ΤΕΙ προσφέρονται προπτυχιακά μαθήματα που αναφέρονται σε ζητήματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, ενώ το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας έχουν σχετικές κατευθύνσεις ή τομείς.

Αρκετά ΤΕΙ διαθέτουν τμήματα που παρέχουν εξειδικευμένες σπουδές σε αντικείμενα σχετικά με το περιβάλλον.

Στο Παράρτημα Β αναγράφονται όλα τα πανεπιστημιακά τμήματα και τα ΤΕΙ που προσφέρουν τα αντίστοιχα μαθήματα.

Αισιόδοξο είναι ότι στα ΑΕΙ προσφέρονται 48 διαφορετικά προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών με αντικείμενο σχετικό με την περιβαλλοντική προστασία και διαχείριση. Ο πλήρης κατάλογος μεταπτυχιακών προγραμμάτων παρατίθεται στο Παράρτημα Γ.

Στα πλαίσια της κατάρτισης ανέργων, σε ειδικότητες σχετικές με τα θέματα της αειφόρου περιβαλλοντικής διαχείρισης, που αφορούν όμως συγκεκριμένες πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες, το Υπουργείο Ναυτιλίας και Ανταγωνιστικότητας υλοποιεί από τον Οκτώβριο 2011 έως και το τέλος του 2013 **293** ειδικά προγράμματα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης, ύψους 94.600.000€ χρηματοδοτούμενα από το ΕΣΠΑ (9 & 10, ΕΣΠΑ, 2011)

Η εν λόγω κατάρτιση στις πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες της **«πράσινης οικονομίας»** που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή προϊόντων ή στην παροχή υπηρεσιών φιλικών προς το περιβάλλον περιλαμβάνει προγράμματα που θα υλοποιηθούν από πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης/ Κ.Ε.Κ σε όλη την Ελλάδα και αναμένεται να επωφεληθούν από αυτά 7500 άνεργοι. Η κατάρτιση κυμαίνεται από 400 έως 800 ώρες και συνδέεται:

- ➔ **Με την πρακτική άσκηση** των καταρτιζομένων με συνεργαζόμενες επιχειρήσεις. Μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης, η συνεργαζόμενη επιχείρηση έχει υποχρέωση παροχής συστατικής επιστολής σε κάθε καταρτιζόμενο.
- ➔ **Με υποχρεωτική πρόσληψη** του 30% των καταρτισθέντων για 3 μήνες και τουλάχιστον 70 ημερομίσθια, σε θέσεις εργασίας σχετικές με το αντικείμενο κατάρτισης και πραγματοποιείται από τις συνεργαζόμενες επιχειρήσεις που ανέλαβαν την πρακτική άσκηση των συμμετεχόντων

Τα αντικείμενα κατάρτισης αναφέρονται:

Α) Στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, δάση, μεταλλεία), όπου συμπεριλαμβάνονται:

- ➔ Βιολογική γεωργία, κτηνοτροφία και μελισσοκομία
- ➔ Αειφορική αλιεία καθώς και αειφορική διαχείριση δασών
- ➔ Σχεδιασμένη αποκατάσταση των μεταλλευτικών χώρων
- ➔ Διαχείριση της βιοποικιλότητας και δράσεις για την αποκατάσταση της
- ➔ Διαχείριση τόπου, αστικού και περιαστικού πράσινου, αγροκτημάτων πόλης
- ➔ Ορθολογική εξόρυξη και εκμετάλλευση ορυκτών πόρων

Β) Στο δευτερογενή τομέα (βιομηχανία, κατασκευές), όπου συμπεριλαμβάνονται:

- ➔ Οικολογικά ή βιολογικά προϊόντα διατροφής.
- ➔ Παραδοσιακά προϊόντα χειροτεχνίας, όπως υφαντά, πήλινα κ.α.
- ➔ Είδη ένδυσης και υπόδησης με υλικά φιλικά προς το περιβάλλον
- ➔ Κλάνδοι που δημιουργούν φιλικές προς το περιβάλλον οικιακές συσκευές
- ➔ Κλάνδοι κατασκευής βιοκλιματικών & φιλικών προς το περιβάλλον οικιών & οικολογικών κτιρίων
- ➔ Αειφορική παραγωγή ενέργειας
- ➔ Παραγωγή προϊόντων συσκευασίας από υλικά, εύκολα ανακυκλούμενα ή αποσυντιθέμενα, φιλικά προς το περιβάλλον
- ➔ Βιομηχανικές επεξεργασίες λυμάτων, αποβλήτων
- ➔ Επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση απορριμμάτων και αποβλήτων
- ➔ Βιομηχανική εφαρμογή τεχνολογιών αποκατάστασης του περιβάλλοντος

Γ) Στον τριτογενή τομέα (εμπόριο, διακίνηση προϊόντων, υπηρεσίες, τουρισμός, μεταφορές), όπου συμπεριλαμβάνονται:

- ➔ Εμπόριο πράσινων προϊόντων
- ➔ Πράσινες μεταφορές, που λειτουργούν σαν διαμεσοληβητικές δράσεις μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης
- ➔ Οικο-τουρισμός
- ➔ Δραστηριότητες οικο-ξενάγησης, δημιουργία και αξιοποίηση υποδομών ανάδειξης προστατευόμενων περιοχών, ενοικίαση και πώληση εξοπλισμού για τουριστικές δραστηριότητες σε προστατευόμενη περιοχή.

Τα προγράμματα κατάρτισης που προσφέρονται αφορούν, ενδεικτικά και αλφαβητικά, τις παρακάτω πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες:

- Γεωπόνος φυτικής παραγωγής με κατεύθυνση την φυτοπροστασία και την προστασία του περιβάλλοντος
- Ειδικός σχεδιασμού οργάνωσης και υλοποίησης δράσεων αειφορικού τουρισμού
- Εργατοτεχνίτης αποκατάστασης τοπίου
- Εργατοτεχνίτης οικολογικής δόμησης
- Εργατοτεχνίτης κατασκευής έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
- Εργατοτεχνίτης εγκατάστασης φυσικού αερίου
- Εργατοτεχνίτης εγκατάστασης ηλιακών θερμοσιφώνων
- Πωλητής οικολογικών τροφίμων και άηλων ειδών
- Πωλητής οικολογικών τροφίμων με ειδίκευση στα γαλακτοκομικά προϊόντα
- Στέλεχος παρακολούθησης εγκαταστάσεων λειτουργίας υγρών αποβλήτων
- Στέλεχος διαχείρισης αποκατάστασης τοπίου
- Στέλεχος διαχείρισης προϊόντων εκσκαφών και μόνιμης, προσωρινής διάθεσης των
- Στέλεχος οργάνωσης προγραμμάτων ανακύκλωσης και ευαισθητοποίησης κοινού
- Στέλεχος διαχείρισης στερεών αποβλήτων πτηνοτροφείου
- Στέλεχος ήπιων μορφών αγροτουρισμού
- Τεχνικός εξοικονόμησης ενέργειας σε επαγγελματικούς χώρους, από την χρήση υπολογιστών, κλιματιστικών, ανακύκλωσης χαρτιού κλπ.
- Τεχνικός αερίων καυσίμων –φυσικού αερίου
- Τεχνικός βιολογικού καθαρισμού
- Τεχνικός βιολογικής γεωργίας (μέθοδοι παραγωγής ,τυποποίηση και προώθηση προϊόντων)
- Τεχνικός οικολογικών αγροτικών πρασίνων προϊόντων (μέθοδοι παραγωγής, τυποποίηση και προώθηση προϊόντων)
- Τεχνικός βιολογικής αμπελουργίας (μέθοδοι παραγωγής, τυποποίηση και προώθηση προϊόντων)
- Τεχνικός βιολογικών πτηνοτροφικών προϊόντων (μέθοδοι παραγωγής, τυποποίηση και προώθηση προϊόντων)

- Τεχνικός βιολογικής ιχθυοκαλλιέργειας (μέθοδοι παραγωγής, τυποποίηση και προώθηση προϊόντων)
- Τεχνικός βιολογικών ελαιοουργικών προϊόντων (μέθοδοι παραγωγής, τυποποίηση και προώθηση προϊόντων)
- Τεχνικός βιολογικής και οικολογικής κτηνοτροφίας (μέθοδοι παραγωγής, τυποποίηση και προώθηση προϊόντων)
- Τεχνικός ΧΥΤΑ και εγκαταστάσεων ανακύκλωσης απορριμμάτων
- Τεχνικός κατασκευής κτηρίου με περιβαλλοντικές προδιαγραφές
- Τεχνικός κατασκευής παραδοσιακών τρόπων δόμησης
- Τεχνικός κατασκευής τζακιών
- Τεχνικός κατασκευής παραδοσιακών λιθοστρώτων
- Τεχνικός ελέγχου συστημάτων αντιρρύπανσης αυτοκινήτου
- Τεχνικός ελέγχου ρύπανσης και αντιρρύπανσης
- Τεχνικός ελέγχου βιομηχανικού και εργασιακού περιβάλλοντος
- Τεχνικός πρασίνου
- Τεχνικός αειφορικής αλυσίδας
- Τεχνικός αειφορικής διαχείρισης δασών
- Υπεύθυνος περιβαλλοντικής αποκατάστασης λατομείων και μεταλλείων
- Υπεύθυνος περιβαλλοντικής αποκατάστασης υποβαθμισμένων περιοχών
- Υπεύθυνος εφαρμογής συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης έργου
- Υπεύθυνος οικολογικής – φιλοπεριβαλλοντικής διαχείρισης και λειτουργίας τεχνικών έργων, κτιρίων και άλλων δραστηριοτήτων
- Υπεύθυνος εφαρμογής συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης τουριστικών μονάδων
- Υπεύθυνος αναβίωσης και προώθησης προϊόντων από τοπικές παραδοσιακές δραστηριότητες
- Υπεύθυνος δασικής προστασίας (φύλλακας θύρας, δασικών εργασιών κλπ)
- Υπάλληλος σε αγροτουριστικά και οικοτουριστικά καταλύματα
- Χειριστής εξοπλισμού ως προς την ανακύκλωση ορυκτελαίων, μπαταριών, ελαστικών, οχημάτων κλπ.

5. Προοπτικές

Παρά την ύφεση, οι εργαζόμενοι σήμερα με υψηλά και μεσαία προσόντα εξακολουθούν να έχουν περισσότερες πιθανότητες να βρουν καλύτερες θέσεις απασχόλησης από όσους διαθέτουν χαμηλά προσόντα. Ωστόσο, οι προβλέψεις είναι επίσης, ότι πολλὰ άτομα με προσόντα υψηλότερου και μεσαίου επιπέδου θα εργαστούν σε χαμηλότερου επιπέδου θέσεις απασχόλησης.

Από την άλλη πλευρά, αυτές οι αναντιστοιχίες παρέχουν την ευκαιρία εμπλουτισμού του προσωπικού επαγγελματικού χαρτοφυλακίου δεξιοτήτων με πράσινες γνώσεις και δεξιότητες, προκειμένου να γίνουν οι οικονομικά ενεργοί πολίτες πιο ανταγωνιστικοί στην αγορά εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη ότι ως ένα βαθμό τα τελευταία χρόνια, πολλὰ επαγγέλματα έχουν ενσωματώσει στην αποστολή τους την

περιβαλλοντική προστασία και την εταιρική κοινωνική ευθύνη γενικότερα.

Η υλοποίηση των επενδύσεων στον τομέα της πράσινης ενέργειας, όπως η πρόσφατα εξαγγελθείσα για το «Πρόγραμμα Ήλιος» του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (135, econews, 2011), πέραν της απασχόλησης πολλών χιλιάδων άμεσα εργαζομένων σε αυτό, μπορεί να αποτελέσει εφαλτήριο μιας συνολικότερης πράσινης στροφής της οικονομίας της χώρας, με θετικό αντίκτυπο σε όλες τις δραστηριότητες, που αναφέρονται στο παρόν.

Συμπεράσματα και προτάσεις

- i. Το μοντέλο ανάπτυξης που επικράτησε στον κόσμο μας τις τελευταίες δεκαετίες και είχε ως κριτήριο επιτυχίας τη μεγιστοποίηση του όγκου των παραγόμενων αγαθών και το οικονομικό αποτέλεσμα, έχει προκαλέσει σοβαρές βλάβες στο περιβάλλον που δημιουργούν κινδύνους για τον πλανήτη και την ανθρωπότητα. Αυτό αναγνωρίζεται από πολλούς διεθνείς οργανισμούς και οι περισσότερες χώρες προσπαθούν να βρουν τρόπους για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος.
- ii. Στην παγκόσμια κοινότητα διατυπώνεται με έμφαση η άποψη ότι η αντιμετώπιση της πολύμορφης κρίσης που αντιμετωπίζει ο κόσμος μας και μέσα σ' αυτόν και η Ελλάδα, μπορεί να είναι επιτυχής με τη βελτίωση της στάσης μας απέναντι στο περιβάλλον και την υιοθέτηση ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης, που εκτός από το οικονομικό αποτέλεσμα θα ενδιαφέρεται και για την προστασία του πλανήτη.
- iii. Το νέο αυτό μοντέλο ανάπτυξης, που ονομάστηκε πράσινη ανάπτυξη, προϋποθέτει εκτεταμένες αλλαγές στον τρόπο και το αντικείμενο εργασίας πολλών ανθρώπων:
 1. Οι παραδοσιακές δραστηριότητες επιδιώκεται στο εξής να γίνονται με τρόπο που να επιβαρύνει κατά το δυνατόν λιγότερο το περιβάλλον, ενώ
 2. εμφανίζονται νέες δραστηριότητες, που αποσκοπούν στην προστασία και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος, συχνά βασισμένες σε νέες τεχνολογίες.Η απασχόληση με αυτούς τους νέους τρόπους ονομάζεται πράσινη απασχόληση.
- iv. Η πράσινη απασχόληση αναφέρεται σε όλους τους τομείς της οικονομίας: την πρωτογενή παραγωγή, την μεταποίηση, το εμπόριο και τις υπηρεσίες, την έρευνα και τη διοίκηση. Αντίστοιχα παραδείγματα είναι:
 1. Βιολογική γεωργία, κτηνοτροφία και μελισσοκομία, αποκατάσταση περιβάλλοντος ορυχείων και λητομείων, αειφορική αλιεία.
 2. Παραγωγή βιοκαυσίμων και ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, επεξεργασία λυμάτων, ανακύκλωση απορριμμάτων, ηλεκτρικών συσκευών, ρούχων
 3. Σχεδιασμός και κατασκευή βιοκλιματικών κτιρίων, χρήση συσκευασιών & μέσων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον
 4. Έρευνα μεθόδων παραγωγής & δημιουργίας υλικών φιλικών προς το περιβάλλον, διαχείριση και προστασία δασών, προγραμματισμός αειφόρων συστημάτων
- v. Η πράσινη απασχόληση προϋποθέτει την απόκτηση δεξιοτήτων που αναφέρονται κατά περίπτωση στη μη επιβάρυνση και την προστασία ή την αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Οι δεξιότητες αυτές μπορούν να αποκτηθούν είτε στα πλαίσια της εγκύκλιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είτε στα πλαίσια συνεχιζόμενης κατάρτισης είτε άτυπα. Το γενικό πλαίσιο για την απόκτηση και χρησιμοποίηση αυτών των δεξιοτήτων είναι η συνολική περιβαλλοντική συνείδηση, που χρειάζεται να καλλιεργείται από την παιδεία, την οικογένεια και την κοινωνία με κάθε τρόπο.
- vi. Τα πράσινα επαγγέλματα προκύπτουν από την εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας και αναφέρονται τόσο στη μετεξέλιξη των παραδοσιακών επαγγελμάτων, όσο και στην ανάδειξη νέων. Σε πολλές χώρες έχει προχωρήσει η περιγραφή και συστηματοποίηση των πράσινων επαγγελμάτων, ενώ στην Ελλάδα δεν έχουν ακόμα τυποποιηθεί και ταξινομηθεί σύμφωνα με κάποιο πρότυπο.

- vii. Στην Ελλάδα, τόσο ο ιδιωτικός όσο και ο δημόσιος τομέας αρχίζουν να συνειδητοποιούν την ανάγκη να ακολουθηθεί το μοντέλο της πράσινης ανάπτυξης και γίνονται τα πρώτα βήματα σε αυτή την κατεύθυνση. Ο ιδιωτικός τομέας παίρνει σχετικές πρωτοβουλίες στα πλαίσια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, ή με την απευθείας ενασχόληση με αντικείμενα που έχουν θετική επίπτωση στο περιβάλλον. Ο δημόσιος τομέας έχει προχωρήσει το νομοθετικό έργο στα πλαίσια της προστασίας του περιβάλλοντος και ακολουθεί πολιτικές για την ενίσχυση δράσεων που έχουν θετική επίπτωση στο περιβάλλον.
- viii. Στο επόμενο διάστημα τόσο στην Ελλάδα, όσο και την υπόλοιπη Ευρώπη επιδιώκεται η δημιουργία ενός σημαντικού αριθμού πράσινων θέσεων εργασίας. Στην κατεύθυνση αυτή:
1. Προτείνεται ο συστηματικός εμπλουτισμός των υπάρχοντων μαθημάτων στα προγράμματα σπουδών όλων των επιπέδων εκπαίδευσης με το απαραίτητο περιεχόμενο και μεθόδους διδασκαλίας, με σκοπό τη διεύρυνση της περιβαλλοντικής συνείδησης και παιδείας γενικότερα. Η καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και η απόκτηση περιβαλλοντικής παιδείας αποτελούν τις εκ των ουκ άνευ προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της πράσινης οικονομίας, τόσο από την πλευρά της άσκησης πράσινης δραστηριότητας, όσο και από την πλευρά της αναγνώρισης και ζήτησης πράσινων αγαθών.
 2. Προτείνεται η άμεση ανάληψη πρωτοβουλίας για την ταξινόμηση και περιγραφή των πράσινων επαγγελμάτων σύμφωνα με την Ελληνική πραγματικότητα και σε συνδυασμό με την εμπειρία άλλων χωρών. Η ρεαλιστική καταγραφή του περιεχομένου κάθε επαγγέλματος και η εν συνεχεία νομοθετική αναγνώρισή του είναι απαραίτητα εργαλεία για την εδραίωση των πράσινων δραστηριοτήτων.
- ix. Επισημαίνεται με έμφαση ότι η συστηματική περιγραφή και ακολούθως η επίσημη αναγνώριση των πράσινων επαγγελμάτων στην Ελλάδα μπορεί να αναδειχθεί σε κρίσιμο παράγοντα για την επιτάχυνση της πράσινης ανάπτυξης, με θετικό αντίκτυπο στην αύξηση της απασχόλησης και την αύξηση του ΑΕΠ.
- x. Η ανάληψη παράλληλων πρωτοβουλιών ενίσχυσης των πράσινων δραστηριοτήτων από τον ΟΑΕΔ και το Υπουργείο Ανάπτυξης, σε συνδυασμό με τα παραπάνω, θα οδηγούσε στην ενδυνάμωσή τους τόσο, ώστε να αποτελέσουν στρατηγικό μοχλό για την ενίσχυση της ειφόρου ανάπτυξης που έχει ανάγκη η χώρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού Κύπρου. (2010, Νοέμβριος). Εντοπισμός Αναγκών σε Πράσινες Δεξιότητες στην Κυπριακή Οικονομία 2010-2013. Κύπρος: Αρχή Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού Κύπρου, Διαθέσιμο <http://www.hrdauth.org.cy/DEP/Publications/Predictions/Pdf/PredictionGreen1013.pdf>
2. Anastas Paul, Warner John, Green Chemistry, Μετάφραση στα Ελληνικά, Πράσινη Χημεία Θεωρία και Πράξη, 2006
3. Apollo Alliance et al "Green-collar jobs in America's cities: Building pathways out of poverty and Careers in the clean energy economy.", 2008.
4. Βαβούρας Ι "Πράσινη ανάπτυξη: Ορισμένες επισημάνσεις και συγκρίσεις με την αειφόρο ανάπτυξη", Εισήγηση στο Συνέδριο: Κοπεγχάγη 2009: το περιβάλλον στη δίνη μιας παγκόσμιας κρίσης 26-27 Φεβρουαρίου 2010).
5. Βασιλάκος Ν. (2001). Η πορεία των έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα: Βασικά ποσοτικά δεδομένα και προβλήματα.
6. Bergh, Jeroen C.J.M. van den (2001). "Ecological Economics: Themes, Approaches, and Differences with Environmental Economics," Regional Environmental Change, 2(1)
7. Boivie, P. E. (2010, July 15). TCO-labelling – history, 1982: TCO takes the initiative in comparative product testing. Available at <http://www.boivie.se/index.php?page=2&lang=eng>.
8. Bradsher, K. (2007, October). China's Green Energy Gap. New York Times
9. Brazilian Blueprint for Nigerian Biofuels Sector", originally published in the African Review of Business and Technology, July 2006. <http://www.reeep.org/index.cfm?articleid=1460>
10. "BranchenumsatzundExportquotederErneuerbarenEnergienwachsenzweistellig," Solarportal24, March 2007 www.solarportal24.de/nachrichten_9209_branchenumsatz_und_exportquote_der_erneuerbaren_energien_wac.html
11. Brian Milani, Community Development, Local Living Economics, Green Economics Net, <http://www.greeneconomics.net/>
12. BSW (2009a). Statistische Zahlen der deutschen Solarstrombranche (Photovoltaik). http://www.solarwirtschaft.de/fileadmin/content_files/faktenblatt_pv_0309.pdf
13. BSW (2009b). Statistische Zahlen der deutschen Solarwärmesektor (Solarthermie). http://www.solarwirtschaft.de/fileadmin/content_files/faktenblatt_st_0209.pdf
14. Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit (German Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety), Erneuerbare Energien: Arbeitsplatzeffekte. Kurzfassung (Berlin, June 2006)
15. Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit (German Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety Arbeitsplätze. 10-Punkte-Papier," Berlin, 31 August 2006, available at: http://www.ecologic.de/download/projekte/200-249/201-30/10_punkte_papier.pdf
16. Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit (German Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety), Renewable Energy Sources Act.

Progress Report 2007, "Summary (Berlin, July 5, 2007).

17. Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit (German Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety), Renewable Energy Sources in Figures—National and International Development (Berlin: June 2007).
18. Bundesverband Windenergie, "Beschäftigte der Windindustrie," Statistik Center, at <http://www.windenergie.de/de/statistiken/>
19. Burtis, P., Epstein, B., & Hwang, R. "Creating the California Cleantech Cluster." Environmental Entrepreneurs and Natural Resources Defense Council. (Sep 2004), at http://unfccc.int/files/cooperation_and_support/financial_mechanism/application/pdf/background_paper.pdf
20. Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος Ευρωπαϊκής Επιτροπής, (2000). "Η Ε.Ε. συγκεντρώνει τις προσπάθειές της στην πράσινη απασχόληση". Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο
21. Γκορ Άλαν, Μια ενοχλητική αλήθεια, 2007
22. Carbon dioxide emissions avoided by 2002 and jobs gained from Umweltbundesamt (German Federal Environment Agency), "Höhere Mineralölsteuer Entlastet die Umwelt und den Arbeitsmarkt," press release No. 01/02, Berlin, 3 January 2002. 2005 job estimate by Kohlhaase, Gesamtwirtschaftliche Effekte des ökologischen Steuerreform, Umweltbundesamt, FKZ 204-41-194, DIW, Berlin, 2005.
23. CEDEFOP. (2010, Ιούλιος 28). Τα επαγγέλματα του μέλλοντος - Οι δεξιότητες με τη μεγαλύτερη ζήτηση στην Ευρώπη.
24. CEDEFOP (2008, Ιούλιος 28). «Δεξιότητες για πράσινες θέσεις εργασίας»,.
25. Cornell University. (2007). Green Jobs: Towards Sustainable Work in a Low-Carbon World
26. Global electricity-generation sector investments from European Wind Energy Association (EWEA), Forum for Energy and Development, and Greenpeace
27. <http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1016&context>
28. Daniel Mc Ginn, "Workers Find Jobs in Emerging Green Economy," Newsweek, 8 October 2007,
29. Deutschland vor grönem Wirtschaftswunder," Spiegel Online, 8 April 2007, <http://www.spiegel.de/wirtschaft/0,1518,476195,00.html>
30. Dierdorff Erich C., Norton Jennifer J., Drewes Donald W., Kroustalis Christina M., Rivkin David, Lewis Phil, Greening of the World of Work: Implications for O*NET-SOC and New and Emerging Occupations, February 2009, US Dept. of Labor http://www.onetcenter.org/dl_files/Green.pdf
31. ΕΟΜΜΕΧ. Πράσινη επιχειρηματικότητα. Εγχειρίδιο πράσινης επιχειρηματικότητας για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ 2008
32. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη», Βρυξέλλες, 21.1.2003 COM(2003) 27
33. Ευθυμίουπουλος, Η. και Μ. Μοδινός (επιμ.) (2003). Οι δρόμοι της αειφορίας, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (Δ.Ι.Π.Ε.), Αθήνα
34. EC (2008). The European Qualifications Framework for Lifelong Learning EEA, (2005). The European Environment. State and Outlook, [www.eea.europa.eu/Εθνικό Παρατηρητήριο για Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις](http://www.eea.europa.eu/Εθνικό_Παρατηρητήριο_για_Μικρομεσαίες_Επιχειρήσεις), «Εγχειρίδιο Πράσινης Επιχειρηματικότητας για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις»

35. Emma Graham-Harrison, "China Plans \$265 Billion Renewables Spending," Reuters, 4 September 2007
36. Employment Impacts of Developing Markets for Renewables in California, (Sacramento, CA: Environment California Policy Research Center, July 2003), at http://www.environmentcalifornia.org/uploads/OW/aa/OWaa2RaedlfHwQOWbxKd5w/Renewable_Energy_and_Jobs.pdf.
37. Ernst & Young (2006). Eco-industry, its size, employment, perspectives and barriers to growth in an enlarged EU
38. European system of accumulation and transfer of Credits designed for Vocational Education and Training (E.C.V.E.T) http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/ecvt2005_en.pdf
39. Ζήσης Γ., Συγγραφέας Μέλος της γραμματείας της ΜΚΟ Σόλων " Χαρακτηριστικά και οικονομική βιωσιμότητα της πράσινης επιχειρηματικότητας - Σειρά Πράσινη Επιχειρηματικότητα", 28 Απριλίου 2010) <http://www.solon.org.gr/index.php/2008-07-16-12-40-26/68-2008-07-15-14-48-24/1749-xarakteristika-oik-biosimotita-pe.html>
40. German Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety (BMU) (2006) Question and Answer: Energy Efficiency Tips for Buildings and Heating www.bmu.de/english/energy_efficiency/buildings/doc/38270.php, updated October 2006.
41. German Federal Environment Agency, 2 April 2003, at www.umweltdaten.de/uba-info-presse/hintergrund/blauerengel-historie.pdf.
42. Georgescu-Roegen, N. 1971. The Entropy Law and the Economic Process. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
43. Greenpeace International and European Renewable Energy Council, Futu[r]e Investment: A Sustainable Investment Plan for the Power Sector to Save the Climate (Amsterdam and Brussels, June 2007
44. Ελληνικό Γραφείο Greenpeace.(Μάιος 2009). Πράσινη Ανάπτυξη και Νέες Θέσεις Εργασίας: http://www.hellasres.gr/Greek/THEMATA/reports/Green%20Jobs_Report.pdf (τελευταία πρόσβαση Αύγουστος 2011)
45. Greenpeace and EIPA. (2008, Sept.). Solar Generation V – 2008 Solar electricity for over one billion people and two million jobs by 2020. Retrieved August, 2011, from www.greenpeace.org/raw/content/international/press/reports/solar-generation-v-2008.pdf
46. Illge L, Schwarze R. (2006). A Matter of Opinion: How Ecological and Neoclassical Environmental Economists Think about Sustainability and Economics . German Institute for Economic Research.
47. International Herald Tribune. (2007, April). China Joins Wind Turbine Business. Retrieved July, 2011, from <http://www.ihf.com/articles/2007/04/02/business/wind.php>.
48. Jahre Blauer Engel: Von Höhenflügen und Turbulenzen," Umweltbundesamt (German Federal Environment Agency), 2 April 2003, at www.umweltdaten.de/uba-info-presse/hintergrund/blauerengel-historie.pdf, and from www.blauer-engel.de
49. Japan Automobile Manufacturers Association, 2006 Report on Environmental Protection (Tokyo, October 2006)
50. Jedi: The Job and Economic Development Impact models. <http://www.nrel.gov/analysis/jedi>
51. Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ, Πράσινη Οικονομία, Κοινωνική Συνοχή και Απασχόληση, 2011
52. ILO, Olga Strietska-Illina, Christine Hofmann, Mercedes Duran Haro, Shinyoung Jeon, "Skills for

green jobs: a global view", ISBN 978-92-2-125091-3, 2010

53. Job growth projections from Theo Böhler, Herbet Klemisch, and Krischan Ostenrath, Ausbildung und Arbeit für Erneuerbare Energien. Statusbericht (Bonn, Germany: Wissenschaftsladen Bonn, 2007).
54. Κοινή Υπουργική Απόφαση (Κ.Υ.Α. υπ' αριθμ. 110998/8-5-2006) σχετικά με την Πιστοποίηση Επαγγελματικών Περιγραμμάτων (ΦΕΚ 566 Β/8-5-200)
55. Κυρκίτσος, Φ. (2009). Πρόταση στρατηγικού μοντέλου διαχείρισης απορριμμάτων. Μελέτη για λογαριασμό της Οικολογικής Εταιρείας Ανακύκλωσης, της Greenpeace, του WWF και του Δικτύου Μεσόγειος SOS.
56. Κατσέλη, Λ. (2009, Μάρτιος 10). Νέα οικονομία με αιχμή την πράσινη ανάπτυξη. Το Βήμα.
57. Lifetrends, Διαδικτυακές Κοινωνικές Έρευνες (2009, Ιανουάριος 30). Τα πράσινα επαγγέλματα στην Ελλάδα: http://www.lifetrends.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=213%3A2009-01-30-12-57-57&catid=103%3A2009-03-16-10-48-08&Itemid=150&lang=el (τελευταία πρόσβαση Ιούλιος 2011)
58. Li Junfeng , China Solar PV Report 2007 (Beijing: China Environmental Science Press, 2007), Available at <http://www.greenpeace.org/china/en/press/reports/china-pv-report>.
59. Mattson L. (1975). Book Review: Positional Analysis for Decision-Making and Planning by Peter Soderbaum. The Swedish Journal of Economics
60. Μαύρου, Ε. (Επιμ.) (2009, Ιούνιος). Πράσινη Απασχόληση και Ενέργεια. Δίκτυο Μεσόγειος SOS.
61. Martinot, E. & Junfeng L. (2007, November). Powering China's Development: The Role of Renewable Energy. Washington, DC: Worldwatch Institute
62. McKinsey Global Institute. (2007, June). Wasted Energy: How the U.S. Can Reach its Energy Productivity Potential. Retrieved July, 2011, from www.mckinsey.com/mgi/reports/pdfs/wasted_energy/MGI_wasted_energy.pdf
63. McKinsey Global Institute. (2007, May). Curbing Global Energy Demand Growth: The Energy Productivity. Retrieved July, 2011, from
64. Brian Milani, Community Development, Local Living Economics, Green Economics Net 2007, <http://www.greeneconomics.net/>
65. Malte Faber. (2008). How to be an ecological economist. Ecological Economics 66(1)
66. Maynard, Mass. And Washington. (2007, October 3). MonsterT RAK Joins Forces with ecoAmerica to Launch GreenCareers by Monster TRAK. Retrieved July, 2011, from <http://www.monstertrak.monster.com/greencareers/>.
67. Morison J. et al (2005). Survey and Analysis of Labour on Organic Farms in the U.K. and the Republic of Ireland" International Journal of Agricultural Sustainability.
68. NTUA-RENES and Regional Energy Agency of Crete (1999). Renewable Energy Sources An implementation Plan. Available from <http://www.agores.org/Publications/creta.pdf>
69. OECD Observer Organization for Economic Cooperation and Development Forum. (2001, May 14). Decoupling environment from economic growth. Available from www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/453/Decoupling.
70. OECD. (1991). Council Recommendation on the Use of Economic Instruments in Environmental Policy. C(90) 177/final

71. OECD (2004). Environment and Employment: an Assessment, ENV/EPOC/WPNEP(2003)11/FINAL
72. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), Environment and Employment: An Assessment, Working Party on National Environmental Policy, ENV/EPOC/WPNEP(2003)11/FINAL (Paris, 17May 2004), p. 6. Available at <http://www.oecd.org/dataoecd/13/44/31951962.pdf>.
73. Peter Victor. (2008). Book Review: Frontiers in Ecological Economic Theory and Application. Ecological Economics 66(2-3).
74. Polanyi, K. (1944) The Great Transformation. New York/Toronto: Rinehart & Company Inc.
75. Polin R. et al (2008). Green Recovery: a program to create jobs and start building a low-carbon economy. Dept. of Economics and Political Economy Research Institute (PERI) – Univ. Of Massachusetts-Amherst and Center for American Progress.
76. «ΠΡΑΣΙΝΑ» ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ». (2009, Ιούλιος 15). Τεχνογράφημα, Τεύχος 379, σ.14.
77. Progress Report 2007, "Summary (Berlin, July 5, 2007), pp. 3, 5. Sources for Table II.1-3: Bundesministerium für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit (German Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation and Nuclear Safety), «Renewables Industry Provides Work for 235,000 People," press release No. 245/07, Berlin, September 2007, <http://www.erneuerbare-energien.de/inhalt/40029>
78. REMI (2009). The REMI model. <http://www.remi.com/index.php?page=model>
79. Renner M. et al (2008). Green Jobs: Working for People and the Environment. Worldwatch Institute Report 177.
80. Roger Bezdek (Management Information Services, Inc.), Renewable Energy and Energy Efficiency: Economic Drivers for the 21st Century, Report for the American Solar Energy Society (Boulder, CO: ASSES, 2007)
81. Roland Berger Strategy Consultants, "New Environmental Technology Atlas Promotes 'Green Tech Made in Germany', " press release, Munich, Germany, June 13, 2007, at
82. Παγιῖα Δ., "Πράσινες Θέσεις Εργασίας", Έθνος on line, 30.01.2010)
83. Schumacher, E.F. 1973. Small Is Beautiful: A Study of Economics as if People Mattered. London: Blond and Briggs.
84. Σχέδιο Δράσης «Εξοικονόμηση Ενέργειας στο Δήμο Αγ. Δημητρίου Μέτρο 6 του Άξονα Προτεραιότητας1 του Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση»
85. Summary of a Roland Berger Strategy Consultants study published by the German environment ministry: "GreenTech made in Germany. Umwelttechnologie-Atlas für Deutschland," at www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/umwelttechnikatlas_zsf.pdf
86. Τρεμόπουλος, Μ. (2010, Ιανουάριος 22). Πράσινα επαγγέλματα σε μια πράσινη οικονομία. Διαθέσιμο από <http://ecology-salonika.org/2010/01/17/green-jobs-in-a-green-economy/> Τσακίρη, Λ. (2010). Εισαγωγή στη Μεθοδολογία Έρευνας. [Πανεπιστημιακές Σημειώσεις]. Εκπαίδευση Ενηλίκων. Αθήνα
87. Τσακίρη Λ. "Εισαγωγή στη Μεθοδολογία Έρευνας"30/9/10
88. Τσαμπούκου-Σκαναβή Κωνσταντίνα, Περιβάλλον και Κοινωνία: Μία σχέση σε αδιάκοπη εξέλιξη, 2004
89. Τσαμπούκου-Σκαναβή Κωνσταντίνα, Περιβάλλον και Επικοινωνία: Δικαίωμα στην επιλογή, 2004

90. Τσοούκας, Χ. (2010). Για μια Προοδευτική Πολιτική. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη
91. The Environmental Business International study is referenced in U.K. Department for Environment, Food and Rural Affairs, Study of Emerging Markets in the Environmental Industries Sector, Executive Summary (London, November 2006), Available at <http://www.berr.gov.uk/files/file35101.pdf>
92. The European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop), Skills for green jobs, European Synthesis Report, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010 ISBN: 978-92-896-0660-8 & ISSN: 1608-7089
93. Theo Böhler, Herbert Klemisch, and Krischan Ostenrath, Ausbildung und Arbeit für erneuerbare Energien. Statusbericht 2007 (Wissenschaftsladen Bonn, 2007). "Sonne und Wind bringen gute Geschäfte," SolarPortal24, April 2009
94. Theo Böhler, Herbert Klemisch, and Krischan Ostenrath, Ausbildung und Arbeit für Erneuerbare Energien. Statusbericht 2007 (Bonn, Germany: Wissenschaftsladen Bonn, 2007)
95. Timothy F. Slaper, Ph.D. Timothy F. Slaper, Ph.D., Director of Economic Analysis & Ryan A. Krause Ryan A. Krause, Economic Research Assistant, «The Green Economy: What Does Green Mean?», 2009 | Volume 84, No. 3)
96. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, Πράσινα Επαγγέλματα, ΜΕΤΡΟ 2.4: «Επαγγελματικός Προσανατολισμός και σύνδεση με την αγορά εργασίας» / Ενέργεια 2.4.1: «Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός» / Κατηγορία Πράξεων 2.4.1.A: «Ενίσχυση των Δομών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού» / Τίτλος Πράξης: Αναβάθμιση ΚΕΣΥΠ – ΓΡΑΣΕΠ Και Ίδρυση Νέων.
97. Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Πράσινη Ανάπτυξη. Διαθέσιμο από <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=223>
98. U.K. Department for Environment, Food and Rural Affairs and Trade Unions Sustainable Development Advisory Committee. (2005, July). A Fair and Just Transition - Research report for Greening the Workplace. Available at http://www.unep.org/labour_environment/TUAssembly/ref_docs/TUSDAC_Greening_the_Workplace_EN.pdf.
99. UNEP (United Nations Environment Programme). (2008, Sept.). Green Jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world ISBN: 978-92-807-2940-5 http://www.unep.org/labour_environment/PDFs/Greenjobs/UNEP-Green-Jobs-Report.pdf
100. UNEP (United Nations Environment Programme). (2011, March). Towards a Green Economy, Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. Available at www.unep.org/greeneconomy ISBN: 978-92-807-3143-9
101. UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change). (2007, October). Investment and Financial Flows to Address Climate Change. Available at http://unfccc.int/resource/docs/publications/financial_flows.pdf
102. Renner, M. (2000, September). Working for the Environment: A Growing Source of Jobs. (Volume 152 of Worldwatch paper). Worldwatch Institute
103. UNEP (United Nations Environment Programme) and New Energy Finance Ltd. (2007). Global Trends in Sustainable Energy Investment 2007. Available at http://www.ren21.net/Portals/97/documents/Publications/Global_Trends_2007.pdf
104. UNDP (United Nations Development Programme). (2007, November). Human Development Report 2007/2008. New York: Palgrave Macmillan.

105. Χατζημπίρος, Κ. (2007). Περιβαλλοντικό έλλειμμα και μεταρρυθμιστικό αίτημα. Αθήνα: εκδόσεις Καστανιώτη.
106. White, S. & Walsh, J. (2008). Greener Pathways: Jobs and Workforce in the Clean Energy Economy. Center on Wisconsin The Apollo Alliance. University of Wisconsin–Madison. Available at <http://apolloalliance.org/wp-content/uploads/2009/01/greenerpathways1.pdf>
107. Worldwatch Institute. (2011, October). Jobs in Renewable Energy Expanding. Available at <http://www.worldwatch.org/node/5821>
108. Worldwatch Institute & Cornell University Global Labor Institute. (2008). Green jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world
109. [Electronic version]. Nairobi: United Nations Environment Programme. http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/key_workplace/562/
110. Worldwatch Institute estimate, based on Environmental Business International, “The Global Environmental Market and United States Environmental Industry Competitiveness” (San Francisco, CA: undated), on David R.Berg and Grant Ferrier.
111. WWF. (2009, June). Going green is where the jobs are: new study. Retrieved July, 2011, from <http://wwf.panda.org/?167022/Going-green-is-where-the-jobs-are-new-study>
112. WWF. (2009, June). LOW CARBON JOBS FOR EUROPE - CURRENT OPPORTUNITIES AND FUTURE PROSPECTS. Available at <http://www.climatesolver.org/source.php/1254701/Low%20carbon%20jobs%20for%20Europe2009.pdf>
113. Xepapadeas, Anastasios (2008). “Ecological economics”. The New Palgrave Dictionary of Economics 2nd Edition. Palgrave MacMillan.
114. Ψωμάς Στέλιος, Σύμβουλος σε θέματα Ενέργειας και Περιβάλλοντος Greenpeace Greece, “Πράσινη ανάπτυξη και νέες θέσεις εργασίας”, Μάιος, 2009)

Ηλεκτρονικές πηγές

115. http://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_economics
116. http://en.wikipedia.org/wiki/Green_job
117. Internet Encyclopaedia of Ecological Economics, Editor: Eric Neumayer, London School of Economics http://www.ecoeco.org/education_encyclopedia.php
118. www.sustainabilityprofessionals.org/files/WWI%20Green%20jobs.pdf
119. <http://www.bls.gov/green/>
120. www.johannesburgsummit.org
121. www.oecdobserver.org/news/categoryfront.php/id/1142/Energy.html
122. www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/453/Decoupling
123. www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=223
124. <http://www.worldwatch.org/>
125. www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/umwelttechnikatlas_zsf.pdf
126. www.rolandberger.com/press/en/html/releases/517-GreeTech_made_in_Germany.html [press_archive2007_sc_content/](http://www.rolandberger.com/press/en/html/releases/517-press_archive2007_sc_content/)
127. www.blauer-engel.de
128. www.e2.org/ext/doc/9.8.2004CreatingCaliforniaCleantechCluster.pdf
129. http://unfccc.int/files/cooperation_and_support/financial_mechanism/application/pdf/background_paper.pdf
130. www.jama-english.jp/statistics/low_emission/2006/071005.html
131. www.erec-newables.org/fileadmin/erec_docs/Documents_Publications/EREC_Technology_Roadmap_def1.pdf
132. www.oxfam.org.uk/resources/policy/trade/bn_biofuels.html
133. www.iht.com/articles/2007/04/02/business/wind.php
134. www.worldwatch.org/node/5496
135. www.eea.europa.eu/
136. www.solarportal24.de/nachrichten_9746_sonne_und_wind_bringen_gute_geschaefte.html
137. www.trainingvillage.gr/etv/Information_resources/Bookshop/publication_det
http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_ell_2_13/03/2008_262655 www.ilsr.org/recycling/
138. www.ases.org
139. www.etuc.org/r/804
140. www.bls.gov/green
141. www.csrhellas.gr
142. www.espa.gr/el/Pages/Proclamationsfs.aspx?item=1767
143. www.espa.gr/Lists/Proclamations/Attachments/1895/epedvm_111119_Prosklisi.pdf

- 144. www.onetcenter.org/green.html
- 145. www.cres.gr
- 146. ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=370&langId=en&featuresId=63&furtherFeatures=yes
- 147. register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st16/st16514.en10.pdf
- 148. www.eutrio.be/promote-green-jobs-major-essential-lever-successful-transition-towards-low-carbon-economy-0

Ηλεκτρονικές πηγές αναφοράς σε ανάπτυξη δεξιοτήτων για πράσινη απασχόληση

- 149. www.ateec.org
- 150. www.aeecenter.org
- 151. www.attra.ncat.org
- 152. www.bcse.org
- 153. www.irecusa.org
- 154. www.greenforall.org
- 155. www.ateec.org/pete
- 156. www.skillsusa.org
- 157. www.bluegreenalliance.org
- 158. www.corpsnetwork.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α΄

Αποδελητιώσεις συνεντεύξεων

Συνέντευξη με Γιώργο Αγερίδη

Ερώτηση: Πως ορίζεται εννοιολογικά το πράσινο επάγγελμα;

Αγερίδης: Το πράσινο επάγγελμα είναι πολύ ευρεία έννοια για μένα, δεν ξέρω εσείς τι ορισμούς βρήκατε, και σηκώνει πολλή ερμηνεία. Δηλαδή ότι βάζω φωτοβολταϊκά μπορεί να θεωρείται πράσινο επάγγελμα, αλλά αυτός που μπορεί να βάλει φωτοβολταϊκά ουσιαστικά είναι ένας τεχνίτης που αν δεν του προκύψει μία εγκατάσταση φωτοβολταϊκών μπορεί να κάνει μία οποιαδήποτε άλλη εγκατάσταση που να μην έχει καμία σχέση, ή την εγκατάσταση των φωτοβολταϊκών να την κάνει με τέτοιο τρόπο που κάθε άλλο παρά πράσινη είναι: δηλαδή να μην γίνει σωστά η εγκατάσταση, να έχει προβλήματα, να μη λειτουργεί σωστά.

Ερώτηση: Ο ηλεκτρολόγος-μηχανολόγος με μια κατάλληλη εκπαίδευση ή κατάρτιση μπορεί να είναι μελετητής φωτοβολταϊκών εγκαταστάσεων και ο ηλεκτρολόγος ο απλός να μπορεί να εγκαθιστά και φωτοβολταϊκό;

Αγερίδης: Σύμφωνα, αλλά πιο πολύ θεωρώ ότι είναι αλληλαγή νοοτροπίας κι όχι τόσο εξειδικευμένων γνώσεων, σε πολλά πράγματα, σε άλλα εντάξει. Δηλαδή ένας ηλεκτρολόγος που κάνει τις ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις σε ένα κτίριο – να μην πιάσουμε ένα μικρό σπίτι, αλλά σε μια πολυκατοικία όπου πρέπει να έχει γνώσεις μελετητή/εγκαταστάτη, κάλλιστα μπορεί να κάνει τα ηλεκτρολογικά, εκτός από ένα κομμάτι μελετητικό για το ηλιακό δυναμικό και κάποιες άλλες παραμέτρους, για την εγκατάσταση ενός φωτοβολταϊκού πάρκου.

Ερώτηση: Χρειάζεται κάποια ειδική γνώση;

Αγερίδης: Όχι, γι' αυτόν όχι. Είναι ένα ηλεκτρικό δίκτυο. Δηλαδή η διαφοροποίηση των γνώσεων του είναι το ηλεκτρικό δίκτυο που θα κάνει για μία πολυκατοικία και το ηλεκτρικό δίκτυο που θα κάνει για μία βιοτεχνία, όπου υπάρχουν κάποιες διαφορές. Παρόμοιες περίπου, παρόμοιου μεγέθους είναι και οι διαφορές για το φωτοβολταϊκό πάρκο που δεν του είναι ξένα. Δηλαδή θα δει κάποιες λεπτομέρειες ή θα διευκρινίσει κάποιες λεπτομέρειες και μπορεί να το κάνει. Αλλά αν πούμε ότι, επειδή εγκαθιστά φωτοβολταϊκά πάρκα, κάνει πράσινο επάγγελμα, δεν είμαι σίγουρος. Το να είναι εξειδικευμένος στην αντιρυπαντική τεχνολογία είναι πράσινο επάγγελμα, αλλά αν λόγω κόστους ο εργοδότης πει “δεν με ενδιαφέρει”, ή αν πει “με ενδιαφέρει αλλά θα πάρουμε τα φθηνά συστήματα γιατί δεν έχουμε πολλά”, ή δεν θα τα συντηρήσουν μετά στη συνέχεια σωστά, κάθε άλλο παρά επιτελούν το σκοπό τους. Δηλαδή, μπορεί στα χαρτιά ή θεωρητικά κάποιος να κάνει έτσι όπως το εννοούμε πράσινο επάγγελμα και στην ουσία να είναι ένα επάγγελμα όπως όλα τα άλλα.

Ερώτηση: Δηλαδή, αν πάρεις όλες αυτές τις δραστηριότητες που έχουν καταγραφεί και αφορούν τις πράσινες θέσεις στον ενεργειακό τομέα, που είναι για τα αιολικά, φωτοβολταϊκά, βιομάζα, γεωθερμία, υδροηλεκτρικά, αφορούν νέα πράσινα επαγγέλματα;

Αγερίδης: Ο όρος “πράσινο επάγγελμα” εκεί είναι που έχω κάποιες επιφυλάξεις. Γιατί το ότι μελετάει κι εγκαθιστά υδροηλεκτρικά, μικρά υδροηλεκτρικά, αν του προκύψει ένα συμβόλαιο, ένας πελάτης, θα το κάνει. Αν δεν του προκύψει θα κάνει οτιδήποτε άλλο, δηλαδή δεν είναι “ασχολούμαι με πράσινα επαγγέλματα”. Ή μπορεί αν δεν υπήρχαν οι περιβαλλοντικοί περιορισμοί, ένα μικρό υδροηλεκτρικό να ήταν καταστροφικό ή έμε. Δηλαδή εγώ θεωρώ ότι η κατεύθυνση προς πράσινα επαγγέλματα δεν είναι αληθής, δεν είναι η πραγματικότητα. Απλώς μία σειρά τομέων και επαγγελμάτων για διάφορους λόγους τα επόμενα χρόνια θα αναπτυχθούν, οπότε απαιτείται να ενημερωθούν για αυτά καθώς θα υπάρχει σχετική ζήτηση εργασίας. Δηλαδή δεν είναι απαραίτητο να χαρακτηρίζονται πράσινα επαγγέλματα. Η εξοικονόμηση ενέργειας βάζοντας την κατάλληλη θερμομόνωση σε ένα σπίτι δημιουργεί ένα πράσινο επάγγελμα;

Πριν από τριάντα χρόνια ο τεχνίτης που έβαζε τις πλάκες του φελιζόλ στην οροφή για μόνωση τα έβαζε, άλλο τώρα είναι καλύτερα τα υλικά και έχουμε μεγαλύτερη μόνωση. Μα και αυτός τότε με αυτήν την έννοια πράσινο επάγγελμα έκανε, απλά δεν έλεγε πως έκανε πράσινο επάγγελμα, “θα ασχοληθώ με μονώσεις, βάζω φελιζόλ, ή βάζω ασφαλιτόπανα, ή βάζω πολυουρεθάνη στη στέγη, μόνωση”

Ερώτηση: Αν πάρουμε δύο πιο εξειδικευμένους τομείς τον αιολικό και την παραγωγή βιομάζας. Δηλαδή αυτός που ασχολείται με την αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας και την αξιοποίηση της βιομάζας κάνει πράσινο επάγγελμα; Τέτοιο επάγγελμα υπήρχε πιο παλιά;

Αγερίδης: Δεν έφτιαχναν ανεμόμυλους στα νησιά; Ποιος τους έφτιαχνε τους ανεμόμυλους; αυτός που έχιζε τα σπίτια έχιζε και τον ανεμόμυλο. Του έλεγαν “φτιάξε έναν ανεμόμυλο”. Τώρα, χρειαζόταν κάποια τέχνη, πώς θα φτιάξει τον ανεμόμυλο

Ερώτηση: Αυτός ήταν πρακτικός...

Αγερίδης: Σύμφωνα, απλά και το σπίτι χτιζόταν πρακτικά. Ήταν τα μαστόρια. Και μάλιστα, ειδικά με το χτίσιμο, η παραδοσιακή αρχιτεκτονική ήταν σαφώς πιο οικολογική και βιοκλιματική από ότι είναι τώρα, γιατί από την εμπειρία ξέρανε ότι “θα το προσανατολίσω έτσι, θα το βάψω έτσι, θα του βάλω παράθυρο. Δηλαδή με αυτή την έννοια, αν πάρουμε τους κατασκευαστές σπιτιών, όσοι φτιάχναν τους παραδοσιακούς οικισμούς στα νησιά, στα βουνά, είναι βιοκλιματικά αυτά, από τότε δηλαδή κάνανε πράσινο επάγγελμα .

Ερώτηση: Όταν ζητάτε άτομα να εργαστούν στο Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών/ ΚΑΠΕ και Ενέργειας, τι ειδικό προσδιορίζεται να έχουν αυτοί;

Αγερίδης: “Το ειδικό” που τους λέμε αν είναι για το τμήμα αιολικής ενέργειας να είναι μηχανολόγος μηχανικός ή ηλεκτρολόγος μηχανικός του πολυτεχνείου. Κι αν δεν θέλουμε και δεν έχουμε ιδιαίτερες απαιτήσεις αυτό μας αρκεί, και την εμπειρία θα την αποκτήσει εδώ, ή αν θέλουμε λέμε να έχει τριετή ή πενταετή πείρα σε μελέτες αιολικού δυναμικού ή σε εγκαταστάσεις αιολικών πάρκων. Εγκαταστάσεις δεν κάνει το ΚΑΠΕ και δεν το ζητάμε, μελέτες κάνουμε όμως. Αυτός που κάνει την μελέτη αιολικού δυναμικού, κάνει την μελέτη και λέει “σε αυτήν την περιοχή τον μετράμε τον άνεμο, τον μελετούμε με τα στατιστικά τις μετρήσεις και είναι τόσος, άρα αποδίδει τόση ενέργεια. Γιατί είναι πράσινο αυτό; Ένας μελετητής είναι. Απλώς, επειδή η αιολική ενέργεια έχει ανάπτυξη και θα έχει ανάπτυξη, εξειδικεύεται σε κάποιους τομείς.

Ερώτηση: Αν πούμε το άλλο, ο ενεργειακός επιθεωρητής είναι η μετεξέλιξη δηλ του πολιτικού μηχανικού σε πράσινο επάγγελμα;

Αγερίδης: Όχι.

Ερώτηση: Γιατί θα μου πείτε έκανε πριν την ενεργειακή επιθεώρηση την μελέτη;

Αγερίδης: Έκανε τη μελέτη. Τώρα, όπως πριν από είκοσι χρόνια, η μελέτη είχε κάποιες άλλες προδιαγραφές λόγω αντισεισμικού κανονισμού, τώρα είναι αυστηρότερη όσον αφορά τα ενεργειακά μεγέθη. Αντί να βάλει δηλαδή μόνωση πέντε εκατοστά, θα βάλει μόνωση δέκα εκατοστά. Είναι πράσινο επάγγελμα; Όχι, αλλιά μελετάει και χτίζει ενεργειακά και περιβαλλοντικά καλύτερα σπίτια.

Ερώτηση: Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να συνοψίσω ό,τι έχουμε και να με διορθώσετε αν κάνω λάθος. Άρα η εμπειρία σε ένα συγκεκριμένο κομμάτι της πράσινης οικονομίας είναι αυτή που μπορεί να σου καλλιεργήσει και να σου αναπτύξει τις πράσινες δεξιότητες που πρέπει να έχεις, προκειμένου να βρεις εργασία στις νέες δραστηριότητες που αυτή προσφέρει. Η πράσινη οικονομία δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, οι οποίες αφορούν νέες δραστηριότητες οι οποίες καλύπτονται όμως από υφιστάμενα επαγγέλματα. Απαιτείται όμως ευαισθητοποίηση ως προς τη προσοχή που πρέπει να δείξουν οι απασχολούμενοι, προκειμένου να την υλοποιήσουν και να την φέρουν εις πέρας.

Αγερίδης: Για να μην τα μηδενίσουμε όλα, όπως ο πολιτικός μηχανικός που βγαίνει από το πολυτεχνείο παίρνει μία εξειδίκευση σε αντισεισμικές κατασκευές με ένα μεταπτυχιακό, που τον βοηθάει για να φτιάξει μεγάλα έργα. Τα πράσινα επαγγέλματα δεν είναι τόσο τεχνικά, δηλαδή ο πολιτικός μηχανικός που φτιάχνει βιοκλιματικά σπίτια είναι λίγο θεωρητικό. Δηλαδή, πρέπει να μειωθούν οι απώλειες και για να μειωθούν οι απώλειες υπάρχει μία σειρά υλικών που τα βγάζει η βιομηχανία και μαθαίνει κάποια χαρακτηριστικά αυτών των υλικών, πώς να τα χρησιμοποιεί, πώς να τα συνδυάζει. Δεν μαθαίνει κάτι, δεν είναι μια σειρά μαθημάτων που αν τα παρακολουθήσω κι εγώ ο μηχανολόγος θα μπορώ να χτίζω οικολογικά σπίτια. Ο πολιτικός μηχανικός θα το κάνει. Αλλιά είναι μία εξειδίκευση – όχι ιδιαίτερα βαριά εξειδίκευση – όπως είναι για τις μεταλλικές κατασκευές, είναι εξειδίκευση, όπως είναι για τις αντισεισμικές κατασκευές. Ένας πολιτικός μηχανικός δεν μπορεί χωρίς να έχει κάποια εμπειρία να φτιάξει ένα μεγαθήριο πενήντα ορόφων με είκοσι υπόγεια κάτω.

Ερώτηση: Μπορούμε να πούμε ότι πίσω από την ταμπέλα “πράσινο επάγγελμα” είναι η εξειδίκευση κάποιου συγκεκριμένου επαγγέλματος;

Αγερίδης: Για μένα δεν είναι “πράσινο επάγγελμα”. Είναι “πράσινη οικονομία”, είναι “πράσινα δάνεια”, γιατί κατευθύνονται προς τα εκεί, αλλιά από κει και πέρα αυτό μπορεί να το κάνει με σειρά... Δηλαδή αυτόν το μήνα είναι πράσινο το επάγγελμα του μηχανολόγου επειδή φτιάχνει ένα αιολικό πάρκο και τον άλλο μήνα που θα φτιάχνει κάτι άλλο δεν είναι πράσινο; Ή αυτός είναι πράσινος και ή δεν είναι πράσινος; Κι αν δεν βρει δουλειά; Θα κάνει κάτι άλλο.

Ερώτηση: Δηλαδή με τη λέξη “πράσινο” επάγγελμα εννοούμε κάτι συγκεκριμένο, που βάζεις έναν προσδιορισμό στο επάγγελμα, ότι είναι πράσινο. Όμως ο προσδιορισμός στο επάγγελμα που είναι πράσινο οφείλεται γιατί εσύ θα πας να δουλέψεις σε ένα κομμάτι της οικονομικής ανάπτυξης που είναι πράσινο. Δηλαδή μπορούμε να πούμε ότι όλα τα επαγγέλματα είναι πράσινα αρκεί να έχουν απορροφητικότητα στην πράσινη οικονομία;

Αγερίδης: Τα αιολικά πάρκα είναι πράσινη οικονομία, αλλιά στην εγκατάσταση του αιολικού πάρκου δουλεύει μια σειρά από επαγγέλματα, από μηχανικούς με διδακτορικό και μεταπτυχιακό, απλούς μηχανικούς και ένα σωρό τεχνιτών και εργατών ανειδίκευτων. Όλοι κάνουν πράσινο επάγγελμα; ασχολούνται με την πράσινη οικονομία, αλλιά ο μπετατζής είναι μπετατζής.

Ερώτηση: Ο συνδυασμός των τοπικών υλικών με τις βιοκλιματικές τοπικές συνθήκες για καλύτερη αποτελεσματικότητα χρειάζεται και κάτι το ιδιαίτερο επιστημονικό;

Αγερίδης: Τώρα πλέον δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει εμπειρία γιατί ξέρουμε, μπορούμε να μετρήσουμε τον άνεμο, μπορούμε να μετρήσουμε την ηλιακή ακτινοβολία, τη θερμοκρασία, παίρνουμε και τις κλίσεις του εδάφους από ένα GIS.

Ερώτηση: Καταλήγουμε ότι πράσινο επάγγελμα κάνουν αυτοί που απασχολούνται και δεν θέλει καμιά ιδιαίτερη εξειδίκευση, με την πράσινη οικονομία. Αμιγώς πράσινο επάγγελμα, αυτή τη στιγμή μπορούμε να ορίσουμε κάποιο;

Αγερίδης: Για μένα όχι.

Ερώτηση: Δεν υπάρχουν αμιγώς πράσινα επαγγέλματα; Ούτε περιβαλλοντολόγος δηλαδή; Μηχανικός περιβάλλοντος;

Αγερίδης: Τώρα εδώ μπαίνουμε σε δύσκολα! Ο μηχανικός περιβάλλοντος, που βγαίνουν κι από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ονομάζονται “μηχανικοί περιβάλλοντος” αλλά δεν είναι μέλη του Τεχνικού Επιμελητηρίου που είναι όλοι οι μηχανικοί. Δηλαδή το Τεχνικό Επιμελητήριο δεν τους αναγνωρίζει ως μηχανικούς. Οπότε πάμε σε άλλη ιστορία.

Ερώτηση: Μάχονται για την αναγνώρισή τους προφανώς.

Αγερίδης: Ναι. Τώρα, ο μηχανικός περιβάλλοντος ασχολείται με αυτή την έννοια, πράσινο επάγγελμα; Να το πω διαφορετικά, ένας που κάνει την αντιρυπαντική τεχνολογία, να βάλει φίλτρα στις καμινάδες ενός εργοστασίου, θα πάρει τις προδιαγραφές των φίλτρων – δεν χρειάζεται κάποια εξειδίκευση, μπορεί να το κάνει ένας χημικός μηχανικός, ένας μηχανολόγος μηχανικός, ένας πολιτικός μηχανικός, ένας μηχανικός περιβάλλοντος εφόσον κάνει και τεχνικά μαθήματα. Γιατί το λiew; δεν ξέρω για το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, αλλά ξέρω στο εξωτερικό ονομάζονται environmental engineers, αλλά δεν κάνουν τεχνικά μαθήματα που κάνει ο μηχανικός.

Ερώτηση: Βλέπουμε παιδιά που σπουδάζουν στην Αγγλία chemical και environmental engineering... Μπορεί να κάνουν και environmental management;

Αγερίδης: Όχι, αυτό δεν είναι engineering. Δηλαδή, τώρα δεν ξέρω αν ισχύει, αλλά είναι όπως είπες environmental management, νομοθεσία... αυτός όμως μπορεί να μελετήσει την εγκατάσταση ηλεκτροστατικών φίλτρων σε ένα εργοστάσιο; μάλλον όχι, γιατί θέλει στατική μελέτη, ηλεκτρολογική εγκατάσταση. Χρειάζονται γνώσεις μηχανικού. Τώρα πάλη, πράσινα επαγγέλματα. Ο τραπεζίτης που δίνει πράσινα δάνεια, κάνει πράσινο επάγγελμα; Για τις τράπεζες όμως οι προοπτικές αυτές της πράσινης οικονομίας δημιουργούν προϋποθέσεις δημιουργίας μιας νέας αγοράς. Αλλά όσοι ασχολούνται με αυτά κάνουν πράσινο επάγγελμα; Όχι, απλώς μια εξειδίκευση. Όπως θα περάσει για το αμοιβαίο έτσι θα περάσει και για τα καταναλωτικά δάνεια.

Ερώτηση: Δηλαδή βλέπετε διάκριση

Αγερίδης: Ναι βέβαια. Πράσινο επάγγελμα θα μπορούσαμε να πούμε τώρα με αυτό που είπατε, τον ερευνητή που προσπαθεί να δημιουργήσει πιο φιλικά περιβαλλοντικά λήδια. Αυτό είναι πράσινο επάγγελμα.

Ερώτηση: Ο ερευνητής που φτιάχνει το φίλτρο για την καμινάδα που χρησιμοποιείται σε ένα σταθμό που παράγει βιομάζα, μπορείς να πεις ότι παράγει ένα πράσινο προϊόν;

Αγερίδης: Ναι για κάποιο χρονικό διάστημα. Γιατί η νανοτεχνολογία μπορεί να σου βγάλει περιβαλλοντικά φιλικό, ανθεκτικό, ενεργειακά καλύτερο, οτιδήποτε. Είναι θέμα νανοτεχνολογίας. Άρα κι ο ερευνητής μπορούμε να πούμε ότι κάνει πράσινη έρευνα. Θα είναι για ένα χρόνο, για δυο χρόνια, για πέντε χρόνια. Μετά θα κάνει κάτι άλλο. Ο δάσκαλος για 35-40 χρόνια θα είναι δάσκαλος. Ο μηχανικός, ο μηχανολόγος για άλλα τόσα χρόνια θα είναι μηχανολόγος, άλλο αν κάνει και κάποια άλλα πράγματα. Το πράσινο επάγγελμα δεν θα είναι για 35 χρόνια πράσινο επάγγελμα. Θα είναι τεχνίτης, θα είναι μηχανικός που θα κάνει ό,τι του προκύψει.

Ερώτηση: Μπορούμε να πούμε ότι βάζοντας την λέξη πράσινο κάνεις μάρκετινγκ στο προϊόν ή στην υπηρεσία ή στο επάγγελμα. Άρα απαιτείται περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση.

Αγερίδης: Η περιβαλλοντική εκπαίδευση δημιουργεί περιβαλλοντική παιδεία.

Ερώτηση: Παιδεία. Αυτός που παρέχει περιβαλλοντική εκπαίδευση ή ενημέρωση θεωρούμε ότι μπορεί να κάνει ένα πράσινο επάγγελμα;

Αγερίδης: Όχι. Κάνει εκπαίδευση. Με επιθετικό προσδιορισμό στην εκπαίδευση. Κάνει μάθημα, όπως μπορεί να κάνει χημεία ή μαθηματικά.

Ερώτηση: Επομένως μπορούμε να οδηγηθούμε στο ποιοι είναι οι τομείς της πράσινης ανάπτυξης, της πράσινης οικονομίας.

Αγερίδης: Δεν μπορούμε να πούμε ότι στην πράσινη οικονομία και στην πράσινη ανάπτυξη ασχολούνται μόνο όσοι κάνουν πράσινα επαγγέλματα.

Ερώτηση: Επομένως στο ερώτημα “ποιο είναι το πράσινο επάγγελμα”, μπορούμε να πούμε ότι στην πράσινη οικονομία και στην πράσινη ανάπτυξη υπάρχουν πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες τις οποίες μπορεί όποιος θέλει να τις εξασκήσει;

Αγερίδης: Ναι, με τις γνώσεις που έχει, με την παιδεία που αποκτά, ή με τις γνώσεις που θα αποκτήσει με κάποιο μεταπτυχιακό ή με κάποια επαγγελματική εμπειρία.

Ερώτηση: Ποιά είναι η άποψη για τις πράσινες δεξιότητες, χρειάζονται αυτές;

Αγερίδης: Ποιες είναι οι πράσινες δεξιότητες; Ο τεχνίτης που ρίχνει πολυουρεθάνη για να φτιάξει τα πτερύγια των ανεμογεννητριών, τον προηγούμενο μήνα μπορεί να έριχνε πολυουρεθάνη για να φτιάχνει βάρκες. Είναι καλός τεχνίτης γιατί ξέρει να κάνει καλά την δουλειά του.

Ερώτηση: Ναι, γιατί αυτός την μια φτιάχνει πτερύγια για τις ανεμογεννήτριες και την άλλη βάρκες. Αυτός που φτιάχνει τα πάνελ;

Αγερίδης: Είναι καλός τεχνίτης όμως. Αυτός που φτιάχνει τα πάνελ, πρώτα από όλα τα φτιάχνουν αυτοματοποιημένες γραμμές παραγωγής. Το ότι είναι διευθυντής σε ένα εργοστάσιο φωτοβολταϊκών, μετά μπορεί να πάει διευθυντής σε ένα εργοστάσιο που φτιάχνει πλυντήρια, που να είναι και οικολογικά, κάνει όμως πράσινο επάγγελμα; είναι καλός διευθυντής, καλός manager.

Ερώτηση: Οπότε;

Αγερίδης: Πράσινη οικονομία, πράσινη ανάπτυξη, πράσινες δραστηριότητες και όχι πράσινα επαγγέλματα, αλλιώς ναι πράσινη καριέρα.

Ερώτηση: Τι ήέτε για τη διάδοση των πράσινων αντιλήψεων;

Αγερίδης: Το ότι ο τομέας αυτός, οι εφημερίδες, τα περιοδικά, τα κανάλια, έχουν κάποιες εκπομπές πράσινες δημιουργεί ένα καινούριο πεδίο δραστηριότητας. Αλλιώς ο δημοσιογράφος που έκανε ρεπορτάζ για το ένα, θα κάνει ρεπορτάζ και για το άλλο. Θα έχει κάποια εξειδίκευση, όπως έχει εξειδίκευση για το πολιτικό ρεπορτάζ, για το αστυνομικό, θα έχει και για το περιβαλλοντικό, για το ενεργειακό, όπως έχουν και είναι διαπιστευμένοι και στα ανάλογα Υπουργεία, αλλιώς δεν ασκούν πράσινο επάγγελμα.

Ερώτηση: και στην αγροτική οικονομία;

Αγερίδης: Να σας το πω διαφορετικά απλώς επειδή το ξέρω. Ένα κτήμα που παράγει μήλα και μπορεί να είναι βιολογικά, μπορεί να είναι συμβατικά, αλλιώς μπορεί να είναι στον κάμπο, ή μπορεί να είναι στο βουνό σε υψόμετρο που θέλει άλλες τεχνικές και βγάξει διαφορετικά μήλα. Αλλιώς και στο βουνό μπορεί να είναι βιολογικό και στον κάμπο μπορεί να είναι βιολογικό. Πράσινη είναι η δραστηριότητα εγώ θα έλεγα που μπορεί να την ασκήσει ο οποιοσδήποτε. Λέγαμε προηγουμένως για τον δάσκαλο και για τον καθηγητή, που κάνει ένα μάθημα περιβαλλοντικής αγωγής ή ενεργειακής αγωγής. Δεν είναι πράσινη δραστηριότητα; είναι αλλιώς ο δάσκαλος είναι δάσκαλος και δεν υπάρχει πράσινος δάσκαλος και μη πράσινος δάσκαλος.

Ερώτηση: Έκανε όμως κατάρτιση για να κάνει περιβαλλοντική ενημέρωση ή εκπαίδευση;

Αγερίδης: Έκανε ένα σεμινάριο 20-50 ωρών. Ποιος του την έκανε την κατάρτιση; κάποιος εκπαιδευτής που μπορεί να είναι μηχανικός για να μπορεί να εξηγήσει κάποια πράγματα, ή κάποιος εκπαιδευτικός.

Ερώτηση: Άρα αν πάμε με αυτό το σκεπτικό η περιβαλλοντική εκπαίδευση ή ευαισθητοποίηση ή ενημέρωση που υπάρχει στη χώρα μας, έτσι όπως το βλέπετε εσείς από το ΚΑΠΕ, έχει νόημα και είναι ουσιαστική και αποτελεσματική;

Αγερίδης: Όταν γίνεται είναι αποτελεσματική. Να πω κάτι άλλο που ήθελα να πω νωρίτερα, αν το πάμε στο πράσινο επάγγελμα. Λέει κάποιος ας πούμε ότι κάνω πράσινο επάγγελμα και τοποθετώ χαμηλής ενέργειας κουφώματα, αλλιώς δεν έχω ενημερωθεί καθόλου, ή κυρίως, δεν έχω πιστοποιηθεί και κάνω κακή δουλειά. Κάνω πράσινο επάγγελμα, αν το πάμε έτσι, αλλιώς το αποτέλεσμα είναι να με κλείσουν φυλακή. Γιατί το λέω αυτό; το πρόβλημα είναι πως η μη πιστοποίηση επαγγελματιών και επαγγελματιών, που δεν έχουμε στην Ελλάδα, μπορεί να δημιουργεί προβλήματα γιατί ο καθένας δηλώνει ότι θέλει, πχ "θα σου βάλω εγώ εξωτερική θερμομόνωση και μην πας στον ήλιο που είναι ακριβός" και σε δύο χρόνια πέφτει η εξωτερική θερμομόνωση γιατί δεν ήξερε ούτε πώς να την τοποθετήσει. Η πιστοποίηση επαγγελματιών είναι πολύ σημαντική, να μπορεί να ήέει ότι βάζω μόνωση αλλιώς ορίστε και το πιστοποιητικό μου που ήέει ότι βάζω και εξωτερική θερμομόνωση που μπορεί να είναι ενεργειακά καλή, ουδέτερη ή πάρα πολύ καλή.

Ερώτηση: Δηλαδή οι εργαζόμενοι να πιστοποιούνται ως προς την επαγγελματική τους επάρκεια, από κάποιον ανεξάρτητο φορέα πιστοποίησης, για ένα συγκεκριμένο επάγγελμα που αφορά καθαρά τομέα της πράσινης οικονομίας

Αγερίδης: Ναι αλλήλ δεν θα κάνουν μόνο αυτό, θα κάνουν κι άλλα πράγματα. Πράσινη δραστηριότητα θα πιστοποιούν. Όχι κάποιο πράσινο επάγγελμα.

Ερώτηση: Άρα μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχουν πράσινα επαγγέλματα, υπάρχουν μόνο πράσινες δραστηριότητες οι οποίες με μια συγκεκριμένη κατάρτιση, εξειδίκευση ή μαθητεία, ή και μεταπτυχιακό μπορούν να οδηγήσουν σε εξειδικευμένη δυνατότητα εργασίας σε χώρο της πράσινης οικονομίας.

Αγερίδης: Μπορεί όμως και χωρίς καμία κατάρτιση ή εκπαίδευση. Πχ βγαίνει από τη σχολή του, τη γεωπονική, τον παίρνει μια εταιρία χωρίς καμία εξειδίκευση χωρίς τίποτα, ξεκινάει από πολύ χαμηλά και σύμφωνα με τις πρακτικές και τις μεθοδολογίες αυτής της εταιρίας εξειδικεύεται, όπως συμβαίνει με όλα. Να μην το πάμε δηλαδή ότι για να ασχοληθείς με αυτές τις δραστηριότητες χρειάζεται οπωσδήποτε μεταπτυχιακό, κατάρτιση... Είχαμε εμείς εδώ κόσμο από τα ΤΕΙ που δεν ήξεραν τίποτα μόλις είχαν βγει από την σχολή τα παιδιά, ήρθαν εδώ και μπήκαν στα συνεργεία που εγκαθιστούν ιστούς με μετρητικά όργανα, και εξειδικεύτηκαν στην εγκατάσταση μετρητικών ιστών για αιοδικά πάρκα και έγιναν αστέρια βρίσκοντας στην συνέχεια πολύ καλές δουλειές.

Ερώτηση: Για τα πράσινα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών των διαφόρων ΑΕΙ, ποια είναι η άποψή σας;

Αγερίδης: Δεν είναι πράσινα.

Ερώτηση: “Τεχνολόγος γεωπόνος βιολογικής καλλιέργειας”, είναι πράσινη κατεύθυνση.

Αγερίδης: Γιατί είναι πράσινο; Το βιολογικό είναι και πράσινο; βιολογικό δεν ήταν και η γιαγιά στο χωριό που έριχνε την κοπριά στο περιβόλι και έβγαιναν τα αγγουράκια και οι ντομάτες; βιολογική καλλιέργεια ήταν. Έκανε καμία εξειδίκευση; όχι.

Ερώτηση: Διαβάζω ότι ο “τεχνολόγος ενέργειας” έχει τη δυνατότητα να ασχοληθεί με το αντικείμενο της μηχανικής και ενεργειακής ηλεκτρολογίας στην οποία περιλαμβάνεται η διαχείριση, ορθολογική χρήση ενέργειας και οι τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αυτός που αποκτά τεχνογνωσία ανανεώσιμων πηγών ενέργειας συγκεκριμένα έχει πράσινο επάγγελμα;

Αγερίδης: Αν στην περιοχή του δεν γίνει κανένα αιοδικό πάρκο, θα φτιάχνει εγκαταστάσεις για σπίτια. Κι αν πάει μια εταιρία μεγάλη στην περιοχή του να φτιάξει αιοδικό πάρκο, θα τον πάρει σαν ηλεκτρολόγο, ούτε θα κοιτάξει το μεταπτυχιακό του, θα δει να είναι έμπειρος ηλεκτρολόγος και καλός επαγγελματίας, καλός τεχνίτης, αυτό θα μετρήσει. Η εξειδίκευση που πήρε από μια σχολή...

Ερώτηση: Αυτοί που ασχολούνται με την ανακύκλωση και η δραστηριότητα τους παράγει περιβαλλοντικό αποτέλεσμα κάνουν πράσινο επάγγελμα;

Αγερίδης: Δραστηριότητα είναι πάλι. Τι είναι η ανακύκλωση; διαχωρισμός.

Ερώτηση: Ούτε στα λύματα και στους βιολογικούς καθαρισμούς ;

Αγερίδης: Η εγκατάσταση βιολογικών καθαρισμών είναι πράσινο επάγγελμα; Τότε και αυτοί που ασχολούνται με την αποκομιδή των απορριμμάτων είναι πράσινο επάγγελμα.

Ερώτηση: Αυτοί που ασχολούνται με την ποιότητα του αέρα;

Αγερίδης: Τι κάνουν; μετρούν ή εγκαθιστούν φίλτρα. Εγκαθιστούν και κλιματιστικό, εγκαθιστούν και αφυγραντή, εγκαταστάσεις κάνει.

Ερώτηση: Αυτοί που ασχολούνται με τη διαχείριση των υδάτινων πόρων;

Αγερίδης: Το αν αυτή η ποσότητα νερού θα πάει για πότισμα, ή ύδρευση ή σε ένα μικρό υδροηλεκτρικό είναι πράσινο επάγγελμα; διαχείριση νερών είναι. Η διαχείριση νερού, ο γεωπόνος στο χωριό παλιότερα ειδικά, που κανόνιζε για το τάδε χωράφι να στείλει το νερό από κάποια ώρα μέχρι τάδε ώρα, διαχείριση νερού έκανε και κάνει. Αν είναι να στείλει το νερό σε ιχθυοκαλλιέργεια και αυτή είναι βιολογική, αλληλάζει τίποτα;

Ερώτηση: Αυτό το green collar worker, που θα ενσωματωθεί στα προγράμματα σπουδών τι σημαίνει για εσάς ;

Αγερίδης: Εντάξει, το να κολλάμε παντού το “πράσινο”, επειδή είναι της μόδας, είναι και θέμα μάρκετινγκ. Αν το πάμε έτσι και η κατασκευή ρούχων από κάνναβη, αυτό κι αν είναι πράσινο αλλιώς απαγορεύεται! Που παλιά γινόταν. Ήταν στην Έδεσσα το εργοστάσιο που από κάνναβη έφτιαχνε στολές για το στρατό, κουβέρτες. Ήταν πράσινο; Κι έπαιρνε και κινητική ενέργεια από τον καταρράκτη στην Έδεσσα. Πράσινο, καταπράσινο. Τώρα τα ανακαλύψαμε τα πράσινα επαγγέλματα;

Ερώτηση: Τεχνικός ελέγχου βιομηχανικού και εργασιακού περιβάλλοντος ή βιοτεχνολόγος αντιρρύπανσης. Είναι ειδικότητες οι οποίες έχουν καταγραφεί ότι παράγουν πράσινο αποτέλεσμα. Ποια είναι η άποψή σας;

Αγερίδης: Αυτό που είπα προηγουμένως, τεχνολόγος αντιρρύπανσης: να βάλει φίλτρα, να μετράει, να βάλει ηλεκτροστατικά φίλτρα, υφασματόφιλτρα. Θα μετρήσει ο τεχνολόγος αυτός και θα πει ότι ο αέρας είναι επιβαρυνμένος και θα έρθει άλλος μετά να κάνει την εγκατάσταση. Αυτός είναι πράσινος και ο άλλος που κάνει την εγκατάσταση δεν είναι πράσινος; Δηλαδή, πάει λίγο κατά την άποψή μου πιο χαρακτηριστικά: κάνει κάποιος μετρήσεις ποιότητας αέρα στην περιοχή της Πτολεμαΐδας για την ρύπανση από τα εργοστάσια της ΔΕΗ, και όπως πριν από δεκαπέντε χρόνια περίπου που είχαν μπει τα ηλεκτροστατικά φίλτρα κάποιος μέτρησε, κάποιος πολιτικός μηχανικός έκανε τη στατική μελέτη των ηλεκτροστατικών φίλτρων – γιατί είναι ολόκληρο κτίριο – κάποιος ηλεκτρολόγος έκανε τη σύνδεση, κάποιος οικονομολόγος τα παράγγειλε, είδε τις χρηματοροές τις αποσβέσεις και όλα αυτά. Αυτός που έκανε τις μετρήσεις είναι ο πράσινος; Και όλοι οι άλλοι τι έκαναν; τη δουλειά τους έκαναν. Πράσινες δραστηριότητες, ναι, που μπορεί να ασχοληθεί όλος ο κόσμος. Το ότι ανοίγονται νέα πεδία, στην πράσινη οικονομία, γιατί μπαίνουν αυστηρότερα κριτήρια εξοικονόμησης ενέργειας, άλλες τεχνολογίες παραγωγής ενέργειας, περιβαλλοντικά κριτήρια και αυτά προφανώς δημιουργούν θέσεις εργασίας. Όπως θέσεις εργασίας δημιούργησε και αυστηρότερος αντισεισμικός κανονισμός, γιατί χρειάζονταν περισσότεροι σιδεράδες, περισσότεροι περισσότεροι μπετατζήδες, περισσότερα εργοστάσια να παράγουν τσιμέντο. Όταν μπαίνουν επιπλέον προδιαγραφές, επόμενο είναι να δημιουργηθεί οικονομικό αντικείμενο και θέσεις, που ενδεχομένως κάποιες άλλες να κλείσουν.

Για να πάμε και σε κάτι πιο χαρακτηριστικό. Εγώ σε όλη μου την καριέρα ασχολούμαι με ανανεώσιμες και περιβάλλον και είμαι μηχανολόγος μηχανικός. Πώς ξεκίνησα, και μάλιστα ξεκίνησα από την αιολική ενέργεια. Γιατί ξεκίνησα με την αιολική ενέργεια; Εγώ πήρα πτυχίο το '82 και ήθελα να κάνω διδακτορικό εδώ στο Μετσόβιο. Με ενδιέφερε η αεροδυναμική αυτοκινήτων και η διπλωματική μου

είναι στην αεροδυναμική αυτοκινήτων-νταλίκας, και το διδακτορικό μου ήθελα να είναι αεροδυναμική αυτοκινήτων. Δεν βρήκαμε χρηματοδότη. Ήρθε τότε μια μελέτη από τη ΔΕΗ και μία από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Η ΔΕΗ ήθελε μελέτη αεροδυναμική τοπογραφίας στην περιοχή που υπήρχε το πρώτο αιοηλικό πάρκο στην Κύθνο, γιατί σε μία ανεμογεννήτρια έσπαζαν τα πτερύγια ενώ στις άλλες όχι, και μελετήσαμε την επανατοποθέτησή της. Αεροδυναμική ήταν αυτό. Και το ΥΠΕΧΩΔΕ ήθελε αεροδυναμική μελέτη για τη διασπορά ρυπαντών από τις βιομηχανίες του Θριάσιου Πεδίου, κι αν επιβαρύνουν την Αθήνα. Έτσι μπήκα στα ενεργειακά και στα περιβαλλοντικά. Εγώ αυτοκίνητα ήθελα να κάνω και αεροδυναμική. Διάλεξα πράσινο επάγγελμα; Προέκυψε.

Ερώτηση: Άρα καταλήγουμε στο ότι αν θέλεις να ασχοληθείς με ένα αποκαλούμενο πράσινο επάγγελμα, που μάλλον είναι λάθος έκφραση, πρέπει να βρεις ποιες είναι οι δραστηριότητες της πράσινης οικονομίας που έχουν άνοιξη και να τις συνδυάσεις με τις δεξιότητες και ικανότητες που έχεις προκειμένου να έχεις πιο εύκολη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, επειδή η πράσινη οικονομία είναι σε ανάπτυξη.

Αγερίδης: Δεν μου άρεσε πολύ αυτό το τελευταίο. Άλλο παράδειγμα. Υπάρχει τώρα μία X κινητικότητα στους δήμους να γίνει πιο αποδοτικός ο οδο φωτισμός. Υπάρχουν νέα προϊόντα, υπάρχουν νέα συστήματα ελέγχου, συστήματα αυτόματα που πέφτει ο φωτισμός, ανάβει ο φωτισμός ή μέσα από τις γραμμές να στέλνονται μηνύματα για το πού υπάρχει βλάβη κι ένα σωρό. Δεν είναι πράσινη δραστηριότητα; Είναι. Την εγκατάσταση θα την κάνει ο ηλεκτρολόγος που την έκανε και μέχρι τώρα. Το προϊόν που θα χρησιμοποιήσει ο ηλεκτρολόγος θα έρθει από την PHILIPS που έφτιαχνε λαμπτήρες πυρακτώσεως, ή από την OSRAM.

Δηλαδή ο εργάτης στην PHILIPS που ασχολείται με τα led είναι πράσινος και ο άλλος που ασχολείται με τους λαμπτήρες αλογόνου δεν είναι πράσινος; Εργάτες στην βιομηχανία είναι όλοι. Και δημιουργείται δραστηριότητα και θέσεις εργασίας γιατί οι δήμοι θέλουν να βελτιώσουν τον ηλεκτροφωτισμό σε απόδοση και σε εξοικονόμηση ενέργειας, δημιουργείται αντικείμενο, δημιουργούνται οικονομικό και εργασιακό αντικείμενο, ενδεχομένως και θέσεις εργασίας, αλλά για ηλεκτρολόγους. Ή για την μελέτη του οδο φωτισμού να την κάνει κάποιος αρχιτέκτονας ή πολιτικός μηχανικός που είναι εξειδικευμένος στο φωτισμό, είτε μελετά φωτισμό με led είτε με λαμπτήρες πυρακτώσεως τα ίδια προγράμματα θα τρέξει στον υπολογιστή για να βγάλει τη φωτεινότητα. Το ότι βάζει led είναι μια πράσινη δραστηριότητα, εντολή από το δήμαρχο πήρε. Επιβλέπεται και παραλαμβάνεται το έργο από την τεχνική υπηρεσία. Ο μηχανικός επειδή βάζει τα led είναι πράσινο επάγγελμα και ο διευθυντής της τεχνικής υπηρεσίας του δήμου που το προκήρυξε και θα το παραλάβει δεν κάνει πράσινο επάγγελμα;

Ερώτηση: Μπορούμε να ξεκαθαρίσουμε στο μυαλό των γονέων και των μαθητών, όσον αφορά τι είναι πράσινο επάγγελμα και να τους πούμε ότι είναι αυτό, αυτό και αυτό.

Αγερίδης: Όχι για μένα. Θα πρέπει και όσες φορές με καλούν στο Πολυτεχνείο για κάνω διαλέξεις στους μηχανολόγους τους το λέω, ότι το επάγγελμα στον ενεργειακό τομέα ή στον περιβαλλοντικό τομέα, δεν συνδέονται κιόλας, αποκλειστικά με το αντικείμενο των σπουδών τους. Στον ενεργειακό τομέα η παραγωγή ενέργειας και η διαχείριση ενέργειας, επειδή υπάρχει η πολιτική να αναπτυχθούν οι ανανεώσιμες, η παραγωγή ενέργειας δημιουργεί θέσεις στα αιοηλικά πάρκα ας πούμε, στα φωτοβολταϊκά, στα υδροηλεκτρικά. Στη Γαλλία που έχουν τα πυρηνικά η παραγωγή ενέργειας δημιουργεί θέσεις εργασίας στα πυρηνικά αλλά είναι παραγωγή ενέργειας και αυτό. Δηλαδή αυτό που πρέπει να μάθουν ή να ενημερωθούν οι γονείς και οι μαθητές /φοιτητές είναι ότι ο ενεργειακός τομέας των ΑΠΕ τα επόμενα χρόνια θα αναπτυχθεί και δεν θα αναπτυχθεί ο ενεργειακός τομέας από τους λιγνίτες. Αυτό

θα τον κατευθύνει που να κοιτάξει για δουλεία, τις προοπτικές της συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας και τι χρειάζεται για να την βρει.

Ερώτηση: Υπάρχει πράσινη οικονομία στα οικονομικά;

Αγερίδης: Η πράσινη οικονομία, τα πράσινα δάνεια αλλά κυρίως οι εταιρείες ενεργειακών υπηρεσιών και εκεί μπορούν να δουλέψουν μηχανικοί, μπορούν να δουλέψουν οικονομολόγοι μπορούν να δουλέψουν μηχανικοί, διαχείριση είναι ένας τομέας.

Πόσοι ξέρουν από τους γονείς ή από τα παιδιά τι είναι οι εταιρείες ενεργειακών υπηρεσιών, κανένας. Το να ενημερωθούν τι σημαίνει και τι προοπτικές ανοίγονται είναι σημαντικό αφού εκτιμάται τώρα στην Ελλάδα το οικονομικό αντικείμενο, για τις εταιρείες ενεργειακών υπηρεσιών, μπορεί να είναι 70 δις. Σε τέτοια πρέπει να ενημερωθούν. Δηλαδή τι είναι οι εταιρείες ενεργειακών υπηρεσιών; Αυτό εδώ το κτίριο, ας αφήσουμε αυτό το κτίριο, ένα Υπουργείο, έχει το φωτισμό, έχει τον κλιματισμό, έχει τη θέρμανση, έχει τα αυτοκίνητα και τη συντήρηση του κτιρίου. Αντί να έχει δική του τεχνική εταιρεία ή να περιμένει από κάποιον παίρνει το διαχειριστή που αναλαμβάνει τη συντήρηση, την ποιότητα με συγκεκριμένο τίμημα. Θα εξασφαλίζεις τέτοιες συνθήκες κλιματισμού, θέρμανσης, φωτισμού και αν με αυτές τις συνθήκες που θα ελέγχεται πάντα, θα πληρώνεις για έξοδα τόσο, αν εσύ πληρώσεις λιγότερα αυτό που γλιτώσες είναι το κέδρος σου, αν πληρώσεις παραπάνω θα τα πληρώσεις από την τσέπη σου χονδρικά. Και αυτό από ότι φαίνεται θα δουλέψει επίσης όπως ξεκίνησαν οι ενεργειακές εταιρείες, που ήταν δια ηλεκτροπαραγωγή από ανανεώσιμων που ξεκίνησαν ως θυγατρικές των κατασκευαστικών, γιατί έχει μεγάλο κατασκευαστικό κομμάτι. Εγώ εκτιμώ ότι οι εταιρείες ενεργειακών υπηρεσιών θα προκύψουν πάλη από τις κατασκευαστικές. Παίρνει να φτιάξει ένα κτίριο 30.000 τετραγωνικών, κάνει τη μελέτη, το φτιάχνει, παίρνει και τη συντήρηση γιατί αυτός έκανε τη μελέτη, αυτός εγκατέστησε τα συστήματα, αυτός ξέρει. Αυτό είναι μια προοπτική που δεν είναι μόνο για μηχανικούς, είναι για μελητέες είναι για οικονομολόγους, είναι για διαχειριστές, είναι ένας τομέας. Θεωρητικά είναι πράσινο επάγγελμα.

Ερώτηση: Είναι και για μένα σαφές αυτό. Το θέμα είναι πως το μεταφέρεις αυτό στους τρίτους

Αγερίδης: Πράσινη δραστηριότητα, πράσινη οικονομία, πράσινη ανάπτυξη, πράσινη δραστηριότητα. Αν προηγείται η ανάπτυξη που είναι πολιτικές αποφάσεις ή η οικονομία που είναι εφαρμογή, εν πάση περιπτώσει, την οικονομία την εννοούμε δραστηριότητα, οικονομική δραστηριότητα τράπεζας ακολουθεί

Ερώτηση: Πράσινη ανάπτυξη, πράσινη οικονομία, πράσινες δραστηριότητες. Μπορώ να το συμπληρώσω, είναι το τρίπτυχο που απαιτείται;

Αγερίδης: Είναι οι προϋποθέσεις που θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, γιατί στις δραστηριότητες θα εμπλακούν. Αν γίνει υποχρεωτικό το μάθημα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κάποιοι δάσκαλοι θα πρέπει να εξειδικευτούν όπως είναι οι δάσκαλοι της αγγλικής φιλολογίας που διδάσκουν αγγλικά, θα είναι κάποιοι δάσκαλοι που μέσα στα παιδαγωγικά και στα άλλα θα μάθουν περισσότερα περιβαλλοντικά θέματα. Αν γίνει υποχρεωτικό σε όλα τα σχολεία, δεν θα δημιουργηθεί ανάγκη για τέτοιους δασκάλους; Θέσεις εργασίας ναι. Αλλά δάσκαλοι θα είναι πάλη, δεν θα είναι πράσινος δάσκαλος και ο άλλος μαύρος ή γκρι ή καφέ δάσκαλος.

Ερώτηση: Ποια θεωρείτε ότι είναι η διαφορά μεταξύ δραστηριότητας και επαγγέλματος;

Αγερίδης: Το επάγγελμα είναι αυτό που σπούδασες, είναι αυτό που είσαι καταγεγραμμένος σε κά-

ποιο επιμελητήριο ή δεν ξέρω τι, ακόμη και στην εφορία έναρξη επαγγέλματος όταν κάνεις. Εγώ είμαι μηχανολόγος, και μηχανολόγος μελετητής. Μπορεί να μελετήσω κάτι στα πλαίσια μιας πράσινης δραστηριότητας που να είναι πράσινο αλλιώς μπορεί να μελετήσω και κάτι άλλο που να μην έχει καμία σχέση με το περιβάλλον ή με την πράσινη ενέργεια, να κάνω ένα σεμινάριο ενεργειακής αγωγής ή για ανανεώσιμες, ή να κάνω ένα σεμινάριο για τις μηχανές αυτοκινήτων ή για τους βενζινοκινητήρες των αυτοκινήτων που δεν έχουν σχέση με εξοικονόμηση ενέργειας.

Η δραστηριότητα είναι ότι έχω ή βρίσκω έναν εργοδότη, παίρνω ή βρίσκω ένα συμβόλαιο που ασχολείται με κινητήρες αυτοκινήτων, μπορώ να κάνω ένα σεμινάριο το πως λειτουργεί ο βενζινοκινητήρας όποιος είναι ή να κάνω ένα σεμινάριο πώς κάνουμε εξοικονόμηση ενέργειας στον βενζινοκινητήρα

Ερώτηση: Άρα νομίζω ότι πρέπει να αρχίσουμε να αναλύουμε την διαφορά μεταξύ επαγγέλματος και δραστηριότητας.

Αγερίδης: Μα ο τραπεζίτης είναι επαγγελματίας τραπεζίτης, είναι το επάγγελμά του. Όμως ο τραπεζίτης, μπορεί να είναι οικονομολόγος αλλιώς είναι τραπεζίτης. Το ότι για μια περίοδο ασχολείται στον τομέα των πράσινων δανείων είναι πράσινη δραστηριότητα, αλλιώς συνεχίζει να είναι τραπεζίτης, επάγγελμα τραπεζίτης.

Το ότι μπορεί να κάνει και ένα σεμινάριο δεν σημαίνει ότι είναι επαγγελματίας εκπαιδευτής. Τον καλεί ένα ΚΕΚ για να δώσει μια διάλεξη, να κάνει ένα σεμινάριο αλλιώς είναι τραπεζίτης, υπάλληλος τράπεζας, στέλεχος τράπεζας, αυτό είναι το επάγγελμά του, δεν είναι μόνο οι σπουδές γιατί μπορεί να έχει σπουδάσει οτιδήποτε που να έχει σχέση με το τραπεζικό τομέα. Μπορεί να είναι οικονομολόγος να είναι μαθηματικός να είναι στατιστικολόγος, να μην είναι τίποτα, απόφοιτος Πυκείου κάποτε που έμπαινες στην τράπεζα από 15 χρονών και στο τέλος σε ένα επαρχιακό κατάστημα να είναι και διευθυντής, δεν σημαίνει ότι επειδή είναι διευθυντής στο υποκατάστημα του χωριού μπορεί να είναι και διευθυντής στο κεντρικό υποκατάστημα στην Αθήνα ή στην Θεσσαλονίκη.

Συνέντευξη με Αλέξη Αθανασόπουλο

Ερώτηση: Χρησιμοποιείται τελευταία ο όρος πράσινα επαγγέλματα στον οποίο δίνεται διαφορετικό περιεχόμενο από διάφορους ανθρώπους, κάποιοι υποστηρίζουν ότι υπάρχουν μόνο πράσινες δραστηριότητες. Ποια είναι η άποψή σας;

Αθανασόπουλος: Είναι ή πρέπει να είναι αυτονόητο. Οι πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες είναι αυτές που δημιουργούν ή «ζητούν» τα πράσινα επαγγέλματα.

Ερώτηση: Η εταιρεία σας είναι η μεγαλύτερη χημική βιομηχανία στην Ελλάδα. Παρέχετε στο προσωπικό σας προγράμματα περιβαλλοντικής ενημέρωσης ή εκπαίδευσης και ποια είναι αυτά;

Αθανασόπουλος: Ο Όμιλος ΕΛΠΕ δίνει έμφαση στην ανάπτυξη μιας περιβαλλοντικά υπεύθυνης εταιρικής κουλτούρας, με την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων διοίκησης και εκπαίδευσης του προσωπικού, σε θέματα περιβαλλοντικής πρακτικής και ευαισθησίας. Ενδεικτικά αναφέρω: «Εφαρμογή Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης Τεχνικού Έργου».

Ερώτηση: Γνωρίζετε ποια είναι τα αποτελέσματα αυτής της εκπαίδευσης – ενημέρωσης;

Αθανασόπουλος: Ικανοποιητικά είναι τα αποτελέσματα. Τόσο από πλευράς ζήτησης όπου υπήρξε και υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον, όσο και από το ενδιαφέρον στην διαδικασία με πολλά case studies και πολλές ομάδες εργασίας κατά την διάρκεια των προγραμμάτων.

Ερώτηση: Ποιες είναι οι πράσινες εμπορικές δραστηριότητες που έχουν προκύψει για τον φορέα σας, στα πλαίσια της λειτουργίας ή της ανάπτυξής του;

Αθανασόπουλος: Η ΕΛΠΕ έχει θέσει ως στρατηγικό στόχο την είσοδο και ανάπτυξη στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Χρησιμοποιεί βιοντίζελ ως συστατικό ανάμειξης στο ντίζελ κίνηση-bio, ενώ διερευνά ευκαιρίες για βιοκαύσιμα δεύτερης και τρίτης γενιάς.

Ερώτηση: Για την υλοποίηση των παραπάνω πράσινων εμπορικών δραστηριοτήτων, προκύπτουν νέες θέσεις εργασίας ή αυτές πραγματοποιούνται από το υφιστάμενο προσωπικό, με προγράμματα κατάρτισης που τους παρέχετε;

Αθανασόπουλος: Σαφώς προκύπτουν νέες θέσεις εργασίας σε συνδυασμό βεβαίως με την αξιοποίηση και εμπλοκή του υφιστάμενου προσωπικού με ταυτόχρονη παροχή προγραμμάτων κατάρτισης.

Ερώτηση: Ποιες νομίζετε ότι είναι οι ειδικότητες των εργαζομένων, από τις οποίες μπορούν να ασκηθούν άμεσα στα πλαίσια της εργασίας των, επαγγελματικές δραστηριότητες με πράσινη αναπτυξιακή διάσταση;

Αθανασόπουλος: Διπλωματούχοι μηχανικοί, οικονομολόγοι, ενεργειακοί επιστήμονες καθώς και οι τεχνικές ειδικότητες- τεχνιτών.

Θα ήθελα επίσης να αναφέρω ότι στον Όμιλο ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ, η βιώσιμη ανάπτυξη είναι πλήρως ενσωματωμένη στους επιχειρηματικούς μας στόχους και δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στην ασφάλεια, στη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων, στην ανάπτυξη και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, στην υποστήριξη των τοπικών κοινωνιών που δραστηριοποιούμαστε αλλιά και στη συνει-

σφορά μας στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο με συγκριμένα έργα και δράσεις.

Με στόχο τη συνεχή βελτίωση στην υγεία και την ασφάλεια στο χώρο εργασίας, εφαρμόζονται τεχνικές και μέτρα πάνω και πέραν των επιβαλλόμενων από τους κανονισμούς και τη νομοθεσία, σε όλες τις εγκαταστάσεις του Ομίλου. Ειδικότερα,

- Υιοθετήσαμε και παρακολουθούμε μετρήσιμους δείκτες απόδοσης τόσο για τα ατυχήματα όσο και την ασφάλεια διεργασιών, οι οποίοι πρωτίστως αποτελούν εταιρικούς στόχους και συμμετέχουμε στην ετήσια έρευνα και στη συγκριτική αξιολόγηση (benchmarking) που διεξάγει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός CONCAWE για τον κλάδο.
- Το 2010 επενδύσαμε 14,3 εκ. € σε θέματα ασφαλείας, ενώ για την πενταετία 2011-2015 προγραμματίζονται επενδύσεις 36.2 εκ. €. Στις επενδύσεις αυτές δεν περιλαμβάνονται πολλαπλές επενδύσεις ασφαλείας στο πλαίσιο γενικών συντηρήσεων, μεγάλων έργων και αναβαθμίσεων των διυλιστηρίων, που ανέρχονται σε ύψος δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ.
- Πέραν των άλλων προγραμμάτων, συνεχίζουμε και υλοποιούμε ένα πρόγραμμα για τη βελτίωση της κουλτούρας ασφαλείας τόσο για τα τρία διυλιστήρια, όσο και τις θυγατρικές.
- Επενδύσαμε στην πολύπλευρη και συνεχή εκπαίδευση όχι μόνο του μόνιμου προσωπικού αλλά και των εργολάβων, πελατών, οδηγών, οι οποίοι συνολικά ξεπέρασαν τους 4.438.
- Τα διυλιστήρια Ελευσίνας και Θεσσαλονίκης είναι πιστοποιημένα ως προς το διεθνώς αναγνωρισμένο πρότυπο Σύστημα Διαχείρισης Υγείας και Ασφάλειας OHSAS 18001, ενώ προγραμματίζουμε την πιστοποίηση του και για το διυλιστήριο Ασπροπύργου. Αντίστοιχη πιστοποίηση έχει η θυγατρική εταιρεία ΕΚΟ ΑΒΕΕ για τις δραστηριότητες των λιπαντικών, καυσίμων και χημικών στις εγκαταστάσεις Σκαρμαγκά, Ελευσίνας, Ασπροπύργου και αεροπορικών καυσίμων σε 18 αεροδρόμια και για τις παραπάνω εμπορικές εγκαταστάσεις έγινε με επιτυχία η επανπιστοποίηση σύμφωνα με το ISO 14001:2004. Επίσης, έγινε με επιτυχία η ανανέωση του πιστοποιητικού ISO 14001:2004 στις εγκαταστάσεις της Ελληνικά Καύσιμα Α.Ε..

Περιβαλλοντικές Επιδόσεις

Η δέσμευση της ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ για βιώσιμη και φιλική προς το περιβάλλον ανάπτυξη, επιβεβαιώνεται έμπρακτα με την υλοποίηση δυο σημαντικών επενδύσεων εκσυγχρονισμού ύψους 1,5 δις € για τον εκσυγχρονισμό των διυλιστηρίων Ελευσίνας και Θεσσαλονίκης, που θα συμβάλλουν στην περιβαλλοντική βελτίωση, με μείωση των τοπικών ρύπων έως και 85% στην Ελευσίνα και έως 55% στην Θεσσαλονίκη. Η ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ χρησιμοποιεί καθαρότερα καύσιμα για την παραγωγή ενέργειας ιδιοκατανάλωσης και εφαρμόζει τεχνολογίες αντιρρύπανσης για τον περιορισμό των αέριων εκπομπών και των υγρών και στερεών αποβλήτων από τις εγκαταστάσεις της. Ειδικότερα:

- Μειώσαμε κατά 60% τις συνολικές εκπομπές διοξειδίου του θείου κατά την τελευταία εξαετία, ποσοστό που βρίσκεται 65% κάτω από τα θεσμοθετημένα από την πολιτεία όρια.
- Καλύψαμε κατά 46% των αναγκών μας σε ηλεκτρικό ρεύμα από το ιδιοπαραγώμενο στις μονάδες συμπαραγωγής, συμβάλλοντας σημαντικά στην αποφυγή των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε εθνικό επίπεδο.
- Η εφαρμογή των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών και στην επεξεργασία υγρών αποβλήτων καθώς και η εφαρμογή των προγραμμάτων ανακύκλωσης έχουν οδηγήσει σε μείωση όγκου των απορριπτόμενων επεξεργασμένων αποβλήτων, καθώς και σε σημαντική μείωση των ποιοτικών παραμέτρων αυτών.
- Τα τελευταία χρόνια δεν έχει λάβει χώρα περιστατικό διαρροής υδρογονανθράκων στο θαλάσσιο περιβάλλον λόγω ατυχήματος (oil spills).

- Εφαρμόσαμε εκτεταμένα προγράμματα ανακύκλωσης στις εγκαταστάσεις και στα γραφεία μας.
- Επενδύσαμε 80 εκ. € για την βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης, πέραν των έργων εκσυγχρονισμού, ενώ για την περίοδο 2011-2015 προγραμματίζονται επενδύσεις ύψους 47,1 εκ. €.

Θέλω να συμπληρώσω, ότι για την επικοινωνία της σημασίας που έχει η βιώσιμη ανάπτυξη για τον Όμιλο ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ, τα τελευταία πέντε χρόνια έχουμε ξεκινήσει και συστηματική προσπάθεια επικοινωνίας και ενημέρωσης των κοινωνικών εταίρων και κάθε ενδιαφερόμενου μέρους σχετικά με την περιβαλλοντική και κοινωνική επίδραση του Ομίλου, μέσω της σύνταξης και δημοσιοποίησης ετήσιας Έκθεσης Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Γνωρίζοντας ότι το κύρος και η αξιοπιστία της Έκθεσης Βιώσιμης Ανάπτυξης εξασφαλίζονται από την αντικειμενικότητα των στοιχείων και πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτήν, εφαρμόσαμε για 4^η συνεχή χρονιά τις διεθνείς οδηγίες Global Reporting Initiative (GRI-G3 2006) και απευθυνθήκαμε σε ανεξάρτητο εξωτερικό φορέα για την αξιολόγηση του περιεχομένου και την επικύρωση των αριθμητικών δεδομένων, για την έκθεση του 2010 η αξιολόγηση της είναι σε επίπεδο «B⁺». Με την εφαρμογή του διεθνώς αναγνωρισμένου και ευρέως διαδεδομένου Πλαισίου Κατάρτισης Απολογισμών Βιωσιμότητας GRI πιστεύουμε ότι διευκολύνουμε σημαντικά τους κοινωνικούς εταίρους και κάθε ενδιαφερόμενο μέρος στην αξιολόγηση του περιεχομένου της έκθεσης αλλή και στη σύγκριση με τρίτους.

Συνέντευξη με Παναγιώτα Αλεξίου

Ερώτηση: Σε ποιο σημείο θεωρείτε ότι βρίσκετε η περιβαλλοντική εκπαίδευση στην Ελλάδα σήμερα και τι θα πρέπει να προβάλλεται μέσα από τέτοιου είδους προσπάθειες;

Αλεξίου: Θα έλεγα από δική μου εμπειρία, ότι αδικούμε την όλη προσπάθεια μιλώντας για πράσινο. Το ίσως μεγαλύτερο ζήτημα είναι πως η προστασία του περιβάλλοντος θα γίνει πιο ανθρωποκεντρική. Όλοι είμαστε μέρος αυτού του περιβάλλοντος και από αυτό εξαρτάται και η υγεία και η ασφάλεια μας. Να το δούμε δηλαδή ανθρωποκεντρικά. Όσο το ονομάζουμε πράσινο, κόκκινο ή κίτρινο, διαχωρίζουμε τη θέση μας ή το στοιχείο άνθρωπος από αυτό που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος. Έχουμε μεγαλώσει μη αντιλαμβανόμενοι αυτήν την άρρητη σχέση που υπάρχει μεταξύ του στοιχείου άνθρωπος και του στοιχείου περιβάλλοντος. Και ο σκοπός είναι να καλλιεργήσουμε αυτήν την αντίληψη, ώστε οι επόμενες γενιές να μεγαλώσουν με άλλης μορφής αντίληψη μεταξύ της σχέσης που υπάρχει μεταξύ του ανθρώπου και του περιβάλλοντος.

Ερώτηση: Ποιες είναι οι ενέργειες που μπορούν να γίνουν από τις επιχειρήσεις στα πλαίσια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης; Ποιος είναι ο ρόλος των πολιτών;

Αλεξίου: Προφανώς ανάλογα με τον τρόπο που ο πολίτης καταναλωτής συμπεριφέρεται, οι επιχειρήσεις αναγκάζονται και προσαρμόζονται και ανταποκρίνονται μιας και μιλάμε για αγοράς με ελεύθερους όρους. Επομένως από την στιγμή που έχεις ένα συνειδητοποιημένο, έχεις περισσότερες επιχειρήσεις που λαμβάνουν υπ' όψιν τους τις απαιτήσεις του πολίτη- καταναλωτή, άρα, προσαρμόζονται περισσότερο στις ανάγκες μιας πιο περιβαλλοντικά υπεύθυνης λειτουργίας, και αυτό πολλαπλασιάζεται. Λειτουργεί σαν ένας πολλαπλασιαστικός κύκλος μέσα στην αγορά και μέσα στην κοινωνία ουσιαστικά. Γιατί, κακά τα ψέματα, και για τα παιδιά και για τις επόμενες γενιές, ακόμα κι αν κάνουμε την καλύτερη δουλειά στο σχολείο, εμείς αποτελούμε το πρότυπο. Αν δηλαδή, γίνεται σωστή δουλειά με το θέμα της ανακύκλωσης, με το θέμα της περιβαλλοντικής προστασίας από το σχολείο, αλλιώς η οικογένεια και η συμπεριφορά μέσα στην κοινωνία εξακολουθεί και είναι λάθος, δηλαδή, βγάζουμε τα σκουπίδια έξω ενώ ξέρουμε ότι έχει απεργία και δημιουργούμε κίνδυνο για την κοινωνία και το περιβάλλον, τότε δίνουμε ένα παράδειγμα στο παιδί που λέει ότι ναι μεν έμαθες αυτά στο σχολείο, αλλιώς κράτα τα για το σχολείο, να τα πεις στη δασκάλα, στην πραγματικότητα λειτουργούμε ανάποδα.

Ερώτηση: Μήπως η βιωματική περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι πιο άμεση και φέρνει καλύτερα αποτελέσματα;

Αλεξίου: Και αυτό το πράγμα που λέτε ουσιαστικά είναι άμεση συνάρτηση και με τον τρόπο που τι αγοράζω και γιατί. Γιατί καταναλώνω, γιατί πρέπει να πάρω 2 κιλά ντομάτες και να πετάξω το ενάμισι και να δημιουργήσω πρόσθετα σκουπίδια. Το ζητούμενο είναι να το αναστρέψουμε, και όχι να το ονομάσουμε και να το να δούμε μέσα από το μάρκετινγκ, αλλιώς να δούμε πως η λειτουργία της όλης αλυσίδας θα εστιάσει σ' αυτό που είναι πραγματικά το ουσιαστικό.

Ερώτηση: Έχει ρόλο ο καταναλωτής σ' αυτό;

Αλεξίου: Ας πούμε εδώ πως πρέπει να λειτουργούμε υπεύθυνα σαν καταναλωτές. Πώς εξετάζουμε τις ετικέτες των προϊόντων, πως συλλέγουμε το προϊόν, όχι μόνο με το κριτήριο της τιμής αλλιώς και με

τα στοιχεία που αποτελούν το σύνολο του προϊόντος. Τι θα επιλέξω; Αυτό που είναι ακριβότερο αληθιά λειτουργεί προς όφελος του περιβάλλοντος; Ή θα κοιτάξω να καταναλώσω περισσότερα φθηνότερα, που ήταν το μοντέλο της κατανάλωσης που βιώναμε μέχρι τώρα έχοντας σαν αποτέλεσμα και τη δημιουργία μεγαλύτερων σκουπιδιών, γιατί στους Έλληνες αντιστοιχεί το μεγαλύτερο ποσοστό σκουπιδιών και αυτό είναι τραγικό. Αυτό είναι ένα στοιχείο μιας αμόρφωτης περιβαλλοντικά κοινωνίας. Μιας κοινωνίας που δεν έχει την κατάλληλη μόρφωση να επιλέξει και να λειτουργήσει σωστά. Άρα, νομίζω ότι ίσως με το πράσινο σαν όρο το αδικούμε το πράγμα. Αυτό είναι ένα θέμα που προβληματίζει ευρύτερα τον κόσμο. Πρόσφατα είδα μια έρευνα που έχει γίνει, International Association, στην Αμερική που εκεί τα κάνουν τα πάντα όλη και πιο συστηματοποιημένα αν θέλετε. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχουν οι άνθρωποι ανεξαρτήτως χώρου, ανεξαρτήτως αν προέρχονται από τις κοινωνικές ή θεωρητικές επιστήμες ή από τις θετικές ή αν το πρώτο τους πτυχίο είναι χημικός μηχανικός ή αν είναι νομικός ή φιλόλογος. Αλλά από την στιγμή που έχουν μπει σ' ένα χώρο που το επάγγελμά τους σχετίζεται με την έννοια της βιωσιμότητας, τι επιπλέον χαρακτηριστικά πρέπει να έχουν; Που σημαίνει και τι ειδική εκπαίδευση χρειάζεται. Υπάρχει μια ολοκληρωμένη έκθεση σ' αυτό. Γύρω από αυτήν την ενασχόληση πρέπει να ψαχτούμε για να καταλάβουμε τις ιδιαιτερότητες της κάθε κοινότητας. Δηλαδή εμείς που έχουμε οδηγηθεί σ' αυτές τις επιλογές και το συζητάμε τώρα, έχει να κάνει με την ανατροφή της κοινότητας. Δεν είναι τόσο εύκολο και τόσο απλό. Και ούτε μπορεί να γίνει από την μια στιγμή στην άλλη.

Ούτε ένας πόλος να φέρει την αλληλαγή. Όταν έχουμε να περάσουμε σε μια ανατροφή συμπεριφορών παγιωμένων, τότε όλοι οι συντελεστές πρέπει να συμβάλουν. Πρέπει το κράτος να εκτελέσει σωστά το ρόλο του, πρέπει η εκπαίδευση να συμβάλει σ' αυτή την κατεύθυνση, πρέπει η οικογένεια να συμβάλει, η επιχείρηση να συμμετέχει. Δε φτάνει μόνο ένας πόλος για να φέρεις αυτές τις αλληλαγές, είτε λέγεται πολιτεία που θεσμοθετεί, είτε λέγεται εκπαίδευση που λειτουργεί σαν παιδαγωγική διαδικασία, μας λείπει η δική μας εμπειρία, επειδή έχουμε αρχίσει πολλή χρόνια τώρα αυτήν την προσπάθεια.

Στην Ελλάδα επίσης αντιμετωπίζουμε αυτό το φαινόμενο να έχουμε μια παιδεία που δεν αντιλαμβάνεται αυτήν την έννοια. Είναι απλώς ένα πράσινο marketing; Είναι ένα προϊόν που λέει ότι αυτό είναι ανακυκλώσιμο άρα έχω ένα πράσινο προϊόν; Ή ολοκληρωμένα αντιμετωπίζω αυτό το δίλημμα που λέει, πώς αναπτύσσομαι, πώς επενδύω, πώς λειτουργώ με τους ανθρώπους μου, πώς καλλιεργώ στους δικούς μου ανθρώπους αυτήν την αντίληψη; πώς φτιάχνω προϊόντα που συμβάλουν ώστε να είναι φιλικότερα για το περιβάλλον; πώς επιλέγω τα καύσιμα που θα χρησιμοποιήσω ώστε να είναι κι αυτά φιλικότερα για το περιβάλλον; Χρειάζεται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, δε φτάνει ένα κομμάτι, ένα λιθαράκι για να πεις ότι το άλλαξες. Και χρειάζεται, οι συντελεστές από τις υπόλοιπες παραμέτρους να συγκλίνουν στην ίδια κατεύθυνση. Και αυτό που διαπιστώνουμε είναι το επίπεδο παιδείας αφενός, αυτό που λέμε συμμετοχοί. Όταν βγαίνουμε σ' έναν διάλογο με τα ενδιαφερόμενα μέρη είτε αυτό είναι τοπικές κοινωνίες, είτε είναι και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που ευαγγελίζονται την προστασία του περιβάλλοντος, βλέπουμε ότι υπάρχουν παγιωμένες αντιλήψεις τριαντακοταετίας. Το κενό αυτό, δηλαδή, πως θα περάσουμε τις αντιλήψεις μας στο σύνολο σήμερα. Και δε θα παραμείνουμε στην δεκαετία του 80 γιατί σαφέστατα τα δεδομένα που είχαμε για τη ζωή αυτήν και τον κόσμο την δεκαετία του 80 είναι πολύ διαφορετικά από το σήμερα. Αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο ζήτημα. Αυτό στο εξωτερικό το λένε GAP, και αυτό επιτείνει δυστυχώς το έλλειμμα εμπιστοσύνης, το έλλειμμα λειτουργικότητας και συνεργασίας.

Ερώτηση: Η ενημέρωση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση απόψεων. Τι πιστεύεται ότι πρέπει να μπορούμε να κάνουμε σε αυτό το θέμα;

Αλεξίου: Η σωστή ενημέρωση. Και όχι η στρεβλή ενημέρωση, δηλαδή, υπάρχει προβολή της μικρής διάστασης του θέματος και αυτό περνάει σαν μια καθιερωμένη αντίληψη. Δηλαδή, στο θέμα των σκουπιδιών, σαφέστατα κανείς δε θέλει τα σκουπίδια στην αυλή του. Κι όπως είπα και πριν για τη δεκαετία

του 80, που τα έπαιρνε κάποιος και τους έβαζε φωτιά. Έχουμε μείνει εκεί πίσω. Και δυστυχώς και τα ΜΜΕ εντείνουν αυτό το έλλειμμα. Έχουν κι αυτά το ρόλο τους, δεν λειτουργούν εκπαιδευτικά.

Ερώτηση: Σε ποιες ενέργειες έχετε προβεί για την ενημέρωση των εργαζομένων ως προς το θέμα της συνείδησης;

Αλεξίου: Ο Τιτάνας ήταν από τους πρώτους που αντιλήφθηκε τον άμεσο συσχετισμό που έχει η λειτουργία του και με το περιβάλλον και με τον άνθρωπο και για αυτό ξεκίνησε το 1987 να λειτουργεί το κέντρο ανάπτυξης των στελεχών του, σε θέματα σχετικά με την υγεία και ασφάλεια των στον χώρο εργασίας των και την περιβαλλοντική υπευθυνότητα που θα πρέπει να τους διακρίνει. Γι' αυτό και οι προτεραιότητες του είναι διαχρονικά οι ίδιες. Δηλαδή, η ασφάλεια για τον άνθρωπο και στην εργασία και στο περιβάλλον και όσον αφορά την υγεία του. Προστασία του περιβάλλοντος, γιατί όπως είπε κι ο κος. Αναστασάκης, μας δίνει τις πρώτες ύλεις αλλήλ ταυτόχρονα δεν μπορούμε να ζήσουμε χωρίς αυτό. Δεν μπορεί κανένας να επιβιώσει σ' ένα περιβάλλον που καταρρέει κι από κει και πέρα συνεχής εκπαίδευση και καλλιέργεια των σύγχρονων αντιλήψεων, όχι μόνο μέσα στο εσωτερικό μας αλλά και στο περιβάλλον μας.

Η διαφορά μας σε επίπεδο έγινε με την πιλοτική εφαρμογή της χρησιμοποίησης των ελαστικών αυτοκινήτων ως εναλλακτικό καύσιμο που θα χρησιμοποιούμε επιδιώκοντας να δείξουμε στην κοινωνία και στην πολιτεία ότι αυτό είναι ένα είδος ανακύκλωσης το οποίο είναι προσοδοφόρο και για την κοινωνία και για την επιχείρηση. Κάναμε την εισαγωγή από το εξωτερικό πριν από 25 χρόνια και φέραμε το πρώτο φορτίο και πήραμε τις προσωρινές άδειες με βάση την ευρωπαϊκή νομοθεσία και αποδείξαμε στην πράξη ότι ούτε εκπομπές υπάρχουν πρόσθετες μ' αυτό το είδος καυσίμου. Η πολιτεία χρειάστηκε 25 χρόνια να κάνει αυτό νόμιμο. Και να βγάλει ένα νόμο που να λέει ότι τα λάστιχα δε θα τα πετάμε στις χωματερές αλλά θα τα χρησιμοποιήσουμε σαν ένα είδος καυσίμου. Στη Βουλγαρία, με την ίδια νομοθεσία μέσα σε 1 χρόνο έγινε μια καινούρια μεγάλη επένδυση για τη χρήση εναλλακτικών καυσίμων στο εργοστάσιο παραγωγής τσιμέντου εκεί, και ήδη όλοι οι δήμοι, όχι μόνο οι συνορεύοντες με το εργοστάσιο αλλά και οι δήμοι από τη βόρεια Βουλγαρία, ζήτησαν να συνεργαστούν με τον Τιτάνα, για τη διαχείριση απορριμμάτων από τα οποία μπορεί να ανακτηθεί θερμότητα. Το ζήτησαν οι ίδιοι. Δηλαδή ξεκίνησε μια συνεργασία με το δήμο Σόφιας και οι άλλοι το θεώρησαν μια ευκαιρία και όχι πρόβλημα όπως το θεωρούμε εμείς εδώ. Και η επένδυση αυτή λειτουργεί και δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας. Φυσικά είναι προς όφελος των τοπικών κοινωνιών, της μονάδας αλλά και της εθνικής οικονομίας γιατί δεν έχει να διαχειριστεί το πρόβλημα που έχουμε να διαχειριστούμε εμείς, δηλαδή τί θα γίνει με τις χωματερές, που θα πάνε τα σκουπίδια να πεταχτούν.

Ερώτηση: Ακολουθούν πολλοί αυτές τις πρακτικές;

Αλεξίου: Δεν το συζητάμε βέβαια να πάτε στην επαρχία να δείτε τι γίνεται. Και όταν ρωτήσετε τους κατοίκους σ' ένα νησί και τους πείτε γιατί έχετε τόσα θαμμένα λάστιχα θα σας πουν γιατί δεν έρχονται να τα μαζέψουν και είναι παντού πεταμένα.

Ερώτηση: Ας πάμε τώρα στα πράσινα επαγγέλματα. Είναι μια νέα μορφή απασχόλησης κατά τη γνώμη σας;

Αλεξίου: Τα επαγγέλματα που σχετίζονται με τις νέες μορφές αποκατάστασης του περιβάλλοντος και της χρήσης ή της αξιοποίησης της βιοποικιλότητας, δεν είναι καινούρια επαγγέλματα απλά έχουν καινούρια επιστημονική γνώση η οποία αναπτύσσεται και συνδέεται με κάποιες καινούριες ειδικότητες που λέγονται ecologists, που είναι ειδικοί άνθρωποι που ασχολούνται με θέματα της οικολογίας.

Αλλά, αυτό δεν έχει να κάνει με τα επαγγέλματα που ήδη απασχολούμε στην τσιμεντοβιομηχανία και συνδέονται είτε με νέες επενδύσεις, είτε για τη χρήση εναλλακτικών καυσίμων για τη δημιουργία νέων προϊόντων τα οποία είναι φιλικότερα προς το περιβάλλον, πχ τα τσιμέντα τα οποία είναι σύμμεικτα και έχουν μικρότερο footprint. Άρα λοιπόν, δε νομίζω ότι εμείς τουλάχιστον βλέπουμε καινούριες ειδικότητες να απασχολούνται στις θέσεις εργασίας που απασχολούμε.

Ερώτηση: Σε άλλους χώρους όμως δεν υπάρχουν νέες ειδικότητες;

Αλεξίου: Ας το απλοποιήσουμε το θέμα. Ο αρχιτέκτονας, ο οποίος τελειώνει από το πολυτεχνείο σήμερα, πρέπει να ξέρει κλιματική αρχιτεκτονική; Και εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια; Πρέπει να έχει την εξειδίκευση πάνω σ' αυτό το αντικείμενο; Αν θέλουμε να είναι σύγχρονος αρχιτέκτονας; Αυτό είναι το ίδιο θέμα. Κάθε συναφές επάγγελμα πρέπει να έχει και μια εξειδικευμένη γνώση για το πως πρέπει να τηρείται το σύνολο της επαγγελματικής διαχείρισης από τις επιχειρήσεις.

Ερώτηση: Οπότε ποια θα λέγαμε ότι είναι πράσινα επαγγέλματα;

Αλεξίου: Το ερώτημα που θέτετε εξαρτάται από το πώς θα ορίσουμε τι σημαίνει πράσινο επάγγελμα. Αν το πράσινο επάγγελμα είναι ένα νέο είδος επαγγέλματά το οποίο μπαίνει στην αγορά συσχετιζόμενο με τις ανάγκες της οικονομίας σε σχέση με το περιβάλλον, η αν είναι μια πιο διευρυμένη γνωστική βάση και εμπειρική βάση των υφιστάμενων επαγγελμάτων. Άρα δεν μιλάμε ουσιαστικά για νέα επαγγέλματα που βγαίνουν στην αγορά. Αν και αυτά τα νέα επαγγέλματα που πιθανά θα μπορούσαμε να σκεφτούμε είναι όλα όσα σχετίζονται πια με το πώς αξιοποιείς πιθανά τις νέες τεχνολογίες για να δημιουργήσεις νέα προϊόντα και υπηρεσίες που μειώνουν την επιβάρυνση του περιβάλλοντος. Γιατί μπορεί να πει κανείς πολύ εύκολα ότι όλα τα νέα προϊόντα που διακινούνται, όλες οι παροχές υπηρεσιών που διακινούνται μέσω νέων τεχνολογιών από τη στιγμή που δεν έχουν ανάγκη από μεταφορικά, δεν έχουν ανάγκη από άλλες μορφές επιβάρυνσης προς το περιβάλλον, πακετάρισμα και όλα αυτά τα σχετικά που δημιουργούν σκουπίδια μπορούν να θεωρηθούν ότι είναι νέα επαγγέλματα τα οποία μπορούν να έχουν μια μεγαλύτερη περιβαλλοντική διάταξη. Αλλά αυτό είναι σα να κυνηγάμε την ουρά μας. Η ουσία είναι ότι όλα πια τα επαγγέλματα, πρέπει να καθορίζονται από τον τρόπο που λειτουργεί μια νοικοκυριά μέσα το σπίτι της

Ερώτηση: Υπάρχουν παλιά επαγγέλματα που δεν είχαν δραστηριοποίηση στην τοπική κοινωνία τα τελευταία χρόνια και τώρα έχουν αποκτήσει γενική και πιο διευρυμένη δραστηριοποίηση; π.χ στα νησιά γιατί έφτιαχναν τους ανεμόμυλους, η τότε τοπική ανάγκη σε ανάγκαζε να τα κάνεις όλα αυτά. Θεωρείται ότι ο επαγγελματικός προσανατολισμός προσαρμοσμένος στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, μπορεί να δώσει ώθηση σε καινούριες θέσεις εργασίας και να αναβιώσει παλιές, όπως αυτός που κατασκεύαζε τα λιθόστρωτα.

Αλεξίου: Νομίζω ότι ίσως αυτό είναι και το στοίχημα. Να αναπτύξουν μια αυτονομία σε βασικά αγαθά, όπως είναι η ενέργεια όπως είναι η διαχείριση μιας σειράς από πραγμάτων της τοπικής οικονομίας ώστε να μπορούν να είναι βιώσιμες μέσα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Και όλα αυτά προϋποθέτουν, όπως είπατε επαγγελματίες που έχουν εντάξει μέσα στο γνωστικό και εμπειρικό τους αντικείμενο, τη σχέση που έχει το περιβάλλον και η προστασία του με το επάγγελμα αυτό καθε εαυτό. Δηλαδή, και ο δικηγόρος έχει να παίξει ένα ρόλο από τη μεριά του και ο οικονομολόγος και ο μηχανικός και ο έμπορος. Για παράδειγμα μου έλεγαν σ' ένα δήμο ότι όταν τους έβαλαν το σύστημα ανακύκλωσης και ξεκίνησε ο δήμος να βάζει τα κουτιά στις κεντρικές πλατείες και ξεκίνησαν να κάνουν το διαχωρισμό των απορριμμάτων οι μαγαζάτορες που είχαν τα μικρά μαγαζιά στην αγορά δεν ξέρανε πώς να λειτουργήσουν τους κάδους. Αφού έγινε μια μορφή εκπαίδευσης και ενημέρωσης, μοίρασαν φυλλάδια πώς να πακετάρουν και να δένουν τα χαρτοκιβώτια για να μπορούν να το χρησιμοποιούν, αλλά δεν

συνέχισαν να το κάνουν γιατί το θεωρούσαν μάταιο και επιπρόσθετα ήταν περισσότερη δουλειά για τους ίδιους. Δεν είχαν συνδέσει δηλαδή το ίδιο όφελος. Είτε αυτό ορίζεται σε επίπεδο εισοδήματος οικονομικό με αυτή τη δουλειά. Αν εγώ δεν το έχω μέσα στην κουλτούρα μου και μέσα στη γνώση μου την εμπειρική και την επαγγελματική δε θα δω τη χρησιμότητα του. Θα με φωνάξει ο πελάτης και θα μου πει θέλω ένα καινούριο σπίτι να εξοικονομεί περισσότερη ενέργεια, δεν καταλαβαίνω γιατί είναι ζήτημα αυτό.

Ερώτηση: Πώς θα μπορούσαμε να καλλιεργήσουμε πράσινες δεξιότητες;

Αλεξίου: Αυτό μπορείτε να το δείτε και σε επίπεδο τεχνικού επαγγέλματος. Δηλαδή ο τεχνίτης είτε είναι υδραυλικός είτε είναι ηλεκτρολόγος, μέσα στο πρόγραμμα της τεχνικής του κατάρτισης, μπορεί να μάθει μεθόδους και τεχνικές με τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές και τεχνολογίες. Μπορεί να μάθει τεχνικές και τεχνολογίες σχετικές με το επάγγελμά του που να σχετίζονται με αυτό το ζητούμενο. Από τι υλικό θα χρησιμοποιήσει για να φτιάξει μακροπρόθεσμα πιο ανθεκτικούς σωλήνες για το σπίτι και εγκατάσταση ή πως θα φτιάξει ένα σύστημα ανακύκλωσης του νερού. Και πως θα παίρνει το νερό από την τουαλέτα και θα το ξαναγυρνά. Δεν είναι πράσινος υδραυλικός, είναι ένας σύγχρονος υδραυλικός. Και νομίζω ότι αυτό ήταν και το θέμα, πως θα μπει η έννοια της υπευθυνότητας στη βάση της εκπαίδευσης με στόχο να δημιουργήσουμε συνειδητοποιημένους πολίτες αλλά και επαγγελματίες. Άρα δε μιλάμε για πράσινα επαγγέλματα. Μιλάμε για συνειδητά κατευθυνόμενη αντίληψη προς την βιωσιμότητα από τους επαγγελματίες.

Ερώτηση: Κατά τη γνώμη σας τι παρέμβαση χρειάζεται;

Αλεξίου: Πάντως είναι σημαντικό στα παιδιά που τελειώνουν τώρα και χρειάζονται τον επαγγελματικό προσανατολισμό να δοθεί το μήνυμα ότι περνάμε σε μια καινούρια εποχή και έχουμε κάνει ένα βήμα. Και σ' αυτό το βήμα που έχουμε κάνει, η έννοια αυτής της διαφορετικής αντίληψης του κόσμου γύρω μας του περιβάλλοντος και του ρόλου του δικού μας μέσα σε αυτό είναι πολύ σημαντική. Και ότι επάγγελμα κι αν επιλέξει ο κάθε μαθητής, είναι σαφές ότι δεν μπορεί αυτό που θα κάνουμε στη ζωή μας να είναι ασύνδετο με αυτό που ενδιαφέρει την κοινωνία, τον πολίτη και ενδιαφέρει και τις επόμενες γενιές. Γιατί το πώς λειτουργούμε σήμερα επηρεάζει όλα τ' άλλα.

Συνέντευξη με Νίκο Αναλυτή

Ερώτηση: Θα ήθελα να μου πείτε κατ' αρχήν τη γνώμη σας συνοδικά για την πράσινη προσέγγιση

Αναλυτής: Πράσινη δραστηριότητα μπορείς να έχεις σε οποιοδήποτε επάγγελμα. Πράσινη δραστηριότητα μπορείς να έχεις σε οποιοδήποτε τρόπο που λειτουργείς στη ζωή σου. Απ' το σπίτι σου, από την κουζίνα η γυναίκα που μαγειρεύει, έως τον άνθρωπο ο οποίος οδηγεί. Δεν είναι μόνο ένα επάγγελμα, είναι ένας τρόπος λειτουργίας πια. Διότι, έχω την εντύπωση ότι έχουμε φτάσει σ' ένα τέτοιο σημείο κοπώσεως του περιβάλλοντος, χωρίς να μειώνονται οι ανάγκες μας, διότι, θέλουμε το τσιμέντο, θέλουμε την τηλεόραση, θέλουμε το αυτοκίνητο, τα θέλουμε όλα. Αυτά όμως επιβαρύνουν το περιβάλλον. Κάποια στιγμή λοιπόν πρέπει ν' αρχίσει ένας έλεγχος αυτής της επιβαρύνσεως. Οπότε δεν είναι θέμα επαγγέλματος, είναι θέμα κάθε λειτουργία μπορεί να έχει τη δική της προσεκτικότερη, πλησιέστερη, στο πράσινο, ας το πούμε έτσι, για να υπάρχει ένας ορίζοντας δηλαδή, γιατί ανάπτυξη μπορούσα εγώ να λέω γαλάζια ανάπτυξη. Επίσης πολύ ωραία έκφραση σε μια χώρα σαν την Ελλάδα. Άρα, νομίζω ότι πράγματι βοηθάει στο να κατανοήσουμε μια άλλη αντίληψη στον τρόπο που λειτουργούμε. Στην καθημερινή μας λειτουργία, ένας χημικός μηχανικός ασχολείται μόνο με πράσινα; Τίποτα άλλο δε θα κάνει; Εκεί που ασχολείται όμως, ό,τι κι αν κάνει μπορεί να προσέξει ιδιαίτερα να μην επιβαρύνει το περιβάλλον. Να μαλακώσει αυτό που γίνεται, να ελαφρύνει αυτό που γίνεται στο περιβάλλον. Αυτό είναι το πράσινο για μένα.

Ερώτηση: Οπότε πώς θα μπορούσαμε να προσεγγίσουμε το θέμα πράσινη απασχόληση;

Αναλυτής: Εγώ σημείωσα τη λέξη δραστηριότητα. Το κλειδί δεν είναι το πράσινο επάγγελμα, είναι η δραστηριότητα για πράσινες λειτουργίες. Για πράσινες δραστηριότητες. Αυτό είναι νομίζω. Το ερώτημά μου εμένα όμως είναι κάπως αλλιώς. Είναι μια εποχή στην Ελλάδα που μπορούμε να μιλάμε για πράσινες δραστηριότητες, για πράσινα επαγγέλματα, για επαγγελματισμό διαχωρισμένο από το σύνολο των επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Μια φάση που αυξάνει η ανεργία, που οι νέοι χάνουν ο ένας πίσω από τον άλλον τη δουλειά τους κι εμείς μιλάμε για μια δραστηριότητα ειδική, μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της δραστηριότητας. Είναι ένα ερώτημα αυτό;

Ερώτηση: Θεωρείτε ότι υπάρχει αρκετή ενημέρωση για τα ζητήματα αυτά στον κόσμο;

Αναλυτής: Νομίζω όχι όσο θα έπρεπε. Έχουμε αρχίσει, μας λείπει η παιδεία. Διότι, νομίζω ότι πρέπει να δώσουμε πολύ μεγαλύτερη έμφαση σ' αυτό που εντός εισαγωγικών λέμε "Green", στην παιδεία μας, πρέπει να ξεκινήσουμε με πολύ μεγαλύτερη δραστηριότητα από τα παιδιά μας. Αυτά όλα τα παιδιά πρέπει να καταλάβουν ότι το πράσινο είναι η καινούρια ζωή τους. Ότι αυτή είναι η ζωή τους και τότε πράγματι θα έχουμε και το marketing, και σε κάθε άλλου είδους δραστηριότητα. Έχει αρχίσει, αλλιά, όχι αρκετά.

Ερώτηση: Η περιβαλλοντική εκπαίδευση πως την αποτιμάται στην Ελλάδα; Είναι ουσιαστική; Γίνεται σε βάθος;

Αναλυτής: Δεν μπορώ να πω ότι ξέρω. Η εντύπωση μου είναι ότι, μάλλον όχι. Αλλιά είναι μια εντύπωση. Η περιβαλλοντική ενημέρωση γίνεται λίγο σπασμωδικά λίγο περισσότερο από οργανώσεις παρά από κρατικούς φορείς. Το κράτος πρέπει να μπει σοβαρότερα σε όλο αυτό το θέμα. Και δεν ξέρω αν η εποχή είναι κατάλληλη για το ελληνικό κράτος, για τον ελληνικό δημόσιο τομέα, να μπει σ' αυτό το πράγμα. Αλλιά πρέπει να φτιάξει ένα επιτελείο, το οποίο ανεξάρτητα από την κρίση που περνάμε, ανε-

ξάρτητα από οικονομικά μας προβλήματα και από την γκρίνια που έχουμε, θα έπρεπε να βάλει κάτω πραγματικά τι θέλουμε να κάνουμε γύρω από το περιβαλλοντικό μας πρόβλημα. Είτε είναι ο δρόμος, είτε είναι η εξοχή, είτε είναι το νησί, είτε είναι η θάλασσα. Και βάσει αυτού να φτιάξει ένα ευρύτερο στρατηγικό σχέδιο, το οποίο θα έχει την παιδεία, θα έχει την εκπαίδευση, θα έχει την πρακτική ζωή και όλα αυτά τα πράγματα. Αυτό το έχουμε; Για μένα από κει θα ξεκίναγα.

Ερώτηση: Δηλαδή βλέπετε να υπάρχει έλλειμμα στον τομέα αυτό

Αναλυτής: Μπορώ να γίνω κυνικός ένα λεπτό; Εγώ μένω σ' ένα μέρος όπου βλέπω τους τενεκέδες των σκουπιδιών. Έχει πράσινους και μπλε. Και βλέπω τους περισσότερους κατοίκους να προσέχουν τι ρίχνουν στον ένα και τι ρίχνουν στον άλλον. Όταν έρχεται όμως το σκουπιδιάρικο παίρνει και ρίχνει στην ίδια χοάνη και από τον ένα και από τον άλλον. Αν αυτό είναι αλήθεια και η παρατήρησή μου είναι σωστή, μιλάμε για καταστροφή. Δηλαδή, κοροϊδεύουμε τον κόσμο τελικά. Να σας πω γιατί είμαι αυτήν την στιγμή ακόμα απογοητευμένος. Άρχισε η απεργία των σκουπιδιών. Κράτησε 22 μέρες. Η κυβέρνηση προχώρησε σε αναγκαστική λύση την εικοστή ημέρα. Δεν ένιωθε ότι οι πολίτες δεν θα ήταν πίσω της αν έκανε κάτι νωρίτερα; Αν ήξερε η κυβέρνηση, αν είχε την αίσθηση, ότι οι πολίτες θα αγανακτούσαν από αυτό το πράγμα θα το έκαναν την τρίτη ημέρα. Γιατί έπρεπε να περιμένει είκοσι μέρες; Γιατί έπρεπε να γεμίσει βρώμα η Αθήνα για να παρέμβει η κυβέρνηση; Αυτό σημαίνει ότι και οι πολίτες είναι περίπου διχασμένοι, στο 80 και όχι στο 20%. Διότι αν η κυβέρνηση ήξερε ότι έχει πίσω της, μια υποστήριξη των πολιτών, για ένα από τα θέματα τα οποία αγανακτούν οι πολίτες, και φαίνεται ότι τα σκουπίδια δεν ήταν αυτό. Γιατί αν ήταν θα είχε δράσει νωρίτερα η κυβέρνηση. Και οι κυβερνήσεις διατάζουν να πάνε σε τέτοιου είδους αναγκαστικές λύσεις. Πήγε πολύ αργότερα από ότι έπρεπε. Διότι, οι πολίτες δεν ένιωθαν την πίεση. Δε δημιουργούσαν ένα συναίσθημα πίεσεως γι' αυτό το πράγμα. Που δείχνει πραγματικά την τοποθέτησή της απέναντι στο περιβάλλον. Πάρα πολύ ουδέτερο.

Ερώτηση: Στα πλαίσια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, τι θεωρείτε ότι πρέπει να γίνει αυτήν την στιγμή;

Αναλυτής: Πάρα πολλά πράγματα. Κάθε ανανησική μας, κάθε βήμα μας, είτε επιχειρήσεως, είτε ανθρωπών πρέπει να έχει μέσα στον τρόπο που λειτουργούμε, στο DNA, που λέμε συνήθως, το περιβάλλον πια. Από το τρόπο που αδειάζουμε το νερό, που λειτουργούμε το ηλεκτρικό φως. Όλα αυτά τα πράγματα επιβαρύνουν έμμεσα και μακροχρόνια το περιβάλλον. Πιστεύω λοιπόν, ότι οι εταιρείες κινούνται προς αυτήν την κατεύθυνση, αλλά επειδή στην Ελλάδα κυριαρχεί η μικρομεσαία επιχείρηση, εκεί δεν υπάρχει η γνώση και δεν υπάρχουν και τα μέσα να λειτουργήσουν προς αυτήν την κατεύθυνση. Οι μεγάλες επιχειρήσεις, είτε διότι τις παρακολουθεί ο κόσμος, είτε διότι είναι υπό επιτήρηση του κόσμου, προσέχουν πια, κατ' ανάγκη. Η μεσαία επιχείρηση και η μικρή δεν παρακολουθείται, δεν προσέχει. Εξού και βλέπει κανείς ότι από τις μεσαίες επιχειρήσεις υπάρχει πάρα πολύ μεγάλο πρόβλημα περιβαλλοντικό. Άρα η εταιρική κοινωνική ευθύνη ενώ ξεκίνησε με 3 βασικούς τομείς, τον εργαζόμενο, την κοινωνία γύρω από την επιχείρηση και το περιβάλλον, σιγά σιγά δίνει μεγαλύτερη έμφαση στο περιβάλλον. Όσο πάει ο ρόλος του ενός εκ των 3 κλάδων αυξάνει έναντι των άλλων. Δίνω περισσότερη σημασία πια στο περιβάλλον παρά στις επιχειρήσεις. Εκεί που χρειάζεται πάρα πολύ δουλειά είναι στη μεσαία επιχείρηση. Διότι, πρώτα είναι το τεράστιο πλήθος, ποσοστιαία στο 90% στην Ελλάδα, και εκεί είναι ακόμα πιο πίσω απ' ότι είναι στις μεγάλες επιχειρήσεις στο θέμα του περιβάλλοντος. Άρα η εταιρική κοινωνική ευθύνη προς τα εκεί τείνει.

Και είναι πάντα το θέμα της ευρύτερης κοινωνίας. Όταν είναι το παιδάκι μέσα στο αυτοκίνητο και ο μπαμπάς ανοίγει το παράθυρο και πετάει το τσιγάρο έξω, και το παιδάκι είναι δίπλα του το βλέπει, και τι μήνυμα παίρνει από αυτό;

Ερώτηση: Αρκούν οι παρεμβάσεις που γίνονται από φορείς της κοινωνίας;

Αναλυτής: Γί' αυτό εγώ επιμένω χρειάζεται ένας επιτελικός σχεδιασμός. Το κράτος να μαζέψει τις 20 μεγάλες επιχειρήσεις και να κάνουν έναν επιτελικό ευρύτερο σχεδιασμό. Θα σας δώσω ένα παράδειγμα: Μπαίνω στο σούπερ μάρκετ, και βλέπω 2 γάλατα. Το ένα έχει καλό όνομα ως προς το περιβάλλον, και το άλλο είναι μέτριο. Αλλά το καλό όνομα είναι μισό ευρώ ακριβότερο. Τι θα διαλέξω; Εκεί είναι το κλειδί για μένα του πράσινου. Θα διαλέξω πληρώνοντας κάτι παραπάνω εκείνο που ξέρω κι έχει κι ένα σήμα ότι προσέχει το περιβάλλον; Θα το' χω μάθει αυτό το πράγμα; Ή εκείνο που με νοιάζει είναι το μισό ευρώ λιγότερο; Πως μπορούμε να περάσουμε αυτό το μήνυμα στον κόσμο; Εκεί χρειάζεται ένας ευρύτερος σχεδιασμός. Εγώ επιμένω σ' αυτό το πράγμα. Ν' ασχοληθούμε πάρα πολύ ευρύτερα και με τη βοήθεια του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Ο ιδιωτικός και δημόσιος τομέας από μόνοι τους πια δε φτάνουν. Τα πράγματα είναι πολύ σύνθετα. Δεν αλληλάζουν τα στερεότυπα ούτε μόνο τους, ούτε μόνο με την παιδεία. Πρέπει όλα μαζί να συμβάλλουν. Να υπάρχει μια συνολική συνέργεια. Εάν δεν υπάρχει, το παιδί όσο είναι στο σχολείο θ' ακούει αυτά τα πράγματα και ο πατέρας θα πετάει το τσιγάρο απ' έξω αν καπνίζει. Άρα χρειάζεται μια αλληλαγή στον τρόπο που ζούμε. Γί' αυτό επιμένω εγώ στην ανάγκη μιας συνεργασίας κράτους και ιδιωτικού τομέα. Πια δεν φτάνει μόνο ο δημόσιος τομέας που αμφισβητείτε, ούτε ο ιδιωτικός τομέας που αμφισβητείται από τους άλλους μισούς Έλληνες.

Ερώτηση: Θεωρείται ότι ο δημόσιος τομέας έχει πάρει αρκετές πρωτοβουλίες σ' αυτόν τον άξονα, παρόμοιες με αυτές που έχει ξεκινήσει ο ιδιωτικός τομέας;

Αναλυτής: Όχι, αλλά μπορεί να ξεκινήσει από το σχολείο, μπορεί να ξεκινήσει από αυτό το περίφημο Υπουργείο Περιβάλλοντος. Να κάτσει να κάνει μια συνεργασία με τις μεγάλες εταιρείες. Δηλαδή, πρέπει να φτιαχτεί ένα πολύ στρατηγικό σχέδιο. Και βάσει αυτού να προχωρήσουμε συλλογικά σαν κοινωνία.

Είναι μια συνολική κουβιτούρα και εξέλιξη. Δε θα το πάρουμε έτσι. Για παράδειγμα, από ένα σημείο και μετά αρχίσαμε να εκπαιδεύουμε τους οδηγούς μας, πώς να οδηγούν. Είναι το eco driving. Δεν μπορείς να τον πεις πράσινο οδηγό αυτόν, απλώς αυτός ο άνθρωπος οδηγώντας προσέχει κάποια δεδομένα. Το δε πράσινο, καταλήγει να γίνει ένα σύνθημα που στο τέλος θα το χάσουμε. Ενώ είναι ένας ευρύτερος τρόπος λειτουργίας της ζωής. Αδικούμε το θέμα βάζοντας ένα όνομα από πάνω. Θα πω ένα παράδειγμα. Έχουμε πόσα αυτοκίνητα στην Ελλάδα 3 ή 4 εκατομμύρια αυτοκινήτων. Κάθε 2-3 χρόνια πρέπει θεωρητικά, αν γνώριζαν τους λόγους, οι ιδιοκτήτες των να αλληλάζουν λάστιχα. Αυτό σημαίνει πόσα εκατομμύρια λάστιχα ανά διετία ή τριετία ή χρόνο ανά χρόνο; Τι γίνονται αυτά;

Ερώτηση: Οπότε ποιες προσαρμογές βλέπετε αναγκαίες;

Αναλυτής: Εγώ σημειώνω εδώ ότι είναι η επαγγελματική προσαρμογή στις ανάγκες και στα ζητούμενα από την κοινωνία. Μαθαίνω να είμαι αρχιτέκτονας και από κει και πέρα εξειδικεύομαι ή όχι ή λειτουργώ σε ορισμένες περιοχές ανάλογα με τις ανάγκες που έχει η κοινωνία. Εάν είμαι αρχιτέκτονας που δουλεύω σε μια χώρα που έχουν ιδιαίτερη ευαισθησία θα προσέξω αυτά τα πράγματα. Εάν δουλέψω κάπου αλλού θα προσέξω άλλα πράγματα.

Ο μηχανικός κι ο αρχιτέκτονας που δουλεύανε στη Μεσόγειο δεν κάνανε τα ίδια σπίτια με το μηχανικό και τον αρχιτέκτονα που δούλεψε στη Βόρεια Ευρώπη. Εκείνοι κάνανε τους πύργους και τις πέτρες πιο χοντρές κι εδώ έκαναν τα λευκά σπίτια. Δεν είναι τυχαίο αυτό το πράγμα. Προσαρμόστηκαν στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Θα τους πούμε λευκούς αρχιτέκτονες; Θα παράγουμε πράσινους και κίτρινους αρχιτέκτονες; Δεν είναι δυνατόν.

Ερώτηση: Υπάρχουν πράγματι πολλές όψεις, πολλές προσεγγίσεις στο θέμα και πολλά είναι αυτά που μπορούν και χρειάζεται να γίνουν.

Αναλυτής: Είναι το μεγάλο και το μικρό, στρατηγικό και επιτελικό. Θέλει πολύ δουλειά όμως και θέλει και την ευρύτερη στρατηγική μεταξύ κράτους και μεγάλων επιχειρήσεων που ξέρουν το χώρο. Και να κάνουν και μια ευρύτερη στρατηγική.

Συνέντευξη με Ελευθέριο Αναστασάκη

Ερώτηση: Υπάρχουν πολλά θέματα που σχετίζονται με την πράσινη ανάπτυξη και την πράσινη απασχόληση. Σε προηγούμενες συζητήσεις αναδείχτηκαν διάφορες πλευρές του θέματος, ανάλογα με τη σκοπιά από την οποία το κοιτάζει ο κάθε συνομιλητής μας. Ακόμα και στο ζήτημα του ορισμού του πράσινου επαγγέλματος υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις. Όλοι όμως φαίνεται ότι συμφωνούν πως είναι καλό και ωφέλιμο να υπάρξει πράσινη ανάπτυξη, ό,τι κι αν σημαίνει αυτό. Κατά τη γνώμη σας, ποιο είναι το κεντρικό θέμα για την πράσινη ανάπτυξη στην Ελλάδα;

Αναστασάκης: Στην Ελλάδα δεν έχει πολλή αξία να μιλάμε για πράσινη ανάπτυξη, αν δεν αντιμετωπίσουμε άμεσα και αποτελεσματικά το χρόνιο πρόβλημα των σκουπιδιών. Κατά τη γνώμη μου για το πρόβλημα των σκουπιδιών η τσιμεντοβιομηχανία είναι η μόνη λύση. Ακόμα κι αν τα μαζεύουν διαφορετικά, καταλήγουν στο ίδιο σημείο. Αυτή την στιγμή το κράτος έχει κάνει μια μεγάλη επένδυση για να τα αξιοποιεί. Κάμποσα σε εισαγωγικά από τα ανακυκλώσιμα, τα οποία δεν ανακυκλώνονται, ξεχωρίζονται και θάβονται μαζί τα υπόλοιπα σκουπίδια, δηλαδή ξεχωρίζουμε τα εύφηλεκτα (γιατί αυτά που θεωρούμε ανακυκλώσιμα είναι και σχετικά εύφηλεκτα) και αυτά που δεν μπορούν να ανακυκλωθούν θάβονται μαζί με τα υπόλοιπα. Το πιο εντυπωσιακό θέμα, είναι να δείτε τη φωτιά που παίρνει το RDF όταν θάβεται, παρότι είναι σκεπασμένο, καίγεται μέσα στο βουνό. Και ενώ, υπάρχει τεχνική λύση, να καίγεται στον κλίβανο της τσιμεντοβιομηχανίας και αυτό είναι και πράσινη ανάπτυξη γιατί δίνει λύση σε ένα πρόβλημα και είναι και ανθρωποκεντρικό γιατί απαλλοτρίωνει την κοινωνία από μια όχληση, και είναι και οικονομικά ωφέλιμο. Ωφέλιμο για τη χώρα, ωφέλιμο γιατί δεν τρώμε πρόστιμα και ωφέλιμο και για μας και την επιχειρηματικότητα γιατί εξοικονομούμε κόστος καυσίμων. Κι όμως όλα αυτά δε γίνονται γιατί δεν υπάρχει οργάνωση. Κι αν θέλετε να πούμε και για την παιδεία, βλέπω και από τα δικά μου τα παιδιά, 15 και 17 χρόνων ότι έχουν την παιδεία για το περιβάλλον. Και ότι αν με δουν να πετάω το χαρτάκι σε λάθος κάδο με κατηγορούν γι' αυτό. Άρα, η επόμενη γενιά, τουλάχιστον ένα μέρος της, την έχει την παιδεία. Αυτό που χρειαζόμαστε τώρα είναι τα οικονομικά μέσα και την οργάνωση. Όχι, απλές, ωραίες ευχές.

Ερώτηση: Άρα μπορούμε να πούμε ότι την παιδεία την έχουμε, τουλάχιστον την έχουν οι μικροί. Την ενημέρωση δεν την έχουμε όλοι. Θα ήθελα να ρωτήσω, στην παρούσα φάση τι προέχει; Η περιβαλλοντική ενημέρωση ή η περιβαλλοντική εκπαίδευση; Η ενημέρωση είναι αυτή που είναι υποτονική και πρέπει να της δώσουμε κάποια ώθηση; Το είδαμε και τώρα με τις απεργίες των εργατών καθαριότητας. Κανένας δεν ήξερε τι πρέπει να κάνει. Δεν υπήρχε ενημέρωση, πόσο μάλλον ενέργειες ευαισθητοποιήσεως.

Αναστασάκης: Είναι η επιλογή μεταξύ του σημαντικού και του επείγοντος. Πιο επείγον είναι να ενημερωθούμε και να δράσουμε σωστά, αλλά πιο σημαντικό είναι μακροπρόθεσμα να εκπαιδευτούμε. Το άμεσο είναι κάτι να κάνουμε σήμερα. Να υπάρχει κάποιο αποτέλεσμα οικονομικό ορατό σήμερα. Αλλά, παράλληλα να χτίζουμε και για το μέλλον.

Ερώτηση: Με άλλα λόγια λέτε ότι πρέπει να υπάρξει μια στρατηγική ν' αλληλέξει ο τρόπος σκέψης και αντίληψης για όλα τα πράγματα, ώστε αυτό να οδηγήσει στην αλληλέγγυη της κοινότητας που αυτό είναι το τελικό αποτέλεσμα. Δηλαδή, να μάθουμε να σκεφτόμαστε και να αντιλαμβανόμαστε σφαιρικά, με την συμμετοχή ή συνδρομή όλων των ενδιαφερομένων μερών; Αυτό γίνεται σιγά - σιγά με την παιδεία και με την ενημέρωση. Την παιδεία την αποκτάς αλλά στην πορεία μπορείς να την ξεχάσεις, την ενημέρωση σου όμως μπορείς να την επικαιροποιείς. Τι πιστεύεται ότι πρέπει ή ότι μπορούμε να κάνουμε;

Αναστασάκης: Χρειάζονται και μερικές γρήγορες νίκες.

Ερώτηση: Πόσο γρήγορα εξελίσσονται τα πράγματα; Στον κλάδο σας, στο αντικείμενο και την εταιρεία που εργάζεστε, τι πρακτικές ακολουθείτε;

Αναστασάκης: Εμείς έχουμε επιλέξει να μην ανακαλύψουμε ξανά τον τροχό γιατί είναι μάταιο, είχε ανακαλυφθεί στη Μεσοποταμία πριν χιλιάδες χρόνια. Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να εφαρμόσουμε τις βέλτιστες τακτικές που υπάρχουν στο εξωτερικό και με κάποια χρονοκαθυστέρηση και στην Ελλάδα με κίνδυνο να ξαναπώ τα ίδια πράγματα. Εναλλακτικά καύσιμα, είναι η πιο οικονομική λύση και η καλύτερη περιβαλλοντικά. Εναλλακτικές πρώτες ύλες. Αντί να κόβουμε από το βουνό τον ασβεστόλιθο, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως πρώτη ύλη για το τσιμεντάδικο, είτε επιστροφές σκυροδέματος, είτε γκρεμισμένα σπίτια. Αυτήν την στιγμή επειδή έχει αλλιάξει ο σεισμικός κανονισμός πολλά σπίτια θα έπρεπε να γκρεμιστούν. Πολλές από τις πολυκατοικίες είναι επικίνδυνες, άρα, στο μέλλον πολλά σπίτια θα γκρεμιστούν. Τα υλικά αυτά είναι τέλεια αξιοποιήσιμα σ' ένα τσιμεντάδικο. Και θα σας δώσω και μερικά νούμερα για να μη μιλάμε γενικά. Το βάρος των απορριμμάτων από υλικά κατεδάφισης στις χώρες που μετράνε, γιατί εμείς δε μετράμε, είναι 5 φορές το βάρος των αστικών απορριμμάτων. Δηλαδή, όλοι έχουμε στο μυαλό μας τα αστικά απορρίμματα επειδή είναι ογκώδη και είναι άσχημα, φαίνονται. Δηλαδή, μια σακούλα μικρή από το σούπερ μάρκετ όταν πετάει στον αέρα, φαίνεται, αλλή το βάρος των απορριμμάτων που προέρχεται από τις κατεδαφίσεις, είναι 5 φορές μεγαλύτερο. Μιλάμε για ένα τεράστιο όγκο ο οποίος αν αξιοποιηθεί σωστά, έστω κι ένα κλάσμα αυτού, μπορεί να επιφέρει τεράστια μείωση της ανάληψης πρώτων υλών. Άρα, το κέρδος είναι διπλό. Και οικονομικό και περιβαλλοντικό. Και γίνομαι μονότονος, αλλιά αυτά τα 2 πράγματα πρέπει να πηγαίνουν μαζί. Δεν μπορούμε να λέμε περιβαλλοντικά κάτι το οποίο να είναι σωστό και άγιο, αν δεν έχει και θετικό οικονομικό αποτέλεσμα. Αλλιώς, δε λειτουργεί.

Ερώτηση: Η εταιρική κοινωνική ευθύνη τι ρόλο έχει στο θέμα που συζητάμε κατά τη γνώμη σας;

Αναστασάκης: Αν γίνω λίγο πιο συγκεκριμένος στα νούμερα θα ήθελα να πω το εξής: Ότι αυτήν την στιγμή η θερμιδική υποκατάσταση, η οποία έχει επιτευχθεί στην Ελλάδα, δηλαδή η υποκατάσταση καυσίμων από RDF/SRF στον κλάδο μας αντιστοιχεί σε ποσοστό γύρω στο 1%, όταν στην Ευρώπη η οποία προσέχει το περιβάλλον και εφαρμόζει τους νόμους, το ποσοστό είναι 40 με 50 %. Υπάρχουν χώρες οι οποίες έχουν 80%, όπως είναι οι σκανδιναβικές. Στην Ολλανδία, που έχει πετύχει ποσοστό θερμιδικής υποκατάστασης πάνω από το 90%, υπάρχει ένα εργοστάσιο που είναι για μόνο εναλλακτικά καύσιμα και μόνο, δεν καίει τίποτα άλλο. Αυτό δε σημαίνει ότι οι Ολλανδοί νοιάζονται λιγότερο για το περιβάλλον απ' ότι εμείς, απλώς εμείς έχουμε κακώς εννοούμενη πρακτική ότι προτιμάμε να κλείνουμε τα μάτια όταν τα σκουπίδια μπαίνουν κάτω από το χαλί, αντί να καούν σ' έναν οργανωμένο χώρο. Και αυτό το πράγμα για τις τεράστιες τσιμεντοβιομηχανίες είναι ιδιαίτερα σημαντικό αφού εξυπηρετείς το περιβάλλον, κάνεις κάτι σωστό, έχεις οικονομικό όφελος. Πρέπει όμως να πείσεις τις τοπικές κοινωνίες γι' αυτό το πράγμα και αυτό είναι το θέμα που έχουμε εμείς τώρα. Δηλαδή, αυτήν την στιγμή στην Ελλάδα το μόνο εργοστάσιο που καίει εναλλακτικά καύσιμα είναι ένα το δικό μας όταν πείσαμε πριν μερικά χρόνια με πολύ κόπο την τότε τοπική κοινωνία, η οποία ευτυχώς δεν συνόρευε με το εργοστάσιο, ότι αυτό που θα κάνουμε είναι πάρα πολύ ασφαλές. Κι όταν την επισκέφθηκαν για πρώτη φορά αφού λειτουργούσε η μονάδα και ξεναγήθηκαν είπαν: δεν λειτουργεί τώρα; Είναι σαφές, δε μυρίζει τίποτα. Περίμεναν να μπουν σ' ένα σκουπιδότοπο. Δεν είχαν καταλάβει ότι έτσι λειτουργεί η μονάδα. Δηλαδή είμαστε θεσμικά αντίθετοι χωρίς να το έχουμε δει.

Ερώτηση: Θεωρείτε ότι υπάρχει πράσινη χημεία;

Αναστασάκης: Νομίζω εκ των πραγμάτων, ότι η χημεία είναι μια επιστήμη η οποία έχει κατηγορηθεί για πλείστα όσα, ενώ θα μπορούσε να ελαφρύνει τα πράγματα είτε στον τομέα της υγείας, είτε του περιβάλλοντος, είτε οπουδήποτε. Άρα όπως το είπαμε και πριν δεν πιστεύω ότι δεν είναι μόνο να

υπάρχει πράσινη χημεία. Αλλά και δραστηριότητες μέσα από τις οποίες μπορείς να βρεις λύσεις, οι οποίες είναι υπέρ του περιβάλλοντος, είτε λύσεις οι οποίες επιβαρύνουν λιγότερο το περιβάλλον. Άρα, συμφωνούμε ότι κι εδώ υπάρχει μια πράσινη δραστηριότητα.

Ερώτηση: Αυτές όλες οι δραστηριότητες κ. Αναστασάκη, θέλουν κάτι ειδικό για να τις εξασκήσει κάποιος από τους εργαζόμενους; Ήθελε κάποια ειδική εκπαίδευση, κατάρτιση, γνώση για την τελική εφαρμογή των;

Αναστασάκης: Για να χτιστεί μια μονάδα αξιοποίησης εναλλακτικών καυσίμων προφανώς απαιτείται μια τεχνογνωσία. Από την στιγμή που εγκαθίσταται ο εργάτης ο οποίος χειρίζεται το μύλο τσιμέντου ή χώματος, θα πρέπει να επιτηρεί την λειτουργία του. Στην ουσία δεν κάνει κάποιο χειρισμό γιατί είναι όλα αυτόματα, απλά επιτηρεί τη μονάδα μην τύχει και γίνει κάτι.

Ερώτηση: Δηλαδή, δεν προέκυψε κάτι καινούριο για να πούμε ότι αυτή η δραστηριότητα που έγινε στα πλαίσια της πράσινης βιώσιμης ανάπτυξης και αειφορίας, δημιούργησε κάποιο νέο πράσινο επάγγελμα.

Αναστασάκης: Όχι, θα ήταν πολύ υπερβολικό να πούμε κάτι τέτοιο. Είναι πράσινη δραστηριότητα.

Ερώτηση: Απαιτείται κάποια κατάρτιση για να χειριστείς αυτό το μηχάνημα;

Αναστασάκης: Η ερώτησή σας είναι πολύ χρήσιμη και κρίσιμη. Γιατί πολλές φορές όταν αυτά τα πράγματα τα δείξουμε στις τοπικές κοινωνίες νομίζουν ότι εμείς είμαστε μονάδα αποτέφρωσης. Αν φτιάξεις μια μονάδα αποτέφρωσης σ' ένα οικόπεδο που είναι κενό, εκεί προφανώς χρειάζεσαι κάποιους ανθρώπους να τους προσλάβεις να τους εκπαιδεύσεις να κάνουν μόνο αυτό. Ενώ εμείς δεν είμαστε μονάδα αποτέφρωσης. Εμείς είμαστε μια μονάδα που υποκαθιστά συμβατικό καύσιμο, άνθρακα και καίει λάστιχο. Το λάστιχο είναι 100% άνθρακας και έχει ελάχιστο θείο μέσα. Άρα δεν κάνεις τίποτα διαφορετικό. Αντί να καίς το Α προϊόν του άνθρακα, καίς το Β προϊόν του άνθρακα.

Ερώτηση: Το οικονομικό κίνητρο πώς λειτουργεί;

Αναστασάκης: Αυτήν την στιγμή ξέρετε ότι καθένας από μας σαν καταναλωτής πληρώνει ανταποδοτικά στο κράτος βάσει της αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει" 4 ευρώ όταν πάει να αλλιάξει τα λάστιχά του; Δηλαδή, 1 ευρώ για κάθε λάστιχο; Για να δημιουργηθεί μια αλυσίδα αξίας η οποία θα ξεκινάει από τον πολίτη, θα πηγαίνει στο βουλκανιζατέρ, θα πηγαίνει στον χονδρέμπορα ο οποίος θα το πουλάει στο τσιμεντάδικο για να το πάρει με μια τιμή η οποία για μας είναι 35 ευρώ τον τόνο, δηλ ο τόνος έχει 140 λάστιχα δηλαδή μιλάμε για 0,2 ευρώ το λάστιχο, άρα το 0,8 είναι το περιθώριο που θα βγάλει ο βουλκανιζατεράς. Ακόμα και τώρα όλα τα λάστιχα είναι ντανιασμένα σε κάθε βουλκανιζατέρ. Εδώ μιλάμε για ένα νόθο σύστημα. Εισπράττει ο βουλκανιζατεράς 4 ευρώ από τον καθένα μας και δεν πληρώνει τίποτα. Και κάποια στιγμή τα ξεφορτώνει παράνομα.

Ερώτηση: Τι θα λέγατε σ' έναν γονέα ή σ' ένα παιδί που αναζητά, επειδή έτσι ακούει ή διαβάζει, ένα πράσινο επάγγελμα επειδή έτσι θα βρει πιο εύκολα δουλειά;

Αναστασάκης: Αν μιλάμε για επαγγελματικό προσανατολισμό θα σας πω το λέω στα παιδιά μου. Καταρχήν, τους λέω ότι πρέπει να σπουδάζουν και μάλιστα στο εξωτερικό. Κατόπιν, ότι υπάρχουν δραστηριότητες που πριν λίγο διάστημα τις βλέπαμε πολύ στεγανά. Παράδειγμα για την περιβαλλοντική αδειοδότηση των επιχειρήσεων. Αυτήν την στιγμή το κράτος έχει πλέον διαπιστώσει ότι πλέον οι

πόροι του δεν επαρκούν. Και πρόκειται να αποδώσει με σχετικό νόμο το δικαίωμα του ελέγχου των επιχειρήσεων σ' ένα πιστοποιημένο σώμα μηχανικών. Οι οποίοι έχουν τα αναγκαία προσόντα να ελέγξουν αν μια επιχείρηση έχει τους σωστούς περιβαλλοντικούς όρους και αν αυτούς που έχει δεσμευτεί τους τηρεί. Αυτό λοιπόν είναι μια δραστηριότητα η οποία πριν από 6 μήνες φαινόταν αδιανόητη, ότι δηλαδή είναι μια προοπτική απασχόλησης. Υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι θα σταδιοδρομήσουν εκεί, είτε σημερινοί έμπειροι οι οποίοι θα εξειδικευτούν ή θα εκπαιδευτούν. Είναι κάτι το οποίο έχει να κάνει με διαχείριση περιβάλλοντος με την ευρύτερη έννοια και επιμένω με σχέση που έχει να κάνει με το οικονομικό όφελος.

Συνέντευξη με Διανέλλη Γεωργούδη

Ερώτηση: Κύριε Γεωργούδη, ποια σχέση έχετε με την πράσινη ανάπτυξη εσείς προσωπικά;

Γεωργούδης: Εδώ και αρκετά χρόνια έχω ασχοληθεί με την παραγωγή ελαιολάδου με ήπια έκθλιψη, σε χαμηλές θερμοκρασίες κλπ και συνδέομαι με παραγωγούς που κάνουν ή προσπαθούν να κάνουν οργανική καλλιέργεια της ελιάς. Ως τρίτης γενεάς ελαιοτριβείς, έχουμε έρθει πολλές φορές σε επαφή με τεχνολογίες που αναπτύσσονται σχετικές με το αντικείμενό μας, ώστε να βλέπουμε τι μπορεί να αξιοποιηθεί στην Ελλάδα και το συζητάμε με τους παραγωγούς. Επιπλέον, στο παλαιό ελαιοτριβείο της οικογένειας υπάρχει ο παραδοσιακός τροχός που λειτουργεί με υδατόπτωση και τώρα έχουμε ολοκληρώσει και υποβάλλουμε τη μελέτη για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με αυτό το σύστημα, θα γίνει δηλαδή ένας μικρός υδροηλεκτρικός σταθμός.

Ερώτηση: Πώς ευαισθητοποιηθήκατε και πήρατε αυτές τις πρωτοβουλίες; Τι σας κίνησε το ενδιαφέρον;

Γεωργούδης: Ένα θέμα που απασχολεί όλο τον κλάδο είναι το γεγονός ότι οι τιμές που πετυχαίνουν οι παραγωγοί για το λάδι δεν είναι ικανοποιητικές, με αποτέλεσμα και πολλές ελαιοκαλλιέργειες σε όλη την Ελλάδα να μην αξιοποιούνται, δηλαδή δεν μαζεύονται οι ελιές γιατί το κόστος για τον παραγωγό με τα εργατικά για το κλάδεμα και το μάζεμα, τα ποτίσματα, τα ραντίσματα κλπ είναι μεγαλύτερο από το έσοδο. Επιπλέον, μας έχει προβληματίσει ότι δεν μπορούμε να εξάγουμε τυποποιημένο λάδι σε μεγάλες ποσότητες, γιατί διαφέρει η μέθοδος παραγωγής, αλλά ακόμα και οι ποικιλίες των δέντρων, από παραγωγό σε παραγωγό, με αποτέλεσμα να μην είναι εφικτή η ομογενοποίηση στις επιθυμητές ποιότητες, δηλαδή αυτές που πετυχαίνουν καλές τιμές. Μόνο οι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι παραγωγοί ελαιολάδου αντιλαμβάνονται όλο και περισσότερο ότι ο παλιός τρόπος δεν μπορεί να τους εξασφαλίσει εισόδημα και αναγκάζονται εκ των πραγμάτων να προσαρμοστούν σε νέες μεθόδους παραγωγής, επεξεργασίας, συσκευασίας και διανομής-εμπορίας της παραγωγής τους, ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των καταναλωτών που συγκρίνουν το προϊόν τους με άλλα ελληνικά και ξένα που υπάρχουν στα ράφια των σούπερ μάρκετ στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες, που επισκέπτονται τουριστικά.

Όσον αφορά τώρα το θέμα της ενέργειας, πιστεύω και γω ότι όλοι πρέπει να κάνουμε αυτά που περνάνε από το χέρι μας για να μειωθεί το φαινόμενο του θερμοκηπίου, ξέρετε, αυτό που εξ αιτίας του διοξειδίου του άνθρακα που εκπέμπεται στην ατμόσφαιρα από τις καύσεις, δημιουργεί την κουκούλα που δεν αφήνει τη θερμότητα να φύγει στο διάστημα, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η θερμοκρασία και να αλλιάζει το κλίμα. Φυσικά σ' αυτό μετράμε και τους οικονομικούς παράγοντες, δηλαδή το υδροηλεκτρικό θα αποτελέσει μια πρόσθετη πηγή εισοδήματος στους δύσκολους καιρούς που περνάμε.

Ερώτηση: Οι αλλαγές αυτές τι σημαίνουν για την απασχόληση; Βλέπετε τη δυνατότητα να εργάζεται περισσότερος κόσμος με τον τρόπο αυτό;

Γεωργούδης: Κοιτάξτε, αν υπάρξει τρόπος να μάθουν οι ελαιοπαραγωγοί πώς να κάνουν την καλλιέργειά τους να δίνει καλύτερο, δηλαδή εννοώ περισσότερο εμπορεύσιμο προϊόν, αυτό θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη απασχόληση γιατί θα αξιοποιηθούν περισσότερα κτήματα που τώρα τα αφήνουν. Θα έχετε ακούσει ότι το Ελληνικό λάδι είναι το καλύτερο του κόσμου. Δε μπορούμε να επωφεληθούμε από αυτό όμως, γιατί οι νοοτροπίες αλλιάζουν πολύ δύσκολα και χρειάζεται πολλή και συστηματική προσπάθεια για να πειστεί ο παραγωγός να αλλιάξει τον πατροπαράδοτο τρόπο, με τα φάρμακα κλπ. Μέχρι τώρα δεν έχει γίνει ποτέ συστηματικά τέτοια προσπάθεια και οι φωνές που ακούγονται είναι

μεμονωμένες και αναποτελεσματικές. Τώρα τα ενεργειακά, δίνουν απασχόληση στους τεχνικούς που ασχολούνται με την εγκατάσταση και τη συντήρησή τους και αυτό είναι καλό, ειδικά σ' αυτή την εποχή που τα άλλα τεχνικά έργα, η οικοδομή κλπ είναι πολύ καθισμένες.

Ερώτηση: Πώς θα μπορούσαν να αναπτυχθούν οι δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να ενσωματώσουν οι άνθρωποι τις νέες τεχνικές στον τρόπο που κάνουν τη δουλειά τους;

Γεωργούδης: Θα το ξέρετε, ότι όλοι εδώ μιμούνται: Βλέπω τι κάνει ο γείτονας και έχει επιτυχία, το κάνω και γω. Δε νομίζω ότι υπάρχει άλλος τρόπος, παρά με το παράδειγμα. Από τις σχολές θα έπρεπε να ξεκινήσει αυτό, οι γεωπόνοι και οι γεωτεχνικοί να δείχνουν στους αγρότες, να δίνουν παραδείγματα για τέτοιες πετυχημένες κινήσεις και σιγά σιγά κάτι μπορεί να γίνει. Έχουμε το θέμα του μάρκετινγκ μετά. Δεν είναι μαθημένος ο πολλός κόσμος να 'τυλίγει' όμορφα το προϊόν του, αφού μπορούσε να πουλήσει το λάδι του σε τενεκέδες και πλαστικά δοχεία, δεν προσπαθεί να το εμφιαλώσει όμορφα και σωστά για να γίνει πιο επιθυμητό στον έμπορο και τον τελικό καταναλωτή. Άλλωστε εδώ ελάχιστοι κάνουν προσπάθεια να αναζητήσουν πελάτες πέρα από τον κύκλο τους, έχουν μάθει να έρχεται ο άλλος να τους ζητάει την παραγωγή και αυτό είναι, μέχρι εκεί.

Ερώτηση: Και στα ενεργειακά;

Γεωργούδης: Σε πολλούς αρέσει η ιδέα να γεμίσουν ένα χωράφι με φωτοβολταϊκά και να εισπράττουν χωρίς κόπο από το ΔΕΣΜΗΕ. Δεν έχουν τα χρήματα όμως να κάνουν οι ίδιοι την επένδυση που χρειάζεται, η τράπεζες έχουν κόψει τις χρηματοδοτήσεις, δεν ξέρω που θα οδηγήσει αυτό. Οι εγκαταστάτες ψάχνουν να βρουν εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης, κάπως κινείται αυτός ο τομέας αλλά όχι κάτι συγκλονιστικό. Τα πιο απαιτητικά έργα, όπως αυτό το υδροηλεκτρικό το δικό μου, έχουν περισσότερες τεχνικές απαιτήσεις, χρειάστηκε να έρθουν ειδικοί από την Αθήνα για να κάνουν τη μελέτη, εδώ στη Μαγνησία δε βρήκα άνθρωπο.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι αν υπήρχαν τεχνικοί εδώ που να έχουν την τεχνογνωσία θα γινόντουσαν περισσότερα τέτοια έργα;

Γεωργούδης: Ε, σίγουρα, κάθε ειδικός επηρεάζει ένα κύκλο ανθρώπων και μέσα σ' αυτό τον κύκλο θα υπήρχαν άνθρωποι που θα είχαν τη δυνατότητα και θα έπαιρναν τις αποφάσεις να προχωρήσουν. Σε όλα τα πράγματα συμβαίνει αυτό, αν κάποιοι τα προωθούν, δημιουργείται μια δυναμική και κάποιοι ακολουθούν.

Ερώτηση: Άρα, να συμπεράνω ότι η γνώμη σας είναι πως αν υπήρχαν άνθρωποι εκπαιδευμένοι, επαγγελματίες, στις νέες εναλλακτικές δραστηριότητες, και αναφέρομαι και στα αγροτικά και τα ενεργειακά, θα μπορούσαν να δώσουν μια ώθηση στη γρηγορότερη ανάπτυξή τους;

Γεωργούδης: Σίγουρα! Από τους ανθρώπους ξεκινάνε όλα. Όταν κάτι ακούγεται και ξανακούγεται και έχεις εμπιστοσύνη σ' αυτούς που το λένε γιατί είναι σπουδαγμένοι και σοβαροί επαγγελματίες, μια, δυο, τρεις θα το ακολουθήσει ο κόσμος, ο ένας με τον άλλο ακολουθούν. Αλλά θα πρέπει να ξέρουν κάποιοι να το υποστηρίξουν και για να το κάνουν αυτό θα πρέπει να έχουν όφελος και οι ίδιοι και οι πελάτες τους.

Ερώτηση: Όλα αυτά που συζητάμε μπαίνουν κάτω από τον όρο πράσινη οικονομία. Πώς βλέπετε να εξελίσσεται;

Γεωργούδης: Το σίγουρο είναι ότι αυτό που λέμε πράσινη οικονομία ήδη υπάρχει και στην Ελλάδα. Με τους παραγωγούς που φτιάχνουν βιολογικά προϊόντα, με τα ενεργειακά, με την ανακύκλωση που είναι σπουδαίο θέμα, η πράσινη οικονομία υπάρχει. Μου έλεγαν ότι το καλοκαίρι η Μύκονος που έχει πολύ τουρισμό, συγκεντρώνει περίπου όσα σκουπίδια και η Θεσσαλονίκη. Όλα αυτά τα σκουπίδια, από τα κρουαζιερόπλοια και τους τουρίστες, θα μπορούσαν να ανακυκλώνονται και να γίνονται ενέργεια. Γιατί να τα θάβουμε, αφού μπορούμε να τα αξιοποιήσουμε και να κερδίσουμε απ' αυτά; Όχι ειδικά στη Μύκονο, οπουδήποτε, παντού.

Συνέντευξη Δημήτρη Γεώργα

Ερώτηση: Θα ήθελα κατ' αρχήν να μου πείτε ποια είναι η άποψη σας για την βιολογική γεωργία, μιας και ασχολείστε.

Γεώργας: Είναι κάτι το παλιό που μεταηλλάχτηκε, αλλιώς για το καλό όλων μας επανέρχεται. Πολλές μπορεί να είναι οι επιχειρηματικές προσεγγίσεις και όχι κατ' ανάγκη περιβαλλοντικές. Σήμερα με τις βιολογικές καλλιέργειες ασχολούνται πολλοί και όμιλοι επειδή έχει λεφτά. Θα πω ένα παράδειγμα. Όταν πήγαμε ως εκθέτες πριν από χρόνια στη Biofach, η οποία είναι η μεγαλύτερη έκθεση βιολογικών στην Γερμανία, είχαμε απέναντι μια διάσημη εταιρία με μύλους για δημητριακά. Οι νεαροί υπάλληλοι που δουλεύουν στο περίπτερο αυτό, δεν είχαν καμία σχέση με τα βιολογικά προϊόντα κίνημα, κλπ. Απλώς δούλευαν εδώ, επειδή τους προσφέρθηκε ένα καλό πόστο. Θέλω να πω πως είτε θα είσαι εκ πεποιθήσεως βιολογικός, είτε καθ' υπόδειξη προς την επαγγελματική δραστηριότητα που αναμένεται να «παίξει» πιο πολύ στο άμεσο μέλλον ώστε να είσαι μέσα, όπως σε όλα τα επαγγέλματα.

Ερώτηση: Κύριε Γεώργα, ποια είναι η πορεία σας;

Γεώργας: Είμαι γεωλόγος, με επιπλέον σπουδές στη θαλάσσια γεωλογία και την διαχείριση περιβάλλοντος. Σήμερα είμαι βιοκαλλιεργητής αμπελουργός και παράγω μια σειρά από βιολογικά προϊόντα σταφυλιού ακολουθώντας την εκ πεποιθήσεως ενδεδειγμένη διαδικασία παραγωγής και οινοποίησης. Επίσης διδάσκω αρκετά χρόνια μαθήματα περιβάλλοντος στο Deree. Τέλος μένω με την οικογένειά μου σε ένα βιοκλιματικό σπίτι, προκειμένου να απολαμβάνω όλα αυτά που πιστεύω και εφαρμόζω.

Ερώτηση: Μπορεί κάποιος να σπουδάσει βιολογική γεωργία;

Γεώργας: Μπορεί, στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και είναι νομίζω ΤΕΙ βιολογικής γεωργίας.

Ερώτηση: Εσείς θεωρείτε ότι κάποιος που κάνει απλή-συμβατική γεωργία για να μεταπηδήσει στην βιολογική γεωργία τι πρέπει να κάνει περισσότερο;

Γεώργας: Από έναν πισιρικό όπου ψάχνοντας τι θα κάνει, πατάει ένα κουμπί και του βγαίνει η βιολογική γεωργία και το ακολουθεί, δεν περιμένω να ξεκινήσει με εμπιστοσύνη και σταθερότητα. Το βλέπω σαν πιο ολοκληρωμένη και σταδιακή διαδικασία, όπου κάποιος αφού «φάει πόρτα» από την συμβατική καλλιέργεια πάει στη βιολογική. Δηλ. κάπου έχει δει το αδιέξοδο της συμβατικής και αναζητεί κάτι καλύτερο.

Ερώτηση: Για να πάει στην βιολογική γεωργία τι χρειάζεται να κάνει ή να ξέρει παραπάνω;

Γεώργας: Παρότι φαντάζουν παρόμοιες, η βιολογική είναι μια εντελώς άλλη καλλιεργητική τεχνική και προπάντων έχει διαφορετική ιδεολογική προσέγγιση στην σχέση με το φυτό από αυτή της συμβατικής. Όπως ο άντρας και η γυναίκα. Ναι είναι και οι δύο άνθρωποι. Άλλος όμως ο άντρας άλλη η γυναίκα.

Ερώτηση: Επομένως είναι θέμα κουλτούρας και η περιβαλλοντική παιδεία καθώς και ενημέρωση - ευαισθητοποίηση είναι το Α και το Ω για να την αποκτήσεις ;

Γεώργας: Νομίζω ναι, ή θα την έχεις από το σπίτι σου ή προσωπικά θα την αναπτύξεις, επειδή κάτι σε ενδιαφέρει παραπάνω και έχεις κάποια ευαισθησία. Είτε μερικές φορές βιαιότερα, θα αναγκαστείς γρήγορα να αλληλέξεις π.χ ένας που έχει καρκίνο και έχει κόψει την ζάχαρη, έχει κόψει τα μεταλληγμένα, γιατί του «τα έκοψε» ο γιατρός, τον άκουσε και τα έκοψε, και έγινε «πράσινος» ο άνθρωπος. Εδώ έγινε εξ ανάγκης πράσινος γιατί είχε μια ασθένεια.

Ερώτηση: Αν κάποιος προσπαθήσει να σε ευαισθητοποιήσει περιβαλλοντικά γνωρίζοντας και τις συνέπειες, μπορεί να σου διαμορφώσει μια διαφορετική παιδεία;

Γεώργας: Ίσως ναι αλλιώς δεν με γεμίζει αυτή η προσέγγιση αυτό. Δηλ. να πάει να παρακολουθήσει σεμινάρια και σε τι ποσοστό αυτό θα φέρει αποτέλεσμα ώστε να αλληλέξεις τη στάση ζωής σου;

Ερώτηση: Ο τρόπος πληροφόρησης για κάτι συγκεκριμένο πχ την βιολογική γεωργία τι βαρύτητα μπορεί να προσδώσει;

Γεώργας: Κοίταξε είναι πολύ σημαντικός ιδιαίτερα στα πρώτα βήματα της μετάβασης από το ένα τρόπο στο άλλο. Από την άλλη πλευρά προσωπικά έχω δει στη βιολογική γεωργία ότι αυτοί που έρχονται απότομα, είναι συνήθως αλεξιπτωτιστές και δεν πιστεύουν πραγματικά αυτό που κάνουν. Το θεωρούν απλά σαν μια μοδάτη επαγγελματική δραστηριοποίηση, σε ένα τομέα που εκτιμούν ότι θα έχει εξέλιξη, Έρχονται προσγειώνονται, δουλεύουνε επιδοτούμενοι μερικά χρόνια, βλέπουνε από μέσα ότι δεν τους πάει, γιατί είναι κόντρα σε αυτό που πιστεύουν και φεύγουν και επιστρέφουν ξανά στη συμβατική γεωργία. Πολύς κόσμος έχει μπει στη βιολογική γεωργία. Αν ήταν τόσο απλή και εύκολη θα ήταν όλοι στην βιολογική γεωργία και ο κόσμος θα ήταν πολύ καλύτερος και υγιεινός.

Ερώτηση: Σαν επαγγελματίας, μπορείτε να μας πείτε τις κυριότερες διαφορές μεταξύ βιολογικής και συμβατικής γεωργίας; Τι διαφορετικές δεξιότητες χρειάζονται;

Γεώργας: Εννοιολογικά, το πρώτο θα τονίζα είναι κάτι που λέγαμε παλιά, ότι η βιολογική γεωργία είναι η γεωργία του αύριο. Το αύριο με την έννοια της διατήρησης των εδαφικών πόρων που τώρα κάνω χρήση, ως προς το μέλλον. Όταν καλλιεργώ βιολογικά, συμβάλλω στην διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους, όχι μόνο τώρα αλλιώς και στο μέλλον, ώστε και η κόρη μου θα έχει απόδοση από αυτό το έδαφος από το οποίο εγώ ζω και καλλιεργώ τώρα. Αν κάνω εγώ κάνω συμβατική γεωργία το ξέπλυνα το έδαφος, δηλ με την εντατικοποίηση του τα παίρνω και τα εκμεταλλεύομαι εγώ όλα τώρα. Έτσι η επόμενη γενιά που θα έχει να καλλιεργήσει στο έδαφος αυτό θα αγανακτήσει, καθώς δύσκολα θα μπορέσει να έχει αποδοτική παραγωγή πλέον, καθώς εγώ τα πήρα όλα. Δεν είναι ηθικά δίκαιο. Είναι σημαντικό να κατανοήσουν ότι φυσικοί πόροι, όπως το έδαφος από το οποίο ζούμε, μας δόθηκαν παραγωγικοί και πρέπει να τους παραδώσουμε στην επόμενη γενιά τουλάχιστον στην ίδια ποιότητα.

Ερώτηση: Άρα πώς θα το περιγράψουμε, αειφόρα ή αέναα;

Γεώργας: Ξέρεις πιο είναι το περιβαλλοντικό σύνθημα της Ατζέντα 21; Equal opportunities for future generation δηλ και το παιδί μου να έχει τις ίδιες δυνατότητες γονιμότητας, παραγωγής με εμένα. Το δεύτερο σημαντικό είναι ότι στην βιολογική δουλεύεις σε μια αγαπησιάρικη σχέση με τα φυτά και τα φρούτα τους είναι ποιο ισορροπημένα. Δεν τα βιάζεις για να παράγουν περισσότερη ποσότητα. Όταν στην συμβατική εντατικοποιείς τους ρυθμούς τους με διαφυλλικά λιπάσματα, και ο αμυντικός οργανισμός είναι συνέχεια σε στρες αυτό δεν είναι καλό. Έτσι ντυμένος με μια κουκούλα αναγκάζεις να ψεκάζεις προστασία με διάφορα -κτώνα. Όμως οι ραντιστήρες του βιοκαλλιεργητή ψεκάζουν ζωή.

Ερώτηση: Λέτε ότι δεν χρησιμοποιείτε φυτοφάρμακα.

Γεώργας: Δεν το λλέω, δεν χρησιμοποιώ. Και το τρίτο είναι να παράγουμε ποιότητα. Αυτή η διατροφική αξία να φτάνει στο τελικό προϊόν όσο πιο υψηλότερη γίνεται. Ο σημερινός άνθρωπος χρειάζεται περισσότερο καλή ήρεμη τροφή – με την Ιηποκρατική άποψη- περισσότερο από ποτέ για να βγάλλει την μέρα του.

Στην τελική ποιότητα είναι σημαντική και επεξεργασία που ακολουθείται στην μεταποίηση.

Πάμε στο κρασί, έχει 300-380 οινοποιητικές βελτιωτικές ουσίες επιτρεπόμενες από το χημείο του κράτους. Μια ομάδα ανθρώπων και εγώ τις κατατάσσουμε σε ανεπίτρεπτες για την ποιότητα, σε επιτρεπές με περιορισμούς και σε ενδεικνυόμενες. Αλλά δεν είναι ουσίες μόνο, είναι και τεχνικές διεργασίες που μπορούν να υποβαθμίσουν την διατροφική αξία ενός αρχικά καλού προϊόντος. Δηλαδή, εγώ μπορέι να έχω πάρει φοβερό κρασί και να το βάζω σε μια πλαστική δεξαμενή, απ' όπου σιγά – σιγά επιβαρύνεται με ουσίες του πλαστικού, ή με αντιμόνιο από τις πρέσες του πλαστικού μπουκαλιού συσκευασίας. Ένα άλλο παράδειγμα είναι οι αντλίες μεταφοράς τροφίμων. Δεν είναι οι συνήθεις περιστροφικές αντλίες που κτυπούν το προϊόν με 2000 στροφές το λεπτό. Χρησιμοποιούμε ειδικές αντλίες, που κοστίζουν 7 φορές παραπάνω από μια κοινή αντλία. Απαρνούμαστε πολλή από τις τεχνικές που κάνουν την παραγωγή εύκολη και οικονομική, πχ να προσθέσεις μια ουσία τη μια μέρα και την άλλη να το εμφιαλώσεις το έτοιμο κρασί. Εναλλακτικά ακολουθούμε την σταθεροποίηση χωρίς την προσθήκη ουσιών, που έχει μεγαλύτερο κόστος, γιατί ψύχουμε το κρασί για αρκετές μέρες, ώστε να κατέβουν τα τρυγικά άλατα που περιέχει, ενώ στην συμβατική αυτό γίνεται προσθέτοντας μια ουσία σε ένα μόνο 24ωρο.

Ερώτηση: Να τα συνοψίσουμε λίγο όλα αυτά. Το πρώτο είναι θέμα κουλτούρας δηλαδή παιδείας, δηλαδή το χρησιμοποιώ και τα αφήνω για τους επόμενους όπως το παρέλαβα. Το δεύτερο είναι ο τρόπος συμπεριφοράς, δηλαδή είναι το περιβαλλοντικό δηλαδή ότι δεν ρυπαίνω και δεν μολύνω. Το τρίτο είναι ότι τα πράσινα επαγγέλματα ή οι πράσινες επαγγελματικές παράγουν ποιότητα. Άρα είναι θέμα διαδικασίας αφού απορρίπτεις μέρος των διαδικασιών και παράγεις κάτι το καλύτερο. Συμφωνείτε;

Γεώργας: Ναι. Το πρώτο ζητούμενο λέμε ότι είναι η παιδεία. Η περιβαλλοντική παιδεία αποκτάται με 2 τρόπους, από το σπίτι και από το σχολείο. Μπορείς βέβαια αν ενδιαφέρεσαι να την αποκτήσεις και στην πορεία σου, με παρακολούθηση σεμιναρίων και ενημερώσεων. Να προσθέσω και κάτι. Οι παλιοί οικολόγοι λένε ότι η παιδεία είναι από τις καλύτερες δράσεις για το περιβάλλον, καθώς φέρει το καλύτερο αποτέλεσμα. Δουλεύει σε βάθος χρόνου και παρέχει όφελος διαρκές και μακροχρόνιο.

Ερώτηση: Άρα το έχεις ή δεν το έχεις και δύσκολα το αποκτάς;

Γεώργας: Ναι ή το έχεις ή σου έρχεται. Εγώ, απλά τούτη τη στιγμή ακολουθώ τις αρχές μου. Έχωμε πχ. κόψει το κρέας για πολύ συγκεκριμένους λόγους. Αποφεύγω να δηλώνω vegetarian, ούτε να είμαι επιτήδειος για το θέμα αυτό. Όμως δεν γίνεται αλλιώς. Το κρέας που μπορείς να προμηθευτείς σήμερα σαν ποιότητα τροφής είναι απαράδεκτο. Δεν είναι η τροφή που θα με βοηθήσει να βγάλω την ημέρα μου να δημιουργήσω, να απολαύσω και να στοχαστώ. Αντιλαμβάνομαι την Ιηποκρατική διάσταση της τροφής αυτής, καθώς παραλαμβάνω ένα σωρό ουσίες και συμπεριφορές που δεν είναι δικές μου, αλλά της τροφής δηλ. του ζώου από όπου προέρχεται.

Νομίζω ότι η κύρια δεξιότητα είναι στο ότι αυτός που το εφαρμόζει τις προσωπικές περιβαλλοντικές αρχές του κάνει το επάγγελμα του πράσινο. Ένα επάγγελμα δεν είναι εξ ορισμού πράσινο.

Στο Κολλέγιο όπου διδάσκω, κάναμε μια έρευνα για να δούμε τι υπάρχει σχετικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση στο περιβάλλον, από το κομμάτι της κοινωνικής προσέγγισης. Είδαμε ότι η εκπαίδευση

επικεντρώνεται κύρια σε τεχνικά τμήματα και τεχνολογίες, όπου διδάσκεται άφθονα και αρκετές φορές αποκομμένο από την κοινωνία και την σφαιρική πραγματικότητα. Σου φοράνε έτσι τον σκούφο του πράσινου και είσαι επαγγελματίας πράσινος. Μπορεί ένας σύγχρονος μηχανικός ή φυσικός ή χημικός να μην είναι θεωρητικά πράσινος; Αυτό που προσπαθούμε να δείξουμε, σήμερα που όλη θέλουμε να τα βαπτίζουμε «πράσινα» και «βιολογικά», είναι η κατεύθυνση προς «πρασίνισμα» green careers και όχι προς επαγγέλματα green jobs, που δεν υπάρχουν.

Ερώτηση: Καινούριος ορισμός;

Γεώργας: Δεν είναι ορισμός, επαγγελματική κατεύθυνση είναι, μπορεί και επαγγελματικός προσανατολισμός. Θα σας πω ένα γεγονός και θα σας αφήσω στην κρίση σας για να καταλάβετε αυτά που μόλις τώρα είπα. Παρακολούθησα την εισήγηση ενός επιτυχημένου Αμερικάνου businessman, με πλούσια ποικιλότητα πράσινων δραστηριοτήτων το βιογραφικό του. Μίλησε τους φοιτητές για την μεγάλη αναγκαιότητα σε επίπεδο πλανήτη να καταρριφθεί το διοξείδιο του άνθρακα. Mas εξήγησε ότι για αυτόν τον λόγο έχει στήσει μια εταιρεία που βρίσκει αγροκτήματα και στην συνέχεια πάει σε μεγάλες εταιρείες και ρωτάει πόσος άνθρακας τους περισσεύει και αυτός αντισταθμιστικά τους τον καταρρίπτει με αυτόν που έχει αγοράσει από τους κτηματίες, που έχουν έλλειμμα, για την οποία δουλειά πρέπει να αμείβεται φοβερά.

Ερώτηση: Εμπορία ρύπων κάνει και είναι broker, έτσι δεν είναι;

Γεώργας: Μπορεί, το πτυχίο του ήταν στα οικονομικά είχε και MBA. Στα μέσα της καριέρας του ασχολήθηκε λίγο με τον πλανήτη και ξαφνικά κάνει μια βουτιά και βγήκε το πρόσωπο της χρονιάς πριν 2 χρόνια στην Αμερική και έτσι μας τον έφεραν εδώ να τον ακούσουμε. Πράσινη Καριέρα κάνει όμως.

Ερώτηση: Θεωρείτε ότι αυτός που θα ξεκινήσει να κάνει μια πράσινη καριέρα, θα πρέπει να έχει κάτι πιο ιδιαίτερο, πέρα της παιδείας και της πράσινης οικολογικής συναίσθησης που θα πρέπει να τον διακρίνει, εκ των προτέρων ή μπορεί να το αποκτήσει κατά τη διάρκεια της καριέρας του ;

Γεώργας: Η απόκτηση γνώσεων γίνεται με 2 τρόπους. Ή κάθεται στο θρανίο και μαθαίνει είτε βγαίνει έξω στο ύπαιθρο και αντιλαμβάνεται μέσα από την πράξη. Για μένα το πιο βασικό μάθημα του περιβάλλοντος είναι η οικολογία. Όταν μάθεις πως αλληλοσυσχετίζονται πράγματα και οργανισμοί μέσα στο οικοσύστημα τότε καταλαβαίνεις και αρχίζεις να μην κάνεις λάθη. Αυτό μπορείς να το μάθεις γιατί είσαι μέλος της WWF και πιέζεις πληρώνοντας την ετήσια συνδρομή σου, είτε προσπαθείς μέσα από τους συντεχνιακούς σου φορείς να γίνεις πιο πράσινος, είτε στην πράξη. Άρα το προαπαιτούμενο θα έλεγα ότι είναι να αντιλαμβάνεσαι τις σχέσεις των πραγμάτων πάνω στον πλανήτη, τις ισορροπίες στο φυσικό περιβάλλον. Γιατί αν το γνωρίζεις το προστατεύεις. Δεν είναι συνειδητοί όλοι οι άνθρωποι που χαλάνε το περιβάλλον, οι μεγάλοι απρόσωποι κολλοσσοί ναι ξέρουν ότι έχουν κέρδος από αυτό.

Ερώτηση: Μπορείτε να μας αναφέρετε τις κύριες διαφορές στην διαδικασία παραγωγής ενός συμβατικού και ενός βιολογικού κρασιού;

Γεώργας: Η πρώτη είναι κέρδος, να πουλήσουμε ότι θέλει αγορά, αυτό που θέλει φτιάχνουμε.

Ερώτηση: Στην διαδικασία παραγωγής;

Γεώργας: Το ζητούμενο στην διαδικασία παραγωγής είναι η ευκολία, όπως και στην καλλιέργεια.

Ερώτηση: Ποια είναι η προδιαγραφή για το βιολογικό κρασί;

Γεώργας: Το βιολογικό κρασί δεν έχει ακόμα προδιαγραφή στην Ελλάδα, δεν «υπάρχει». Στην Ιταλία, στην Γαλλία υπάρχει προδιαγραφή και πιστοποιείται αυτό. Στην Ελλάδα δεν έχουμε θελήσει να εφαρμόσουμε την πιστοποίηση αυτή.

Ερώτηση: Αφού έχουμε βιολογικούς αμπελώνες γιατί δεν έχουμε και βιολογικό κρασί;

Γεώργας: Μέχρι τώρα χρησιμοποιείται η σφραγίδα από το σταφύλι που είναι βιολογικό. Δηλαδή στο βιολογικό σταφύλι κάνω μια συμβατική οينوποίηση, και βγαίνει στο μπουκάλι -το οποίο δεν αναφέρει τίποτα για την οينوποίηση- καθώς φέρει την πιστοποίηση για την καλλιέργεια και μόνο. Ο κόσμος δεν το γνωρίζει γιατί στα πάνελ όλοι συμφωνούν ότι δεν υπάρχει βιολογικό κρασί.

Ερώτηση: Μα από τη στιγμή που δεν υπάρχουν οι προδιαγραφές;

Γεώργας: Αυτό ναι. Κανείς δε κάνει μπορεί να πιστοποιήσει ότι καλά τη δουλειά του όταν δεν υπάρχει μια προδιαγραφή για την οποία ελέγχεται. Εδώ όμως δεν θέλουν να υπάρχει. Δηλαδή αυτή τη στιγμή η πρώτη ύλη για να φτιάξεις ένα βιολογικό κρασί έχει μόνο προδιαγραφή, αλλά δεν έχει η οينوποίηση, δηλ μισά πράγματα. Βιολογικό κρασί συνεπάγεται ότι προέρχεται από βιολογικά σταφύλια και τελεία.

Ερώτηση: Δηλαδή για την παραγωγή ενός βιολογικού κρασιού, παίρνεις την πρώτη ύλη δηλ βιολογικά σταφύλια, από πιστοποιημένη βιολογική καλλιέργεια. Όμως το τελικό προϊόν που παίρνει ο καταναλωτής, που του λένε ότι είναι βιολογικό κρασί, δεν έχει ακολουθήσει κάποια διαφορετική διαδικασία οينوποίησης του από την συμβατική. Μήπως το βιολογικό κρασί είναι προϊόν του πράσινου μάρκετινγκ;

Γεώργας: Μπορεί, εν μέρει. Στο εξωτερικό υπάρχει ειδική πιστοποίηση για τη βιολογική διαδικασία οينوποίησης στα βιολογικά κρασιά. Στην Ελλάδα για να μην την πατήσουμε, αλλά και για να πουλάνε γράφουμε "κρασί προερχόμενο από σταφύλι βιολογικής γεωργίας", πουθενά βιολογικό κρασί. Αυτό σου επιτρέπει η νομοθεσία μέχρι τώρα η νομοθεσία να αναγράψεις. Στα κρασιά που εμείς παράγουμε ακολουθούμε αυτές τις προδιαγραφές που υπάρχουν στο εξωτερικό και τις πιστοποιούμε αναλυτικά, αλλά δεν μπορούμε να τις αναγράψουμε στην ετικέτα.

Ερώτηση: Άρα ο βιολογικός οινολόγος ή οينوποιός τι λένε ότι είναι ένα άλλο επάγγελμα και μάλιστα πράσινο;

Γεώργας: Δεν υπάρχει βιολογικός οينوποιός.

Ερώτηση: Ποια είναι η άποψη σας για την βιολογική γεωργία ή την βιολογική μελισσοουργία;

Γεώργας: Η βιολογική μελισσοουργία υπάρχει, όπως υπάρχει και η βιολογική γεωργία γιατί πιστοποιείς την πρώτη ύλη και το αποτέλεσμα της καλλιεργητικής πρακτικής δηλ. το πρωτογενές προϊόν. Το δευτερογενές, την μεταποίηση, δεν την πιστοποιείς.

Απλώς υπάρχουν κάποιοι κανόνες ορθής πρακτικής, που ο οργανισμός ελέγχου τσεκάρει αν τους έχεις ακολουθήσει. Δηλαδή έχουμε πει μένουμε χαμηλότερα από θειώδες που επιτρέπει ει το χημείο του κράτους, στο 1/3, μέχρι εκεί. Όμως το πώς το έχεις πετύχει αυτό δεν ελέγχεται, γιατί δεν μπορούν να ελέγξουν άλλες ουσίες που έχουν χρησιμοποιηθεί. Είναι σαν παρόμοιο με το πρόβλημα ελέγχου

στο ντόπινγκ. Υπάρχουν αρκετοί καλοί/δύσκολοι όπως και κακοί/εύκολοι εναλλακτικοί τρόποι να κατεβάξεις το θειώδες. Άρα εδώ μιλάμε για πράσινο μυαλό στην επιλογή. Γιατί άμα εγώ θέλω να παίξω στην βιολογική αγορά, γιατί είμαι ένας όμιλος που τα έχω χάσει στα χρηματιστήρια και θέλω άμεσα να βγάλω λεφτά από την βιολογική γεωργία, που είναι της μόδας, παίρνω την νομοθεσία και όπου μπορώ να παρεκκλίνω το κάνω. Αυτό όμως είναι κάτι φρέσκο στο ήθος που παραδοσιακά περιέχεται στην βιολογική σκέψη/βούληση. Όταν ξεκινήσαμε την βιολογική γεωργία ήταν όλα αληθινά, δηλαδή μιλάγαμε μαζί και ήταν συμφωνία, υπήρχε αυτή μια εμπιστοσύνη και τιμιότητα μεταξύ των βιοκαλλιεργητών, που ήταν αποτέλεσμα μιας κοινής ιδεολογίας που μας έφερε στο χώρο αυτό. Μετά μπήκαν οι επιχειρηματίες στην βιολογική γεωργία, που δεν είχαν καμία σχέση. Άρα είναι σημαντικό να έχεις μια φλόγα. Αν δεν την έχεις αυτή τη φλόγα και είσαι παραβατικός, επειδή η παρέα ή η γειτονιά, το συννηθίζει, την έκανες. Αλλά αυτό μακροχρόνια θα κάνει τόσο το βιολογικό σήμα αλλά και την ιδέα στην εφαρμογή της να μην την πιστεύει κανείς.

Ερώτηση: Τα πράσινα προϊόντα είναι green marketing;

Γεώργας: Στις μέρες μας πολύ και μερικές φορές χωρίς ήθος. Συμβατικοί προϊόντα υπερτονίζουν «πράσινα» χαρακτηριστικά, που μπορεί να είναι μερικές φορές και επίκτητα, δηλ. από εταιρική ευθύνη, μόνο και μόνο για να κερδίσουν τον ανταγωνισμό. Εξαρτάται όμως που τα ψάχνεις. Άμα πας στην λαϊκή βιολογικών προϊόντων δεν ισχύει αυτό. Εκεί τα πράσινα χαρακτηριστικά είναι σιωπηρά στοιχεία μιας διατροφικής ποιότητας. Άμα πας στο "----- ή στο -----" μάρκετ φυσικά και ισχύει. Σου δείχνει με μεγάλα γράμματα τον κύριο προωθητικό στόχο ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ και μετά με μικρά γράμματα τσάι. Πιστεύω ότι πέρασε η εποχή που αγοράζες κάτι μόνο γιατί ήταν βιολογικό. Τώρα υπάρχει κακό βιολογικό, καλό βιολογικό, συνειδητό βιολογικό και πολλές άλλες παραλλαγές.

Στο μάρκετινγκ όπου ο χώρος είναι νεότερος -πέρα από κάποιους κανόνες αθέμιτου ανταγωνισμού- δεν υπάρχει κάποια προδιαγραφή και έλεγχος για το τι αναγράφεται πράσινο και τι όχι. Δεν μπορείς να ελέγξεις το ανεξέλεγκτο. Αντίθετα στα βιολογικά προϊόντα για παράδειγμα υπάρχουν δύο βασικές μετρήσιμες αρχές για προϊόντα που διακινούνται στις υπαίθριες αγορές βιοκαλλιεργητών.

Πρώτον ότι είναι τα δικά σου ιδιοπαραγόμενα προϊόντα, τα οποία αυτοδιαθέτεις εσύ ο παραγωγός και δεύτερον έχεις την βιολ. πιστοποίηση του ελεγκτικού και όλα τα νόμιμα συνοδευτικά έγγραφα.

Έτσι μέσα από αυτό ελέγχεται ότι το ένα στρέμμα βγάζει 100 κιλά και δεν βγάζει 1000 επειδή πουλάει το κάστανο αυτό τον καιρό. Σε περίπτωση αμφιβολίας μπορείς να κάνεις καταγγελία. Στην καταγγελία είναι υποχρεωμένος ο ελεγκτικός οργανισμός να έρθει να πάρει δείγμα για αγροχημικά. Την πρώτη φορά σου αφαιρούν το σήμα για πέντε χρόνια, την δεύτερη για όλη τη ζωή σου.

Και βέβαια στην κρίση αυτή, που είναι κύρια κρίση ήθους, πέρα από την προδιαγραφή και τα ISO, τα κάνω γιατί έτσι θεωρώ για τον εαυτό μου. Όπως έλεγε και κάποιος, τα μαρούλια μου δεν είναι για πούλημα, τα τρώει και το παιδί μου.

Άρα είναι και ένα ήθος προς τον πλανήτη και τους φυσικούς πόρους που χειρίζομαι. Για μένα η πράσινη απόφασή μου να κάνω τα πράγματα με αυτό τον τρόπο είναι ένα ήθος προς σε μένα, εσωτερικό μου ήθος, ήθος και προς τον καταναλωτή. Πώς θα σε κοιτάξω στα μάτια και θα σου πω, πάρ' το αυτό είναι καλό.

Συνεχίζω λέγοντας ότι η βιολογική διαδικασία της παραγωγής ή καλλιέργειας για να υλοποιηθεί απαιτεί τον συνδυασμό από δεξιότητες παιδείας, ηθικής και περιβαλλοντικής συμπεριφοράς και της ενδεδειγμένης διεργασίας. Στην διαδικασία αυτή, όπως πάντα, υπάρχουν και αυτοί που παρεκκλίνουν. Είναι όμως παρήγορο ότι υπάρχουν αρκετοί άνθρωποι που είναι πολύ ευαισθητοποιημένοι και βοηθούν και εμπυχώνουν.

Ερώτηση: Απ' ότι καταλαβαίνω μου ήλθε ότι είναι διαφορετικός κόσμος αυτός που ασχολείται με τις εναλλακτικές καλλιέργειες

Γεώργας: Συμφωνώ, παρότι σιγά-σιγά αρχίζει και γίνεται γκέτο. Η δουλειά αυτή θέλει ανθρώπους δομημένους που έχουν συμπεριφορές και προσπαθούν συνέχεια να τις βελτιώνουν.

Προσωπικά για μένα έχει περάσει η εποχή των θεωριών, τώρα πράξεις. Να τα προϊόντα μου, να η οικογένεια μου, αυτή είναι η ζωή μου. Δηλαδή οι πράξεις και τα προϊόντα, αυτά είναι χειροπιαστά και μένουν. Δεν θα μείνουν οι θεωρίες. Αυτό το σπίτι είναι φτιαγμένο βιοκλιματικό, έχει μελετηθεί η ενεργειακή του συμπεριφορά, η θέρμανση είναι από τον ήλιο. Το ότι έχουμε γεννήσει το 3^ο παιδί στο σπίτι μας, ότι κατεβαίνω στην Αθήνα με 980 κυβικά και όχι με 3.980 κυβικά, είναι πεποίθηση.

Ερώτηση: Να πούμε λίγα λόγια για την βιοδυναμική γεωργία, που απαιτεί λιγότερη φυτοπροστασία αλλά περισσότερη εργασία από τον παραγωγό στο κτήμα που βοηθάει να αναπτύξει μια καλύτερη σχέση με το αμπέλι.

Γεώργας: Το γιατί κάνω την καλλιέργεια με αυτό τον τρόπο, συγκαταλέγεται στις αρχές με τις οποίες έχω επιλέξει να ζω. Οι θεωρητικές βάσεις της βιοδυναμικής γεωργίας τέθηκαν τον προηγούμενο αιώνα από τον αυστριακό Ροδόλφο Στάινερ. Απλή εφαρμογή της αποτελεί σήμερα η γνωστή βιολογική γεωργία. Η βιολογική - δυναμική γεωργία αποτελεί την περισσότερο αυστηρή «βιολογική γεωργία» όπου πέρα από την μη χρήση χημικών, προϋποθέτει τις ωθήσεις στα φυτά από την χρήση σειρών ειδικών ενδυναμωμένων βιοδυναμικών παρασκευασμάτων (ομοιοπαθητικού χαρακτήρα) που εφαρμόζονται με ειδικούς ψεκασμούς. Επιπλέον για την αναγνώριση των ρυθμών της φύσης και των φυτών, απαιτείται ο προσδιορισμός του κατάλληλου χρόνου για τον συντονισμό των καλλιεργητικών παρεμβάσεων, ενώ απαιτείται ο καθορισμός της διαδικασίας συμπαραγωγής της τροφής των φυτών, μέσα από την κομποστοποίηση - ιδιοπαραγωγή αυθηγενούς οργανικής ύλης, που αποτελεί βασικό συστατικό του γόνιμου εδάφους συστήματος.

Σε πολλές χώρες τα αντίστοιχα προϊόντα πιστοποιούνται, ενώ διεθνώς αναγνωρίζεται ως μια κορυφαία ποιότητας μέθοδος καλλιέργειας. Τα βιοδυναμικά προϊόντα παρέχουν υψηλή διατροφική ποιότητα στον άνθρωπο. Για τον προσδιορισμό τι είναι βιοδυναμικό θα βρείτε αρκετή βιβλιογραφία. Πρακτικά όμως στα κρασιά πχ. αποδίδονται καλύτερα στις πρακτικές οινοποίησης, οι οποίες επιτρέπουν την έκφραση της ποιότητας προέλευσης του οίνου. Αυτές στο εξωτερικό προσδιορίζονται από ένα σύστημα πράσινων αστεριών, το οποίο ακολουθούν ομάδες οινοπαραγωγών υπό την μορφή ενός κώδικα ηθικής προς τον καταναλωτή.

Θεωρώ ότι στην καλλιεργητική πράξη καλύτερα είναι αυτά να είναι διαδοχικά, Δηλ. καλό είναι να εξασκήσεις την συμβατική, να δεις το αδιέξοδο της, να κάνεις την βιολογική και να δεις ότι και εκεί έχεις περιορισμούς και μετά να έρθεις στην βιοδυναμική. Εμένα ήταν ο πατέρας μου που έκανε την συμβατική αμπελοκαλλιέργεια και την έκανε με συνέπεια και ενθουσιασμό. Παρότι εγώ ήμουν ενάντια σε αυτό, δεν μπορούσα να μιλήσω γιατί ήταν πολύ δυναμική προσωπικότητα, οπότε καθόμουν πίσω και τον βοηθούσα ραντίζοντας μαζί του εντομοκτόνα. Επίσης στην οινοποίηση εκείνες τις εποχές ήταν συνηθισμένη η επιβλαβής αποσιδήρωση στο κρασί. Αποσιδήρωση κάνεις με κυανιούχα άλατα, όταν ρίχνεις το αντιδραστήριο μέσα το κρασί γίνεται πράσινο, γιατί κατέρριπτες τον σίδηρο, καθώς σίδηρος υπήρχε πολύ τότε στα εργαλεία. Όλα αυτά ήταν αρκετά αντίθετα για μένα που 'χα άλλες αντιλήψεις και έτσι μετά τον θάνατό του ξεκίνησα και πιστοποίησα όλο τον αμπελώνα βιολογικό. Ήταν δύσκολο στην αρχή, αλλά αυτό ήθελα. Άρα χρειάζεται κάποια εμπειρία και μετά βούληση. Δηλαδή έχεις τον προβληματισμό, βρίσκεις σε έναν γόνιμο δρόμο και σιγά σιγά οδηγείς προς τον πράσινο δρόμο. Δεν

μπορείς ξαφνικά να γυρίσεις τον διακόπτη και να γίνεις πράσινος. Αν θα πρέπει γρήγορα να γίνεις θα είναι ίσως από κάποιο συγκεκριμένο συμφέρον και ίσως σύντομα θα ξαναγυρίσεις πάλι πίσω. Είναι όπως τα λεφτά, όπως εύκολα έρχονται έτσι εύκολα φεύγουν. Όταν ένας διευθυντής σου πει ότι τώρα θα δουλέψουμε πράσινα το κάνεις, όταν αηλιάξει αυτός ο διευθυντής θα δουλέψεις κόκκινα που θέλει ο επόμενος. Άρα αυτό που διαπραγματευόμαστε έχει προσωπικές προϋποθέσεις. Στο ηλεκτρονικό πίνακα της τάξης μου έχω ανεβάσει μια γελοιογραφία που έχει τίτλο The green revolution. Παρουσιάζει μια συνήθη πόλη, με τα συνήθη αντικείμενα της, όπου όλα όμως έχουν ταμπέλες green airplane, green building, green car, green road, green sun, όλα green. Είναι όμως;

Ερώτηση: Είναι φαίνεται η πράσινη εποχή.

Γεώργας: Οι μάντζερ τα θέλουν όλα green για να πουλάνε καλύτερα.

Ερώτηση: Επειδή ασχολείστε με την βιολογική γεωργία ποια είναι η αίσθηση σας, όσον αφορά την διαχείριση των υπόγειων υδάτων από τους καλλιεργητές;

Γεώργας: Ο καθένας που έχει μία άδεια γεώτρησης υποχρεούται να εκτελεί μία διαδικασία όπως προσδιορίζει η άδεια του για το ποσό του νερού πρέπει να αντλεί, να κάνει αυτή τη χρήση και να προσέχει αυτά κι αυτά. Επειδή όμως η γεώτρηση είναι ένα πράγμα, το οποίο δεν φαίνεται, ούτε κανείς την ελέγχει, αντλεί όσο του κατέβει διαχειρίζεται τον πόρο της και δεν είναι δικός του. Αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος του υδάτινου δυναμικού της Ελλάδας έχει πρόβλημα. Έχει πρόβλημα η χρήση του όχι ότι δεν υπάρχει. Γιατί ευτυχώς έχουμε νερά. Ένας πόρος όμως που σπαταλιέται και δεν διαφυλάσσεται.

Ερώτηση: Ποιά είναι η άποψη σας για την συνολική παιδεία που υπάρχει γύρω από το θέμα, κρίνοντας από την καθημερινή πρακτική;

Γεώργας: Παρατηρώ μερικές φορές στο σούπερ μάρκετ τι έχουν ψωνίσει στο καλάθι τους μερικοί άνθρωποι και με τι αυτοκίνητα φεύγουν από αυτό και τρελαίνομαι. Δεν μπορώ να καταλάβω αυτήν την ανισορροπία. Ένας άνθρωπος στο κομμάτι της οδήγησης και της οδικής ασφάλειας, που είναι κοινωνικά ορατό, να επιλέγει την κορυφαία ποιότητα, ενώ ο ίδιος στο κομμάτι της διατροφής του στο πιάτο του, να επιλέγει τόσο χαμηλή ποιότητα. Κάτι φωτίζεται λάθος, ή κάτι εγώ δεν βλέπω as πούμε.. Αλλά ένα τρόφιμο που είναι κάτω από το κόστος, τις περισσότερες φορές το ξέρεις ότι δημιουργεί πρόβλημα.

Συνέντευξη με Κατερίνα Δρόσσου

Ερώτηση: Κάποιοι με τις βασικές γνώσεις μιας ειδικότητας, με την εμπειρία που αποκτά, εξειδικεύεται για να μπορεί να δουλέψει σε έναν τομέα της πράσινης οικονομίας, έχει πράσινο επάγγελμα;

Δρόσσου: Κοιτάξετε, πράσινη οικονομία ναι, πράσινη ανάπτυξη ναι, πράσινο επάγγελμα δεν ξέρω. Δεν υπάρχει πράσινο επάγγελμα. Δηλαδή ο αγρότης που θερίζει το σιτάρι στο χωράφι, που μέχρι τώρα τα στάχυα τα έβαζε φωτιά, αν τώρα τα μαζεύει γιατί υπάρχει στα δέκα χιλιόμετρα ένα εργοστάσιο που τα παίρνει για να βγάξει βιοντίζελ, ο αγρότης έγινε πράσινος ή συμβάλλει στην πράσινη ανάπτυξη, και στις καθαρές τεχνολογίες. Δεν κάνει όμως κάτι διαφορετικό, απλώς αντί πριν να το κάψει, ή αν τον κυνηγούσαν και δεν τα έκαιγε, τα μαζεύει και τα πετούσε σε έναν γκρεμό παραδίπλα, ή τα άφηνε να γίνουν φυσικό λίπασμα, τώρα απλώς τα μαζεύει και τα πηγαίνει στο εργοστάσιο και έχει και ανταποδοτικό οικονομικό όφελος. Είναι ένα κομμάτι της αλυσίδας της πράσινης ανάπτυξης. Αλλά δεν κάνει κάτι διαφορετικό από ότι έκανε μέχρι τώρα. Το να πηγαίνω εγώ αν υπήρχε η δυνατότητα και να βάζω βιοκαύσιμο στο αυτοκίνητο μου συμβάλλω στην πράσινη ανάπτυξη γιατί αυξάνω τη ζήτηση του βιοκαυσίμου, σαν καταναλωτής. Γι' αυτό λέω είναι θέμα ευαισθητοποίησης, θέμα κουλτούρας και παιδείας πιο πολύ.

Ερώτηση: Αυτοί που ασχολούνται με την παραγωγή βιοηολογικών προϊόντων, θεωρείται ότι κάνουν ένα πράσινο επάγγελμα;

Δρόσσου: Όχι, απλά ακολουθούν άλλη διαδικασία παραγωγής. Να πω κάτι άλλο πιο χαρακτηριστικό. Δουλεύει κάποιος, δεν λέω την ειδικότητα ακόμη, στην εγκατάσταση αιολικών πάρκων, κι ο άνθρωπος αυτός είναι μπετατζής και βάζει τα σίδερα και το μπετόν για τα θεμέλια των ανεμογεννητριών, δουλεύει δηλαδή στην πράσινη βιομηχανία. Γιατί δηλαδή ο μηχανικός που κάνει τη μελέτη είναι πράσινο επάγγελμα κι ο μπετατζής δεν είναι πράσινο επάγγελμα; ή ο οδηγός της νταλίκας που κουβαλάει τα πτερύγια των ανεμογεννητριών στην βουνοκορφή, δεν συμβάλλει κι αυτός; συμβάλλει. Κάνει κάτι πράσινο; Όχι μεταφορές κάνει ο άνθρωπος.

Ερώτηση: Δίνει όμως αυτό το εντός εισαγωγικών "πράσινο επάγγελμα" νέες θέσεις εργασίας; Γιατί έγινε ολόκληρη μάχη για το ποιοι μπορούν να γίνουν, ύστερα από σχετική εκπαίδευση και πιστοποίηση, ενεργειακοί επιθεωρητές.

Δρόσσου: Γιατί είναι κάτι καινούριο που έχει μία συγκεκριμένη κατεύθυνση. Αλλά, και οι περισσότερες ανεμογεννήτριες που θα εγκατασταθούν, θα δημιουργήσουν θέσεις εργασίας σε οδηγούς φορτηγών, σε μπετατζήδες, σε σιδεράδες, αντί να χτίζουν σπίτια, ανοίγει η αγορά των αιολικών πάρκων. Θεμέλια θα ρίχνουν πάλη.

Ερώτηση: Τα σπίτια που κάνουν οι εργατοτεχνίτες με καλάρια, λάσπη κλπ που είναι της εποχής, ότι είναι ένα παλιό επάγγελμα που τώρα αναβιώνει λόγω της πράσινης οικονομίας και ανάπτυξης. Πως μπορείς να αποκτήσεις αυτήν την δεξιότητα σήμερα και να πείς ότι κάνω ένα πράσινο επάγγελμα;

Δρόσσου: Ναι μα το "με καλάρια" ήταν σύμφωνα με τις τοπικές συνθήκες. Τα κυκλαδίτικα γιατί είναι άσπρα; για να αντανakλούν την ηλιακή ακτινοβολία. Δεν τους προέκυψε. Γιατί τα ηπειρώτικα να είναι από πέτρα και δεν είναι κι αυτά άσπρα; γιατί θέλανε εκεί να τραβάνε την ηλιακή ακτινοβολία. Η τοπική ιδιαιτερότητα αλλά και γι' αυτό ήταν θέμα εμπειρίας, να αξιοποιούν τις τοπικές συνθήκες κλιματολογικές και περιβαλλοντικές με τα τοπικά υλικά. Συνεπώς δεν είναι νέο ή παλιό πράσινο επάγγελμα, είναι

το επάγγελμα που προσαρμόζεται στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και λόγω της περιβαλλοντικής ή οικολογικής ευαισθητοποίησης που έχει μερίδα πολιτών, αυτό δύναται να μεταφέρεται από τόπο σε τόπο. Παρόμοιο επάγγελμα είναι και ο πετράς ή αυτός που κατασκευάζει λιθόστρωτους δρόμους. Τώρα έχουμε και στην Αθήνα και στην Κηφισιά και στα Πετράλωνα τέτοιους δρόμους.

Ερώτηση: Η προσέγγιση ότι κάνοντας μια συγκεκριμένη δραστηριότητα στη διάρκεια της εργασίας σου, όπως η housekeeper σε ένα ξενοδοχείο που αποθέτει τα απορρίμματα που συλλέγει από τα δωμάτια έτοιμα προς ανακύκλωση κάνει πράσινο επάγγελμα, θεωρείται ότι κάνει πράσινο επάγγελμα; ή απλά ότι συνεισφέρει σε μια πράσινη δράση;

Δρόσσου: Όχι δεν κάνει πράσινο επάγγελμα. Δηλαδή ο διευθυντής του ξενοδοχείου που θα πάρει πράσινο δάνειο για να κάνει κάτι συγκεκριμένο, να βάλει θερμομόνωση, να βάλει αισθητήρες φωτισμού, αυτός κάνει πράσινο επάγγελμα; ξενοδοχείο διευθύνει, όπως πριν και μετά. Το δάνειο που παίρνει είναι πράσινο. Τους αισθητήρες που μετράνε το φωτισμό, θα τους βάλει ο ίδιος που θα βάλει και τους αισθητήρες του καπνού και της φωτιάς. Δεν διαφέρει σε τίποτα άλλο, εγκατάσταση αισθητήρων είναι. Δηλαδή δεν υπάρχουν πράσινα επαγγέλματα. Υπάρχει πράσινη οικονομία. γιατί προωθεί τα αιοδικά πάρκα, τη γεωθερμία, τη βιομάζα. Πάμε και στο αυτοκίνητο, ο εργάτης της αυτοκινητοβιομηχανίας αυτοκίνητα έβαφε πριν, αυτοκίνητα θα βάφει και τώρα. Γιατί κάνει πράσινο; επειδή βάφει ένα λιγότερο ρυπογόνο αυτοκίνητο;

Ερώτηση: Έχετε ακούσει αυτούς που λένε ότι το GIS συμβάλλει πολύ στην πράσινη ανάπτυξη. Είναι προϋπόθεση για τα πράσινα επαγγέλματα τώρα οι δεξιότητες, να ξέρεις να το χειρίζεσαι;

Δρόσσου: Βοηθάει τον τοπογράφο όπως τον βοηθάει στη χάραξη ενός δρόμου, στη χάραξη μιας σιδηροδρομικής γραμμής, στις εκσκαφές να κάνει ένα πλάτωμα. Δεν είναι κάτι το ιδιαίτερο. Την ίδια δουλειά θα κάνει για την εκσκαφή των θεμελίων μιας ανεμογεννήτριας. Αυτός κάνει πάλη μετρήσεις εδάφους όπως θα έκανε για οτιδήποτε άλλο.

Ερώτηση: Ο τεχνίτης του ποδηλάτου είναι πράσινο επάγγελμα;

Δρόσσου: Ο τεχνίτης ποδηλάτου με το να μαζεύει τα λίγα λάδια που έχει – γιατί το συνεργείο αυτοκινήτου έχει περισσότερα, αλλά και το ποδήλατο έχει – να τα μαζεύει και να τα πηγαίνει να τα δίνει στο ειδικό συνεργείο που θα τα ανακυκλώσει όλα αυτά, συμβάλλει στην πράσινη οικονομία. Γιατί όπως και ο αγρότης που δίνει τα άχυρα για παραγωγή. Αλλά δεν κάνει πράσινο επάγγελμα, τη δουλειά του κάνει. Αλλά έχει αποκτήσει περιβαλλοντική συνείδηση.

Ερώτηση: Και παλιά έκανε αυτό το επάγγελμα αλλά επειδή δεν υπήρχε αυτή η δυνατότητα τα πετούσε...

Δρόσσου: ...Και κάποια επαγγέλματα γίνονται περιβαλλοντικά πιο φιλικά, λόγω της αλλαγής χρήσης υλικών, ή χρήσης πιο φιλικών υλικών. Στην ουσία την ίδια δουλειά κάνεις αλλά απλά χρησιμοποιείς άλλη πρώτη ύλη και παράγεις περιβαλλοντικό αποτέλεσμα και αποτύπωμα. Είναι θέμα λοιπόν πράσινης ανάπτυξης και οικονομίας. Θέλω να μιλήσω επίσης για αυτή τη δουλειά του Υπουργείου που κάνετε, γιατί έχω μια κόρη που πάει πρώτη λυκείου φέτος και μέσα σε αυτό το καινούριο εκπαιδευτικό σύστημα, έβλεπα πέρυσι που μας είχαν στείλει από το σχολείο τέσσερις διαφορετικές ενότητες με τις οποίες τα παιδιά θα πρέπει να κάνουν εργασίες στο καινούριο υποτίθεται παιδαγωγικό-εκπαιδευτικό σύστημα. Έτσι λοιπόν θυμάμαι ότι είχε πχ “ψυχολογία”, δεν τα θυμάμαι όλα, και είχε και “περιβάλλον”. Και θυμάμαι προσπαθούσα να την πείσω να ασχοληθεί με αυτό γιατί της είπα πως μπορούσα

να τη βοηθήσω πολύ σε αυτό. Δεν το διάλεξε βέβαια, αλλά μου έκανε εντύπωση τότε και σκέφτηκα πως προφανώς θέλουν να δώσουν μία ευαισθητοποίηση και προς αυτόν τον τομέα ο οποίος είναι καινούριος και δημιουργεί καινούριες θέσεις εργασίας. Θα έπρεπε να το διατυπώσουν και να το επικοινωνήσουν λοιπόν πολύ καλύτερα.

Ερώτηση: Άρα είναι θέμα ευαισθητοποίησης.

Δρόσσου: Το σκεφτόμουν κι εγώ με όλα αυτά που λέγαμε. Κι εγώ δημοσιογράφος είμαι, αλλά άρχισα να ασχολούμαι κάποια στιγμή και με λίγο πράσινο. Αυτό δεν σημαίνει πως και σε τρία χρόνια θα κάνω το ίδιο. Πιθανώς να κάνω κάτι τελείως διαφορετικό.

Ερώτηση: Πράσινο επάγγελμα ίσως;

Δρόσσου: Ουσιαστικά η πράσινη οικονομία ανοίγει καινούριες θέσεις που επαγγελματικής δραστηριοποίησης και όχι νέα επαγγέλματα. Είναι επαγγέλματα που μπορούν να εξελιχθούν σε πράσινη δραστηριότητα, που θα έχουν ζήτηση μάλλον στα πλαίσια της πράσινης ανάπτυξης και οικονομίας. Πολύ κοντά στον όρο εγώ μπορώ να βρω μόνο κάποιους οι οποίοι είναι οι ιδιοκτήτες ας πούμε και είναι ελεύθεροι επαγγελματίες, για παράδειγμα αν έχεις ένα οινοποιείο μπορείς να επιλέξεις τι οινοποιείο θα έχεις. Δηλαδή, τον αμπελώνα σου τον καλλιιεργείς με συμβατικό τρόπο ή με βιολογικό. Το επάγγελμα όμως είναι οινοποιός. Απλά αλληάζουν οι πρακτικές. Άρα μιλάμε για πράσινη οικονομία κι όχι για πράσινο επάγγελμα.

Ερώτηση: Να ρωτήσω, είναι θέμα κουλτούρας καταρχάς για να ασχοληθεί κάποιος με την βιολογική γεωργία;

Δρόσσου: Θα πρέπει να πιστεύει και να ενστερνίζεται αυτά που κάνει. Όχι μόνο περιβαλλοντικά αλλά και ηθικά. Άρα είναι καταρχήν θέμα κουλτούρας και κατά δεύτερο επαγγελματική διέξοδος ως προς αυτήν την δραστηριότητα. Για να μην ξεχνάμε γεωργός είναι και επειδή έχει αυτήν την παιδεία ασχολείται με την βιολογική καλλιέργεια, προκειμένου να μην αποστερεί τίποτα από τις μελλοντικές γενιές και από τους συνανθρώπους του και κατά δεύτερον επειδή όπως πιστεύει παράγει και παρέχει ποιότητα προϊόντος. Η συμβατική είναι η εύκολη λύση. Μπαίνεις στο τρακτέρ, βάζεις ένα φάρμακο κάνεις μια βόλτα 2 ώρες και ψοφάνε όλα. Τα μεροκάματα με το τσαπάκι είναι 40 ευρώ, για βάλε να κάνει 10 μεροκάματα. Γι'αυτό το έκαναν οι παλιοί. Θα πας στην δύσκολη μέθοδο που είσαι μόνος σου, στην πέφτουν όλοι γιατί είσαι περίεργος, τους χαλάς την πιάτσα, γιατί τα προϊόντα σου είναι περίεργα κτλ, είναι πιο δύσκολη και πιο ακριβή γιατί πρέπει να περιμένεις.

Συνέντευξη με Δημήτρη Κανελλόπουλο

Ερώτηση: Κατ' αρχήν σας ευχαριστούμε για το χρόνο σας και τη διαθεσιμότητά σας να συζητήσουμε το θέμα της πράσινης ανάπτυξης και απασχόλησης. Ξεκινώντας θα θέλαμε να σας ρωτήσουμε τι σας προσέληκε να ασχοληθείτε με αυτό τον τομέα;

Κανελλόπουλος: Αποφάσισα να ασχοληθώ με τα φωτοβολταϊκά γιατί αυτό συνδύαζε τρία πλεονεκτήματα: Πρώτον, ήταν ένας σχετικά νέος τομέας στην Ελλάδα και επομένως ίσως ο ανταγωνισμός δεν θα ήταν παγιωμένος. Δεύτερον, ήθελα να κάνω κάτι για το οποίο να αισθάνομαι ότι είναι πραγματικά χρήσιμο όχι μόνο στους πελάτες μου, αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και τρίτον, το αναμενόμενο οικονομικό αποτέλεσμα ήταν ικανοποιητικό, άξιζε να αναλάβω τον επιχειρηματικό κίνδυνο. Από τότε βέβαια που ξεκίνησα, το τοπίο έχει αλλάξει πολύ. Κατ' αρχήν δεν δίνονται πια επιδοτήσεις για τέτοιες εγκαταστάσεις, που το περιμέναμε, αλλά δεν ξέραμε πότε θα συμβεί. Δεύτερον, η κρίση οδήγησε τις τράπεζες σε αδυναμία να χρηματοδοτούν τις επενδύσεις, πράγμα που βέβαια αφορά και το δικό μας τομέα. Τρίτον, μειώθηκαν οι τιμές στις οποίες αγοράζει το κράτος το παραγόμενο ρεύμα, ενώ η ίδια τάση υπάρχει και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Από την άλλη η τεχνολογία προχώρησε και οι μονάδες, εννοώ τα πάνελ, μπορούν να είναι πιο παραγωγικές και αξιόπιστες ενώ οι τιμές τους πέφτουν διαρκώς. Επίσης η τεχνολογία διαχύθηκε και τώρα παράγονται πάνελ σε πολλές χώρες, ακόμα και στην Ελλάδα υπάρχουν μονάδες που παράγουν πάνελ. Αυτά όλα δίνουν απασχόληση σε κόσμο, κυρίως βέβαια σε μηχανικούς και τεχνικό προσωπικό.

Ερώτηση: Έχετε ευκολία να βρίσκετε συνεργάτες που να γνωρίζουν αυτή την τεχνολογία; Τι ιδιαίτερες δεξιότητες χρειάζονται;

Κανελλόπουλος: Όταν ξεκινήσαμε πριν 7-8 χρόνια υπήρχαν ελάχιστοι που γνώριζαν. Δαπανήσαμε πολλά χρήματα για να εκπαιδεύουμε ανθρώπους στην τεχνολογία αυτή. Σήμερα τα πράγματα είναι διαφορετικά, αλλά το επίπεδο γνώσης μεταξύ των επαγγελματιών διαφέρει, όπως σε όλα τα επαγγέλματα φαντάζομαι. Εδώ βέβαια, επειδή δεν έχει παρελθόν αυτή η αγορά, είναι νέα, δεν έχει προλάβει να δημιουργηθεί κουλήτούρα, να μάθουν οι νέοι κοντά στους παλιούς, να έχουν ξεχωρίσει οι καλές πρακτικές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλοί να μαθαίνουν εμπειρικά, με τη μέθοδο της δοκιμής και σφάλματος, πράγμα που αποτελεί μια πρόσθετη δυσκολία στην απρόσκοπτη ανάπτυξη αυτής της αγοράς. Όσο για τις δεξιότητες που λέτε, θα έλεγα ότι κατ' αρχήν απαιτούνται όλες οι δεξιότητες που είναι ζητούμενες στις σύγχρονες δραστηριότητες: πελατοκεντρική προσέγγιση, δυνατότητα να παίρνεις πρωτοβουλίες και να αντιμετωπίζεις τα προβλήματα που παρουσιάζονται, έλεγχος ποιότητας με αυστηρότητα, ικανότητα επικοινωνίας με συνεργάτες και πελάτες, ταχύτητα στην εκτέλεση του έργου. Και βέβαια οι τεχνικές γνώσεις που χρειάζονται για να γίνει η δουλειά σωστά. Τώρα, σ' αυτό το τελευταίο, υπάρχει το θέμα ότι η τεχνολογία αλλάζει από χρόνο σε χρόνο. Όχι τίποτα επαναστατικό, αλλά αλλάζει. Για να είναι κάποιος καλός επαγγελματίας, καλός τεχνικός, καλός μηχανικός, χρειάζεται να ανανεώνει συνεχώς τις γνώσεις του γύρω από το αντικείμενο.

Ερώτηση: Από πού ενημερώνονται οι επαγγελματίες και πώς μπορούν να ανανεώνουν τις γνώσεις τους; Γνωρίζετε να υπάρχουν σχετικές σπουδές;

Κανελλόπουλος: Κοιτάζτε, οι σπουδές είναι απαραίτητες σε πρώτο επίπεδο, για να μπορεί να κατανοεί κάποιος τις αρχές λειτουργίας και να γνωρίζει το γενικό πλαίσιο αναφοράς για όλες αυτές τις εφαρμογές. Από κει και πέρα, χρειάζεται κανείς να ενημερώνεται από τεχνικά εγχειρίδια και άλλες πηγές που δεν είναι ακαδημαϊκού χαρακτήρα. Οι σχολές στην Ελλάδα τουλάχιστον δεν μπορούν να παρακολουθούν την εξέλιξη αυτόματα, χρειάζονται χρόνο για να ενσωματώσουν τις εξελίξεις.

Ερώτηση: Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι επιπτώσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη από πράσινες δραστηριότητες;

Κανελλόπουλος: Ας ξεκινήσουμε από την απασχόληση. Στον τομέα μας αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα βρίσκουν καταφύγιο πολλοί άνθρωποι από τεχνικές εταιρείες καθώς και ηλεκτρολόγοι εγκαταστάτες, οι οποίοι βλέπουν το παραδοσιακό τους αντικείμενο να έχει συρρικνωθεί λόγω της κρίσης. Με την έννοια αυτή, η πράσινη απασχόληση είναι ένα είδος εμποδίου στην αύξηση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης. Τώρα όσον αφορά στην ανάπτυξη, εκτιμώ ότι κάθε παραγωγή έργου και αξίας συμβάλλει στην ανάπτυξη και με την έννοια αυτή, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας συμβάλλουν στην ανάπτυξη. Και θα πρέπει εδώ να δούμε και το στοιχείο της ανανέωσης του πλουτοπαραγωγικού δυναμικού και το στοιχείο της καινοτομίας και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Ερώτηση: Ποια θα θεωρούσατε πράσινα επαγγέλματα και τι τα διακρίνει από τα παραδοσιακά;

Κανελλόπουλος: Δεν είναι εύκολο να πει κανείς αν είναι διαφορετικό επάγγελμα αυτό του ηλεκτρολόγου που κάνει εγκαταστάσεις γενικά σε σπίτια, από την εγκατάσταση ενός ηλιακού θερμοσίφωνα ή ενός φωτοβολταϊκού συστήματος. Αν κρίνουμε μόνο από το αποτέλεσμα, στη δεύτερη περίπτωση είναι πράσινο επάγγελμα.

Ερώτηση: Νομίζετε ότι παίζει ρόλο η ηλικία ή άλλοι τέτοιοι παράγοντες για την απασχόληση σε τέτοιες δραστηριότητες;

Κανελλόπουλος: Δε νομίζω ότι η ηλικία έχει να κάνει με το θέμα. Η ανάγκη οδηγεί τους ανθρώπους να προσαρμόσουν το αντικείμενο της δουλειάς τους και τον τρόπο που εργάζονται στα δεδομένα. Τώρα, ένας νεότερος, ίσως ευκολότερα οικειοποιείται νέες έννοιες και τεχνολογίες, παρά ένας μεγαλύτερος, και αυτό όμως έχει να κάνει με την προσαρμοστικότητα του καθενός και αυτό είναι κάτι που αλληιάζει από άνθρωπο σε άνθρωπο.

Συνέντευξη με τον Αντώνη Κοκώση

Ερώτηση: Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας στην έρευνα που κάνουμε και θα θέλαμε κατ' αρχήν να μας πείτε συνοδικά τη γνώμη σας για τα πράσινα επαγγέλματα.

Κοκώσης: Τα πράσινα επαγγέλματα αντιπροσωπεύουν την τάση των καιρών για μεγαλύτερη αειφορία. Αειφορία θυμίζω ότι είναι περιβάλλον, οικονομία και κοινωνία. Επομένως τρία διαφορετικά σκέλη. Το να επιδιώξει κανείς να δώσει ορισμό για κάτι τέτοιο δεν έχει κανένα νόημα. Νομίζω ότι ο καθένας θα δώσει τον δικό του ορισμό υπάρχει πολύ επιστημοσύνη γύρω από τέτοιους ορισμούς και για να καθορίσεις τί ακριβώς εννοεί ο καθένας με αυτά που εννοεί δεν έχει βάση και κανένα νόημα. Γιατί αυτά τα πράγματα έχουν μια δυναμική, διαμορφώνονται από μόνα τους, όλοι τα καλωσορίζουμε αλλή από κει και πέρα είναι ένα δεδομένο αυτό. Ένα δεύτερο θα ήθελα εγώ είναι ότι τα πράσινα επαγγέλματα σίγουρα από άποψη χρώματος δεν είναι πράσινα τις περισσότερες φορές. Δηλαδή το να μπορείς να αξιοποιήσεις σκουπίδια τα οποία δεν έχουν τίποτα πράσινο, είναι ένα πολύ πράσινο επάγγελμα το οποίο δεν έχει κατανοηθεί σαν πράσινο μέχρι τώρα. Και αντίθετα το να ανακυκλώνεις πράγματα που δεν θα έπρεπε, γιατί έρχονται από τη μια μεριά του πλανήτη στην άλλη, είναι μια κακή, από αειφορική άποψη, τακτική και πρακτική η οποία δεν είναι πράσινη. Είναι κόκκινη ίσως ή μαύρη, εν τούτοις μπορεί να χρωματιστεί πράσινη και να περάσει σαν πράσινη στην κοινωνία.

Ερώτηση: Έχει γίνει μεγάλη συζήτηση με άλλους ερωτώμενους για το περιεχόμενο της έννοιας πράσινο επάγγελμα. Εσείς τι λέτε;

Κοκώσης: Σίγουρα το πράσινο επάγγελμα δεν είναι καλό να το ορίσεις. Είναι καλό όμως να το περιορίσεις. Να καταλάβουμε ότι δεν είναι τα πάντα, είναι κάτι πιο συγκεκριμένο. Δεν είναι καλό κατά τη γνώμη μου να μπορούμε σε αυτό το παιχνίδι των επιστημονικών ορισμών. Καλό είναι να καταλάβουμε τί θέλουμε να εννοούμε με τα πράσινα επαγγέλματα. Και έχουμε πει ότι λίγο πολύ είναι γύρω από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή ανανεώσιμες πηγές γενικότερα για υλικά και το διαφοροποιούμε και το ξεχωρίσαμε από το περιβάλλον. Ότι δεν είναι σίγουρα μόνο το περιβάλλον, είναι και τα άλλα δυο. Άρα λοιπόν αυτό είναι το ένα. Τώρα γυρίζοντας στην προηγούμενη ερώτηση, δηλαδή κατά πόσο ένα ίδρυμα προσφέρει την παιδεία για να γίνεις πράσινος ή να μην είσαι τόσο πράσινος, είναι ένας δυναμικός χώρος πρέπει να το παρακολουθείς. Σίγουρα το Πολυτεχνείο έχει ενσωματώσει πολλά πράγματα, σίγουρα δεν έχει ενσωματώσει πολλά άλλα. Αλλά αν δούμε την παγκόσμια εμπειρία, οι άνθρωποι που καινοτομούν που είναι πρωτοπόροι δεν αυτοί που παίρνουν μεταπτυχιακά προγράμματα στα πράσινα επαγγέλματα. Είναι αυτοί οι οποίοι έχουν οι ίδιοι το ενδιαφέρον, την ευαισθησία και μια υπεύθυνη στάση στην κοινωνία για να σκεφτούν το διαφορετικό. Αυτοί είναι οι άνθρωποι που κάνουν σήμερα τη διαφορά. Όταν ζεις σε μια χώρα που τα σκουπίδια τα πετάς στο δρόμο τί πράσινα μαθήματα να πάρεις εσύ για να γίνεις άνθρωπος; Πρέπει να ξεκινήσεις από αυτά τα καθημερινά. Και νομίζω από την άλλη μεριά θα πρέπει να αρχίσεις να σκέφτεσαι όχι με βάση τον εαυτό σου μόνο, αλλά με βάση τους ανθρώπους γύρω σου και το περιβάλλον γύρω σου. Όπως δηλαδή εσύ ψάχνεις να σχεδιάσεις ένα εργοστάσιο πράσινο έτσι πρέπει ο εαυτός σου να λειτουργεί με κάποια παρόμοια κριτήρια.

Ερώτηση: Ακούσαμε από άλλα πρόσωπα, που έχουν επίσης ενασχόληση με το θέμα, και ενδεχομένως έχουν ακαδημαϊκές θέσεις, ότι όλα τα επαγγέλματα μπορεί να είναι πράσινα. Εσείς είστε αυτής της γνώμης;

Κοκώσης: Πιστεύω ότι να πούμε ότι όλα μπορεί να είναι έτσι και όλα να είναι πράσινα ίσως να μην ισχύει. Δηλαδή υπάρχουν κάποια όρια, υπάρχουν όρια πώς μπορείς να βάλεις κάτι σαν πράσινο και

μη πράσινο. Και όπως, στις περισσότερες περιπτώσεις όταν μιλάμε για πράσινη τεχνολογία μιλάμε για τεχνολογία που έχει να κάνει συνήθως με ανανεώσιμες μορφές, είτε είναι ενέργειες, είτε είναι για υλικά πράσινα που χρησιμοποιούνται στις κατασκευές, είτε είναι για έναν διαφορετικό τρόπο σκέψης ο οποίος ενσωματώνει όπως αναφέραμε και πριν την οικονομία, το περιβάλλον και την κοινωνία. Από αυτή την άποψη το corporate responsibility σαν concept σε μια εταιρεία είναι ένας πράσινος τρόπος σκέψης για μια εταιρεία. Το γεγονός δηλαδή ότι μια εταιρεία που κερδοφορεί, που αναπτύσσεται σε μια περιοχή, ότι οφείλει αυτή να έχει μια ανταλλαγή με την κοινωνία η οποία την στεγάζει, και αυτό είναι μια πράσινη διάσταση στα οικονομικά της εταιρείας. Το περιβάλλον από μόνο του δεν είναι πράσινο. Το περιβάλλον από μόνο του όταν είναι απλή νομοθεσία, όταν είναι στείρα παρακολούθηση κανόνων, αυτό δεν έχει τίποτα να κάνει πράσινο, αυτό είναι σαν να παρακολουθείς κανόνες και νόμους. Νομίζω ότι ένα σημαντικό κομμάτι είναι ότι αυτού του είδους οι καινούριες τεχνικές και τεχνολογίες θέλουν καινοτόμους τρόπους και επαγγέλματα, αυτό είναι ένα σημαντικό κομμάτι. Είναι διαφορετικά καινούρια επαγγέλματα τα οποία μπορούν να διαμορφωθούν και ένας καινούριος ανοικτός ορίζοντας στον οποίο σαφώς οι νέοι έχουν τον πρώτο λόγο.

Ερώτηση: Ποια εννοείτε ότι μπορεί να είναι τα πιθανά νέα επαγγέλματα που προκύπτουν από την πράσινη οικονομία και την πράσινη ανάπτυξη, ως φορέας που παρέχετε εκπαίδευση;

Κοκός: Είναι πολλά επαγγέλματα. Μπορεί να είναι επάγγελμα κατασκευαστή για παράδειγμα, μπορεί να είναι επάγγελμα μηχανικού. Μηχανικός ο οποίος βρίσκει καινούριες χημείες σε υλικά καινούρια, είτε παλιές χημείες.

Ερώτηση: Δηλαδή μπορούμε να πούμε ότι οικονομικοί και περιβαλλοντικοί λόγοι καθώς και η κοινωνία οδηγούν σε νέες επαγγελματικές δραστηριότητες, οι οποίες είναι πράσινες;

Κοκός: Εγώ θα έλεγα το εξής. Τα πιο σημαντικά πράγματα για να καταλάβει κανείς την διαφορά του πράσινου και του αειφορικού είναι η διαφορά τους σε σχέση με την περιβαλλοντική διάσταση. Δηλαδή οι περισσότεροι νομίζω συγχέουν τα πράσινα με τα περιβαλλοντικά και βλέπουν ότι είναι περιβαλλοντικά καλό είναι μάλλον και πράσινο. Αυτό είναι λάθος. Συνήθως τα πράσινα καινοτομούν, άρα έχουν μια οικονομική διάσταση και επίσης έχουν συμπεριλάβει στον υπολογισμό, την εξίσωση με την κοινωνία. Στην Αγγλία θυμάμαι διδακτορικά τα οποία είχαν την λέξη αειφορία, sustainability, και δεν είχαν μέσα κοινωνικές παραμέτρους που αποτιμούσαν στην ανάπτυξη. Για να διασφαλιστεί το sustainability, τους ζητούσαν να βγάλουν τον τίτλο του sustainability και να βάλουν το environmental. Γιατί του έλεγε είναι σαν κοροϊδεύεις, άλλο είναι το περιβάλλον άλλο είναι το sustainability. Άρα εδώ υπάρχει το οικονομικό κομμάτι. Δηλαδή αν υπάρχει κάτι όμορφο στα πράσινα, είναι ότι είναι καινοτόμα συνήθως γιατί σε κάνει να σκεφτείς με έναν διαφορετικό τρόπο. Δηλαδή η διαφοροποίηση για ότι είπαμε για τα τσιμέντα, το να πάρεις μια τσιμεντοβιομηχανία και να περιορίσεις το διοξείδιο του άνθρακα δεν έχεις τίποτα πράσινο, απλά δουλεύεις σε ένα περιβαλλοντικό πρόγραμμα. Είναι αυτό που είπα πριν για την νομοθεσία, προσπαθείς να είσαι νόμιμος. Αλλά αν σκεφτείς ότι το τσιμέντο σου ή τα υλικά να έχουν κάποια κομμάτια τα οποία να είναι ανανεώσιμα, να έχουν έναν κύκλο ζωής ή η συνεισφορά σου στην κοινωνία να είναι πιο άμεση και πιο συγκεκριμένη τότε γίνεσαι πιο πράσινος, ακόμα και αν περιβαλλοντικά βρίσκεσαι εκεί που βρίσκουσιν χθες.

Είπαμε ότι το πράσινο ενδιαφέρεται και για την κοινωνία, δεν είναι μόνο εναλλακτικό. Και εσύ κοιτάς να μαζεύεις ενέργεια, ακόμα και καινοτόμα. Ουσιαστικά τί κάνοντας; Λύνοντας ένα περιβαλλοντικό πρόβλημα. Ποιο δηλαδή; Ότι εγώ έχω εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, βάζω τις ανεμογεννήτριες και κάνω το νησί μου να είναι σαν ένα τέρας. Μια άλλη περίπτωση με την κυματική ενέργεια, πόσες είναι αυτές οι μηχανές οι οποίες βασίζονται σε κύματα θάλασσας, ανεβοκατεβαίνουν τουρμπίνες δι-

άφορες και βλέπεις μια θαλάσσια περιοχή η οποία έχει κάτι μηχανικά περιέργα εξαμβλώματα και αισθητικά δεν είναι όμορφο, χαλάς την ομορφιά του τοπίου. Γι' αυτό είπα ότι θα ήταν καλή μια συζήτηση, που θα ξεκαθαρίσει πράγματα που να καταλαβαίνει η κοινωνία τα λάθη της. Επαναλαμβάνω ένα πράγμα που καταλαβαίνει η κοινωνία. Λάθος είναι ότι ταυτίζει τα πράσινα με τα περιβαλλοντικά, αν ρωτήσω 8 στους 10 ανθρώπους θα πούνε περίπου τα ίδια. Αλλά το περιβαλλοντικό είναι αυτό που συνήθως σε αυτά που βλέπουμε σαν καινοτόμα πράγματα δίνει μια διάσταση. Η διάσταση αυτή είναι είτε οικονομική είτε κοινωνική. Δηλαδή έχει βρεθεί ένα καινούριο υλικό που αντικαθιστά ένα προηγούμενο και στην αντικατάστασή του δημιουργεί ουσιαστικά ένα καινούριο μονοπάτι στην αγορά και επομένως έχει μια διαφορετικότητα, μια καινοτομία, αυτή λοιπόν είναι η οικονομική διάσταση. Η τεχνική διάσταση μπορεί να έχει να κάνει με τις εκπομπές του διοξειδίου του άνθρακα ή να διορθώνει κάποιες περιβαλλοντικές εκπομπές. Και το άλλο είναι η κοινωνική διάσταση την οποία παραβλέπουμε πολλές φορές.

Ερώτηση: Πώς θα ορίζατε επομένως την αειφορία και τη βιωσιμότητα σε σχέση με την πράσινη ανάπτυξη; Είναι δύο όροι που συναντάμε όλο και πιο συχνά και στα ευρωπαϊκά κείμενα και ευρύτερα.

Κοκώσης: Νομίζω είναι ξεκαθαρισμένο. Βιώσιμο είναι αυτό που είναι περιβαλλοντικό και οικονομικό, ενώ το αειφορικό έχει και το κοινωνικό.

Ερώτηση: Οπότε η χρήση του όρου πράσινο εκτιμάτε ότι είναι κατανοητή από το ευρύ κοινό και δεν κινδυνεύει από την αλόγιστη χρήση του;

Κοκώσης: Πιστεύω ότι είναι κάτι πολύ θετικό αλλά αν αφήσουμε το μάρκετινγκ από μόνο του θα κάνει αυτό το θετικό μια φούσκα η οποία θα σκάσει και ο κόσμος θα πάψει να εμπιστεύεται το κάτι τόσο πολύ ωραίο. Ακριβώς γιατί θα πέσει στα χέρια των λάθους ανθρώπων. Άρα λοιπόν εκεί αξίζει να το τονίσουμε αυτό και να προστατεύσουμε μια όμορφη κίνηση, μια όμορφη προοπτική από τα χέρια αυτών που προσπαθούν να βγάλουν γρήγορα και εύκολα χρήματα.

Ερώτηση: Κάτι άλλο που θα θέλατε να μας πείτε;

Κοκώσης: Πάντως το θέμα παιδείας είναι σημαντικό, και δεν έχει να κάνει μόνο με την Ελλάδα. Εγώ ήμουν στην Αμερική πριν από 2 εβδομάδες και είχα συναντηθεί με κάποιους ανθρώπους και μου λέγανε, γιατί εδώ στην Αμερική εμείς με όλα αυτά τα μεταπτυχιακά και τα διάφορα είμαστε πίσω από τους Ευρωπαίους; Και τους λέω γιατί έχετε διαφορετική παιδεία.

Συνέντευξη με Κώστα Μάντζιο

Ερώτηση: Κύριε Μάντζιο, γνωρίζουμε ότι ως διευθυντής Ανθρώπινου Δυναμικού & Περιβάλλοντος του ΓΕΕΘΑ πήρατε την πρωτοβουλία να ιδρυθούν ΚΕΚ στο Στρατό και κάνατε την προεργασία ώστε να πιστοποιούνται οι απόφοιτοι με επαγγελματικά προσόντα. Συνδέεται αυτή η πρωτοβουλία με την πράσινη απασχόληση;

Μάντζιος: Ξεκινήσαμε με την πεποίθηση ότι τα δύο θέματα πλέον είναι συνδεδεμένα σε κάθε δραστηριότητα. Η ευαισθητοποίηση των εργαζομένων για την προστασία και την υποστήριξη του εσωτερικού και του εξωτερικού περιβάλλοντος είναι υψίστης σημασίας. Βέβαια αυτό είναι πολύ ωραίο στην θεωρία αλλά στην πράξη πρέπει να είμαστε σίγουροι ότι έχουμε φτάσει στον απώτερο σκοπό. Είναι πολύ πιθανό αυτή την ταμπελίτσα που πιπιλίζουμε εδώ και χρόνια για τα πράσινα επαγγέλματα, για την πράσινη προσέγγιση σε όλα τα στοιχεία της καθημερινότητά μας και του επαγγελματικού χώρου, να μην την έχουμε εμπεδώσει πάρα πολύ καλά αυτοί που δουλεύουν μέσα στις επιχειρήσεις, π.χ. τα τουριστικά επαγγέλματα.

Συνεπώς είναι θέμα υψίστης σημασίας: Αφενός να αξιολογηθεί ποιά είναι η υπάρχουσα ικανότητα, γνώση και δυναμική του προσωπικού για να βρεθούν ποιά είναι τα προβλήματα, οι προβληματισμοί ως προς την άρτια κατανόηση και εκπαίδευση τους, ώστε να είναι οι ίδιοι και χρήστες αλλά και μέντορες μιας προσέγγισης για την αειφόρο ανάπτυξη και αφετέρου για να μπορέσει κάποιος να πιστοποιήσει ότι έχουμε φτάσει σαν ομάδα, σαν όμιλος, σαν σύλλογος, σαν συντεχνία σε αυτό που λέγεται ότι δραστηριοποιούμαστε σε ένα πεδίο, το οποίο υποστηρίζει την πράσινη ανάπτυξη, και οικονομία σαν fundamental, σαν ουσιαστικό μέρος της δομής του και όχι σαν επιχείρημα για να τραβάει την προσοχή των ανθρώπων.

Ερώτηση: Απ' ότι καταλαβαίνω είστε της άποψης ότι οι περισσότερες αν όχι όλες οι επαγγελματικές ενασχολήσεις μπορούν να έχουν πράσινη διάσταση, να γίνονται πράσινες. Απευθύνονται αυτές οι πρωτοβουλίες σε όλους τους στρατευμένους;

Μάντζιος: Οι στρατευμένοι Έλληνες πολίτες όταν υπηρετούν θα πρέπει να έχουν μια παραγωγική θητεία, με δημιουργική εμπειρία, όπου ο καθένας θα μπορεί να ενισχύσει τα προσόντα και τις δεξιότητές του, να μπορεί να φοιτήσει σε ένα σχολείο δεύτερης ευκαιρίας, να μπορεί να παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης και κατάρτισης και να μπορεί να ευαισθητοποιηθεί σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα. Οι Ένοπλες Δυνάμεις θα πρέπει να βρίσκονται στην υπηρεσία της κοινωνίας όχι μόνο για να επιτελούν τη βασική αποστολή τους, σε σχέση με την υπεράσπιση της ακεραιότητας και ανεξαρτησίας της χώρας, αλλά και να συμμετέχουν στις καθημερινές ανάγκες. Η πολιτική προστασία, η διαχείριση κρίσεων λόγω φυσικών καταστροφών, είναι πλέον στοιχείο του πυρήνα της εθνικής κυριαρχίας κάθε κράτους. Ως εκ τούτου οι Ένοπλες Δυνάμεις θα πρέπει να διαθέτουν επαρκείς δυνάμεις, αποτελεσματικά ευαισθητοποιημένες ομάδες κατάλληλα εκπαιδευμένων και εξοπλισμένων στελεχών, προκειμένου να δράσουν όταν απαιτηθεί, ώστε ο πολίτης θα νιώθει ότι σε κάθε περίπτωση σεισμού, πυρκαγιάς, πλημμύρας οι Ένοπλες Δυνάμεις διατίθενται για την προστασία του και κυρίως ότι βρίσκονται δίπλα του. Η προετοιμασία, η εκπαίδευση για το έργο αυτό, αλλά και τα περισσότερα έργα που γίνονται εσωτερικά στις ένοπλες δυνάμεις, μπορούν να αποκτήσουν πράσινο χαρακτήρα. Για παράδειγμα, στο εν λόγω πλαίσιο αρχών και με βάση την Περιβαλλοντική Πολιτική του ΥΠΕΘΑ, που είχαμε εκδώσει, εκπονήσαμε ένα πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης και Ενημέρωσης των στρατευμένων, που περιελάμβανε μια σειρά εκπαιδευτικών διαλέξεων στα Κέντρα Νεοσύλλεκτων σε Ιωάννινα, Άρτα, Μεσολόγγι, Ναύπλιο, Πόρος, Τρίπολη, Σπάρτη, Καλαμάτα, Πύργο και Κόρινθος με αντικείμενο την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των από κλιμάκιο αρμοδίων στελεχών της διεύθυνσης Ανθρώπινου Δυναμικού και Περιβάλλοντος του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και με την συμμετοχή καθηγητών από την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Ερώτηση: Καταλαβαίνω ότι θεωρείτε την περιβαλλοντική εκπαίδευση ως αναπόσπαστο στοιχείο στη συγκρότηση των ατόμων, για να εξελιχθεί μια δραστηριότητά τους σε πράσινη δραστηριότητα.

Μάντζιος: Ακριβώς. Να σας πω σύντομα, τι σχεδιάσαμε προκειμένου να έχουν την δυνατότητα να το πράξουν και άλλοι οργανισμοί, καθόσον τα αποτελέσματα από την υλοποίηση αντιστοίχων προγραμμάτων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης έχουν πολλαπλασιαστική επιτυχία και οφέλη στην ελληνική κοινωνία και την ποιότητα της καθημερινότητας των συμπολιτών μας. Ο απώτερος σκοπός της Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης –Ενημέρωσης, που σχεδιάσαμε ήταν να βοηθήσουμε τους στρατευμένους νέους να γίνουν περιβαλλοντικά ενήμεροι και κυρίως, εφοδιασμένοι με soft δεξιότητες, ώστε να διερευνούν τα περιβαλλοντικά θέματα και να αξιολογούν εναλλακτικές λύσεις για την επίλυσή τους. Επιπλέον, προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε αφοσιωμένα άτομα που θα εργαστούν, είτε ατομικά είτε συλλογικά, για την επίτευξη και/ή τη διατήρηση μιας δυναμικής ισορροπίας ανάμεσα στη ποιότητα ζωής και στη ποιότητα του περιβάλλοντος. Σκοπός μας είναι να συμβάλλουν καθοριστικά, ώστε ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος των ποικίλων δραστηριοτήτων των Ενόπλων Δυνάμεων να περιορίζεται στο ελάχιστο δυνατό επίπεδο, αλλά κυρίως στην εμπέδωση περιβαλλοντικής συνείδησης, μιας και η ανάπτυξη υπεύθυνης περιβαλλοντικής συμπεριφοράς συνιστά την καλύτερη εγγύηση για την επιτυχία, στο μέλλον, συλλογική και ατομική, στην επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της εργασίας, δηλ. όχι μόνο ως βιοπορισμός, αλλά και τι επιπτώσεις έχουν αυτά που κάνουμε και ο τρόπος που τα κάνουμε.

Ερώτηση: Η πράσινη προσέγγιση σχετίζεται όχι μόνο με την περιβαλλοντική προστασία, αλλά και την ανάπτυξη με κοινωνική διάσταση. Συσχετίζεται η δράση σας με τα παραπάνω ώστε να της δοθεί ο χαρακτηρισμός πράσινη;

Μάντζιος: Στόχο μετά την πραγματοποίηση της παραπάνω δράσης, αναγνωρίσαμε και θέσαμε την δυνατή καλύτερη εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής που ακολουθούμε και όσον αφορά: Πρώτον την εναρμόνιση, δηλ την τήρηση της ισχύουσας Ευρωπαϊκής και Εθνικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας, των Αποφάσεων και Συμφωνιών του NATO και των υποχρεώσεων που απορρέουν από τα παραπάνω, καθόσον οι νέοι θα έχουν ενημερωθεί για την ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία σε θέματα περιβάλλοντος. Δεύτερον πρόληψη, δηλ την αποφυγή δημιουργίας ρύπανσης, με μείωση της ποσότητας των παραγόμενων αποβλήτων και περιορισμό της επικίνδυνων υλικών, καθόσον οι νέοι θα είναι πλέον ευαισθητοποιημένοι σε θέματα ρύπανσης και θα κατέχουν τις κατάλληλες δεξιότητες για την πρόληψή της. Τρίτον αποκατάσταση, δηλ τον καθαρισμό περιοχών που είναι τυχόν επιβαρυνμένες με προϋπάρχουσα ρύπανση, καθόσον οι νέοι θα γνωρίζουν πλέον τις επιπτώσεις της ρύπανσης και τις μεθόδους αποκατάστασής τους και τέταρτον διατήρηση, που περιλαμβάνει δύο τύπους διαχείρισης: την ελεγχόμενη χρήση και τη διαφύλαξη κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η προστασία των φυσικών πόρων και του ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Τοιουτοτρόπως οι νέοι θα έχουν συνειδητοποιήσει την αξία των φυσικών πόρων αλλά και του ιστορικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος καθώς και τις πρακτικές εκείνες οι οποίες είναι απαραίτητες για τη διατήρησή τους.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι αυτό μπορεί να είναι δείγμα συνολικής ευαισθητοποίησης του δημοσίου στα περιβαλλοντικά θέματα και της πράσινης προσέγγισης στη λειτουργία του;

Μάντζιος: Νομίζω πλέον ότι η πολιτική του κάθε κράτους δεν θα πρέπει να αφήνει περιθώρια για αμφιβολίες, ότι η επένδυση στην υποστήριξη των πολιτών, σε όλα τα επίπεδα, ώστε να έχουν τις ικανότητες να συμμετέχουν ενεργά στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων, έχει υψηλή ιεράρχηση στις άμεσες προτεραιότητές του.

Συνέντευξη με Νίκο Μαρκάτο

Ερώτηση: Το πρώτο που θέλω να σας ρωτήσω είναι αν υπάρχουν πράσινα επαγγέλματα, ή υπάρχουν πράσινες δραστηριότητες; Ποια είναι η άποψή σας;

Μαρκάτος: Φαντάζομαι πράσινο επάγγελμα είναι οποιοδήποτε επάγγελμα ασχολείται με την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την οικονομική ανάπτυξη στα πλαίσια της αειφορίας. Από αυτή την άποψη τα περισσότερα θα μπορούσε να είναι πράσινα.

Ολόκληροι κλάδοι επαγγελμάτων θα μπορούσαν να οριστούν ως πράσινοι, γιατί όλοι οι χημικοί μπορεί να είναι πράσινοι, αυτοί που ασχολούνται με ιατρικά, ασχολούνται με χημικά, με τοξικά και άλλα επικίνδυνα στερεά και απόβλητα, αυτό δεν λέει τίποτα όμως. Γιατί ασφαλώς και οι μηχανικοί είναι τέτοιοι, διότι παίρνουν τις αποφάσεις των χημικών και προσπαθούν να δημιουργήσουν μεθοδολογίες και διεργασίες οι οποίες ασφαλώς αποβλέπουν στην διατήρηση του περιβάλλοντος, την βιωσιμότητα και στην ορθολογική ανάπτυξη. Επομένως τέτοιου είδους ορισμός καλό είναι να μην υπάρχει. Σήμερα βέβαια η οικονομία είναι καλό να προχωράει με βιώσιμους τρόπους ανάπτυξης. Αυτό που στην χώρα μας ονομάζουμε πράσινη ανάπτυξη και η οποία δυστυχώς είναι επικίνδυνη, γιατί οι ανεμογεννήτριες καλές είναι, τις φτιάχνουμε στην Ελλάδα; Το να αγοράζουμε εμείς ανεμογεννήτριες από τους Δανούς δεν σημαίνει ότι εμείς βοηθάμε έτσι την πράσινη ανάπτυξη.

Ερώτηση: Ψάχνουμε να βρούμε πράσινα επαγγέλματα, μήπως είναι green marketing και όχι green jobs;

Μαρκάτος: Εγώ θεωρώ ότι το πράσινο μπαίνει ως εκπαίδευση στα υπάρχοντα επαγγέλματα. Σήμερα οι αρχιτέκτονες κοιτάνε να προσανατολίσουν τα σπίτια κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εκμεταλλευτούν τις κλιματολογικές συνθήκες απέξω. Οι βιομηχανίες τσιμέντου έχουν καταφέρει από το 1990 μέχρι σήμερα να περιορίσουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ανά τόνο παραγόμενου τσιμέντου 8,5%, ποιοι τα κάνουν αυτά; Οι μηχανικοί, οι χημικοί, οι φυσικοί, οι επιστήμονες οι οποίοι είναι μέσα στην εταιρεία. Το να έχει την περιβαλλοντική διάσταση είναι διαφορετικό. Εγώ π.χ. έχω μια άποψη περί του θέματος και γι'αυτό διαφωνώ και με τους υπουργούς ή τους υπουργούς Παιδείας για τον τρόπο που ορίζει κανείς ένα πανεπιστήμιο. Αναρωτιέται κανείς όταν εκπαιδεύεται ένας μηχανικός τί μαθαίνει; Μαθαίνει να παράγει ένα προϊόν ή να φτιάχνει μια διαδικασία με το ελάχιστο κόστος. Μόνο; Με το ελάχιστο κόστος όταν όλα τα κόστη έχουν ληφθεί υπόψη. Δηλαδή και η περιβαλλοντική διάσταση και η διάσταση του κινδύνου για τις ανθρώπινες ζωές. Γι'αυτό διαφωνώ βασικά με την αξιολόγηση, ποιος φτιάχνει τί, ανάλογα με την κατεύθυνση. Επομένως θεωρώ ότι τα υπάρχοντα επαγγέλματα θα πρέπει όλα να στραφούν προς μια πράσινη ανάπτυξη, αυτό οπωσδήποτε. Το αν θα υπάρξουν και 2-3 επαγγέλματα, τα οποία δεν μπορώ να φανταστώ αυτή τη στιγμή, που να είναι αποκλειστικά αφιερωμένα στην πράσινη ανάπτυξη, ασφαλώς μπορεί και να υπάρξουν.

Ερώτηση: Έχει τεθεί και το θέμα των κοινωνικών επιπτώσεων

Μαρκάτος: Εγώ θα συμφωνήσω σε αυτό το περιβαντολογικό αλλά θα διαφωνήσω στο αν θα πρέπει να κοιτάμε μόνο προς αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή αξίζει τον κόπο να βάλεις 10.000 ανεμογεννήτριες πάνω σε έναν ωραιότατο λόφο ή μήπως είναι καλύτερο να παίρνεις 10Mw από εκεί για να μην καταστρέψεις όλη την αισθητική του τοπίου και να βάλεις τις άλλες 10 πιο πέρα. Αυτό είναι ένα ζήτημα. Από αυτή την άποψη βγαίνει ένα καινούριο επάγγελμα, ανάλυση συστημάτων και λήψη αποφάσεων με βάση όλα αυτά τα κριτήρια. Θα κάνει δηλαδή διαχείριση πράγματι.

Ερώτηση: Πιστεύετε ότι είναι σκόπιμο να υπάρχει ειδική κατεύθυνση στην εκπαίδευση για την πράσινη οικονομία;

Μαρκάτος: Στην δεκαετία του 90 υπήρξε μια μεγάλη συζήτηση εδώ κατά πόσο θα έπρεπε να ιδρυθεί ένα τμήμα περιβάλλοντος. Επικράτησε, και κατόπιν εισήγησής μου τότε γιατί ήμουν πρύτανης, η άποψη ότι το περιβάλλον δεν αποτελεί κάτι που το κάνει κάποιος με κάποια συγκεκριμένη ειδικότητα. Περιβαλλοντολόγος πρέπει να είναι και ο πολιτικός μηχανικός, και ο χημικός μηχανικός και ο μηχανολόγος και όλοι οι μηχανικοί που βγαίνουν από εδώ. Επομένως θεμελιώσαμε την έννοια της εισαγωγής περιβαλλοντολογικών μαθημάτων και ανοίγω παρένθεση (και η μεγάλη μου αδυναμία για τους μηχανικούς και ανθρωπιστικών μαθημάτων που τότε είχα απαιτήσει να είναι 10% του προγράμματος σπουδών το πλησιάζαμε δεν το φτάσαμε ποτέ), με αποτέλεσμα οι περισσότερες σχολές να έχουν μια διάσταση και περιβαλλοντική, αλλή και αποφυγής μεγάλων ατυχημάτων με την ευρύτερη έννοια, όχι μόνο φυσικών καταστροφών αλλή ακόμα και βιομηχανικών. Για παράδειγμα οι τοπογράφοι έχουν ένα τμήμα το οποίο είναι τομέας φυσικών καταστροφών και ένα κέντρο ερευνητικό πάνω σε αυτό. Οι μηχανολόγοι, οι χημικοί μηχανικοί, οι πολιτικοί μηχανικοί και οι αρχιτέκτονες και οι ηλεκτρολόγοι, όλοι προσφέρουν σε φυσικά περιβάλλοντα. Μόλις μίλαγα για παράδειγμα με έναν απόφοιτό μας και συνεργάτη των ηλεκτρολόγων ο οποίος αυτή τη στιγμή ασχολείται με βιοκλιματικά. Επομένως θεωρώ ότι το Πολυτεχνείο τουλάχιστον, δεν ξέρω για τα άλλα πανεπιστήμια, χωρίς να ήλω ότι τα κάνει όλα τέλεια και έχει καλυφθεί το θέμα, εντούτοις υπάρχει μια ευαισθησία και έχουν γίνει αρκετά πράγματα προς αυτή την κατεύθυνση. Δηλαδή ο κάθε κλάδος να έχει απόλυτη συνείδηση των περιβαλλοντολογικών, βιοκλιματικών και αειφορικών όμως διαστάσεων.

Ερώτηση: Άρα εκτιμάτε ότι από περιβαλλοντική συνείδηση πάμε καλά;

Μαρκάτος: Και σε αυτό εγώ νομίζω είχαμε κάνει μεγάλη πρόοδο αλλή δυστυχώς σήμερα το πρωί ερχόμενος είδα μια κυρία μπροστά με το αυτοκίνητό της να πετάει χαρτιά κάθε 1,2 μέτρα. Και εγώ ντράπηκα να τη βρίσω, και εδώ είναι η ευθύνη η δική μας. Το 2011 εξακολουθούμε να κάνουμε αυτή τη δουλειά, είναι τρομερό. Η κοπέλα που τα πέταγε δεν είναι πάνω από 30.

Ερώτηση: Ο βιοκλιματικός αρχιτέκτονας έχει κάποιες ιδιαίτερες γνώσεις ή μπορεί και ένας "συμβατικός" αρχιτέκτονας, αν ενδιαφερθεί ή διαβάσει να μπορεί να γίνει βιοκλιματικός από μόνος του;

Μαρκάτος: Και τα δυο. Για παράδειγμα οι αρχιτέκτονες αυτή τη στιγμή χρησιμοποιούν ένα πολύ γνωστό πρόγραμμα στον Η/Υ και κάνουν αυτή τη δουλειά και έχουν και γνώση.

Ερώτηση: Άρα ο βιοκλιματικός αρχιτέκτονας δεν είναι κάποιο νέο ή άλλο επάγγελμα, αφού θα κάνει και το συμβατικό σπίτι και αυτός που δεν είναι βιοκλιματικός μπορεί να γίνει.

Μαρκάτος: Πλην όμως θα έχει την ευαισθησία να ξέρει ότι θα βάψει το σπίτι, θα προσανατολίσει το σπίτι θα εκμεταλλεύεται το φυσικό αέριο.

Ερώτηση: Κάποιος από τους κυρίους που μιλάγαμε μου είπε το εξής, ρώτησα αν υπάρχει πράσινος δικηγόρος ή πράσινος τραπεζίτης και μου ήνε βεβαίως υπάρχει. Ο τραπεζίτης που πουλάει τα πράσινα δάνεια για να βάθουν φωτοβολταϊκά στις στέγες εκείνη τη στιγμή κάνει μια πράσινη δραστηριότητα, ωθεί την οικονομία και την ανάπτυξη και δίνει δάνεια.

Μαρκάτος: Θα μου επιτρέψεις να πω ότι όλοι αυτοί τα κάνουν υποκριτικά για να παίρνουν λεφτά. Το ευτύχημα τουλάχιστον είναι ότι αυτή τη φορά θα πουλήσει κάτι που είναι σωστό και αν γίνεται καλύτερο από το προηγούμενο.

Ερώτηση: Υπάρχει πάντως ένα θέμα γύρω από την ορολογία, π.χ. τον όρο βιωσιμότητα.

Μαρκάτος: Εγώ το κάνω λίγο πιο έντονο βέβαια, εγώ δεν το λέω βιώσιμο. Αξιοβίωτο με την έννοια ανεκτό. Το ανέχομαι γιατί μου δίνει οικονομικό όφελος. Αναγκάζομαι, γιατί πολλές φορές πολλή από αυτά που δίνουν όφελος και θεωρούνται και αξιοβιώτα δεν είναι.

Μαρκάτος: Και γι' αυτό θα πρέπει να βρεθούμε κάποτε όλοι γύρω από το ίδιο τραπέζι, πράγμα που σε πολλούς μας έχει μάθει η Αγγλία, όπου οι άνθρωποι όταν έχουν ένα πρόβλημα κάθονται γύρω από ένα τραπέζι να το λύσουν. Εδώ προτείνει ο ένας, ο άλλος είναι ανταγωνιστής και φωνάζει. Ξαφνικά βγαίνουν μαύρες σημαίες πίεσης ξέροντας ή μη ξέροντας. Μου έχει τύχει περίπτωση να κάνω κάτι και να πω παιδιά αυτό είναι έτσι και έρχεται το πολιτικό πρόσωπο και λέει δεν είναι έτσι, το πολιτικό πρόσωπο συνέβη να είναι και συνάδελφος. Του λέω μπορείς να κάνεις τη δουλειά μόνος σου να δεις αν έχω κάνει λάθος και μου λέει όχι, ότι είμαι και πολύ συντηρητικός και του λέω τότε γιατί δεν το πιστεύεις, γιατί έχουμε και ψήφους μου λέει. Αυτό είναι πραγματικό παράδειγμα, δεν θέλω να πω πότε και πού. Αντιλαμβάνεσαι λοιπόν ότι ούτε πράσινοι, ούτε κόκκινοι, ούτε μπλε. Οι θεωρίες είναι διαφορετικές. Αν εξακολουθήσουμε να βγαίνουν οι μεν με τις μαύρες σημαίες, οι άλλοι να κάνουν επενδύσεις λανθασμένες, ρυπογόνες κτλ ή να το αγνοούν είναι κακό. Έχω επίσης και μια άλλη εμπειρία που τελικά καθίσαμε σε ένα τραπέζι με βρίσιμο στις 2 το πρωί. Όταν κάτσαμε στο τραπέζι υποχρεώθηκε η συγκεκριμένη βιομηχανία τότε να πάρει μέτρα για το περιβάλλον ύψους 2.000.000.000 δρχ τότε. Αυτή τη στιγμή συζούν τοπική κοινωνία και παραγωγοί, είναι μια από τις καλύτερες βιομηχανίες στην Ελλάδα. Παρέχει εργασία στους τοπικούς και κανένας δεν μιλάει. Γιατί; Γιατί και η βιομηχανία αναγκάστηκε αφού κάθισε στο τραπέζι και συνειδητοποίησε ότι αυτά που έκανε ήταν λάθος και με επιστημονικές θεωρήσεις, αναγκάστηκε να πάρει αυτά τα χρήματα να τα επενδύσει γιατί ήταν μια μακροχρόνια επένδυση που της βγήκε σε καλό. Και βγήκε σε καλό και στην τοπική κοινωνία γιατί δεν έμεινε άνεργη.

Συνέντευξη με Παναγιώτη Σίσκο

Ερώτηση: Έχετε λάβει την σχετική επιστολή του ΕΚΕΠ, οπότε να σας πω δυο λόγια για το έργο που είναι δομημένο ως εξής: Κάναμε στην αρχή μια έρευνα βιβλιογραφίας για να δούμε τι σημαίνουν ορισμένες έννοιες. Εκεί διαπιστώσαμε ότι οι έννοιες της πράσινης ανάπτυξης, της πράσινης οικονομίας, της βιώσιμης ανάπτυξης είναι κάπου μπλεγμένες σε όλους. Ομοίως ποια είναι τα πράσινα επαγγέλματα, οι πράσινες δραστηριότητες.

Το δεύτερο μέρος της μελέτης είναι αυτό που κάνουμε τώρα και είναι η έρευνα μέσω συνεντεύξεων με ημιδομημένο ερωτηματολόγιο με τους stake holders δηλαδή με τον κόσμο που ασχολείται με τα πράσινα επαγγέλματα είτε μπορούν να τα κατευθύνουν ή τα υλοποιούν για να μας πουν την άποψη τους.

Το τρίτο κομμάτι θα είναι μια συστηματική επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας και των αποτελεσμάτων της βιβλιογραφίας, προκειμένου διασκορπώντας τα η ερευνητική επιστημονική ομάδα που έχει αναλάβει αυτό το έργο, να καταλήξει ποια θεωρούνται ότι μπορεί να είναι τα πράσινα επαγγέλματα, οι πράσινες δραστηριότητες που υπάρχουν στην Ελλάδα, που μπορούν να αναπτυχθούν. Στόχος είναι να εκδοθεί ένα φυλλάδιο το οποίο θα απευθύνεται στους γονείς των παιδιών που είναι μαθητές στα γυμνάσια και στα λύκεια προκειμένου να τους βοηθήσει στην επαγγελματική τους αποκατάσταση αργότερα.

Οπότε η πρώτη ερώτηση είναι: Πιστεύετε ότι υπάρχουν πράσινα επαγγέλματα ή πράσινες δραστηριότητες στα πλαίσια της πράσινης ανάπτυξης και οικονομίας,;

Σίσκος : Επί του παρόντος δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν πράσινες δραστηριότητες. Η τυπική αναγνώριση πράσινων επαγγελμάτων απαιτεί χρόνο και νομοθέτηση και αυτό θα βασιστεί βέβαια στη υπάρχουσα πείρα. Μην ξεχνάμε ότι για την πράσινη ανάπτυξη μιλάμε ουσιαστικά τα τελευταία 4-5 χρόνια και έτσι λοιπόν πράσινη ανάπτυξη είναι μια νέα μορφή ανάπτυξης της οποίας η οικονομία βασίζεται σε πρώτες ύλες που έχουνε βιολογική προέλευση και η ενέργεια που χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη αυτή είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή θα λέγαμε πηγές ενέργειας που δεν χρησιμοποιούνε, τις ορυκτές πηγές ενέργειας όπως είναι ο άνθρακας, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο.

Η οικονομία τα τελευταία 200-250 χρόνια είναι οικονομία άνθρακα. Η οικονομία άνθρακα ξεκίνησε από την Αγγλία το 1750 ,όπου κατόρθωσε ο άνθρωπος να καύσει για πρώτη φορά άνθρακα, να παράγει ατμό και να κινήσει μηχανές, γι'αυτό υπάρχει αυτή η έκφραση η ατμομηχανή της οικονομίας διότι όλη η βιομηχανική επανάσταση, η 1^η και η 2^η βιομηχανική επανάσταση, κυρίως η 1^η βασίζεται στο ότι καίγαμε άνθρακα παρήγαμε ατμό και ο ατμός κινούσε μηχανές και έτσι λοιπόν οι μηχανές είχαν πιο μεγάλη απόδοση από τον εργάτη, από την δύναμη και την ενέργεια του εργάτη και του ζώου, αυτή είναι η 1^η βιομηχανική επανάσταση.

Ερώτηση: Άρα εσείς θεωρείται ότι η ανάπτυξη προέρχεται με το σκεπτικό της διατήρησης των πρώτων υλών ή της μετατροπής των πρώτων υλών σε κάτι άλλο, είναι εντός εισαγωγικών η πράσινη ανάπτυξη η οποία δημιουργεί νέες δραστηριότητες στο χώρο αυτό;. Δηλαδή ένας που ήταν πολιτικός μηχανικός το ότι είναι τώρα ενεργειακός επιθεωρητής, ύστερα από μια κατάρτιση που απέκτησε κάνει μια δραστηριότητα στα πλαίσια του επαγγέλματός του ή απέκτησε ένα πράσινο επάγγελμα;

Σίσκος: Εξ όσων δύναμαι να γνωρίζω σήμερα δεν έχουμε νομοθετήσει πράσινα επαγγέλματα, απλώς τα παλιά επαγγέλματα αναμορφώνονται, εξελίσσονται με την προοπτική της πράσινης ανάπτυξης. Επομένως αυτή δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας σε πράσινες δραστηριότητες , όπου οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται είναι ανανεώσιμες δηλαδή βιολογικής προέλευσης που βασίζονται στην φωτοσύνθεση που η φωτοσύνθεση είναι μια διεργασία που γίνεται από τα φυτά και με την ηλιακή ενέργεια και παράγει ανανεώσιμες πρώτες ύλες.

Αυτές τις ανανεώσιμες πρώτες ύλες αφού τις παράγει ο ήλιος μπορούμε να τις χρησιμοποιούμε αε-νάως. Ναι λοιπόν οι πρώτες ύλες και δεύτερον αντί να χρησιμοποιήσουμε ενέργεια που προέρχεται από τον άνθρακα ή από το πετρέλαιο ή από το φυσικό αέριο χρησιμοποιούμε πάλι αιοητική ενέργεια, ηλιακή ενέργεια, υδροηλεκτρική ενέργεια και ούτω καθεξής. Διότι γνωρίζουμε ότι η ενέργεια που παράγεται από τα ορυκτά καύσιμα παράγει ρύπανση, η πρωτογενής ρύπανση, αυτοί οι ρύποι που ξέρουμε, οξείδια του θείου, του αζώτου, άκαυστος άνθρακας, σωματίδια δηλαδή, άκαυστοι υδρογονάνθρακες, φυτικές οργανικές ενώσεις, όλα αυτά επηρεάζουν άμεσα την δημόσια υγεία. Γι' αυτό θέλουμε να ελαττώσουμε την συμμετοχή στο ενεργειακό ισοζύγιο, να ελαττώσουμε την συμμετοχή των ορυκτών καυσίμων που μέχρι τώρα παγκοσμίως πρέπει να ομολογήσουμε ότι το παγκόσμιο ενεργειακό ισοζύγιο παραμένει στο 85% από τον άνθρακα, δηλαδή καύση στερεού άνθρακα, πετρελίου και φυσικού αερίου.

Διαπιστώθηκε δε ότι από τα ορυκτά καύσιμα δεν έχουμε μόνο τους πρωτογενείς ρύπους που βλάπτουν την υγεία του ανθρώπου, είναι ότι παράγεται ως κύριο προϊόν της καύσεως το διοξείδιο του άνθρακα, καθόσον αυτό στην συνέχεια συντελεί στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, δηλαδή στην αύξηση της θερμοκρασίας της γης. Για αυτό θέλουμε να απαλλογούμε από την πρωτογενή ρύπανση και το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Ως εκ τούτου πρέπει σιγά-σιγά να ελαττώσουμε τη συμμετοχή της οικονομίας του άνθρακα στην παρούσα οικονομία. Η πράσινη ανάπτυξη δεν έχει σχέση με την οικονομία του άνθρακα.

Ερώτηση: Επομένως συμφωνείται ότι υπάρχει πράσινη οικονομία, πράσινη ανάπτυξη όπως την ορίσατε και τα πλαίσια αυτών των δυο δραστηριοτήτων έχουν ανοιχθεί ορισμένες δραστηριότητες προκειμένου να τις υλοποιήσουν. Αυτές οι επαγγελματικές δραστηριότητες επί του παρόντος δεν είναι κάτι το καινούριο, είναι κάτι που προϋπήρχε και με μια κατάλληλη κατάρτιση μπορούν να εφαρμοσθούν και διαφορετικά πλέον.

Κάτι που είναι επίκαιρο πολύ. Ένας που φτιάχνει τα πτερύγια για τις ανεμογεννήτριες προφανώς είναι καλλουπατζής, όπου σε ένα καλούπι βάζει την πολυουρεθάνη και φτιάχνει ένα πτερύγιο για την ανεμογεννήτρια. Την επόμενη ώρα μπορεί να πάει στο δίπλο καλούπι και να κάνει μια βάρκα. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο καλλουπατζής κάνει πράσινο επάγγελμα, απλά έχει μια δραστηριότητα η οποία συνάδει ή συμβάλλει στην πράσινη ανάπτυξη. Άρα έχουμε μια έννοια κατά την άποψή σας αν είναι πράσινο επάγγελμα ή πράσινη επαγγελματική δραστηριότητα. Η επόμενη ερώτηση που θέλω να σας υποβάλω είναι η εξής, η περιβαλλοντική ενημέρωση ή εκπαίδευση είναι πιο προτιμητέα προκειμένου να έχουμε μια εικόνα για το που μπορούμε να πάμε;

Σίσκος: Η περιβαλλοντική εκπαίδευση γίνεται στην τυπική εκπαίδευση, από το δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο, πανεπιστήμιο. Αυτή είναι η εκπαίδευση που σε όλα τα μαθήματα τώρα εισάγουμε τις έννοιες της περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της βιώσιμης ανάπτυξης, που εκεί αναδεικνύουμε την αναγκαιότητα εξοικονομήσεως των πρώτων υλών, την κατά προτίμηση χρησιμοποίηση πρώτων υλών βιολογικής προέλευσης δηλαδή με την φωτοσύνθεση και επίσης την κατά προτίμηση χρησιμοποίηση ενεργειακών πηγών που δεν έχουν σχέση με την οικονομία του άνθρακα. Αυτές τις έννοιες τις περνάμε καθημερινώς στην εκπαίδευση.

Το άλλο θέμα, η ενημέρωση, είναι αναγκαία και αυτή για τον καταναλωτή και τον μέσο πολίτη. Εκεί χρειαζόμαστε καθημερινώς να μιλούμε για την βιώσιμη κατανάλωση. Βιώσιμη κατανάλωση σημαίνει να ξέρουμε πώς θα χρησιμοποιούμε το ρεύμα να μην το σπαταλούμε ή να χρησιμοποιήσουμε λαμπτήρες νέας τεχνολογίας οι οποίοι λαμπτήρες συμβάλλουν στην μείωση κατανάλωσης ενέργειας των φυσικών πόρων. Άρα λοιπόν η πράσινη ανάπτυξη δεν έχει μόνο ως στόχο την χρησιμοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και υλών, έχει σημασία και στην εξοικονόμηση ενέργειας. Η εξοικονόμηση ενέργειας εντάσσεται μέσα στο πρόγραμμα της βιώσιμης ή πράσινης ανάπτυξης. Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια ανάπτυξη που προβλέπει τί θα γίνει και αύριο, όχι μόνο σήμερα, λαμβάνει μέριμνα και για αύριο.

Ερώτηση: Δηλαδή η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι που μας μαθαίνει συστηματικά το πως μπορούμε να βοηθήσουμε στην πράσινη οικονομία και στην πράσινη ανάπτυξη ενώ η περιβαλλοντική ενημέρωση μας ενημερώνει και εκπαιδεύει όλην τον κόσμο για το πώς θα διασφαλίσουν το μέλλον το δικό του και των παιδιών.

Σίσκος: Θέλουμε χρήστες και όχι καταχραστές των υλικών. Παλαιότερα ήμασταν καταναλωτές και χρήστες των υλικών. Παλαιότερα επιδιώκαμε να δημιουργήσουμε έναν καταναλωτή και καταχραστή των αγαθών του κόσμου, δηλαδή πέραν από των απαραίτητων επιδιώκαμε οι άνθρωποι να ξοδεύουμε περισσότερα αγαθά, περισσότερες πρώτες ύλες, περισσότερη ενέργεια. Σήμερα αυτό άλλαξε και πρέπει οδηγηθούμε σε μια αλλαγή κουλτούρας, νοοτροπίας, σε έναν οικονομικό πολιτισμό που να λαμβάνει υπόψη αυτές τις παραμέτρους, ότι δεν ξοδεύουμε κάτι για να το ξοδέψουμε αλλιά ξοδεύουμε μόνο γι' αυτό που μας είναι αναγκαίο και χρήσιμο, χωρίς πάλι αυτή η τάση η καινούρια να αποσκοπεί στην ελάττωση του επιπέδου ζωής.

Πάλι θα επιδιώξουμε να έχουμε ένα επίπεδο ποιότητας ζωής καλό αλλιά θα είναι όμως λησσογισμένο. Γι' αυτό έρχεται στο νου μου αυτή η φράση των αρχαίων Ελλήνων που έλεγαν Παν Μέτρον Άριστον και αυτό πρέπει να το διδάσκουμε σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και σημαίνει "ότι κάνεις να το κάνεις με μέτρο", να το μετράς, να μην το κάνεις αλόγιστα, διότι όταν μετράς ξέρεις τί κάνεις. Να κάνουμε το βέλτιστον διότι στη φύση υπάρχει ο χρυσός κανόνας ο οποίος μας διδάσκει ότι όταν κερδίζεις κάτι και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό τότε έχεις κόστος, θα πληρώσεις. Γι' αυτό λοιπόν η φιλοσοφία της ζωής μας η οποία έρχεται και από τους αρχαίους, αλλιά καθίσταται και αναγκαιότητα τώρα στον καιρό μας, είναι να επιδιώκουμε το βέλτιστον, αυτό που έχει και πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Και η τέχνη μας είναι να επιδιώκουμε το καλύτερο για μας, για τη φύση και για το περιβάλλον ώστε να μην επιδιώκουμε μόνο τα πλεονεκτήματα αλλιά πρέπει να υφίστανται και τα μειονεκτήματα.

Ερώτηση: Επομένως η περιβαλλοντική ενημέρωση είναι αυτή που θα κάνει όλο τον κόσμο να αλλιάξει νοοτροπία και να σκέφτεται και το μέλλον. Θεωρείται εσείς ότι η περιβαλλοντική ενημέρωση έχει προσφέρει σήμερα στον χώρο μας σημαντικά αποτελέσματα ή είναι ελλιπής;

Σίσκος : Έχουν γίνει αρκετά βήματα. Βέβαια δεν έχουμε φτάσει στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, εκεί που θα έπρεπε να είναι τα πράγματα αλλιά έχουν γίνει σημαντικά βήματα.

Ερώτηση: Τι στόχους θέτετε;

Σίσκος : Η οικονομική κρίση μπορεί να θέσει ξεκάθαρους στόχους, πρέπει να τους κατανοήσουμε. Mas προσγειώνει σε μια πραγματικότητα, ότι η εποχή της υπερκατανάλωσης έχει τελειώσει και πρέπει να φτάσουμε στην εποχή της λησσογισμένης, της βέλτιστης κατανάλωσης για να κρατήσουμε ένα επίπεδο ζωής τέτοιο που να διασφαλίζει και το μέλλον των υπόλοιπων γενιών, αυτό είναι που λέμε βιώσιμη ανάπτυξη.

Ερώτηση: Ποιες από τις πράσινες εμπορικές δραστηριότητες που έχουν προκύψει στα πλαίσια της πράσινης ανάπτυξης αυτή την περίοδο, είτε τα ήνε φωτοβολταϊκά, είτε τα ήνε ανακύκλωση; Θεωρείται ότι είναι πιο προσβάσιμες στον κόσμο για να απασχοληθούν και να βρουν μια θέση εργασίας;

Σίσκος: Έχουμε ξεκαθαρίσει ότι δεν υπάρχει πράσινο επάγγελμα, το επάγγελμα είναι ένα, αλλιά υπάρχει δραστηριότητα στα πλαίσια της οικονομίας που σε κάνει να πας να δουλέψεις π.χ. αιοηική ενέργεια, η παραγωγή βιομάζας, η αξιοποίηση της γεωθερμίας κτλ.

Στην συνέχεια ως μια γενική τοποθέτηση, π.χ. ενεργειολόγος σήμερα μπορεί να γίνει οποιοσδήποτε μηχανικός και οποιοσδήποτε επιστήμονας των φυσικών επιστημών, ένας φυσικός, ένας χημικός, μπο-

ρεί να γίνει ενεργειολόγος ή να γίνει εκτιμητής του ενεργειακού αποτυπώματος ενός κτιρίου. Παλαιότερα γινότανε μια εκτίμηση εμπειρική ενώ τώρα γίνεται μια συστηματική εκτίμηση του ενεργειακού αποτυπώματος μιας δραστηριότητας το οποίο μπορεί να είναι η εκτίμηση ενός κτιρίου ή μια βιομηχανική δραστηριότητα.

Θυμάμαι εγώ που δούλεψα στην βιομηχανία τότε επιδιώκαμε κάθε μήνα να ελέγξουμε πόση ενέργεια ξοδέψαμε π.χ. από την δική μου εποχή που δούλευα σε εργοστάσιο η ενεργειακή τεχνολογία ήταν οι μονώσεις των σωλήνων, τόσο είχα επηρεαστεί και εγώ από την δραστηριότητα ώστε είχα εισαγάγει και τις θερμομονώσεις σε μικρές μονάδες όπως είναι ένα στεγνοκαθαριστήριο. Η έννοια της οικονομίας παλαιότερα υπήρχε όχι με την σημερινή έννοια αλλιώς πώς να μην ξοδέψω πολλή ενέργεια, όταν έχω ένα εργοστάσιο να μη μου διαφεύγει ενέργεια. Άρα λοιπόν και η άποψη αυτή είχε καταρχήν οικονομικό σκοπό. Σήμερα όμως έχει διπλό σκοπό, ότι ναι θα κάνω οικονομία αλλιώς προτιμώ να μην ξοδέψω ενέργεια από τον άνθρακα και τα ορυκτά καύσιμα. Η σημερινή μας τάση είναι και εξοικονόμηση των πρώτων υλών και της ενέργειας. Άρα βλέπουμε εναλλακτικές πηγές ενέργειας και όχι κάρβουνο ή λιγνίτη, ή πετρέλαιο, αλλιώς κάτι άλλο, από Α.Π.Ε ή βιομάζα, π.χ. μέχρι τη δεκαετία του 60-70 οι άνθρωποι στην Ελλάδα καίγαμε βιομάζα, ξύλα και τώρα επανερχόμεθα πάλι όπως καίμε και σε ορισμένες περιοχές στην Πελοπόννησο ξυλοκαρπούς, τους ελαιοκαρπούς. Η τεχνολογία έχει βελτιωθεί πάρα πολύ, είναι πολύ καλή με τις νέες μηχανές καύσεως που έχουμε μπορούμε να χρησιμοποιούμε βιομάζα, η οποία βιομάζα τη στέλναμε ή την καίγαμε άσκοπα και άχρηστα ή την πετάμε. Είναι στρατηγική για την οικιακή και για την γεωργική χρήση να χρησιμοποιούμε βιομάζα επωφελώς με τις νέες τεχνολογίες.

Ερώτηση: Άρα ποια υφιστάμενα επαγγέλματα θεωρείται ότι μπορεί να μετατραπούν ή να εξελιχθούν άμεσα και να αποκτήσουν μια πράσινη επαγγελματική διάσταση, μπορείτε να ονομάσετε 4-5;

Σίσκος: Είναι ο πολιτικός μηχανικός, ο ηλεκτρολόγος μηχανικός, είναι ο φυσικός, μπορεί αυτοί να γίνουν ενεργειακοί επιθεωρητές αφού εκπαιδευτούν καταλλήλως και μάθουν μια συγκεκριμένη νομοθεσία, ώστε να μπορούν να είναι ικανοί να αποτυπώνουν το ενεργειακό αποτύπωμα ενός κτιρίου π.χ. τώρα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών θέλουμε να κάνουμε το ενεργειακό αποτύπωμα όλων των κτιρίων. Έχουμε πολλά κτίρια τα οποία ξοδεύουνε ενέργεια ασκόπως. Άρα λοιπόν αυτό είναι μέσα στην προοπτική της πράσινης ανάπτυξης και βελτιώσεως των παλιών επαγγελμάτων με προοπτική την πράσινη ανάπτυξη, άρα λοιπόν γίνονται εν μέρει πράσινα επαγγέλματα. Ενεργειακοί επιθεωρητές είναι εκ νέου δηλαδή η τροποποίηση των υφισταμένων επαγγελμάτων άρα καθίστανται μερικώς πράσινη επαγγελματική δραστηριότητα.

Ερώτηση: Ποια επαγγέλματα θεωρείται ότι πιο άμεσα μάλλον μπορούν να προσδιορίσουν μια πράσινη δραστηριότητα, δηλαδή θεωρείται του γιατρού μπορεί να είναι μια πράσινη δραστηριότητα;

Σίσκος: Του γιατρού δεν είναι τόσο εμφανές, είναι μόνο στην εξοικονόμηση των πρώτων υλών.

Ερώτηση: Δηλαδή ένας γιατρός ή οδοντίατρος που το βαμβάκι ή τα μολυσματικά απόβλητα τα πέταγε στον τενεκέ με τα σκουπίδια τώρα τα βάζει κάπου αλλού, δεν κάνει πράσινο επάγγελμα απλώς έχει κάποιο περιβαλλοντικό ενδιαφέρον. Ποια επαγγέλματα θεωρείται εσείς ότι μπορούν να πάρουν πιο άμεση πράσινη διάσταση;

Σίσκος: Η πράσινη ανάπτυξη βασίζεται στα νέα υλικά, δηλαδή η επιστήμη των υλικών είναι αυτή που θα δώσει την πράσινη διάσταση σε διάφορα επαγγέλματα.

Ερώτηση: Δηλαδή η επιστήμη των υλικών πώς γίνεται πράσινη;

Σίσκος: Είναι αυτή που δημιουργεί τις προϋποθέσεις της πράσινης ανάπτυξης. Εκεί απασχολούνται οι χημικοί, οι φυσικοί, οι μηχανικοί, αυτοί παράγουν νέα υλικά. Τα κινητά μας τηλέφωνα, οι υπολογιστές, τα φωτοβολταϊκά έχουν όλα υλικά τα οποία μέσα χρησιμοποιούν τις σπάνιες γαίες. Άρα λοιπόν χωρίς τις σπάνιες γαίες δεν μπορούμε να κάνουμε επιφάνεια κατάλληλη η οποία να μπορεί να απορροφάει με μεγάλο βαθμό απόδοσης την ηλιακή ενέργεια. Είναι λοιπόν σπάνιες γαίες οι οποίες χρησιμοποιούνται για κάθε ηλεκτρονικό μηχάνημα και η Κίνα κατέχει σήμερα 75% των αποθεμάτων των σπανίων γαιών. Δηλαδή τα φωτοβολταϊκά αν δεν έχουν τις σπάνιες γαίες δεν μπορούν να κατασκευαστούν. Κάνουμε λοιπόν την νέα χημεία. Η πράσινη χημεία αυτό είναι, ότι δημιουργούμε νέες μορφές χημείας οι οποίες μας είναι κατάλληλες για την πράσινη ανάπτυξη. Άρα λοιπόν η επιστήμη των υλικών μπορεί να δημιουργήσει και νέα καινούρια επαγγέλματα.

Ερώτηση: Θεωρείται ότι ορισμένα παραδοσιακά επαγγέλματα που έχουν εκλείψει μπορούν να αναπτυχθούν στα πλαίσια της πράσινης οικονομίας;

Σίσκος: Ο άνθρωπος λένε οι φιλόσοφοι, η ιστορία του και η εξέλιξή του μπορεί να διακριθεί σε δύο ευδιάκριτα στάδια. Ο άνθρωπος δεν κάνει τίποτα άλλο από το να μετασχηματίζει την ύλη από μια μορφή στην άλλη, να μετασχηματίζει την μια χημική ουσία στην άλλη. Δηλαδή ο άνθρωπος δεν είναι δημιουργός της ύλης αλλά μετασχηματιστής της ύλης ώστε να την καταστήσει χρήσιμη γι'αυτόν. Για π.χ. τα ζώα τρώνε το κριθάρι και το σιτάρι με το στόμα τους, ο άνθρωπος το έκανε στην αρχή αυτό μετά πήρε τα στάχυα, από το σανό έπαιρνε το καθαρό σιτάρι και μετά το καθαρό σιτάρι το έτρωγε όπως ήταν αλλά μπουκωνε το στόμα του. Μετά άρχισε να το σπάζει το σιτάρι, έτρωγε σπασμένο σιτάρι και μετά αυτό που περίσσευε έβλεπε ότι με την υγρασία γινόταν καλύτερο και έτσι φτάσαμε να έχουμε 1000 είδη ψωμιού. Αυτό κάνει προς όφελός του, μετασχηματίζει την ύλη, είναι μεγάλη πρόοδος.

Όλη η βιομηχανία βασίζεται στο ότι μετατρέπουμε το χλωριούχο νάτριο ή μια οργανική ένωση σε εκατομμύρια ενώσεις για να τις έχουμε χρήσιμες για την ζωή μας, όπως κάναμε τα CFCs, τα χρειαζόμαστε για να κάνουμε τα ψυγεία. Αυτό είναι ο άνθρωπος, μια του δραστηριότητα είναι να ασχολείται με την μετατροπή της ύλης από τη μια μορφή στην άλλη χρήσιμη γι'αυτόν.

Το δεύτερο ευδιάκριτο στάδιο του ανθρώπου είναι η παραγωγή και η μετάδοση της γνώσης. Είτε γίνεται με την εμπειρία είτε γίνεται με την έρευνα. Ο άνθρωπος τώρα μπορεί να φτάνει σε αδιέξοδα αλλά θα βρει με τα παθήματά του εναλλακτικούς τρόπους για να σωθεί. Όχι να σωθεί το περιβάλλον, αυτό είναι λάθος, η γη δεν κινδυνεύει από τίποτα. Όλη η προσπάθειά μας είναι πώς να σώσουμε τον εαυτό μας, να προστατέψουμε την υγεία μας και την ποιότητα ζωής και γι' αυτό τα παθήματά μας οδηγούν σε μαθήματα. Ο μετασχηματισμός της ύλης προς άλλες ουσίες μας είναι χρήσιμος και για να αναπτύξουμε τις ενεργειακές τεχνολογίες και τις τεχνολογίες επικοινωνίας. Συνεπώς απαντώντας στο ερώτημα σας, σας λέω ότι δεν αυτοσκοπός μας αλλά δυνητικά γίνεται και αυτό.

Ερώτηση: Για να συνοψίσω όλη τη γνώση που μας μεταδώσατε, θεωρούμε ότι το πράσινο επάγγελμα αφορά μια πράσινη δραστηριότητα η οποία υλοποιείται. Δεν μπορούμε να ορίσουμε πράσινο επάγγελμα κάποιο αμιγώς, μπορούμε μόνο να ορίσουμε ότι η επιστήμη των υλικών είναι αυτή που δίνει την ώθηση για να βγουν πράσινες δραστηριότητες και να αναπτυχθεί πράσινη οικονομία.

Σίσκος: Αυτός είναι ο κύκλος και ότι επιδιώκουμε μέσα στην πράσινη οικονομία να έχουμε ανανεώσιμες ύλεις βιολογικής προέλευσης.

Ερώτηση: Θα θελα να μας πείτε και δυο λόγια για την πράσινη χημεία, έτσι όπως την εννοείται εσείς που την έχετε κτήμα σας τόσα χρόνια.

Σίσκος: Οι νόμοι της χημείας είναι σταθεροί και διέπουν τους κανόνες του μετασχηματισμού της ύλης. Η χημεία είναι η μελέτη των αντιδράσεων που λαμβάνουν χώρα στον υλικό κόσμο αενάως με φυσικό τρόπο ή με την επέμβαση του ανθρώπου. Οι αντιδράσεις που γίνονται στον φυσικό κόσμο, στην ύλη είναι αέναες. Ο άνθρωπος όμως προκαλεί χημικές αντιδράσεις για να παράγει ουσίες χρήσιμες σε αυτόν. Ο κλασικός τρόπος των αντιδράσεων ήταν με την θέρμανση, με την ανάμιξη των ουσιών, κυρίως να δίνει ενέργεια για να αντιδράσει.

Οι νόμοι της χημείας είναι όλοι οι ίδιοι. Η πράσινη χημεία αποσκοπεί στο να παράγονται χημικές ουσίες, όπως και πριν χρήσιμες για τον άνθρωπο και για την βελτίωση της ποιότητας της ζωής του, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν πρέπει να χρησιμοποιήσουμε ουσίες από την πετροβιομηχανία, πετροχημικά αλλά να χρησιμοποιούμε βιολογικές ουσίες, αυτές που παράγονται από την βιοσύνθεση, δηλαδή να μην χρησιμοποιούμε υδρογονάνθρακες (υδρογονάνθρακες είναι η βάση της πετροχημείας) αλλά να χρησιμοποιούμε υδατάνθρακες που είναι η βάση της φωτοσυνθέσεως. Αυτή είναι η διαφορά της πράσινης χημείας από την κλασική χημεία.

Ερώτηση: Δηλαδή έχουμε να παλέψουμε μεταξύ υδρογονάνθρακα και υδατάνθρακα.

Σίσκος: Αυτός είναι ο αγώνας. Δηλαδή σήμερα αρχίζουμε να παίζουμε με υδατάνθρακες οι οποίοι παράγονται από την φωτοσύνθεση ενώ οι υδρογονάνθρακες είναι στο πετρέλαιο και είναι η λεγόμενη πετροχημεία. Άρα λοιπόν υποβαθμίζουμε τις δραστηριότητες στον τομέα της πετροχημείας και οι χημικοί δουλεύουμε στην χημεία των υδατανθράκων οι οποίοι παράγονται αενάως από τη φωτοσύνθεση. Αυτή είναι η πράσινη χημεία και αξιοποιεί όλα τα βιολογικά προϊόντα που παράγονται από την φωτοσύνθεση. Επιπλέον αυτών αξιοποιεί όλα τα γεωργικά απόβλητα, μερικά από τα οποία είναι βιολογικής προέλευσης. Άρα λοιπόν δημιουργώ νέα χημεία, μετασχηματίζω αυτές τις ουσίες, οι οποίες είναι κυτταρίνες που μέχρι τώρα τις πετούσαμε, σε υδατάνθρακες. Και επίσης αξιοποιούμε με την ανακύκλωση τις ύλεις που έχουν χρησιμοποιηθεί, δεν πάμε στα ορυχεία αλλά κοιτάζουμε να κάνουμε επαναχρησιμοποίηση των υλικών που χρησιμοποιούνται στην βιομηχανία.

Ερώτηση: Όσον αφορά την δραστηριότητά σας μέλος στο Συμβούλιο Ενεργειακής Αξιοποίησης Αποβλήτων/ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ, μπορείτε να μας πείτε τι επιδιώκει η Συνέργεια με όλες αυτές τις δράσεις και οι δράσεις της, ανοίγουν νέες θέσεις εργασίας και ποιες είναι αυτές.

Σίσκος: Η ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ασχολείται με την ενέργεια, διότι πρέπει να πούμε ότι η ανθρώπινη ανάπτυξη γίνεται επειδή ο άνθρωπος απέκτησε ενέργεια στα χέρια του. Η ανάπτυξή του με την βιοδύναμη των μυών του και των ζώων ήταν με βραδείς ρυθμούς, δεν μπορούσε να κάνει μεγάλη ανάπτυξη. Ανάπτυξη και τεχνολογική υπήρξε επειδή χρησιμοποίησε ξένη δύναμη, ενεργειακή δύναμη.

Ιδρύθηκε τον 2008 από το Κέντρο Περιβαλλοντικής Μηχανικής της Νέας Υόρκης και από μέλη του Εργαστηρίου Θερμοδυναμικής και Φαινομένων Μεταφοράς της Σχολής Χημικών Μηχανικών του ΕΜΠ, μέλη του Εργαστηρίου Μετάδοσης Θερμότητας και Περιβαλλοντικής Μηχανικής του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του ΑΠΘ και την Ελληνική εταιρία INTRAKAT.

Η κεντρική ιδέα της ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ είναι ότι μία στενή συνεργασία ακαδημαϊκών, ερευνητικών, δημοσίων, και ιδιωτικών φορέων θα οδηγήσει την Ελλάδα στην ανάπτυξη της ενεργειακής αξιοποίησης των αποβλήτων, με απώτερους σκοπούς την ενίσχυση του ενεργειακού ισοζυγίου της χώρας και τη διάσωση της πολύτιμης Ελληνικής γης για τις επόμενες γενιές. Στόχο της είναι η ανάπτυξη της Αειφόρου Διαχείρισης Αποβλήτων στην Ελλάδα, που περιλαμβάνει όλο τον κύκλο ζωής της διαχείρισης αποβλήτων, με κριτήρια τη μεγιστοποίηση ανάκτησης υλικών και ενέργειας όπως και την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, χρησιμοποιώντας την επιστημονική γνώση των δοκιμασμένων τεχνολογιών διαχείρισης αποβλήτων στην χώρα και παγκοσμίως.

Σε ότι αφορά την διαχείριση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) η κυρίαρχη και δοκιμασμένη λύση είναι ο συνδυασμός της ανακύκλωσης στην πηγή και της κομποστοποίησης προδιαλεγμένου στην πηγή οργανικού κλάσματος και η μετέπειτα θερμική επεξεργασία με ταυτόχρονη παραγωγή ενέργειας που χρησιμοποιείται σε περισσότερες από 600 μονάδες παγκοσμίως π.χ. επειδή ασχολήθηκαν και με το εργοστάσιο στα Α. Λιόσια, στα σκουπίδια όταν κάνουμε μηχανική επιλογή διακρίνουμε τις εξής μεγάλες κατηγορίες υλικών: Τα σιδηρούχα υλικά, τα αλουμινούχα υλικά, την καύσιμη ύλη που είναι το χαρτί το ύφασμα η βιομάζα, και υπάρχει και η κομπόστα το βιολογικό μέρος το οποίο γίνεται βελτιωτικό υλικό κατάρτητο για την γεωργία αλλά και για αναδασώσεις κτλ.

Ερώτηση: Αυτό πώς το πετυχαίνει;

Σίσκος: Στόχος είναι με ημερίδες και με δημοσιεύσεις να αναδειχθεί η αναγκαιότητα αξιοποίησης των καυσίμων υλικών από τα απόβλητα, είτε οικιακά είτε βιομηχανικά.

Ερώτηση: Άρα λοιπόν η ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ υλοποιεί την αποστολή της με ημερίδες και ενημερώσεις.

Σίσκος: Και ανάπτυξη τεχνολογιών. Δηλαδή πώς θα το κάψεις, με ποιο βέλτιστο τρόπο. Διότι οι κίνδυνοι της καύσεως των οργανικών υλικών περιέχουν τον κίνδυνο σχηματισμού των οργανοχλωριωμένων ενώσεων, ή των διοξινών ή των pcbs οι οποίοι είναι γνωστό ότι έχουν τοξική δράση.

Ερώτηση: Η ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ στο κομμάτι το δικό της που ασχολείται με την διαχείριση της αξιοποίησης των απορριμμάτων, συνεργάζεται με το ΚΑΠΕ;

Σίσκος: Όχι γιατί το ΚΑΠΕ ασχολείται κυρίως με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η καινούρια τάση είναι ότι σήμερα δεν πετάμε τίποτα, το σκουπίδι είναι πρώτη ύλη. Έχουμε ακολουθούμε το δόγμα του 3R, που σημαίνει recovery, reuse και recycle. Δηλαδή ανάκτηση, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση. Το recovery το παίρνουμε από την πηγή, το recycle μπορούμε να το κάνουμε κάτι άλλο.

Ερώτηση: Το σκουπίδι δηλαδή είναι πλέον πρώτη ύλη και παραγωγικός πόρος;

Σίσκος: Είναι υλικό το οποίο δεν πρέπει να το αμελήσουμε, πρέπει να το αξιοποιήσουμε, ενώ μέχρι τώρα πηγαίναμε κατευθείαν στα ορυχεία να πάρουμε ένα αλουμίνιο, τώρα δεν χρειάζεται, αφού αλουμίνιο μπορούμε να βρούμε και διαφορετικά.

Συνέντευξη με Κωνσταντίνα Σκαναβή-Τσαμπούκου

Ερώτηση: Μπορείτε να μας πείτε τι θεωρείται σήμερα πράσινο επάγγελμα;

Σκαναβή: Στην ερώτηση αν υπάρχουν πράσινα επαγγέλματα, πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες στα πλαίσια της πράσινης ανάπτυξης και οικονομίας πρέπει να τονίσουμε ότι πλέον αυτοί οι διαχωρισμοί, πράσινα επαγγέλματα, πράσινα σampoυάν, τρόφιμα πράσινα, κλ.π. είναι του παρελθόντος. Ή έχει περάσει η πραγματική ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση στους πολίτες ή αναγνωρίζουμε ότι τα πάντα έχουν υποστεί μία περιβαλλοντική προσέγγιση.

Διαχωρίζοντας σε πράσινα επαγγέλματα ή δραστηριότητες αυτό που κάνουμε είναι να δείχνουμε μία ημιμάθεια, μια ανικανότητα να δουλέψουμε στις ανάγκες της σημερινής εποχής. Η σημερινή εποχή δεν χρειάζεται πλέον τίτλους. Είναι όπως δεν χρειάζεται πλέον να βάλλουμε τη ζώνη όταν οδηγούμε γιατί μας είπαν να φοράμε τις ζώνες, ώστε να μην τραυματιστούμε σε ατυχήματα, αλλά πρέπει να έχουμε μία εκπαίδευση οδήγησης που αυτόματα να είναι ασφαλής και μέσα στην ασφάλεια να κάνουμε ότι χρειάζεται για να μπορέσουμε να προστατέψουμε τον εαυτό μας σε περίπτωση ατυχήματος. Δηλαδή πλέον κάθε επαγγελματίας πρέπει να έχει εισάγει στην καθημερινότητά του όλες αυτές τις δραστηριότητες που θα του επιτρέπουν να προστατεύει και υποστηρίζει το περιβάλλον γιατί χωρίς το περιβάλλον και την υποστήριξη του περιβάλλοντος πλέον δεν υπάρχει καμία αξία στην επένδυση.

Αν έχουν διεισδύσει αυτές οι έννοιες μέσα στο λεξιλόγιο μας, μου θυμίζει την κατάσταση της εποχής του '80 όπου είχαμε τα πράσινα κόμματα και τώρα δεν χρειάζονται τα πράσινα κόμματα γιατί έχουν διεισδύσει αυτές οι πρακτικές στην προστασία του περιβάλλοντος και στα παραδοσιακά κόμματα. Ας είμαστε πλέον ξεκάθαροι. Ο σημερινός πελάτης, ο οποίος μπορεί πλέον να χρησιμοποιήσει τα προϊόντα και τις δραστηριότητες οποιουδήποτε πεδίου και έχει και την οικονομική ικανότητα να μπορέσει να πληρώσει, είναι αρκετά εκπαιδευμένος για να μην μπορούμε να τον μπλοφάρουμε ή να τον κοροϊδέψουμε με λέξεις που χρησιμοποιούμε σαν πράσινο επάγγελμα ή σαν πράσινη δραστηριότητα. Θέλει νομίζω να δει ότι ρέει γάργαρα, ότι είναι μέρος της όλης δραστηριότητας. Πάμε πίσω χρόνια σε μία όμως ποιοτική προσέγγιση δηλαδή η εκτίμηση και ο σεβασμός προς το πράσινο περιβάλλον να είναι ένα από τα βασικά θεμέλια σε κάθε δραστηριότητα του ανθρώπου.

Ερώτηση: Οπότε ήττε όχι στην ορολογία πράσινα επαγγέλματα;

Σκαναβή: Δεν υπάρχουν πια πράσινα επαγγέλματα, απλά βρίσκει δουλειά και ασχολείται στην συγκεκριμένη εργασία που προσφέρεται. Ίσως να χρειαστεί να μάθει κάτι, ίσως να δει πως γίνεται κάτι όπως τον παλιό καιρό. Όλα τα επαγγέλματα σήμερα πρέπει να είναι πράσινα ως το θέσουμε έτσι. Δεν υπάρχει επάγγελμα που να μην έχει την ανάγκη να προστατεύσει το περιβάλλον.

Ερώτηση: Εσείς τί νομίζετε ότι χρειάζεται πιο πολύ για να εξασκηθεί ένα επάγγελμα με πράσινη προσέγγιση; Χρειάζεται περιβαλλοντική εκπαίδευση ή περιβαλλοντική ενημέρωση;

Σκαναβή: Η εκπαίδευση είναι το ένα πεδίο. Η παιδεία είναι κάτι το οποίο όλοι πρέπει να το έχουμε. Την εκπαίδευση σαν εξειδίκευση, όχι βέβαια δεν χρειάζεται ο κάθε ένας που δουλεύει σε οτιδήποτε συσχετίζεται με την προστασία του περιβάλλοντος, ή με την υποστήριξη του περιβάλλοντος, να είναι σούπερ εξειδικευμένος περιβαλλοντολόγος. Απαιτείται όμως να έχει την περιβαλλοντική παιδεία και βέβαια πρέπει, γιατί αυτό σημαίνει υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά, να συμμετέχει ενεργά στις σωστές περιβαλλοντικές αποφάσεις είτε είναι στο χώρο εργασίας, είτε είναι στην ατομική του ζωή.

Την περιβαλλοντική ενημέρωση θεωρούμε ότι σε μία χώρα, η οποία θέλει να ονομάζεται χώρα που διέπεται από πολιτισμένες δραστηριότητες, να την έχουμε. Αυτό είναι δουλειά των Μ.Μ.Ε. Η ενημέρωση πρέπει να έρχεται σε όλους τους πολίτες και εξειδικευμένα ο κάθε οργανισμός θα πρέπει να δίνει στα μέλη του. Εδώ θέλω να σταθώ ιδιαίτερα, στο πρόγραμμα της περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των στρατευμένων, που πραγματοποίησε το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και συμμετείχα. Ενημερώσαμε περίπου 3.000 νέους το 2008 και ήταν μια πραγματικά εκπληκτική εμπειρία και παρόλο που είμαι στο πεδίο της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης εδώ και δύο δεκαετίες, πρέπει να ομολογήσω ότι η ανταπόκριση και το ενδιαφέρον των στρατευμένων ξεπέρασε τις αναμενόμενες προσδοκίες μου. Μέχρι και σήμερα λαμβάνω e-mails από τους «πρώην» νεοσύλληκτους που παρακολούθησαν τις ομιλίες, και αυτά τα νέα άτομα ενδιαφέρονται για τα περιβαλλοντικά θέματα της πατρίδας μας και εκδηλώνουν έντονα την επιθυμία να είναι ενεργοί πολίτες.

Όμως είναι γεγονός ότι δεν είναι αρκετό μέσω της ενημέρωσης να μπορέσουμε να τους φτάσουμε σε ένα καλύτερο επίπεδο. Η ενημέρωση είναι μία πληροφορία, μία τροφή προς γρήγορη χρήση και κάτι που να μας ενδιαφέρει εκείνη τη στιγμή. Η παιδεία όμως να είναι αναπόσπαστο μέρος.

Ερώτηση: Τότε πως θα μπορούσε κάποιος να ενημερωθεί ότι δεν υπάρχει ο όρος πράσινο επάγγελμα αλλιώς το επάγγελμα που κάνουμε, αλλιώς τώρα που υπάρχει η πράσινη ανάπτυξη θα πρέπει να αναζητούμε εργασία σε τομείς που αυτή υποδεικνύει και έχουν δραστηριότητα;

Σκαναβή: Μέσω της υπεύθυνης ενημέρωσης αλλιώς και πάλι όχι ενημέρωση σαν ενημέρωση στέλνω δύο φιρμάνια ή δύο σκέψεις και ας περάσουν όπως μπορούν. Να είναι ενημέρωση η οποία να βασίζεται σε ένα προφίλ που το οποίο έχει δεχθεί μία παιδεία. Δηλαδή πρέπει να υπάρχει η αλήθεια βήτα. Δεν μπορεί κάποιος να του πεις πως γράφεται η λέξη περιβάλλον, αν δεν ξέρει την αλφαβήτα, αν δεν ξέρει τα γράμματα. Άρα υπό την προϋπόθεση ότι η περιβαλλοντική παιδεία έχει περάσει και θέλω να πιστεύω ότι έχει περάσει πλέον, αν είμαστε σίγουροι ότι βρισκόμαστε σε ένα γκρουπ ανθρώπων που έχουν περάσει από μία παιδεία η οποία ήταν σωστά δομημένη και έχει μέσα και την περιβαλλοντική διάσταση, να τότε πρέπει να γίνουν ενημερώσεις για τις συγκεκριμένες πράσινες επαγγελματικές δραστηριότητες, που ανθούν εκείνη την εποχή ή σε εκείνη την τοπική κοινωνία ή περιοχή. Οι εκπαιδευτικές ανάγκες που θα προκύπτουν θα μπορούν να καλυφθούν με προγράμματα κατάρτισης, που μπορεί να χρηματοδοτηθούν και από το ΕΣΠΑ.

Ερώτηση: Πως μπορούμε να καλύψουμε το κενό που υπάρχει στο χάσμα των γενεών μεταξύ αυτών που απέκτησαν περιβαλλοντική παιδεία, που είναι ένα φαινόμενο που υπάρχει την τελευταία δεκαετία και αυτών που δεν την έχουν και εξασκούν το επάγγελμά τους ή θα προσπαθήσουν να εξασκήσουν κάποιο επάγγελμα στα πλαίσια των δραστηριοτήτων της πράσινης ανάπτυξης; Πως αυτοί πρέπει να ενημερωθούν και ο υδραυλικός να μπορεί να φέρει σε πέρας την εργασία του, σύμφωνα με τις αρχές της περιβαλλοντικής παιδείας που του λείπει;

Σκαναβή: Χρειαζόμαστε τότε ένα γοργό θα το λέγαμε σεμινάριο, ημερίδα κάτι όμως να είναι σχεδιασμένο από ειδικούς, ώστε σε λίγο χρονικό διάστημα έχοντας μελετήσει το προφίλ αυτών που θα το παρακολουθήσουν να φτιάξουν το απαιτούμενο πρόγραμμα μιας ημέρας. Προϋπόθεση απαραίτητη είναι να τους γεμίσεις τα κενά τους με την κατάλληλη ενημέρωση και γνώση ώστε να γίνουν γνωστές οι δεξιότητες- ικανότητες που θα τους συνοδεύουν στη συνέχεια και όχι ένα γρήγορο πασάλημα. Δηλαδή πολλές φορές προσπαθούμε για να έχουμε απήχηση και για να το πουλήσουμε να το πωλήσουμε κάτι εξωτερικά. Αυτό δεν έχει ισχύει. Αυτό που πρέπει είναι λίγο βαθιά και πάνω σε στέρρες βάσεις να βάλουμε αυτούς τους κύβους με την γνώση ή την ενημέρωση που χρειάζεται για να λειτουργήσουν σωστά.

Ερώτηση: Το green marketing είναι αυτό που έχει δώσει ώθηση πιο πολύ σε αυτό το κομμάτι των πράσινων επαγγελμάτων? Πώς το βλέπετε? Πώς το αντιλαμβάνεστε?

Σκαναβή: Βεβαίως και είναι ολόκληρο πεδίο, πούλησε και έφερε πάρα πολλά χρήματα στον πλανήτη Γη. Τη δεκαετία του '80 ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα με την έξαρση στην Αμερική να είμαστε περιβαλλοντικά σοφοί πουλούσαμε πάρα πολύ τα προϊόντα τα οποία είχαν κάτι πράσινο μέσα. Αιόθα Βέρα ήταν ένα από τα πιο γνωστά. Υπήρχε σαμπουάν Αιόθα Βέρα, οδοντόπαστα Αιόθα Βέρα ότι μπορούσε να φανταστεί κανείς. Κάποτε μάλιστα κι εγώ ως εκπαιδευτικός πήρα και κιμωλίες με Αιόθα Βέρα για να είναι περιβαλλοντικά πιο φιλικές στο ανθρώπινο σώμα και στο περιβάλλον.

Οι ειδικοί γνώριζαν και γνωρίζαμε πολύ καλά ότι το Αιόθα Βέρα είναι ένα φυτό που από τη στιγμή που το κόβεις και το επεξεργάζεσαι χάνει τις δραστηριότητές του. Δηλαδή είναι πολύ ωραίο προϊόν να το βάλεις στην κατάψυξη, να το βγάλεις για να χρησιμοποιείς λίγο επιτόπου αλλιά απ' τη στιγμή που προχωράς και έχει μπει μέσα στην διαδικασία να γίνει οδοντόπαστα, ή να γίνει κιμωλία, ή οτιδήποτε άλλο, έχει χάσει την δραστηριότητά του, αυτή που ηρεμεί το δέρμα και το προστατεύει. Δεν είναι πια ένα φυσικό προϊόν. Και όμως πάνω σ' αυτό βασίστηκε τρισεκατομμυρίων αγορά. Και πούλησε. Και κοιτούσαν όλοι να δούνε αν είχε Αιόθα Βέρα που σήμαινε το απολύτως τίποτα. Είχε γίνει σταθμός στην ιστορία το Αιόθα Βέρα και δεν σήμαινε απολύτως τίποτα.

Ερώτηση: Εννοείτε ότι ήταν μία πράσινη διαφήμιση.

Σκαναβή: Ναι, ένα πράσινο τρυκ

Ερώτηση: Τονίζετε τη σημασία της περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Μπορείτε να μας πείτε τα μηνύματα που θέλετε να περάσετε από τα βιβλία σας;

Σκαναβή: Ναι, στο πρώτο που είναι Περιβάλλον και η Κοινωνία μια Σχέση σε Αδιάκοπη Εξέλιξη αυτό που ήθελα να περάσω είναι ότι η κοινωνία χωρίς το περιβάλλον είναι ανύπαρκτη. Ο άνθρωπος χωρίς το περιβάλλον δεν έχει ελπίδα όχι μόνο για να ζήσει μία καλή ζωή αλλά για να υπάρξει καν. Έχει σχέση με την σωματική, την ψυχολογική και την λειτουργική ικανότητα του ανθρώπινου είδους να υπάρχει ένα υγιές περιβάλλον. Και το περιβάλλον χωρίς τον άνθρωπο είναι έτσι μία πολύ ωραία εικόνα που δεν σημαίνει επίσης τίποτα, δηλαδή αυτό που ήθελα να περάσω είναι ότι το περιβάλλον για να έχει αξία πρέπει ο άνθρωπος να μπορεί το χρησιμοποιήσει. Άρα η λογική σχέση, η αλληλεξάρτηση, ο αλληλοσεβασμός αυτών των δύο ενοτήτων ήταν κάτι που έπρεπε να περάσει στο κοινό μέσα σε όλες τις γενεές και σε μικρούς, μεγάλους, άντρες, γυναίκες, πλούσιους, φτωχούς και να μπορέσει να γίνει ένα βασικό κομμάτι σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης.

Ιδιαίτερα ήθελα να εστιαστώ σε ομάδες του πληθυσμού οι οποίες δεν είχαν παρουσιαστεί τόσο έντονα σαν λήπτες αποφάσεων. Γιατί η περιβαλλοντική εκπαίδευση αυτό δηλαδή το κομμάτι που προσπαθεί να συνδέσει τον άνθρωπο με το περιβάλλον, προωθεί υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά. Υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά, όμως σημαίνει ενεργό συμμετοχή στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων. Και παραδοσιακά οι λήπτες αποφάσεων περιβαλλοντικών ήταν από τους ισχυρούς και από τους άντρες. Γυναίκες και παιδιά ήταν λίγο οι μειονότητες σε μια περιθωριακή κατάσταση. Και αυτές οι ομάδες έπρεπε να υποστηριχθούν άμεσα γιατί παίζανε πάρα πολύ μεγάλο ρόλο. Δηλαδή όταν κάνουμε μία εγχείριση δεν χρειάζεται να φέρουμε όλους μέσα στο χειρουργείο να μας πούνε την άποψή τους πως να γίνει η εγχείριση. Ο γιατρός ξέρει. Όταν όμως μιλάμε για την προστασία του περιβάλλοντος, πρέπει όλοι οι πολίτες να συμμετέχουν γιατί χωρίς την υποστήριξη των πολιτών δεν μπορεί να προχωρήσει το έργο. Αυτό ήταν το πρώτο βιβλίο.

Το δεύτερο βιβλίο μου, Περιβάλλον και Επικοινωνία - Δικαίωμα στην Επιλογή, ήθελα να εστιαστώ περισσότερο στο ότι πλέον το περιβάλλον και η ποιότητα της καθημερινότητας δεν είναι ένα απλό πρόνομιο είναι δικαίωμα. Και το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί να το αφαιρέσει κανείς γιατί έχει σχέση με το να έχω καθαρό αέρα, νερό και τροφή, που είναι απαραίτητα δικαιώματα για την ανθρώπινη επιβίωση.

Το κομμάτι που προσπαθώ να προωθήσω είναι, ότι όλοι να μπορούν να ασκήσουν αυτό το δικαίωμά τους και αυτή την δυνατότητα, τους την παρέχει η περιβαλλοντική επικοινωνία. Πως αυτό που λέγαμε προγενέστερα, η ενημέρωση να μην είναι ένα απλό σλόγκαν που έχει μικρή διάρκεια ζωής ή μια υστερική κατάσταση, αλλά είναι μία πληροφορία η οποία είναι επεξεργασμένη σωστά, κάθεται πάνω σε σωστές προσεγγίσεις παιδαγωγικές και επικοινωνιακές ώστε να μπορέσει ο οποιοσδήποτε να την προσλαμβάνει, να την χρησιμοποιήσει προκειμένου να υποστηριχθούν οι δραστηριότητές του.

Ερώτηση: Και πριν σας ευχαριστήσουμε θα θέλαμε να μας πείτε για την ερευνητική συνεργασία που όπως γνωρίζουμε έχετε ξεκινήσει, όσον αφορά την περιβαλλοντική εκπαίδευση, με το Stevens Institute of Technology και το New York University /N.Y.U, που είναι τιμή για τη χώρα μας.

Σκαναβή: Ωραία και για μένα είναι τιμή να έχω συμπατριώτες οι οποίοι είναι τόσο ευαισθητοποιημένοι και τόσο ικανοί και δραστήριοι σε αυτά που θεωρώ πρωταρχικά θέματα στον πλανήτη και ιδιαίτερα τώρα που ο πλανήτης μας περνάει όλη αυτή την οικονομική κακοποίηση, ιδιαίτερα τώρα που τα ιδανικά μας και οι αξίες μας πρέπει να γίνονται ισχυρότερες.

Το θέμα του περιβάλλοντος έχει απασχολήσει από τα αρχαία χρόνια την ανθρωπότητα και είναι πάρα πολύ σημαντικό. Λοιπόν η Αμερική εκτός ότι ήταν μία διέξοδος να αποφύγω την κατάθλιψη, γιατί γύρω γύρω η αίσθηση δεν είναι πολύ χαρούμενη και θετική στην πατρίδα μας και με λυπεί αφάνταστα, μου έδινε την δυνατότητα να συνεργαστώ σε δύο επίπεδα που ήθελα. Να συνεργαστώ αφενός με Πανεπιστήμια του επιπέδου Stevens και N.Y.U και αφετέρου από δύο προσεγγίσεις που οραματιζόμουν δηλαδή να δούμε την περιβαλλοντική εκπαίδευση σαν πλέον ένα κομμάτι το οποίο είναι απαραίτητο τόσο στις θεωρητικές όσο και στις θετικές επιστήμες.

Επί πολλά χρόνια οι κοινωνικές επιστήμες και οι θεωρητικές επιστήμες είχαν κατανοήσει πάρα πολύ το θέμα της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης - προώθησης, δηλαδή το επικοινωνιακό αυτό που ήμε κοινά, public, δηλαδή το ρίσκο και η επικοινωνία στα περιβαλλοντικά θέματα, είχαν δεθεί πολύ ωραία στις θεωρητικές και κοινωνικές επιστήμες.

Οι θετικές επιστήμες και ιδιαίτερα οι τεχνολογικές επιστήμες, όπως και αυτοί οι οποίοι θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε επί χρόνια τεχνοκράτες, πολύ απασχολημένοι με τον απώτερο σκοπό τους, που ήταν κάποιου είδους ανάπτυξη, θεωρούσαν όλα αυτά "soft" θέματα και εκτός ενδιαφέροντος. Δηλαδή ωραία για μια φιλοσοφική συζήτηση, αλλά ο χρόνος είναι χρήμα και δεν έχουμε χρόνο να ασχοληθούμε με κάτι τέτοιο.

Βλέπουμε όμως μια τεράστια ανάγκη της νεολαίας αλλά και της κοινωνίας μας, όπως όλοι αυτοί οι οποίοι ασχολούνται με αυτά τα επαγγέλματα να εκπαιδεύονται πλέον, για να πάρουν την ίδια παιδεία για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, την ίδια περιβαλλοντική εκπαίδευση για το τί κάνουν, προκειμένου να μπορούν να κατανοούν τα θέματα και να προσπαθούν να βρουν λύσεις.

Ήδη, η ίδια η νεολαία προβληματίζεται και γυρίζει προς φιλοσοφικές αναζητήσεις σχετικά ακόμη και με τα ίδια αυτά τα τεχνokratικά επαγγέλματα. Πανεπιστήμια τα οποία πρωτοστατούν στους κλάδους των μηχανικών όπως το Stevens και το N.Y.U αρχίζουν και σκέφτονται σοβαρά την ανάπτυξη ολόκλη-

που προγράμματος, το οποίο να μπορεί να δίνει στους φοιτητές των την δυνατότητα να προχωρήσουν και να διεισδύσουν στις περιβαλλοντικές επιστήμες και όχι να βλέπουν το θέμα του περιβάλλοντος "soft". Οπότε μου δώσανε την δυνατότητα ιδρύματα σε αυτό το χώρο στην Νέα Υόρκη να μπορέσω να βρεθώ μαζί τους για ένα χρόνο και δώσω και εγώ ότι έχω μάθει και να πάρω κάτι.

Ερώτηση: Άρα με αυτά που μας αναφέρατε και γυρνώντας στην αρχή της συζήτησης θεωρείτε, ότι αφού ολοκληρώσετε αυτό που κάνετε τώρα και ενσωματωθεί στα αντίστοιχα προγράμματα σπουδών των παν/μιων, ότι τα επαγγέλματα που θα κάνουν οι απόφοιτοι των πανεπιστημίων Stevens και N.Y.U, με αυτή την νέα περιβαλλοντική παιδεία και εκπαίδευση που θα λάβουν, θα κάνουν ένα πιο πράσινο επάγγελμα απ' ότι μέχρι τώρα;

Σκαναβή: Όχι. Απλά δίνει την δυνατότητα να έχει την δομή του πράσινου αλλά δεν θα διαχωρίζεται σαν πράσινο επάγγελμα. Απλά είναι απαραίτητη η δομή για να είναι οποιοδήποτε επάγγελμα πράσινο. Πολύ σωστή η ερώτηση και πολύ ωραία και δεν την είχα σκεφθεί, δεν είναι και μένα της σκέψης μου ότι κάπου αλλού θα πηγαίνανε. Το νόημα είναι να μην υπάρχει πια μηχανικός που να μην είναι πράσινος. Θέλω να προσθέσω ότι το πράσινο έχει λίγα περίεργα, γιατί από την μία πλευρά έχει λίγο σλόγκαν και διαφημιστικό και από την άλλη το έχουν αγγίξει και τα πολιτικά κόμματα και γενικά προσπαθώντας να επιβιώσουμε και να μην σκεφτόμαστε καθόλου πλέον πολιτικές δραστηριότητες αλλά πολιτική για ποιοτική επιβίωση θα πρέπει να βρούμε και άλλο χρώμα. Νομίζω ένα ροζάκι κάτι...

Ερώτηση: Σας ευχαριστώ πάρα πολύ και σας εύχομαι κα Σκαναβή καλό ταξίδι για την Αμερική.

Σκαναβή: Και εγώ ευχαριστώ και καλή επιτυχία και πραγματικά η πατρίδα μας νομίζω ότι είναι σε ένα τέτοιο γεωγραφικό μέρος που θα πρέπει να γίνει πρότυπο στην προώθηση του πράσινου σε όλα τα επαγγέλματα.

Συνέντευξη Β. Φισσάμπερ

Ερώτηση: Κύριε πρόεδρε, τι γνώμη έχετε για τα πράσινα επαγγέλματα συνοδικά; Πώς τα ορίζουμε;

Φισσάμπερ: Αυτή είναι μια συζήτηση που στην Ευρώπη έχει ξεκινήσει εδώ και πολλά χρόνια, ξεκινώντας από το Οικολογικό κίνημα και τους Πράσινους της Γερμανίας. Έχουν υποστηριχτεί διαφορετικές απόψεις. Αρχικά είχαν διατυπωθεί γνώμες που τάσσονταν υπέρ της εγκατάλειψης των αποδεδειγμένα ρυπογόνων δραστηριοτήτων, χωρίς ακόμα τότε να υπάρχει δυνατότητα αντικατάστασής τους από άλλες εναλλακτικές οικονομικά βιώσιμες και ονόμαζαν αυτό πράσινο, πράσινη ανάπτυξη και τα σχετικά επαγγέλματα πράσινα. Έχουν εκφραστεί γνώμες που συνδέουν την πράσινη ανάπτυξη με την καινοτομία στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την εξοικονόμηση της.

Ερώτηση: Σήμερα ποια είναι η εικόνα;

Φισσάμπερ: Από το 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πήρε την πρωτοβουλία 'new skills for new jobs' δηλαδή νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας, στα πλαίσια του ευρύτερου στρατηγικού προγράμματος Ευρώπη 2020. Το πρόγραμμα αυτό, το new skills for new jobs, στοχεύει στην αύξηση της απασχόλησης στην Ευρώπη, ώστε το 75% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών να εργάζεται. Σήμερα τα ποσοστά αυτά είναι αρκετά μικρότερα, ιδιαίτερα για τις γυναίκες και αυτό έχει επακόλουθα τόσο στο παραγόμενο ΑΕΠ, όσο και στα ασφαλιστικά συστήματα, αν σκεφτείτε και τη γήρανση του πληθυσμού. Υπολογίζεται ότι από το 2012 ο πληθυσμός θα αρχίσει να συρρικνώνεται. Για να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος έχουν αναδειχθεί διάφορες επιμέρους διαστάσεις: Από την περιβόητη flexicurity, δηλαδή το συνδυασμό ευελιξίας και ασφάλειας, την καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων, τη βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων θέσεων εργασίας ως τη βελτίωση του κλίματος για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Ερώτηση: Και για τις πράσινες δεξιότητες;

Φισσάμπερ: Η πραγματικότητα με την κρίση και τις μειωμένες δυνατότητες χρηματοδότησης των επενδύσεων σε καινοτομία κλπ υποχρεώνει να δούμε ευρύτερα το θέμα των πράσινων δεξιοτήτων. Για να εξυπηρετήσουμε και την αρχή του μη αποκλεισμού που είναι πάγια πολιτική της ΕΕ, δεν είναι αρκετό να εστιάζουμε μόνο στις καινοτόμες δραστηριότητες που αφορούν νέες μεθοδολογίες κλπ. αν αυτές δεν αφορούν μεγάλα τμήματα του πληθυσμού και μεγάλο μέρος των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Χρειάζεται να εξετάζουμε το αποτέλεσμα και την έκταση την οποία αυτό λαμβάνει. Η μεταποίηση ρούχων, π.χ., που ξαναχρησιμοποιούνται αντί να πεταχτούν και να αντικατασταθούν με καινούρια, είναι μια δραστηριότητα παραδοσιακή, που όμως όταν είναι διαδεδομένη, προσφέρει σημαντική απασχόληση και συντελεί στην εξοικονόμηση τόσων υλικών πόρων και ενέργειας, όσων θα απαιτούνταν για να κατασκευαστούν όλα αυτά τα καινούρια ρούχα, άρα μπορεί εκ του αποτελέσματος να θεωρηθεί πράσινη. Το ίδιο με τους εργαζόμενους στη συντήρηση πχ των ποδηλάτων, που σε μικρότερα αστικά συγκροτήματα, αποτελούν συνηθισμένο μέσο μεταφοράς που δεν επιβαρύνει το περιβάλλον. Η παράταση της διάρκειας ζωής τους και προσφέρει εργασία σε αυτούς που την κάνουν, και ελαττώνει τους πόρους που θα χρησιμοποιούνταν για καινούρια (ατσάλι, πετροχημικά, ενέργεια) και δεδομένου ότι δεν παράγουμε εδώ ποδήλατα, μειώνει τις εισαγωγές και άρα βελτιώνει το εμπορικό μας ισοζύγιο.

Ερώτηση: Έχετε δίκιο, στο Βόλο π.χ. πολλοί άνθρωποι κάθε ηλικίας χρησιμοποιούν το ποδήλατο για ορισμένες μετακινήσεις τους. Ένα θέμα που έχει συζητηθεί στην Επιτροπή αφορά στους τρόπους με τους οποίους θα γίνει αποτελεσματικά η καλλιέργεια των νέων δεξιοτήτων. Απ' ότι έχει προκύψει από

άλλες συνεντεύξεις, στο μεν αγροτικό τομέα οι άνθρωποι περιμένουν να μάθουν ο ένας από τον άλλο νέες τεχνικές και είναι πολύ επιφυλακτικοί πριν τις εφαρμόσουν, αν δεν έχουν δει προηγουμένως αποτελέσματα, στον δε τεχνικό τομέα η αγορά προηγείται και η εγκύκλια εκπαίδευση έπεται, με ότι συνέπειες συνεπάγεται αυτό.

Φισσάμπερ: Ο ρόλος του κράτους αλλιώς και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι να παρεμβαίνει κανονιστικά ώστε να διευκολύνει αυτές τις εξελίξεις και να ενισχύει αυτές τις τάσεις με κατάλληλους κανονισμούς, ανάλογα προγράμματα και δίνοντας δημοσιότητα σε έννοιες που δεν είναι γνωστές, είναι καινούριες και η κοινωνία χρειάζεται να τις προσλάβει και να τις συνειδητοποιήσει. Θα έχετε δει ότι προκηρύσσονται πολλά προγράμματα για την κατάρτιση σε πολλά καινούρια αντικείμενα. Οι διαδικασίες είναι χρονοβόρες στο δημόσιο, αυτό συντελεί στο φαινόμενο που περιγράψατε. Ένας από τους στόχους όμως της Ευρώπης, στο πρόγραμμα που σας ανέφερα, με τον οποίο συντάσσεται και η Ελλάδα και προσπαθούμε γι αυτό, είναι μέχρι το 2020 να έχει μειωθεί το ποσοστό αυτών που εγκαταλείπουν νωρίς το σχολείο σε κάτω από 10%, που σημαίνει μεταξύ άλλων και περισσότερη καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης, καθώς και ευαισθητοποίηση για την πράσινη απασχόληση. Βλέπετε, χρειάζεται χρόνος για να συνειδητοποιήσει μια κοινωνία τις αλλαγές που χρειάζονται και να προσαρμοστεί.

Ερώτηση: Αναφέρεστε στο ζήτημα της αντίστασης στην αλλαγή.

Φισσάμπερ: Δείτε, τώρα, παρόλη όλη την κρίση που αντιμετωπίζουμε, πρωτοφανή κρίση, τις δυσκολίες που υπάρχουν για να υιοθετηθεί από πολλούς μια άλλη στάση ζωής. Η αντίσταση στην αλλαγή είναι πάντα μεγάλη, δεν είναι καθόλου εύκολο να συνειδητοποιήσει ο κάθε άνθρωπος ότι αυτό που έκανε μέχρι χτες, σήμερα δεν έχει την ίδια αξία, ή δεν έχει ζήτηση και πρέπει να κάνει κάτι άλλο, πρέπει ίσως να μάθει να κάνει κάτι άλλο. Δυστυχώς εδώ το μαθαίνουμε με το σκληρότερο τρόπο και θα είναι χρήσιμο η εργασία που κάνετε να συμβάλει στο να συνειδητοποιήσουν περισσότεροι άνθρωποι τη νέα πραγματικότητα και να τους βοηθήσει να βρουν τη δική τους διέξοδο.

Παράρτημα Β΄

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΧΡΟΙΑ

Ι. ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

ΙΔΡΥΜΑ	ΣΧΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΤΟΜΕΑΣ ή ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
Πανεπιστήμιο Αθηνών	Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος		
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Γεωτεχνικών επιστημών	Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος	Δασικής Παραγωγής Προστασίας Δασών Φυσικού Περιβάλλοντος
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Γεωπονική		Φυτοπροστασίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Ανεξάρτητη Βέροιας	Μηχανικών Χωροταξίας & Ανάπτυξης	
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών		Φυτικής Παραγωγής	Κατεύθυνση Φυτοπροστασίας & Περιβάλλοντος
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών		Αξιοποίησης Φυσικών Πόρων & Γεωργικής Μηχανικής	Διαχείρισης Υδάτινων Πόρων
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	Πολυτεχνική Σχολή Ξάνθης	Μηχανικών Περιβάλλοντος	
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης		Δασολογίας & Διαχείρισης Περιβάλλοντος & Φυσικών Πόρων	
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Περιβάλλοντος	Περιβάλλοντος	
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Πολυτεχνική Σχολή	Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης	
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Γεωπονικών Επιστημών	Γεωπονίας Φυτικής Παραγωγής & Αγροτικού Περιβάλλοντος	
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Διαχείρισης Φυσικών Πόρων & Επιχειρήσεων	Διαχείρισης Περιβάλλοντος & Φυσικών Πόρων	
Πολυτεχνείο Κρήτης		Μηχανικών Περιβάλλοντος	
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Πολυτεχνική Σχολή	Μηχανολόγων Μηχανικών	Ενεργειακή Κατεύθυνση

II. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

ΙΔΡΥΜΑ	ΣΧΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ
ΤΕΙ Αθηνών	Τεχνολογικών Εφαρμογών	Ενεργειακής Τεχνολογίας
ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας (Κοζάνης)	Τεχνολογικών Εφαρμογών	Γεωτεχνολογίας & Περιβάλλοντος
ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας (Κοζάνης)	Τεχνολογικών Εφαρμογών	Τεχνολογιών Αντιρρύπανσης
ΤΕΙ Ηπείρου	Τεχνολογίας Γεωπονίας	
ΤΕΙ Ιονίων Νήσων		Τεχνολογίας Βιολογικής Γεωργίας & Τροφίμων (Αργοστόλι)
ΤΕΙ Ιονίων Νήσων		Τεχνολογίας Περιβάλλοντος & Οικολογίας (Ζάκυνθος)
ΤΕΙ Καβάλας	Τεχνολογίας Γεωπονίας (Δράμα)	Δασοπονίας & Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος
ΤΕΙ Καλαμάτας	Τεχνολογίας Γεωπονίας	Βιολογικών Θερμοκηπιακών Καλλιέργειών & Ανθοκομίας
ΤΕΙ Κρήτης	Τεχνολογίας Γεωπονίας	Βιολογικών Θερμοκηπιακών Καλλιέργειών & Ανθοκομίας
ΤΕΙ Κρήτης		Φυσικών Πόρων & Περιβάλλοντος (Χανιά)
ΤΕΙ Λαμίας		Δασοπονίας & Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος (Καρπενήσι)
ΤΕΙ Λάρισας		Δασοπονίας & Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος (Καρδίτσα)
ΤΕΙ Μεσολογγίου	Τεχνολογίας Γεωπονίας	Μηχανολογίας & Υδάτινων Πόρων
ΤΕΙ Μεσολογγίου	Τεχνολογίας Γεωπονίας	Υδατοκαλλιέργειών & Αλιευτικής Διαχείρισης
ΤΕΙ Σερρών	Τεχνολογικών Εφαρμογών	Γεωπληροφορικής & Τοπογραφίας

Παράρτημα Γ'

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

ΙΔΡΥΜΑ	ΣΧΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΤΙΤΛΟΣ ή ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης		Δασολογίας & Διαχείρισης Περιβάλλοντος & Φυσικών Πόρων	Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στην Αειφορική Διαχείριση Περιβάλλοντος & Φυσικών Πόρων
Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο	Αγρονόμων-Τοπογράφων Μηχανικών		Περιβάλλον & Ανάπτυξη
Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο	Πολιτικών Μηχανικών		Επιστήμη & Τεχνολογία Υδατικών Πόρων
Πανεπιστήμιο Αθηνών	Φυσικής		Φυσική Περιβάλλοντος
Πανεπιστήμιο Αθηνών	Χημείας		Χημεία & Τεχνολογία Περιβάλλοντος
Πανεπιστήμιο Αθηνών	Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος		Πρόληψη & Διαχείριση Φυσικών Καταστροφών
Πανεπιστήμιο Αθηνών	Γεωλογίας & Γεωπεριβάλλοντος		Εφαρμοσμένη Περιβαλλοντική Γεωλογία
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Περιβάλλοντος		Περιβαλλοντική Πολιτική & Διαχείριση
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Περιβάλλοντος		Περιβαλλοντική & Οικολογική Μηχανική
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	Περιβάλλοντος		Γεωργία & Περιβάλλον
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	Γεωπονικών Επιστημών	Γεωπονίας Φυτικής Παραγωγής & Αγροτικού Περιβάλλοντος	Σύγχρονα Συστήματα Αγροτικής Παραγωγής στο Μεσογειακό Χώρο με έμφαση στην Αειφορική Παραγωγή & τη Χρησιμοποίηση Νέων Τεχνολογιών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Βιολογίας	Βιολογίας	Οικολογικός Σχεδιασμός, Βιώσιμη Ανάπτυξη & διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Φυσικής	Φυσικής	Φυσικής Περιβάλλοντος
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Χημείας	Χημείας	Χημεία Περιβάλλοντος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Γεωλογίας	Γεωλογίας	Γεωλογία & Γεωπεριβάλλον
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Γεωπονίας	Γεωπονίας	Αειφορική Γεωργία & Διαχείριση Φυσικών Πόρων
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών	Προστασία Περιβάλλοντος & Βιώσιμη Ανάπτυξη
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Φυσικής	Φυσικής	Ατμοσφαιρικές Επιστήμες & Περιβάλλον
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Χημείας	Χημείας	Αγροχημεία & Βιολογικές Καλλιέργειες
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Διαχείριση Περιβάλλοντος & Φυσικών Πόρων	Διαχείριση Περιβάλλοντος & Φυσικών Πόρων	Αειφορική Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών
Πανεπιστήμιο Κρήτης	Βιολογίας	Βιολογίας	Περιβαλλοντική Βιολογία – Διαχείριση Χερσαίων & Θαλάσσιων Βιολογικών Πόρων
Πανεπιστήμιο Κρήτης	Χημείας	Χημείας	Τεχνολογίες Προστασίας Περιβάλλοντος
Πανεπιστήμιο Κρήτης	Χημείας	Χημείας	Επιστήμες & Μηχανική Περιβάλλοντος
Πανεπιστήμιο Πατρών	Βιολογίας	Βιολογίας	Οικολογία, Διαχείριση & Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος
Πανεπιστήμιο Πατρών	Γεωλογίας	Γεωλογίας	Εφαρμοσμένη & Περιβαλλοντική Γεωλογία
Πανεπιστήμιο Πατρών	Γεωλογίας	Γεωλογίας	Περιβαλλοντική Ωκεανογραφία
Πανεπιστήμιο Πατρών	Χημείας	Χημείας	Ειδίκευση στην Περιβαλλοντική Ανάλυση
Πανεπιστήμιο Πατρών	Πολιτικών Μηχανικών	Πολιτικών Μηχανικών	Στην κατεύθυνση Υδατικών Πόρων & Περιβάλλοντος
Πανεπιστήμιο Πατρών	Χημικών Μηχανικών	Χημικών Μηχανικών	Ενέργεια & Περιβάλλον
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Βιομηχανικής Διοίκησης & Τεχνολογίας	Βιομηχανικής Διοίκησης & Τεχνολογίας	Συστήματα Διαχείρισης της Ενέργειας & Προστασίας Περιβάλλοντος
Πολυτεχνείο Κρήτης	Γενικό	Γενικό	Ενεργειακών & Περιβαλλοντικών Χημικών Τεχνολογιών
Πολυτεχνείο Κρήτης	Μηχανικών Ορυκτών Πόρων	Μηχανικών Ορυκτών Πόρων	Γεωτεχνολογία & Περιβάλλον
Πολυτεχνείο Κρήτης	Μηχανικών Περιβάλλοντος	Μηχανικών Περιβάλλοντος	Περιβαλλοντική & Υγειονομική Μηχανική
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών		Φυτικής Παραγωγής	Με κατεύθυνση Φυτοπροστασία & Περιβάλλον

Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών		Αξιοποίησης φυσικών Πόρων & Γεωργικής Μηχανικής	Ειδίκευση στους Τομείς: Αειφορική Διαχείριση Υδατικών Πόρων Εδαφολογία – Διαχείριση Εδαφικών Πόρων Διαχείριση Περιβάλλοντος Εφαρμογές της Γεωπληροφορικής στους Φυσικούς Πόρους Τεχνική των Αρδεύσεων Ενεργειακά συστήματα - Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας Συντήρηση Νωπών Αγροτικών Προϊόντων Περιβάλλον Θερμοκηπίου Ολοκληρωμένος Σχεδιασμός και Υλικά στην Αειφόρο Αγροτική Παραγωγή και στη Διαχείριση του Περιβάλλοντος Σύγχρονες Τεχνικές Εκμχάνισης της Γεωργίας
Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο			Διαχείριση Αποβλήτων
Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο			Κατάλυση & Προστασία του Περιβάλλοντος
Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο			Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Έργων Υποδομής
Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο			Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων & Κτηρίων

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ) ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΩΡΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΔΡΑΜΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ / ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) ΔΙΑΥΛΟΣ	ΠΙΘΟΥ 9 & ΜΑΝΤΖΑΡΟΥ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310536218 2310523512	thesske@kekdiavlos.gr
ΔΡΑΜΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΟΥ	ΑΝ. ΜΑΚΡΗΣ & ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ 66100 ΔΡΑΜΑ	2521037071	kfilippos@otenet.gr
ΕΒΡΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΜΕΤΡΩΝ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΥΛΗΤΩΝ 9 10554 ΑΘΗΝΑ	2103312906, 7	metron@metron-kek.gr
ΕΒΡΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΘΡΑΚΗΣ "ΑΘΗΝΑ"	1ο ΧΙΛΜ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ - ΠΑΛΑΓΙΑΣ 68100 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ	2551088620	info@athenavtc.gr
ΕΒΡΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΠΟΛΙΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΆΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΔΥΝΑΜΙΚΗ	ΗΡΩΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 229 & ΠΥΘΑΓΟΡΑ 41221 ΛΑΡΙΣΑ	2410287061 - 2 & 2410579560	kek@dynamiki.gr
ΕΒΡΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣΗΣ	25	Κ.Ε.Κ. ΘΡΑΚΗΣ "ΑΘΗΝΑ"	1ο ΧΙΛΜ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΔΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ - ΠΑΛΑΓΙΑΣ 68100 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ	2551088620	info@athenavtc.gr
ΕΒΡΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ-ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	Κ.Ε.Κ. ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ	ΛΑΓΥΝΑ 68400 ΛΑΓΥΝΑ	2554061461, 2	de@ath.forthnet.gr
ΚΑΒΑΛΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	ΠΩΛΗΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	25	Ε.ΔΙΣ.Ι. ΝΕΤ Α.Ε. ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΙΨΟΥ 16 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310511344	thessaloniki@edisinet.gr
ΚΑΒΑΛΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΟΡΥΚΤΕΛΑΙΩΝ, ΜΠΑΤΑΡΙΩΝ, ΕΛΑΣΤΙΚΩΝ, ΦΙΛΤΡΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ Κ.Λ.Π.	23	Κ.Ε.Κ. ΝΕΑΠΟΛΙΣ Ε.Π.Ε.	ΕΚΑΒΗΣ 26 65201 ΚΑΒΑΛΑ	2510220478	kekneap@otenet.gr
ΞΑΝΘΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΟΡΥΚΤΕΛΑΙΩΝ, ΜΠΑΤΑΡΙΩΝ, ΕΛΑΣΤΙΚΩΝ, ΦΙΛΤΡΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ, ΚΛΠ	20	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Α.Ε.	ΕΡΑΤΥΡΑΣ 3 - ΣΤΑΘΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ 10439 ΑΘΗΝΑ	2108259660, 3	imee@otenet.gr
ΡΟΔΟΠΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	ΠΟΛΙΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΆΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	24	ΤΕΧΝΟΠΟΛΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΓΙΑΝΝΙΝΩΝ 31 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310556602 - 3 - 4	tpolis@technopolis-ekp.gr
ΡΟΔΟΠΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	ΠΟΛΙΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΆΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΔΥΝΑΜΙΚΗ	ΗΡΩΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 229 & ΠΥΘΑΓΟΡΑ 41221 ΛΑΡΙΣΑ	2410287061 - 2 & 2410579560	kek@dynamiki.gr

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ"

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΑΡΤΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΡΤΑΙΩΝ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	23	Σ. ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ - Ι. ΤΣΙΡΩΝΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	ΣΥΡΡΑΚΟΥ 48100 ΠΡΕΒΕΖΑ	2682026184	thetiko@otenet.gr
ΑΡΤΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΡΤΑΙΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	24	Κ.Ε.Κ. ΔΥΝΑΜΙΚΗ	ΗΡΩΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 229 & ΠΥΘΑΓΟΡΑ 41221 ΛΑΡΙΣΑ	2410287061 - 2 & 2410579560	kek@dynamiki.gr
ΑΡΤΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	20	ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ Ε.Π.Ε	ΤΕΡΜΑ ΚΑΛΥΒΙΩΝ 27200 ΑΜΑΛΙΑΔΑ	2622023601	ergkek@otenet.gr
ΑΡΤΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	20	Κ.-Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.	ΛΙΟΣΙΩΝ 117 10440 ΑΘΗΝΑ	2108230100	eyklidis@otenet.gr
ΘΕΣΠΡΟΤΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΙΛΙΑΤΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	Κ.-Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.	ΛΙΟΣΙΩΝ 117 10440 ΑΘΗΝΑ	2108230100	eyklidis@otenet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΚΕΚ ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΚΑΛΑΒΟΥ 2 45500 ΜΠΑΦΡΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	2651085153, 2651085154	kekapei@otenet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣΗΣ	25	ΚΕΚ ΑΠΕΙΡΩΤΑΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΚΑΛΑΒΟΥ 2 45500 ΜΠΑΦΡΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	2651085153, 2651085154	kekapei@otenet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΩΝ	25	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΑΒΕΡΩΦ 34Α 14232 ΑΘΗΝΑ	2102587387	info@techniki-ekp.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ	22	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ Α.Ε.	ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 111 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410553892 - 96 gr	europilirlar@lar.forthnet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	23	EUROCOURSE ΚΑΙ ΣΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΕΜΜ. ΠΛΟΥΜΙΔΗ 28 72200 ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	2842080534	ecourse@otenet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΙΚΟΞΕΝΑΓΗΣΗΣ	24	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ Α.Ε.	ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 111 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410553892 - 96 gr	europilirlar@lar.forthnet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΔΑΣΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (ΔΑΣΟΦΥΛΑΚΑΣ, ΦΥΛΑΚΑΣ ΘΗΡΑΣ, ΠΡΟΣΟΠΙΚΟ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ)	25	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΑΒΕΡΩΦ 34Α 14232 ΑΘΗΝΑ	2102587387	info@techniki-ekp.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΕΜΠΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΘΒΗΣΗ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	21	INTEGRATION ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 223 17237 ΑΘΗΝΑ	2109715411	info@integration.gr

**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΡΗΜΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	21	INTEGRATION ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 223 17237 ΑΘΗΝΑ	2109715411	info@integration.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Α.Ε.	ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 5 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310552670 & 2310552671	info@kekekpa.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ-ΦΙΛΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ, ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	25	ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΠΥΘΟΥ 9 (ΠΡΟΗΝ 7) & ΜΑΤΖΑΡΟΥ ΓΟΝΙΑ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310532820	info@ideakek.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΠΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΕΙΟΥ	21	INTEGRATION ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΘΡΩΠΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 223 17237 ΑΘΗΝΑ	2109715411	info@integration.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΤΙΑΣ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΗΡΟΦΟΡΗΣΗ Α.Ε.	ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 111 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410553892 - 96	europilar@lar.forthnet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΧΥΤΑ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	25	ΣΤΑΘΗΣ ΠΑΝΤΑΖΗΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΙΚΗ Ε.Π.Ε.	Κ.ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ & ΑΘ. ΔΙΑΚΟΥ 62100 ΣΕΡΡΕΣ	2321039251	diavalkanikokek@otenet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	PRODUCT MANAGER ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Α.Ε.	Λ. ΠΕΙΡΑΙΔΙΣ 35 & ΚΟΝΔΥΛΗ 18346 ΑΘΗΝΑ (ΜΟΣΧΑΤΟ)	2104855000	info@interface.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ	25	ΤΕΧΝΟΠΟΛΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ 31 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310556602 - 3 - 4	tpolis@technopolis-ekp.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΕΡΓΑΤΕΣ / ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) ΔΙΑΥΛΟΣ	ΠΥΘΟΥ 9 & ΜΑΝΤΖΑΡΟΥ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310536218 2310523512	thesskek@kekdiavlos.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	Κ.Ε.Κ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΗ Α.Ε.	21ns ΙΟΥΝΙΟΥ 280 61100 ΚΙΛΚΙΣ	2341027394	info@pergamin.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ, ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΔΟΔΕΚΑΚΗΣΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ (ΚΕΚ ΔΙΑΓΟΡΑΣ)	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΦΕΡΗ 78-80 85100 ΡΟΔΟΣ	2241067078	kek12@otenet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ - ΦΙΛΟΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ, ΚΤΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	25	SYNERGY ΚΕΚ Α.Ε.	ΧΑΡΙΑΔΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 5 12133 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	2105786226 & 2106667030	synergj@synergjkek.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΣΕ ΕΜΠΟΡΟΥΣ	25	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Α.Ε.	Λ. ΠΕΙΡΑΙΔΙΣ 35 & ΚΟΝΔΥΛΗ 18346 ΑΘΗΝΑ (ΜΟΣΧΑΤΟ)	2104855000	info@interface.gr

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ"

**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΣΤΕΛΕΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	SYNERGY ΚΕΚ Α.Ε.	ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 5 12133 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	2105786226 & 2106667030	synergj@synergjkek.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΣΤΕΛΕΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	Κ.Ε.Κ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΗ Α.Ε.	21ns ΙΟΥΝΙΟΥ 280 61100 ΚΙΛΚΙΣ	2341027394	info@pergamini.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ	ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΩΝ ΖΩΝΩΝ (Π.Χ. ΧΩΜΑΤΕΡΕΣ ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΚΑΠ)	25	ΠΟΛΥΤΡΟΠΟΝ Ε.Π.Ε.	ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΛΗ 52100 ΚΑΣΤΟΡΙΑ	2467029895 & 2467021213	kekpoli@otenet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΣΑΡΩΝΟΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ / ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	PRIM ΑΣΠΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΘΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 135 - 137 17672 ΑΘΗΝΑ	2109537380 & 2109537313	info@primaspa.eu
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΣΑΡΩΝΟΣ	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΣ (ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ)	25	Β. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Π.Ε	ΧΙΟΥ 5 & ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ 4 26334 ΠΙΑΤΡΑ	2610226652	kekpract@otenet.gr
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΣΑΡΩΝΟΣ	ΠΩΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ / ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	PRIM ΑΣΠΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΘΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 135 - 137 17672 ΑΘΗΝΑ	2109537380 & 2109537313	info@primaspa.eu
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ	ΠΩΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	25	Σ. ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ - Ι. ΤΣΙΡΩΝΗΣ & ΣΙΑ Ο.Ε.	ΣΥΡΡΑΚΟΥ 48100 ΠΡΕΒΕΖΑ	2682026184	thetiko@otenet.gr

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ) ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΔΟΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΓΕΩΠΟΝΟΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	25	ΕΘΝΙΚΟ Κ.Ε.Κ. ΕΥΡΩΠΡΟΟΔΟΣ	ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 119 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410552706	europrogress@hol.gr
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	ΜΕΤΡΩΝ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΥΛΑΝΤΩΝ 9 10554 ΑΘΗΝΑ	2103312906, 7	metron@metron-kek.gr
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ / ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	21	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ "ΕΥΡΩΙΔΕΑ"	ΚΑΡΔΙΤΣΑ	2441071666 & 2441020909	info@euroidea.gr
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΆΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	Χ. ΠΕΠΟΝΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.	ΓΟΓΟΥ ΜΠΑΚΟΛΑ 47100 ΑΡΤΑ	2681023833 & 2681023670	ere-ig@otenet.gr
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΆΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΔΥΝΑΜΙΚΗ	ΗΡΩΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 229 & ΠΥΘΑΓΟΡΑ 41221 ΛΑΡΙΣΑ	2410287061 - 2 & 2410579560	kek@dynamiki.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΥΛΙΚΩΝ	25	ΚΕΚ ΑΙΓΕΑΣ	ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 111 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410579565, 7	info@aegeaskek.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΠΕΡΓΑΜΗΝΗ Α.Ε.	21ns ΙΟΥΝΙΟΥ 280 61100 ΚΙΛΚΙΣ	2341027394	info@pergamini.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ / ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΠΛΩΟΥ 9 (ΠΡΟΗΝ 7) & ΜΑΤΖΑΡΟΥ ΓΩΝΙΑ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310532820	info@ideakek.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΕΡΓΩΝ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΑΜΚΕ)	ΚΟΛΟΚΥΝΘΟΥΣ 23 10436 ΑΘΗΝΑ	2105202500, 2107796866	ergonkek@otenet.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ Α.Ε.	Λ. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 99 71500 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	2810326549	info@mesogeiaiki.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	25	ΕΘΝΙΚΟ Κ.Ε.Κ. ΕΥΡΩΠΡΟΟΔΟΣ	ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 119 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410552706	europrogress@hol.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	22	ΓΕΩΡΓΙΚΟ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 111 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410553203	kek@geo.edu.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	25	ΚΕΚ ΑΙΓΕΑΣ	ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 111 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410579565, 7	info@aegeaskek.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	25	Κ.-Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.	ΛΙΟΣΙΩΝ 117 10440 ΑΘΗΝΑ	2108230100	eyklidis@otenet.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ / ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ Α.Ε.	ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ 19 41223 ΛΑΡΙΣΑ	2410554026	contact@dimitra.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΆΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	24	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) ΔΙΑΥΛΟΣ	ΠΛΩΟΥ 9 & ΜΑΝΤΖΑΡΟΥ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310536218 2310523512	thesskek@kekdiavlos.gr

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ"

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ-ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΔΥΝΑΜΙΚΗ	ΗΡΩΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 229 & ΠΥΘΑΓΟΡΑ 41221 ΛΑΡΙΣΑ	2410287061 - 2 & 2410579560	kek@dynamiki.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΕΡΙΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ - ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	25	ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ Α.Ε.	ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ 19 41223 ΛΑΡΙΣΑ	2410554026	contact@dimitra.gr
ΛΑΡΙΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ	21	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ "ΑΡΓΩ"	ΦΑΡΣΑΛΩΝ & ΤΣΑΤΣΟΥ 2 41335 ΛΑΡΙΣΑ	2410660045	kekargo@otenet.gr
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	23	ΑΝΑΠΤΥΣΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΕΚ Α.Ε.	ΜΑΚΡΥΝΙΤΣΗΣ 131 38333 ΒΟΛΟΣ	2421071466, 67	kekanam@hol.gr
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΠΟΥΡΟΤΡΕΙΝΓΚ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 1 10677 ΑΘΗΝΑ	2103306086, 2103803660	kekathens@eurotraining.gr
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ, ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	20	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΑΝΤΟΝΟΠΟΥΛΟΥ 127 38221 ΒΟΛΟΣ	2421028476	birdf@otenet.gr
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ, ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΠΟΥΡΟΤΡΕΙΝΓΚ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΒΕΡΑΝΖΕΡΟΥ 1 10677 ΑΘΗΝΑ	2103306086, 2103803660	kekathens@eurotraining.gr
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ/ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	ΘΡΑΚΩΝ 28 38333 ΒΟΛΟΣ	2421030535 - 6	kepeth@hol.gr
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	25	ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ Α.Ε.	ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ 19 41223 ΛΑΡΙΣΑ	2410554026	contact@dimitra.gr
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	23	ΑΝΑΠΤΥΣΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΕΚ Α.Ε.	ΜΑΚΡΥΝΙΤΣΗΣ 131 38333 ΒΟΛΟΣ	2421071466, 67	kekanam@hol.gr
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	23	ΑΝΑΠΤΥΣΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΕΚ Α.Ε.	ΜΑΚΡΥΝΙΤΣΗΣ 131 38333 ΒΟΛΟΣ	2421071466, 67	kekanam@hol.gr
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ	25	ΑΚΜΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 337 16346 ΑΘΗΝΑ	2109769510 & 2109769511	akmi-kek@akmi-kek.gr
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ / ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	ΑΚΜΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 337 16346 ΑΘΗΝΑ	2109769510 & 2109769511	akmi-kek@akmi-kek.gr

**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	25	ΕΘΝΙΚΟ Κ.Ε.Κ. ΕΥΡΩΠΡΟΟΔΟΣ	ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 119 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410552706	europrogress@hol.gr
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΆΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	24	Κ.Ε.Κ. ΔΥΝΑΜΙΚΗ	ΗΡΩΩΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 229 & ΠΥΘΑΓΟΡΑ 41221 ΛΑΡΙΣΑ	2410287061 - 2 & 2410579560	kek@dynamiki.gr
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΕΡΙΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ - ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	25	ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΣΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ Α.Ε.	ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ 19 41223 ΛΑΡΙΣΑ	2410554026	contact@dimitra.gr
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	25	ΕΘΝΙΚΟ Κ.Ε.Κ. ΕΥΡΩΠΡΟΟΔΟΣ	ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 119 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410552706	europrogress@hol.gr
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣΗΣ	25	ΕΘΝΙΚΟ Κ.Ε.Κ. ΕΥΡΩΠΡΟΟΔΟΣ	ΣΟΚΡΑΤΟΥΣ 119 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410552706	europrogress@hol.gr

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ) ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΑΧΑΪΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΠΩΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ/ΚΤΗΝΟΠΡΟΒΙΑΣ	25	ΕΥΡΟΤΕΑΜ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Α.Ε.	ΕΠΙΔΑΡΟΥ 2 - 4 26442 ΠΑΤΡΑ	2610450701	patra@euroteamkek.gr
ΑΧΑΪΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΕΥΡΟCOURSE ΚΑΙ ΣΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΕΜΜ. ΠΛΟΥΜΙΔΗ 28 72200 ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	2842080534	ecourse@otenet.gr
ΑΧΑΪΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	23	ΠΛΕΓΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ Ε.Π.Ε.	ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ 6-8 11141 ΑΘΗΝΑ	2102116420 & 2102116421	plegmaed@otenet.gr
ΑΧΑΪΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΥΠΑΝΣΗΣ	25	ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ Ε.Π.Ε.	ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 111 27100 ΠΥΡΓΟΣ	2621040200	olykek@olympiakioked.gr
ΑΧΑΪΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ "ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΕΝΟΥ" ΚΤΙΡΙΟΥ	25	ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Α.Ε.	Α. ΠΕΙΡΑΙΩΣ 35 & ΚΟΝΔΥΛΗ 18346 ΑΘΗΝΑ (ΜΟΥΣΧΑΤΟ)	2104855000	info@interface.gr
ΑΧΑΪΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	ΗΛΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ & 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 27100 ΠΥΡΓΟΣ	2621036230	iliakokek@iliakokek.gr
ΑΧΑΪΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ	25	Ο1 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΓΚΙΝΟΣΑΤΗ 88Α 14452 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΙΤΤΙΚΗΣ	2106230444	infokek@01p.gr
ΑΧΑΪΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ/ΕΜΠΟΡΙΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	18	Κ.Ε.Κ. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ.Σ.Ε.Ε	ΕΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 71Α 10681 ΑΘΗΝΑ	2103327710, 2103327720, 2103327733, 2103327735	goulas@inegsee.gr
ΗΛΕΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΛΙΑΔΟΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ / ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	Κ.Ε.Κ. ΜΑΝΩΛΑ Α.Ε.	ΣΟΥΡΜΕΛΗ 4 - 6 10439 ΑΘΗΝΑ	2108252105 - 6	info@manola.gr
ΗΛΕΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΓΑΣΤΟΥΝΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	17	Κ.Ε.Κ. ΓΑΙΑ Α.Ε.	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 8 15127 ΜΕΛΙΣΣΙΑ	2108037350 - 2	info@kekgaia.gr
ΗΛΕΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΥΡΓΟΥ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΕΡΓΟΝ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΑΜΚΕ)	ΚΟΛΟΚΥΝΘΟΥΣ 23 10436 ΑΘΗΝΑ	2105202500, 2107796866	ergonkek@otenet.gr
ΗΛΕΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΥΡΓΟΥ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΗΛΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ & 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 27100 ΠΥΡΓΟΣ	2621036230	iliakokek@iliakokek.gr

**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΗΛΕΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΥΡΓΟΥ	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΣΕ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΔΟΜΗΣΗΣ	25	CONSUL ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΜΠΕΛΟΥΣΗ 7 & ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 27100 ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	2621037361 - 2	kekcons@otenet.gr
ΗΛΕΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΥΡΓΟΥ	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΣΕ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΔΟΜΗΣΗΣ	25	HONESTY ΕΠΕ	ΜΠΕΛΟΥΣΗ 7 27100 ΠΥΡΓΟΣ	2621027788	info@honesty.gr
ΗΛΕΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΥΡΓΟΥ	ΠΩΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΆΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	CONSUL ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΜΠΕΛΟΥΣΗ 7 & ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 27100 ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	2621037361 - 2	kekcons@otenet.gr
ΗΛΕΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΥΡΓΟΥ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΛΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	ΗΛΕΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ & 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 27100 ΠΥΡΓΟΣ	2621036230	iliakokek@iliakokek.gr

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ) ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΙΔΕΑΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ-ΜΕΘΩΔΟΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΠΟΨΗ ΑΝΘΡΩΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΑΝΤ. Π.Ν.Π. ΒΙΛΑΧΑΚΟΥ 38-40 18545 ΠΕΙΡΑΙΑΣ	2104618585	apopsi@apopsi.gr
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΙΔΕΑΣ	ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΧΡΗΣΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ, ΚΛΙΜΑΤΙΣΤΙΚΩΝ, ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΩΝ, ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΧΑΡΤΙΟΥ ΚΛΠ)	20	ΑΝΘΡΩΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ Α.Ε.	6ο ΧΑΜ ΑΡΓΟΥΣ - ΝΑΥΠΛΙΟΥ 21100 ΝΑΥΠΛΙΟ	2752026666	kekarp@hol.gr
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟ ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	20	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ Α.Ε.	Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ 1 21300 ΚΡΑΝΙΔΙ	2754023357 - 8 - 9	kraniidi@ kekdiastasi.edu.gr
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΑΝΤ/ΧΟΥ Π. ΒΙΛΑΧΑΚΟΥ 38 - 40 18545 ΠΕΙΡΑΙΑΣ	2104627013, 4629300, 4634777	kekattikis@kekattikis.gr
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ / ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	Κ.Ε.Κ. ΜΑΝΩΛΑ Α.Ε.	ΣΟΥΡΜΕΛΗ 4 - 6 10439 ΑΘΗΝΑ	2108252105 - 6	info@manola.gr
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	20	Κ.Ε.Κ. ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ.Σ.Ε.Ε	ΕΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 71Α 10681 ΑΘΗΝΑ	2103327710, 2103327720, 2103327733, 2103327735	goulas@inegsee.gr
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	20	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Α.Ε.	ΕΡΑΤΥΡΑΣ 3 - ΣΤΑΘΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ 10439 ΑΘΗΝΑ	2108259660, 3	imee@otenet.gr
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΚΜΩΝ ΑΝΘΡΩΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΕΥΥΧΥΙΑΣ 12-14 11251 ΑΘΗΝΑ	2108691000	edra@akmon.edu.gr
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ, ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΔΙΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ (ΚΕΚ ΔΙΑΓΩΡΑΣ)	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΦΕΡΗ 78-80 85100 ΡΟΔΟΣ	2241067078	kek12@otenet.gr
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ, ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΚΜΩΝ ΑΝΘΡΩΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΕΥΥΧΥΙΑΣ 12-14 11251 ΑΘΗΝΑ	2108691000	edra@akmon.edu.gr
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΥΠΑΝΣΗΣ	20	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Α.Ε.	ΕΡΑΤΥΡΑΣ 3 - ΣΤΑΘΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ 10439 ΑΘΗΝΑ	2108259660, 3	imee@otenet.gr

**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)****ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΔΟΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ-ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΚΜΩΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΕΥΤΥΧΙΑΣ 12-14 11251 ΑΘΗΝΑ	2108691000	edra@akmon.edu.gr
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΕΘΝΙΚΟ Κ.Ε.Κ. ΕΥΡΩΠΡΟΟΔΟΣ	ΣΟΦΡΑΤΟΥΣ 119 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410552706	europrogres@hol.gr
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΥΡΩΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ Α.Ε.	ΣΟΦΡΑΤΟΥΣ 111 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410553892 - 96	europilrlar@lar.forthnet.gr
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΥΟΝΙΩΝ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ / ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	MASTER ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΚΥΠΡΟΥ 4 16452 ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ	2109633485, 2109633559, 2109601698	nav01@masterkek.gr
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	20	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ Α.Ε.	Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ 1 21300 ΚΡΑΝΙΔΙ	2754023357 - 8 - 9	kraniidi@kekdiastasi.edu.gr
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ/ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	CONSUL ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΜΠΕΛΟΥΣΗ 7 & ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 27100 ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	2621037361 - 2	kekcons@otenet.gr
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	CONSUL ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΜΠΕΛΟΥΣΗ 7 & ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 27100 ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	2621037361 - 2	kekcons@otenet.gr
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΣΠΑΡΤΗΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	HONESTY ΕΠΕ	ΜΠΕΛΟΥΣΗ 7 27100 ΠΥΡΓΟΣ	2621027788	info@honesty.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΓΑΡΓΑΛΙΑΝΩΝ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	ΓΚΙΝΟΣΑΤΗ 88Α 14452 ΑΘΗΝΑ	2102850880 & 2102851902	eurokkek@otenet.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΓΑΡΓΑΛΙΑΝΩΝ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	EUROCOURSE ΚΑΙ ΣΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΕΜΜ. ΠΛΟΥΜΙΔΗ 28 72200 ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	2842080534	ecourse@otenet.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΓΑΡΓΑΛΙΑΝΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	25	EUROCOURSE ΚΑΙ ΣΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΕΜΜ. ΠΛΟΥΜΙΔΗ 28 72200 ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	2842080534	ecourse@otenet.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΟΥΡΙΑΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ	25	ΑΚΜΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 337 16346 ΑΘΗΝΑ	2109769510 & 2109769511	akmi-kek@akmi-kek.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΟΥΡΙΑΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	Κ.Ε.Κ ΑΙΑΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	Σ. ΠΕΤΡΟΥΛΑ 3 13341 ΑΝΘ ΛΙΟΣΙΑ	2102482697 - 8 & 2102486041 - 5	kekaias@mitnet.gr

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ) ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ-ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΛΑΙΟΠΑΡΑΓΩΓΗ	25	ΣΥΝΕΡΓ ΚΕΚ Α.Ε.	ΧΑΡΙΑΔΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 5 12133 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	2105786226 & 2106667030	synergj@synergjkek.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΓΕΩΡΤΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	25	ΣΥΝΕΡΓ ΚΕΚ Α.Ε.	ΧΑΡΙΑΔΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ 5 12133 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	2105786226 & 2106667030	synergj@synergjkek.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	13	ΔΙΟΝ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	Χ. ΜΟΥΣΚΟΥ 18, ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΥΠΡΟΥ 15772 ΑΘΗΝΑ	2107707990	sdag@otenet.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	23	ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ 2 24100 ΚΑΛΑΜΑΤΑ	2721089693 & 2721091887	kekdimou@otenet.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	Α. ΒΛΑΧΟΥ - Δ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑ Ε.Ε.	ΠΑΡΙΑΔΟΣ 100 13122 ΙΛΙΟΝ	2102639875, 6 & 2102639859	grammateia@logicclub.com
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΔΙΟΝ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	Χ. ΜΟΥΣΚΟΥ 18, ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΥΠΡΟΥ 15772 ΑΘΗΝΑ	2107707990	sdag@otenet.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ/ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	EUROTEAM ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Α.Ε.	ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ 2 - 4 26442 ΠΑΤΡΑ	2610450701	patra@euroteamkek.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΆΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	22	Κ.Ε.Κ. Ν.Ε.Λ.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΕΛΟΝΤΟΣ 129 24100 ΚΑΛΑΜΑΤΑ	2721095860	nelness@otenet.gr
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣΗΣ	23	ΚΟΙΝΩΦΕΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ 2 24100 ΚΑΛΑΜΑΤΑ	2721089693 & 2721091887	kekdimou@otenet.gr

**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΛΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΥΠΑΝΣΗΣ	18	ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ Ε.Π.Ε.	ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 111 27100 ΠΥΡΓΟΣ	2621040200	olykek@olympiakokek.gr
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩΝ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	19	Β. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Π.Ε	ΧΙΟΥ 5 & ΣΑΝΤΟΡΙΝΗΣ 4 26334 ΠΑΤΡΑ	2610226652	kekpract@otenet.gr
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΕΛΙΩΝ	ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	24	ΜΑΡΙΑ ΧΑΪΝΑ & ΣΙΑ Κ.Ε.Κ. ΡΡΑΧ-ΙΣ ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΗ ΕΓΓΑΙΡΕΙΑ	9ο ΧΩΜ. Ε.Ο. ΧΑΛΚΙΔΑΣ - ΨΑΧΝΩΝ 34100 ΝΕΑ ΑΡΤΑΚΗ	2221061607, 8	kekpraxi@otenet.gr
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΟΣΤΟΛΙΟΥ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΙΧΘΥΟΚΑΛΙΕΡΓΗΤΗΣ	25	ΕΝΙΑΙΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ - ΙΘΑΚΗΣ	ΛΑΣΣΗ 28100 ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ	2671029151	eagle@kef.forthnet.gr
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΙΚΗΣ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΒΑΡΙΣΜΟΙ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΠΟΨΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΑΝΤ. Π.Ν.Π. ΒΑΛΑΧΑΚΟΥ 38-40 18545 ΠΕΙΡΑΙΑΣ	2104618585	apropsi@aropsi.gr
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ	ΑΝΑΒΙΩΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΘΩΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ	20	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ	ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ 1 31100 ΛΕΥΚΑΔΑ	2645021632	keklefkas@aias.gr

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΛΕΣΒΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΛΟΝΗΣ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	24	Κ.Ε.Κ. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ Α.Ε.	Α. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 99 71500 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	2810326549	info@mesogeiaiki.gr
ΛΕΣΒΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	17	ΔΙΟΝ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	Χ. ΜΟΥΣΚΟΥ 18, ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΥΠΡΟΥ 15772 ΑΘΗΝΑ	2107707990	sdag@otenet.gr
ΛΕΣΒΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΛΙΘΟΣΤΡΩΤΩΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΛΕΣΒΟΥ Α.Ε.	ΚΑΒΕΤΣΟΥ 36 81100 ΜΥΤΙΛΗΝΗ	2251040330 & 2251040331	kekanal@otenet.gr
ΛΕΣΒΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ -ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	20	Α. ΒΛΑΧΟΥ - Δ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑ Ε.Ε.	ΠΑΡΙΔΟΣ 100 13122 ΙΛΙΟΝ	2102639875, 6 & 2102639859	grammateia@logicaclub.com
ΧΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΧΙΟΥ	ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ, ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (ΜΑΣΤΙΧΑ)	25	Π. ΜΠΟΥΜΠΑΡΗΣ - Ε. ΜΠΑΤΣΗ Ο.Ε.	ΕΠΑΡΧΙΑΚΗ ΟΔΟΣ ΧΙΟΥ - ΧΑΛΚΕΙΟΥΣ 44 82100 ΧΙΟΣ	2271081272	kekba@kekba.gr

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ) ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ-ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΘΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΑΛΕΙΑ	20	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ, ΒΙΟΤΕΧΝΩΝ, ΕΜΠΟΡΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 46 10433 ΑΘΗΝΑ	2108544666	info@kekgsvevee.gr
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ / ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	24	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ, ΒΙΟΤΕΧΝΩΝ, ΕΜΠΟΡΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 46 10433 ΑΘΗΝΑ	2108544666	info@kekgsvevee.gr
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΙΡΩΝ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ	Ε.Ο. ΜΟΙΡΩΝ - ΤΥΜΠΑΚΙΟΥ 70400 ΜΟΙΡΕΣ	2892029370	eurokek@otenet.gr
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΙΑΝΗΣ	ΠΟΛΗΤΕΣ ΟΙΝΟΥ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ & ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	25	Κ.Ε.Κ. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΡΗΤΗΣ	ΒΕΝΕΡΑΤΟ 70011 ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΙΑΝΗΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	2810792119 & 2810792207	iraklio@kek-anaptixi-kritis.gr
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΥΡΩΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΑΝΘΡΩΠΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΡΟΥΣΑ ΛΙΜΝΗ 72100 ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	2841082484	agios@euroergasiaki.gr
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	ΔΗΜΟΣ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	EUROCOURSE ΚΑΙ ΣΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΕΜΜ. ΠΛΟΥΜΙΔΗ 28 72200 ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	2842080534	ecourse@otenet.gr
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΟΙΝΙΚΑ	ΓΕΩΡΓΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	20	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ "ΝΟΤΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ" Α.Ε.	ΣΕΛΙΑ - ΔΗΜΟΥ ΦΟΙΝΙΚΑ ΕΠΑΡΧΙΑ ΑΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ 74060 ΡΕΘΥΜΝΟ	2832031016	keknotiu@otenet.gr
ΧΑΝΙΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΕΣ / ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	17	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) ΔΙΑΥΛΟΣ	ΠΙΨΟΥ 9 & ΜΑΝΤΖΑΡΟΥ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310536218 2310523512	thesskek@kekdiavlos.gr
ΧΑΝΙΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΔΕΛΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ Α.Ε.	ΡΕΘΥΜΝΟΥ 1Α & ΚΥΒΕΛΗΣ 10682 ΑΘΗΝΑ	2108258500	info@deltakek.gr
ΧΑΝΙΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ/ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	24	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ Α.Ε.	Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΟΤΗ 1 21300 ΚΡΑΝΙΔΙ	2754023357 - 8 - 9	kraniidi@kekdiastasi.edu.gr

ΚΑΤΑΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	20	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ Α.Ε.	Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΟΤΗ 1 21300 ΚΡΑΝΙΔΙ	2754023357 -8 -9	kranidi@ kekdiastasi.edu.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	24	ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ	ΠΙΘΟΥ 9 (ΠΡΩΗΝ 7) & ΜΑΤΖΑΡΟΥ ΓΟΝΙΑ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310533280	info@ideakek.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	20	ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ ΕΛΚΕΔΕ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	12ο ΧΛΜ Ε.Ο. ΑΘΗΝΩΝ - ΛΑΜΙΑΣ 14452 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	2102855580	avos@elkede.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	25	Κ. ΚΑΠΛΑΝΙΔΟΥ & ΣΙΑ Ο.Ε. - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ	ΛΙΒΑΝΘΟΥ 15 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310500905	kek@pythagoras.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΠΟΛΗΣΕΩΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	23	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΞΑΓΓΕΙΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ - ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΕΓΝΑΤΙΑΣ 154 54621 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310250356	kekssd@kekssd.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΕΡΙΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ-ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	20	ΚΕΚ ΠΑΣΤΕΡ	ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 17Β 54626 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310533631	kek_pasteur@ the.forthnet.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	22	ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ	ΠΙΘΟΥ 9 (ΠΡΩΗΝ 7) & ΜΑΤΖΑΡΟΥ ΓΟΝΙΑ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310533280	info@ideakek.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΕΚ Α.Ε.	ΜΑΚΡΥΤΙΑΝΝΗ 43 18233 ΑΓ.ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΕΝΤΗΣ	21049332705	athina@kekeee.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΧΥΤΑ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	25	ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ	ΠΙΘΟΥ 9 (ΠΡΩΗΝ 7) & ΜΑΤΖΑΡΟΥ ΓΟΝΙΑ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310533280	info@ideakek.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΓΚΑΔΑ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	01 ΠΑΗΡΟΦΘΟΡΙΚΗ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΓΚΙΝΔΣΑΤΗ 88Α 14452 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	2106230444	infokek@01p.gr
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΓΚΑΔΑ	ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΧΥΤΑ & ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	25	Κ.Ε.Κ. ΕΝΔΥΣΗ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ ΚΛΩΣΤΟΨΑΝΤΟΥΡΓΙΑΣ - ΕΝΔΥΣΗΣ	1ο ΧΛΜ ΛΑΓΚΑΔΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ 57200 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2394026211	info@endysj.gr
ΚΙΛΚΙΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΓΑΙΑ Α.Ε.	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 8 15127 ΜΕΝΙΣΣΙΑ	2108037350- 2	info@kekgaia.gr

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ) ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΡΗΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ - Κ.Ε.Κ.	ΦΥΤΕΙΑ 59100 ΒΕΡΟΙΑ	2331093105 & 23310397713	kpp@oipp.gr
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΗΠΙΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	25	ΓΕΩΡΓΙΚΟ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 111 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410553203	kek1ar@geo.edu.gr
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΣΤΕΛΕΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΠΟΛΥΤΡΟΠΟΝ Ε.Π.Ε.	ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΑΛΗ 52100 ΚΑΣΤΟΡΙΑ	2467029895 & 2467021213	kekpolit@otenet.gr
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΟΡΕΣΤΙΔΑΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	Κ.Ε.Κ. Μ.Ι.Τ. ΑΝΘΡΩΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΠΑΡΝΟΝΟΣ 40 13341 ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΑ	2102486035 & 2102486108	kekmit@mitnet.gr
ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ - ΜΕΤΑΛΛΕΙΩΝ	24	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Α.Ε.	ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 5 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310552670 & 2310552671	info@kekekpa.gr
ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	20	ΣΑΡΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.	ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ 12 50100 ΚΟΖΑΝΗ	2464024012	ngsarris68@yahoo.gr
ΚΟΖΑΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑΣ	ΣΤΕΛΕΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΤΕΧΝΟΠΟΛΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΠΑΝΝΙΤΣΙΩΝ 31 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310556602 - 3 - 4	tpolis@technopolis-ekp.gr
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΟΙΚΟΞΕΝΑΓΗΣΗΣ	25	Ι.Μ.Ο.Α. (ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ)	Λ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ 57 53100 ΦΛΩΡΙΝΑ	2385045696	imoa@ath.forthnet.gr
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΠΟΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) ΔΙΑΥΛΟΣ	ΠΙΘΟΥ 9 & ΜΑΝΤΖΑΡΟΥ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310536218 & 2310523512	thesskek@kekdiavlos.gr
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	ΠΟΛΗΣΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ & ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) ΔΙΑΥΛΟΣ	ΠΙΘΟΥ 9 & ΜΑΝΤΖΑΡΟΥ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310536218 & 2310523512	thesskek@kekdiavlos.gr

ΚΑΤΑΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΔΟΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΑΕΙΦΟΡΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	25	ΔΕΛΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ Α.Ε.	ΡΕΘΥΜΝΟΥ 1Α & ΚΥΒΕΛΗΣ 10682 ΑΘΗΝΑ	2108258500	info@deltakek.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΑΕΙΦΟΡΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	25	Κ.Ε.Κ. ΜΑΝΩΛΑ Α.Ε.	ΣΟΥΡΜΕΛΗ 4 - 6 10439 ΑΘΗΝΑ	2108252105 - 6	info@manola.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ	23	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) ΔΙΑΥΛΟΣ	ΠΙΘΟΥ 9 & ΜΑΝΤΖΑΡΟΥ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310536218 2310523512	thesskek@ kekdiavios.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ	25	ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε	ΑΛΚΜΗΝΗΣ 36 - 38 11853 ΑΘΗΝΑ	2103479455 & 2103479460	info@diavalkaniko.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΓΕΩΠΟΝΟΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΦΥΤΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ)	24	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ ΡΑΓΓΗΘΕΝΩΝ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ 108 11854 ΑΘΗΝΑ	2103416440 - 1	info@ kek-parthenon.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	24	ΜΕΤΡΩΝ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ	ΑΥΛΗΤΩΝ 9 10554 ΑΘΗΝΑ	2103312906, 7	metron@ metron-kek.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ-ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	ΠΛΕΓΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ Ε.Π.Ε.	ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ 6-8 11141 ΑΘΗΝΑ	2102116420 & 2102116421	piegmaed@otenet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	I-LEARN ΟΔΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ Α.Ε.	ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ 3 & ΚΑΛΛΙΡΟΗΣ 11743 ΑΘΗΝΑ	2105001600	info@i-learn.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΔΕΛΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ Α.Ε.	ΡΕΘΥΜΝΟΥ 1Α & ΚΥΒΕΛΗΣ 10682 ΑΘΗΝΑ	2108258500	info@deltakek.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	24	Κ.Ε.Κ. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ Α.Ε.	Α. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 99 71500 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	2810326549	info@mesogeiaiki.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΠΛΕΓΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ Ε.Π.Ε.	ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ 6-8 11141 ΑΘΗΝΑ	2102116420 & 2102116421	piegmaed@otenet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	24	Κ.Ε.Κ. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ Α.Ε.	Α. ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 99 71500 ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	2810326549	info@mesogeiaiki.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	24	ΕΡΓΩΝ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ (ΑΜΚΕ)	ΚΟΛΟΚΥΝΘΟΥΣ 23 10436 ΑΘΗΝΑ	2105202500, 2107796866	ergonkek@otenet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ	24	ΕΡΓΩΝ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΙΣΗΣ (ΑΜΚΕ)	ΚΟΛΟΚΥΝΘΟΥΣ 23 10436 ΑΘΗΝΑ	2105202500, 2107796866	ergonkek@otenet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ	25	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕΛΩΝ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.	ΚΟΛΩΝΟΥ 12 - 14 10437 ΑΘΗΝΑ	2105221638, 2105221195, 2105202849	tee_iekem@tee.gr

**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΩΡΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ	25	ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΠΩΟΥ 9 (ΠΡΩΗΝ 7) & ΜΑΤΖΑΡΟΥ ΓΩΝΙΑ 54627 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	2310532820	info@ideakek.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ/ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	20	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ Α.Ε.	Γ. ΚΡΑΝΙΔΙΟΤΗ 1 21300 ΚΡΑΝΙΔΙ	2754023357 - 8 - 9	kranidi@kekdiastasi.edu.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	22	ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ Α.Ε.	ΠΑΛΛΑΔΟΛΟΓΟΥ 19 41223 ΛΑΡΙΣΑ	2410554026	contact@dimitra.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	I-LEARN ΟΔΟΚΑΗΡΩΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Α.Ε.	ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ 3 & ΚΑΛΛΙΡΟΗΣ 11743 ΑΘΗΝΑ	2105001600	info@i-learn.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	25	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Ε.Π.Ε.	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΑΔΙΟΥ 3 10678 ΑΘΗΝΑ	2103841537	ekepekek@yahoo.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΟΙΝΟΥ	24	EFFECTIVE MANAGEMENT INTERNATIONAL ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) Α.Ε.	ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ 18 11141 ΑΘΗΝΑ	2102016225	emikek@hol.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΟΙΝΟΥ	25	ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ο.Ε	ΔΑΚΜΗΝΗΣ 36 - 38 11853 ΑΘΗΝΑ	2103479455 & 2103479460	info@diavalkaniko.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΜΑΝΩΛΑ Α.Ε.	ΣΟΥΡΜΕΛΗ 4 - 6 10439 ΑΘΗΝΑ	2108252105 - 6	info@manola.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	24	ΕΡΓΟΝ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΑΜΚΕ)	ΚΟΛΟΚΥΝΘΟΥΣ 23 10436 ΑΘΗΝΑ	2105202500, 2107796866	ergonkek@otenet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	24	EFFECTIVE MANAGEMENT INTERNATIONAL ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) Α.Ε.	ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ 18 11141 ΑΘΗΝΑ	2102016225	emikek@hol.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΥΠΑΝΣΗΣ	24	EFFECTIVE MANAGEMENT INTERNATIONAL ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ - ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) Α.Ε.	ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ 18 11141 ΑΘΗΝΑ	2102016225	emikek@hol.gr

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)

ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΥΠΑΝΣΗΣ	25	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Ε.Π.Ε.	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΑΔΙΟΥ 3 10678 ΑΘΗΝΑ	2103841537	ekpek@ yahoo.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΥΠΑΝΣΗΣ	22	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Α.Ε.	ΕΡΑΤΥΡΑΣ 3 - ΣΙΑΘΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ 10439 ΑΘΗΝΑ	2108259660, 3	inee@otenet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	20	ΑΛΦΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΗ Ε.Π.Ε.	ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ 8 11742 ΑΘΗΝΑ	2109241730 - 732	akek@ath.forthnet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ-ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΚΜΩΝ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΕΥΤΥΧΙΑΣ 12-14 11251 ΑΘΗΝΑ	2108691000	edra@akmon.edu.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣΗΣ	24	ΜΕΤΡΩΝ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΥΛΗΤΩΝ 9 10554 ΑΘΗΝΑ	2103312906, 7	metron@metron-kek.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΟΣ	25	I-LEARN ΟΔΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Α.Ε.	ΑΜΒΡΟΣΙΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ 3 & ΚΑΛΛΙΡΟΗΣ 11743 ΑΘΗΝΑ	2105001600	info@i-learn.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΟΡΥΚΤΕΛΕΑΙΩΝ - ΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	25	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Ε.Π.Ε.	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΑΔΙΟΥ 3 10678 ΑΘΗΝΑ	2103841537	ekpek@ yahoo.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΙΓΑΛΕΩ	ΑΕΙΦΟΡΙΚΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	25	ΜΑΡΙΑ ΧΑΪΝΑ & ΣΙΑ Κ.Ε.Κ. PRAXIS ΕΤΕΡΟΡΡΥΘΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	9ο ΧΛΜ. Ε.Ο. ΧΑΛΚΙΔΑΣ - ΨΑΧΝΩΝ 34100 ΝΕΑ ΑΡΤΑΚΗ	2221061607, 8	kekpraxi@otenet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ / ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ Ε.Π.Ε	ΤΕΡΜΑ ΚΑΛΥΒΙΩΝ 27200 ΑΜΑΛΙΑΔΑ	2622023601	ergkek@otenet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	25	ΕΡΓΩΔΑΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Ε.Π.Ε.	ΒΑΣ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ 2-4 15122 ΜΑΡΟΥΣΙ	2106147001	kek@ergoway.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	25	ΕΡΓΩΔΑΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Ε.Π.Ε.	ΒΑΣ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ 2-4 15122 ΜΑΡΟΥΣΙ	2106147001	kek@ergoway.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΟΥΣΙΟΥ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟ-ΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	25	ΕΡΓΩΔΑΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ Ε.Π.Ε.	ΒΑΣ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ 2-4 15122 ΜΑΡΟΥΣΙ	2106147001	kek@ergoway.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΩΛΑΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	INTEGRATION ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 223 17237 ΑΘΗΝΑ	2109715411	info@integration.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ-ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	INTEGRATION ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 223 17237 ΑΘΗΝΑ	2109715411	info@integration.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΑΦΝΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣΗΣ	25	INTEGRATION ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 223 17237 ΑΘΗΝΑ	2109715411	info@integration.gr

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ) ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ, ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ, ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΗΠΙΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	25	MASTER ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΚΥΠΡΟΥ 4 16452 ΑΡΓΥΡΟΥΠΟΛΗ	2109633485, 2109633559, 2109601698	man01@masterkek.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΣΤΕΛΕΧΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΠΡΟΩΔΟΣ 21 Ε.Π.Ε. - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΠΡΑΞΙΠΕΤΑΗ 31 16777 ΕΛΛΗΝΙΚΟ	2109946210, 2109949667	info@proodos21.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ (3.12)	18	ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ "ΕΡΜΗΣ"	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ - ΠΡΩΗΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΒΑΣΗ (ΚΤΙΡΙΟ 239, 207) 16777 ΑΘΗΝΑ	2109631086 & 2109647577	ermis@ath.forthnet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	25	ΑΚΜΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	Λ. ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ 337 16346 ΑΘΗΝΑ	2109769510 & 2109769511	akmi-kek@akmi-kek.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΙΛΙΟΥ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	21	Α. ΒΛΑΧΟΥ- Δ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ & ΣΙΑ Ε.Ε.	ΠΑΡΙΔΟΣ 100 13122 ΙΛΙΟΝ	2102639875, 6 & 2102639859	grammateia@logicaclub.com
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΑΠΟΡΙΜΜΑΤΩΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) "ΕΝΟΡΙΑΚΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ" ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ 4 13451 ΑΘΗΝΑ	2102318977	info@kek-agkam.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΧΥΤΑ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Κ.Ε.Κ.) "ΕΝΟΡΙΑΚΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ" ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ	ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ 4 13451 ΑΘΗΝΑ	2102318977	info@kek-agkam.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΛΙΣΣΙΩΝ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΟΙΝΟΥ	17	Κ.Ε.Κ. ΓΑΙΑ Α.Ε.	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 8 15127 ΜΕΛΙΣΣΙΑ	2108037350- 2	info@kekgaia.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	01 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΓΚΙΝΟΣΑΤΗ 88Α 14452 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	2106230444	infokek@01p.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΙΔΩΝ ΥΠΟΔΑΨΗΣ ΜΕ ΜΕΘΟΔΟΥΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΦΙΛΙΚΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	20	ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΛΚΕΔΕ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	12ο ΧΛΜ Ε.Ο. ΑΘΗΝΩΝ - ΛΑΜΙΑΣ 14452 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	2102855580	avos@elkede.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΣ	20	ΚΕΝΤΡΟ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΕΛΚΕΔΕ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	12ο ΧΛΜ Ε.Ο. ΑΘΗΝΩΝ - ΛΑΜΙΑΣ 14452 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ	2102855580	avos@elkede.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΑΕΡΙΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ- ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	25	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Α.Ε.	Λ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ 35 & ΚΟΝΔΥΛΗ 18346 ΑΘΗΝΑ (ΜΟΣΧΑΤΟ)	21048555000	info@interface.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΓΝΩΣΗ	2ΧΛΜ ΝΑΟΥΣΑΣ - Σ.Σ. ΝΑΟΥΣΑΣ 59200 ΝΑΟΥΣΑ	23320-28708	dvnosi@otenet.gr

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)****ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ**

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΔΟΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ	ΤΕΧΝΙΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ	25	ΣΥΓΧΡΩΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕ- ΣΙΕΣ Α.Ε.	Λ. ΠΕΙΡΑΙΩΣ 35 & ΚΟΝΔΥΛΗ 18346 ΑΘΗΝΑ (ΜΟΣΧΑΤΟ)	2104855000	info@interface.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΜΟΣΧΑΤΟΥ	ΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΟΡΥΚΤΕΛΑΙΩΝ, ΜΠΑΤΑΡΙΩΝ, ΕΛΑΣΤΙΚΩΝ, ΦΙΛΤΡΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΚΤΛ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙ- ΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ Α.Ε.	ΠΕΙΡΑΙΩΣ 35 & ΚΟΝΔΥΛΗ 18346 ΑΘΗΝΑ	2104830419	training@ kek-anaptixi.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΑΠΟΡΙΨΙΜΑΤΩΝ	25	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΘ- ΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΑΒΕΡΟΦ 34Α 14232 ΑΘΗΝΑ	2102587387	info@techniki-ekp.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	22	ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΓ- ΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ	ΑΒΕΡΟΦ 34Α 14232 ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ	2102586970, 2102586972	info@iekep.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΟΥ	ΠΟΛΗΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΩΝ	23	Κ. Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.	ΛΙΟΣΙΩΝ 117 10440 ΑΘΗΝΑ	2108230100	eyklidis@otenet.gr
ΑΘΗΝΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΩΣ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΚΕΝΤΡΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	20	Z-INVEST	ΚΥΠΡΟΥ 90 13231 ΠΕΤΡΟΥ- ΠΟΛΗ	2105012109	zinvest@otenet.gr
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΝΘ ΛΙΟΣΙΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΠΡΑΣΙΝΟΥ	25	Κ.Ε.Κ. Μ.Ι.Τ. ΑΝΘΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΠΑΓ- ΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΠΑΡΝΩΝΙΟΣ 40 13341 ΑΝΘ ΛΙΟΣΙΑ	2102486035 & 2102486108	kekmit@mitnet.gr
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	ΕΡΓΑΤΕΣ/ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	25	ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ 35 19300 ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΣ	2105582373, 5	ekepee@otenet.gr
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ	25	ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ 35 19300 ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΣ	2105582373, 5	ekepee@otenet.gr
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΥ	ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΟΡΥΚΤΕΛΑΙΩΝ, ΜΠΑΤΑΡΙΩΝ, ΕΛΑΣΤΙΚΩΝ, ΦΙΛΤΡΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ, ΚΛΠ	25	ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑ 35 19300 ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟΣ	2105582373, 5	ekepee@otenet.gr
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΣ ΠΕΡΑΜΟΥ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ-ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΘΕΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	25	Z-INVEST	ΚΥΠΡΟΥ 90 13231 ΠΕΤΡΟΥ- ΠΟΛΗ	2105012109	zinvest@otenet.gr
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ	24	CONSUL ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΝΘΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ	ΜΠΕΛΟΥΣΗ 7 & ΑΓΗΣΙΑΔΟΥ 27100 ΠΥΡΓΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	2621037361 - 2	kekcons@otenet.gr
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΕΚ Α.Ε.	ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ 43 18233 ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΕΝΤΗΣ	2104932705	athina@kekeee.gr

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ) ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΠΕΙΡΑΙΔΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΡΕΝΤΗΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ - ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΕΚ Α.Ε.	ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ 43 18233 ΑΓ.ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΕΝΤΗΣ	2104932705	athina@kekeee.gr
ΠΕΙΡΑΙΔΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΔΣ	ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΥΛΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΟΙΝΟΥ	24	Κ.Ε.Κ. Ν.Ε.Λ.Ε. ΠΕΙΡΑΙΑ	ΛΕΡΟΥ & ΑΓ. ΠΑΥΛΟΥ 33 18542 ΠΕΙΡΑΙΑΣ	2104250453 & 2104250773	keknele1@otenet.gr
ΠΕΙΡΑΙΔΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΔΣ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙ- ΣΗΣ ΑΠΩΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΑΝΤ. Π.Ν.Π. ΒΛΑΧΑΚΟΥ 38-40 18545 ΠΕΙΡΑΙΑΣ	2104618585	aropsi@aropsi.gr
ΠΕΙΡΑΙΔΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΕΚΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ-ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥΣ	25	Κ.Ε.Κ. ΠΥΞΙΔΑ	Λ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 457 & ΡΕΑΣ 4 18863 ΝΕΟ ΙΚΟΝΙΟ ΠΕΡΑΜΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	2104014249 & 2104000651	pyxida@kekpyxida.gr
ΠΕΙΡΑΙΔΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	ΤΕΧΝΙΤΕΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣΗΣ	25	Κ.Ε.Κ. ΠΥΞΙΔΑ	Λ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 457 & ΡΕΑΣ 4 18863 ΝΕΟ ΙΚΟΝΙΟ ΠΕΡΑΜΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	2104014249 & 2104000651	pyxida@kekpyxida.gr

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΕΒΑΔΕΩΝ	ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	20	Κ.Ε.Κ. ΣΠΟΥΔΗ	ΔΙΣΧΥΛΟΥ 40 32100 ΛΙΒΑΔΕΙΑ	2261025550	spoudi@otenet.gr
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΕΒΑΔΕΩΝ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΕΡΓΩΝ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25	Κ.Ε.Κ. ΠΑΙΔΕΙΑ - ΑΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ 39 32100 ΛΙΒΑΔΕΙΑ	2261087300	kpaideia@otenet.gr
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΕΒΑΔΕΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	20	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	ΑΓ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΑΣ 32300 ΛΙΒΑΔΕΙΑ	2261027676	kekna@otenet.gr
ΕΥΒΟΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΗΛΑΝΤΙΩΝ	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΜΕ ΠΕΡΙΒΑΛΜΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ	24	Κ.Ε.Κ. ΕΥΒΟΪΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΛΕΥΚΑΝΤΙΟΥ 1 & ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 34002 ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΧΑΛΚΙΔΟΣ	2221050888 & 2221055122	kek22@otenet.gr
ΕΥΒΟΙΑΣ	ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ	ΠΩΛΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ / ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	20	ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ Ε.Π.Ε	ΤΕΡΜΑ ΚΑΛΥΒΙΩΝ 27200 ΑΜΑΛΙΑΔΑ	2622023601	ergkek@otenet.gr
ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΟΠΟΤΑΜΟΥ	ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΡΙΑΔΩΝΗ Ε.ΠΕ.	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΑΜΑΣΤΑΣ 35100 ΔΑΜΑΣΤΑ ΛΑΜΙΑΣ	2231081060 & 6945329788	8200d@otenet.gr
ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΓΟΡΤΥΟΠΟΤΑΜΟΥ	ΕΡΓΑΤΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΥΜΑΤΩΝ, ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ, ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΑΡΙΑΔΩΝΗ Ε.ΠΕ.	ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΑΜΑΣΤΑΣ 35100 ΔΑΜΑΣΤΑ ΛΑΜΙΑΣ	2231081060 & 6945329788	8200d@otenet.gr
ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΑΤΟΜΕΙΩΝ	25	ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ (ΚΕΚ ΔΙΑΓΩΡΑΣ)	ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΦΕΡΗ 78-80 85100 ΡΟΔΟΣ	2241067078	kek12@otenet.gr
ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	25	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΚΜΩΝ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ	ΕΥΤΥΧΙΑΣ 12-14 11251 ΑΘΗΝΑ	2108691000	edra@akmon.edu.gr
ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΕΩΝ	ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	25	ΓΕΩΡΓΙΚΟ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 111 41336 ΛΑΡΙΣΑ	2410553203	keklar@geo.edu.gr
ΦΩΚΙΔΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΑΜΦΙΣΣΗΣ	ΕΡΓΑΤΟΤΕΧΝΙΤΕΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΠΙΟΥ	24	ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΕΚ Α.Ε.	ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ 43 18233 ΑΓ.ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΕΝΤΗΣ	2104932705	athina@kekee.gr

**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΚΕΚ)
ΜΕ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΕ ΘΕΣΕΙΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ (ΠΡΑΣΙΝΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Νομός	Ο.Τ.Α.	ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	ΑΡ. ΚΑΤΑΡΤΙ- ΖΟΜΕΝΩΝ	ΕΠΟΝΥΜΙΑ ΦΟΡΕΑ	ΤΑΧ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΗΛΕΦΩΝΟ	E-mail
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΔΗΜΟΣ ΔΡΥΜΑΛΙΑΣ	ΤΟΠΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	24	ΕΝΙΔΙΟ ΚΕΚ ΝΟΜΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ 11 84100 ΣΥΡΟΣ	2281085354 - 6	keknc98@otenet.gr

Πρόγραμμα
διά βίου
μάθησης

Η έκδοση αυτή χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

**Η παρούσα δημοσίευση δεσμεύει μόνο τον συντάκτη της και η Επιτροπή
δεν ευθύνεται για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΣΩΝΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (ΕΟΠΠΕΠ)**

Διεύθυνση Συμβουλευτικής Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Λεωφόρος Εθνικής Αντιστάσεως 41, Νέα Ιωνία, 14234, Αττική
Τηλ. 210 2709175
guidance@eoppep.gr
www.eoppep.gr

**ΚΕΝΤΡΟ
EUROGUIDANCE
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

**Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων
Και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.)**
Διεύθυνση Συμβουλευτικής Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Τηλ. 210 2709175 guidance@eopppep.gr
www.eopppep.gr

Η έκδοση αυτή χρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
Η παρούσα δημοσίευση δεσμεύει μόνο τον συντάκτη της και η Επιτροπή δεν ευθύνεται
για τυχόν χρήση των πληροφοριών που παρέχονται σε αυτή

